

OD AUTORA BESTSELERA SENKA VETRA

MARINA

KARLOS RUIS SAFON

Karlos Ruis Safon

MARINA

Naslov originala: Carlos Ruiz Zafon –
„Marina“

Prevela sa španskog: Jasmina Nikolić

Predgovor španskom izdanju

Dragi čitaоче,

Oduvek sam verovao da svaki pisac, priznao on to ili ne, među knjigama koje je napisao ima omiljene. Ta naklonost retko ima veze s čisto književnim vrednostima dela, kao i s tim kako su je svojevremeno prihvatili čitaoci, ili pak s bogatstvom ili bedom koju je knjiga svojim objavljivanjem donela. Čovek, iz nekog neobičnog razloga, oseća bliskost prema biću koje je sam stvorio i koje ume dobro da objasni suštinu. Među svim knjigama koje sam objavio od kada sam se još 1992. okušao u ovom čudnom zanimanju romanopisca, Marina mi je jedna od omiljenih.

Roman sam napisao u Los Anđelesu tokom 1996. i 1997. Tada sam imao skoro trideset tri godine i počeo sam da naslućujem da mi ono što je neki blagosloven čovek nazvao prvom mladosti polako izmiče iz ruku brzinom svetlosti. Do tada sam bio objavio tri romana za mlade i, predavši se sastavljanju Marine, bio uveren da će ona biti poslednja koju ću napisati u tom žanru. Kako je pisanje napredovalo, sve je u toj priči poprimalo ukus opraštanja, a kada sam je konačno završio, imao sam utisak da je neki deo mene, nešto što ni danas ne znam pouzdano šta je, ali mi svakodnevno nedostaje, ostao zauvek u njoj.

Od svih romana koje sam napisao Marina je, vrlo verovatno, roman koji je najteže definisati i svrstati u neku od kategorija, a možda je i najličniji od svih. Ironijom sudbine, njeno objavljivanje donelo mi je najviše nedaća. Roman je preživeo deset godina veoma loših i često pogrešnih izdanja. Neka od tih izdanja su, pokušavajući da plasiraju roman kao nešto što on nije, zbunila mnoge čitaoce, i ja nisam mogao da uradim bogzna šta da to sprečim. Uprkos tome, čitaoci svih uzrasta i naravi i dalje na njegovim stranicama nalaze lepotu, i dalje se penju na taj tavan duše o kom nam govori Marinin pripovedač Oskar.

Marina se konačno vraća kući, i priču koju je Oskar dovršio umesto nje čitaoci sada, prvi put, mogu dobiti u izdanju kakvo je njen autor oduvek priželjkivao. Možda ću sada, uz vašu pomoć, biti kadar da shvatim zašto je ovaj roman prisutan u mom pamćenju koliko i onog

dana kada sam završio njegovo pisanje, i uspeti da se setim, kako bi Marina rekla, onoga što se nikada nije dogodilo.

K. R. S.

Barcelona, jun 2008.

Marina mi je jednom rekla da se sećamo samo onoga što se nikad nije dogodilo. Proći će čitava večnost pre nego što shvatim značenje njenih reči. No, bolje da krenem od početka, koji je u ovom slučaju kraj.

U maju 1980. godine nestao sam s lica zemlje na nedelju dana. Sedam dana i sedam noći niko nije znao gde se nalazim. Prijatelji, drugovi iz škole, učitelji, pa i policija, bacili su se u potragu za beguncem kog su neki već smatrali mrtvim ili zamišljali kako izgubljen luta nesigurnim ulicama u stanju amnezije.

Nedelju dana kasnije policajcu u civilu učinilo se da je prepoznao nestalog momka. Odgovarao je opisu. Momak je lutao stanicom Fransija* kao izgubljena duša u toj katedrali skovanoj od gvožđa i magle. Policajac je izgledao kao da je iz detektivskog romana. Prišao mi je i upitao me zovem li se Oskar Draj i jesam li ja taj momak koji je netragom nestao iz internata u kom je pohađao školu. Klimnuo sam glavom ne otvarajući usta. Još pamtim odraz staničnog svoda u staklu njegovih naočara.

Seli smo na klupu na peronu. Policajac je upadljivo polako palio cigaretu, a zatim ju je pustio da gori ne prinoseći je usnama. Rekao mi je kako me gomila ljudi čeka da mi postavi mnogo pitanja i da ne bi bilo loše da imam dobar odgovor na njih. Ponovo sam klimnuo glavom. Pogledao me je u oči, proučavajući me, i rekao:

„Oskare, ponekad ispričati istinu nije baš dobra ideja.“

Pružio mi je nekoliko novčića i zamolio me da pozovem svog razrednog starešinu u internatu. Tako sam i uradio. Policajac je sačekao da obavim razgovor. Zatim mi je dao novac za taksi i poželeo mi sreću. Upitao sam ga kako zna da neću ponovo nestati. Dugo me je posmatrao.

„Nestaju samo oni koji imaju kuda da odu“, bilo je jedino što je odgovorio. Ispratio me je do ulice i tu se pozdravio sa mnom, ne upitavši me gde sam bio. Gledao sam ga kako se udaljava niz ulicu Paseo de Kolon. Dim njegove nepopušene cigarete pratio ga je poput vernog psa.

Tog dana je Gaudijev duh klesao na nebu iznad Barselone oblake nemogućih oblika i polagao ih u plavetnilo od kog se topio pogled. Uzeo sam taksi do internata, u kom me je, pretpostavljao sam, čekao streljački vod.

Naredne četiri nedelje školski učitelji i psiholozi rešetali su me pitanjima ne bih li otkrio svoju tajnu. Lagao sam i svakom nudio ono što želi da čuje ili ono što može da prihvati. Kako je vreme prolazilo, a rezultata nije bilo, počeli su da se pretvaraju da su zaboravili tu epizodu. Ja sam se ugledao na njih. Nikada nikom nisam ispričao istinu o onome što se dogodilo.

Tada nisam znao da nam okean vremena pre ili kasnije vrati sećanja koja smo zakopali u njemu. Petnaest godina kasnije vratilo mi se sećanje na taj dan. Video sam tog mladića kako luta kroz zamagljen vazduh stanice Fransija i Marinino ime ponovo se upalilo kao sveža rana.

Svi mi držimo pod ključem neku tajnu na tavanu duše.

Ovo je moja.

1.

Krajem sedamdesetih Barselona je bila opsena avenija i uličica, mesto u kom je čovek mogao da otputuje trideset, četrdeset godina unazad u prošlost samo što bi prešao preko praga neke zgrade ili kafića. Vreme i pamćenje, istorija i fikcija, stapali su se u tom čarobnom gradu kao vodene boje na kiši. Upravo su tu, sred odjeka ulica koje više ne postoje, katedrale i zdanja kao iz mašte satkali dekor za ovu priču.

U to vreme ja sam bio momak od petnaest godina koji je kopnio između zidova internata s imenom sveca pored same ulice Valjvidrera. Tada je četvrt Sarija¹ još izgledala kao nekadašnje malo mesto, priljubljeno uz obod modernističke metropole. Moja škola se nalazila pri vrhu ulice koja se pela od Bulevara Paseo de Bonanova. Monumentalna fasada pre je ličila na zamak nego na školu. Njena čoškasta silueta boje gline bila je poput slagalice sastavljene od kula, lukova i krila u tami. Škola je bila okružena citadelom čarobnih vrtova, fontana, močvarnih predela, unutrašnjih dvorišta i borika.

U susedstvu su se nalazile mračne zgrade s bazenima skrivenim ispod avetinjske pare, vežbaonice omađijane tišinom i zlokobne kapele u kojima su se sveci na slikama cerili pri svetlosti sveca. Zgrada je imala četiri sprata, ne računajući dva podruma i jedno malo potkrovlje za klauzuru, gde su živeli malobrojni sveštenici koji su još radili kao učitelji. Sobe đaka nastanjenih u internatu nalazile su se duž šupljih hodnika na četvrtom spratu. Ti beskonačni prolazi većito su bili mračni, većito obavijeni - sablasnim ehom.

Dane sam provodio sanjajući budan u učionicama tog ogromnog zamka, iščekujući čudo koje se dešavalo svakog dana u pet i dvadeset po podne. U taj magični čas, sunce je presvlačilo visoke prozore u tečno zlato. Čulo bi se zvono koje je označavalo kraj nastave, i mi, đaci, uživali smo u skoro tri slobodna sata pre večere u velikoj trpezariji. Doduše, od nas se očekivalo da ta tri sata posvetimo učenju i duhovnom životu, ali ja ne pamtim da sam se prepustio nekom od tih plemenitih zadataka ni jedan jedini dan od svih koje sam tamo proveo.

To je bio moj omiljeni trenutak. Prevarivši kontrolu na ulazu, pošao bih u istraživanje grada. Navikao sam se da se vraćam u internat

tačno na vreme za večeru, hodajući kroz stare ulice i avenije dok se oko mene smrkavalo. U tim dugim šetnjama osećao sam opijajuću slobodu. Moja mašta je letela preko zgrada i dizala se pravo u nebo. Tokom nekoliko sati nestale bi ulice Barselone, internat i moja mračna soba na četvrtom spratu. Tokom nekoliko sati, sa svega nekoliko novčića u džepu, bio sam najsrećnije stvorenje u vasioni.

Često me je put vodio do onoga što se tada zvalo Sarijska pustinja, što nije bilo ništa drugo do parče šume izgubljene ni na čijoj zemlji. Većina starih gospodskih vila koje su u svoje vreme zauzimale severnu stranu ulice Paseo de Bonanova još su bile tu, mada ruševne. Ulice koje su okruživale internat ocrtavale su jedan avetinjski grad. Zidine prekrivene bršljanom sprečavale su prolaz ka divljim vrtovima u kojima su se dizale monumentalne rezidencije. Palate prekrivene korovom, sasvim napuštene, u kojima pamćenje kao da je plutalo poput magle koja se sporo diže. Mnoge od tih velikih kuća čekale su da budu srušene, a mnoge druge su godinama bile pustošene. Neke su, međutim, još bile nastanjene.

Njihovi stanari bili su zaboravljeni potomci propalih loza, ljudi čija su se imena pisala u četiri kolone u Vangvardiji dok su tramvaji još budili podozrivost prema modernim izumima. Taoci svoje umiruće prošlosti, odbijali su da napuste brodove koji tonu. Strahovali su da će, usude li se da kroče korak dalje od svojih ofucanih vila, njihova tela nestati kao prah na vetru. Zatvorenici, gasili su se pri svetlosti sveća. Ponekad mi se, kad bih prolazio brzim korakom pored tih zarđalih ograda, činilo da osećam nepoverljive poglede s prozorskih kapaka.

Jednog popodneva krajem 1979. odlučio sam da se osmelim i uđem u jednu od tih avenija s posejanim modernističkim palaticama koju do tada nisam bio video. Ulica se savijala i završavala kod ograde nalik svim ostalim ogradama. U daljini su se videli ostaci starog vrta obeleženog decenijama zapuštenosti. Kroz vegetaciju su se nazirali obrisi dvospratne kuće. Njeno senovito pročelje dizalo se iza fontane sa skulpturama koje je vreme presvuklo u treset.

Počelo je da se smrkava i taj kutak mi je, okružen nekom užasnom tišinom, delovao pomalo zlokobno. Samo je povetarac šaputao upozorenje bez reči. Shvatio sam da sam zašao u jednu od „mrtvih“ zona četvrti i da bi najbolje bilo da se vratim i pođem u internat. Dok

sam se dvoumio, bolesno opčinjen tim zaboravljenim mestom, a opet opomenut zdravim razumom, ugledao sam dva sjajna žuta oka u tami, prikovana za mene poput eksera. Progutao sam pljuvačku.

Mačak sive, baršunaste dlake stajao je nepomično ispred gvozdene kapije velike kuće. U njegovim čeljustima u mukama je umirao mali vrabac. Oko Vrata mačka visilo je srebrno zvonice. Pogledom me je proučavao nekoliko sekundi. Zatim se okrenuo i šmugnuo između metalnih šipki. Pratio sam ga pogledom sve dok nije nestao u beskraj u tog prokletog raja noseći vrapca na njegovo poslednje putovanje.

Opčinilo me je gledanje u tu malu, gordu i drsku zver. Sudeći po njegovoj negovanoj dlaci i zvončiću oko vrata, zaključio sam da najverovatnije ima vlasnika. Možda se u tom zdanju krilo nešto više od utvara jedne nestale Barselone. Prišao sam i spustio šake na potporne stubove kapije. Metal je bio hladan. Poslednje svetlo sumraka obasjavalo je trag koji su vrapčeve kapi krvi ostavile kroz tu prašumu. Skerletni biseri koji vode kroz lavirint. Ponovo sam progutao pljuvačku. Bolje rečeno, pokušao sam da je progutam. Usta su mi bila suva. Puls, koji kao da je znao nešto što ja nisam, tukao mi je u slepoočnicama svom snagom. Tada sam osetio kako vrata popuštaju pred mojom težinom i shvatio sam da su otvorena.

Kada sam zakoračio unutra, mesec je obasjavao bleđa lica kamenih anđela na fontani. Gledali su me. Stopala su mi se zakovala za pod. Čekao sam da ta bića skoče sa svojih pijedestala i pretvore se u đavole s vučjim kandžama i zmijskim jezicima. Nije se dogodilo ništa od toga. Duboko sam udahnuo, razmatrajući mogućnost da zaustavim svoju maštu ili, još bolje, napustim svoje strašljivo istraživanje tog poseda. Opet je neko drugi odlučio umesto mene. Nebeski zvuk je zaposeo baštenske senke baš kao da je parfem. Slušao sam kako tragovi tog zvuka stvaraju ariju u pratnji klavira. Bio je to najlepší glas koji sam ikada čuo.

Melodija mi se učinila poznatom, ali nisam uspeo da je prepoznam sasvim. Muzika je dopirala iz stana. Pratio sam njen trag hipnotisano. Isparljiva svetlost je u trakama prolazila kroz odškrinuta vrata zastakljene galerije. Prepoznao sam oči mačka, uprte u mene sa simsa na prvom spratu. Došao sam do osvetljene galerije iz koje je izvirao onaj neopisivi zvuk. Ženski glas. Unutra se videlo blago

titranje stotina sveca. Njihova svetlost je otkrivala zlatnu surlu starog gramofona na kom se vrtela ploča. Ne razmišljajući o onome što radim, uhvatio sam sebe kako ulazim na galeriju, opčinjen tom sirenom zarobljenom u gramofonu. Na stolu na kom se nalazio aparat ugledao sjajan, kružni predmet. Bio je to džepni sat. Uzeo sam ga i pogledao pri svetlosti sveća. Kazaljke su bile zaustavljene, a staklo napuklo. Učinilo mi, se da je od zlata i da je star koliko i kuća u kojoj se nalazim. Malo dalje se nalazila velika fotelja, naslonom okrenuta ka meni, ispred kamina iznad kog se video uljani portret žene u belom. Njene velike, sive, tužne oči, oči bez dna, vladale su sobom.

Najednom se čar raspala u paramparčad. Jedna prilika je ustala iz fotelje i okrenula se ka meni. Dugačka seda kosa i užarene oči zasjaše u mraku. Uspeo sam da vidim samo dve ogromne bele šake kako se pružaju ka meni. Uspaničen, potrčao sam ka vratima, sapleo se o gramofon i srušio ga. Čuo sam kako igla grebe ploču. Nebeski glas je prekinut paklenim jecanjem. Potrčao sam ka vrtu, osećajući kako mi one šake dodiruju košulju, i trčao sam kroz njega koliko me noge nose. Strah je zaposeo svaku poru mog tela. Nisam stao ni na tren. Trčao sam neprestano, ne osvrćući se, sve dok se od jednog bolnog grča u grudima nisam zateturio i shvatio da jedva dišem. Do tada sam već bio obliven hladnim znojem, a svetla internata gorela su na trideset metara od mene.

Provukao sam se kroz jedna vrata pored kuhinje na koja niko nije pazio i odvukao se do svoje sobe. Ostali su sigurno već neko vreme bili u trpezariji. Obrisao sam znoj s čela, a otkucaji srca su mi se postepeno usporavali i vratili u normalno stanje. Taman sam počeo da se smirujem kad je neko pokucao na vrata.

„Oskare, vreme je da siđeš na večeru“, bio je to glas jednog od učitelja, racionalističkog jezuite po imenu Segi, koji je prezirao što mora da glumi policajca.

„Odmah, oče“, odgovorio sam. „Samo sekund.“

Požurio sam da obučem gornji deo uniforme i ugasio svetlo u sobi. Kroz prozor se videlo kako se mesec utvarao diže iznad Barselone. Tek sam tada shvatio da u ruci još držim zlatni sat.

2.

U danima koji su usledili, otuđeni sat i ja postali smo nerazdvojni prijatelji. Nosio sam ga svud sa sobom, čak sam i spavao s njim, držao sam ga ispod jastuka u strahu da će ga neko pronaći i upitati me odakle mi. Ne bih znao šta da odgovorim.

„To je zato što ga nisi našao, nego ukrao“, šaputao mi je unutrašnji glas optužujući. „Pravi termini su krađa i provala“, dodavao je taj glas, koji je, iz nekog neobičnog razloga, sumnjivo ličio na glas glumca što je glumio Perija Mejsona².

Svaku noć bih strpljivo čekao da moji drugari zaspe kako bih pregledao svoje lično blago. S dolaskom tišine, proučavao bih sat pri svetlosti lampe. I da se sva krivica ovog sveta svali na mene, ne bi uspela da ublaži moju očaranost plenom iz prve pustolovine u „neorganizovani kriminal“. Sat je bio težak, i kao da je bio ceo izrađen od zlata. Napuklo staklo je ukazivalo na to da je pretrpeo udarac ili pad.

Pretpostavio sam da je taj udarac bilo ono što je okončalo život njegovog mehanizma i zamrzio kazaljke, osuđujući ih da večno pokazuju šest sati i dvadeset tri minuta. Na poledini sata nalazila se ugravirana posveta:

Hermanu, kroz kog govori svetlost.

K.A.

19. 1. 1964.

Palo mi je na pamet da taj sat sigurno vredi mnogo, i griži savesti nije trebalo dugo da me poseti. Te urezane reči učinile su svoje, počeo sam da se osećam kao kradljivac uspomena.

Jednog kišom obojenog četvrtka odlučio sam da podelim svoju tajnu. Moj najbolji drug u internatu bio je momak prodornog pogleda i nervoznog temperamenta, koji je insistirao na tome da ga zovemo skraćeno HF, iako ta slova nisu imala skoro nikakve veze s njegovim pravim imenom. HF je imao pesničku, raspusnu dušu i toliko oštar um da je često sebi njime sekao jezik. Bio je slabe konstitucije, i dovoljno je bilo da se na radiju, s kilometra razdaljine, spomene reč mikrob i da on pomisli da se zarazio.

Jednom sam u rečniku potražio reč hipohondar i iskopirao mu je.

„Ne znam da li si znao, ali tvoja biografija se nalazi u rečniku Kraljevske akademije“, objavio sam.

Bacio je pogled na fotokopiju, a zatim je mene probo i pogledom.

„Probaj da potražiš *idiot* pod *I* i videćeš da nisam samo ja poznat“, uzvratio je HF.

Tog dana, na velikom odmoru, HF i ja smo se provukli u zastrašujuću svečanu dvoranu. Naši koraci kroz centralni hodnik budili su odjeke stotinu senki koje hodaju na prstima. Dva snopa jake svetlosti padala su na prašnjavu binu. Seli smo na ta osvetljena mesta, ispred redova praznih stolica čiji su se obrisi gubili u tami. Čuo se udaljen zvuk kiše što je dobovala po staklima na prvom spratu.

„Dobro“, napao je HF, „čemu tolika tajanstvenost?“

Ne izgovorivši ni reč, izvadio sam sat i pružio mu ga. HF je izvio obrve i procenio predmet. Pažljivo ga je ocenjivao nekoliko trenutaka pre nego što mi ga je vratio, gledajući me s velikim interesovanjem.

„Kako ti izgleda?“, zanimalo me je.

„Izgleda mi kao sat“, odgovorio je HF. „Ko je taj Herman?“

„Nemam pojma.“

Zatim sam počeo da mu prepričavam do tančina svoju pustolovinu od pre nekoliko dana u onoj propaloj kući; HF je budno pratio tok radnje, strpljiv i pažljiv kao da je naučnik, što su dve osobine koje su ga inače krasile. Završio sam prepričavanje i, pustivši ga da promisli, sačekao da iznese svoje prve utiske.

„Što znači - ukrao si ga“, zaključio je.

„Nije to bitno“, pobunio sam se.

„Trebalo bi videti misli li tako dotični Herman“, dodao je HF

„Dotični Herman je verovatno već godinama mrtav“, izneo sam svoje mišljenje ne baš skroz ubeden u to.

HF je protrljao bradu.

„Pitam se šta bi krivični zakon imao da kaže o namernom otuđivanju ličnih predmeta i satova s posvetom...“, podvukao je moj drug.

„Nije bilo namerno i nisam nikog ubio“, branio sam se. „Sve se desilo odjednom, nisam imao vremena da razmišljam. Kada sam

shvatio da je sat ostao kod mene, već je bilo kasno. Na mom mestu, ti bi postupio isto.“

„Na tvom mestu ja bih doživeo srčani udar“, pojasnio je HF, koji je više bio čovek od reči nego od dela. „Pod pretpostavkom da sam toliko lud da uđem u nekakvu kućerinu prateći đavolastu mačku. Ko zna kakvi se sve bacili mogu pokupiti od takvog jednog stvora.“

Nekoliko sekundi smo proveli u tišini, slušajući udaljeni zvuk kiše

„Dobro“, zaključio je HF, „šta je bilo, bilo je. Ne planiraš da se vraćaš tamo, je l' tako?“

Nasmešio sam se.

„Ne sam „

Oči mog druga razrogačiše se, velike kao tanjiri.

„Ah, ne! Nema šanse!“

Tog istog popodneva, posle časova, HF i ja smo šmugnuli kroz kuhinjska vrata i krenuli niz tajanstvenu ulicu što je vodila do velike kuće. Put je bio ispresecan barama i opalim lišćem. Preteće nebo prekrivalo je grad. HF, koji nije bio sav svoj, bio je bleđi nego inače. Pogled na taj kutak sveta uhvaćen u prošlosti sabijao mu je želudac do veličine klikera. Tišina je bila zaglušujuća.

„Ja mislim da je najbolje da se okrenemo i zapalimo odavde“, promrmljao je, ustuknuvši nekoliko koraka.

„Plašiš se kao neka... kokoška.“

„Ljudi ne cene kokoške po onome što kod njih valja. Bez njih ne bi bilo ni jaja, ni...“

Najednom je vetar doneo metalni zvuk zvončića. HF je zanemio. U nas su gledale žute mačje oči.

Mačak je iznenada zasiktao kao zmija i pokazao nam kandže. Dlaka na leđima mu se nakostrešila, a njegova njuška nam je pokazala iste one očnjake koji su nekoliko dana pre toga prekinuli život vrapcu. Udaljena munja upalila je načas svetlo na nebeskom svodu. HF i ja smo se pogledali.

Petnaest minuta kasnije sedeli smo na klupi kod dvorišne fontane internata. Sat je i dalje bio u džepu moje jakne. Teži nego ikad.

Ostao je tu do kraja nedelje, sve do subote ujutru. Probudio sam se u osvit zore s nejasnim utiskom da sam sanjao glas zarobljen u gramofonu. U daljini, kroz prozor, Barselona se palila kao platno grimiznih senki, šuma krovova i antena. Skočio sam iz kreveta i

potražio prokleti sat koji mi je omađijao postojanje nekoliko poslednjih dana. Pogledali smo se oči u oči. Naposletku sam smogao snagu, onu koju nađemo samo kad treba da se suočimo s glupim zadacima, i odlučio da stavim tačku na tu situaciju. Bio sam odlučan u nameri da ga vratim.

Obukao sam se u tišini i na prstima prošao kroz mračni hodnik četvrtog sprata. Niko neće primetiti da me nema sve do deset ili jedanaest pre podne. Planirao sam da se do tada već vratim.

Napolju su ulice ležale ispod mutnog purpurnog pokrivača koji obavija barselonska svitanja. Spustio sam se do ulice Marhenat. Četvrt Sarije se budila oko mene. Niski oblaci su je češljali hvatajući prva svetla u snopove zlatne boje. Pročelja kuća su se ocrtavala u procepima između magle i suvog lišća koje je besciljno letelo.

Brzo sam pronašao ulicu. Zastao sam na tren da upijem tišinu, neobični mir koji je vladao u tom izgubljenom kutku grada. Taman sam počeo da osećam da je svet stao zajedno sa satom koji sam nosio u džepu kada sam začuo zvuk iza svojih leđa.

Okrenuo sam se i ugledao prizor ukraden iz nekog sna.

3.

Jedan bicikl se polako pomaljao kroz izmaglicu. Jedna devojka, obučena u belu haljinu, išla je uz padinu ka meni okrećući pedale. Poslednje svetlo zore omogućavalo je da se kroz pamuk nazru obrisi njenog tela. Duga kosa boje sena vijorila se prekrivajući joj lice.

Stajao sam tu, nepomičan, posmatrajući kako mi prilazi, kao imbecil kog samo što nije spopao napad paralize.

Bicikl se zaustavio na dva metra od mene. Moje oči, ili moja mašta, videle su obrise vitkih nogu kako staju na zemlju. Moj pogled se popeo uz tu haljinu koja kao da je sišla sa Soroljine³ slike, i zaustavio se na njenim očima, tako tamnosivim da je čovek mogao da upadne u njih. Bile su uprte u mene. Pogled je odavao sarkazam. Osmehnuo sam se i pokazao svoje najbolje blentavo lice.

„Ti si verovatno onaj sa satom“, rekla je devojka tonom koji je bio u skladu s njenim pogledom.

Procenio sam da je mojih godina, možda godinu dana starija. Pogoditi koliko godina ima neka žena za mene je bila veština, nauka, nikada zabava. Njena koža je bila bela koliko i njena haljina.

„Živiš li ovde?“, promućao sam, pokazujući na kapiju.

Jedva da je treptala. Ta dva oka su me klesala s tolikim besom da će mi biti potrebno nekoliko sati da shvatim da je, bar što se mene tiče, to bilo najdivnije biće koje sam u životu video ili očekivao da vidim. Tačka.

„A ko si ti da to pitaš?“

„Pretpostavljam da sam onaj sa satom“, smislio sam na brzaka. „Zovem se Oskar. Oskar Draž. Došao sam da ga vratim.“

Ne davši joj vremena da uzvрати, izvadio sam sat iz džepa i pružio joj ga. Pre nego što ga je prihvatila, devojka me je nekoliko sekundi gledala pravo u oči. Dok ga je uzimala, primetio sam da joj je šaka bela kao da je od snega. Na palcu je nosila zlatnu alku.

„Već je bio polomljen kad sam ga uzeo“, objasnio sam.

„Polomljen je već petnaest godina“, promrmljala je, ne gledajući me.

Kada je napokon podigla pogled, prvo me je odmerila od glave do pete, poput nekog ko procenjuje vrednost starog nameštaja ili kakve starudije.

Nešto u njenom pogledu govorilo mi je da baš i ne veruje u to da sam lopov po opredeljenju; verovatno me je svrstala u klasu kretena

ili običnog glupaka. Moje zaslepljeno lice nije bilo od naročite pomoći. Devojka je izvila obrvu i zagonetno se nasmešila pružajući mi sat nazad.

„Ti si ga odneo, ti ćeš ga i vratiti njegovom vlasniku.“

„AH...“

„Sat nije moj“, pojasnila je devojka. „Hermanov je.“

Pominjanje tog imena prizvalo je u meni sliku ogromne prilike duge sede kose koja me je iznenadila u galeriji velike kuće nekoliko dana ranije.

„Moj otac.“

„A ti si?“, upitao sam.

„Njegova ćerka.“

„Htedoh reći, kako se zoveš?“

„Odlično znam šta si hteo da kažeš“, uzvratila je devojka.

Odmah zatim ponovo je sela na bicikl i prošla kroz ulaznu kapiju. Pre nego što je nestala u vrtu, nakratko se osvrnula. Te oči su mi se podsmevale, grohotom smejele.

Uzdahnuo sam i pošao za njom. Jedan stari znalac mi je poželeo dobrodošlicu. Mačak me je gledao uobičajeno prezrivo. Poželeo sam da sam doberman. Prošao sam kroz vrt u pratnji predstavnika porodice mačaka. Provlačio sam se kroz tu džunglu sve dok nisam stigao do fontane s heruvimima. Bicikl je stajao naslonjen na fontanu, a njegova vlasnica je praznila kesu iz korpe koja se nalazila kod volana. Mirisalo je na svež hleb.

Devojka je izvadila flašu mleka iz kese i čučnula da napuni tacnu koja se nalazila na zemlji. Životinja je doletela da doručkuje. Reklo bi se da je to bio dnevni ritual.

„Mislio sam da tvoja mačka jede samo bespomoćne ptice“, rekoh.

„Samo ih lovi. Ne jede ih. To je teritorijalno pitanje“, objasnila mi je onako kako bi objasnila malom detetu. „Njemu se najviše sviđa mleko. Je l' tako, Kafka, da ti voliš mleko?“

Kafkijanski primerak porodice mačaka polizao joj je prste u znak slaganja. Devojka se toplo osmehnula, milujući ga po leđima. Dok ga je milovala, mišići njenih bedara ocrnali su se u naborima haljine. Baš je u tom trenutku podigla pogled i uhvatila me kako je odmeravam i kako se oblizujem.

„A ti? Jesi li doručkovao?“, upitala je.

Odmahnuo sam glavom.

„To znači da si gladan. Svi glupaci su gladni“, rekla je. „Dođi, uđi i pojedi nešto. Trebaće ti pun stomak kad pođeš da objasniš Hermanu zašto si ukrao njegov sat.“

Kuhinja je bila jedna velika prostorija u zadnjem delu kuće. Moj neočekivani doručak sastojao se od kroasana koje je devojka donela iz pekare „Foš“, na Trgu Sarija. Sipala mi je ogromnu šolju bele kafe, i zatim sela preko puta mene. Dok sam pohlepno gutao kao na gozbi, ona me je posmatrala s mešavinom znatiželje, sažaljenja i opreza, kao da je kući dovela izgadnelog prosjaka. Ona ništa nije okusila.

„Viđala sam te i ranije“, primetila je ne skidajući pogled s mene. „Tebe i onog maleckog momka koji uvek izgleda kao da se upravo prepao. Često po podne prolazite donjom ulicom kada vas puste iz internata. Ponekad ideš sam, zviždućeš izgubljeno. Kladam se da se odlično provodite u onoj tamnici od internata...“

Taman sam hteo da joj odgovorim nešto duhovito kada se jedna ogromna senka rasprostrla po stolu kao oblak mastila. Moja domaćica je podigla pogled i nasmešila se. Ja sam sedeo nepomično, usta punih kroasana. Puls mi je tukao kao kastanjete.

„Imamo gosta“, najavila je zabavljajući se. „Tata, ovo je Oskar Draj, ljubitelj krađe satova. Oskare, ovo je Herman, moj otac.“

Progutao sam hranu i polako se okrenuo. Jedna prilika, koja mi se učinila ogromnom, nadvila se nada mnom.

Nosio je vuneno odelo, s prslukom i mašnom. Uredno začušljana seda kosa padala mu je preko ramena. Sedi brkovi krasili su mu špicasto lice na kom su se nalazila dva tamna, tužna oka. Ali ono što ga je zaista definisalo bile su njegove šake. Bele šake anđela, tankih i beskrajno dugih prstiju. Herman.

„Nisam kradljivac, gospodine...“, izustio sam nervozno. „Sve mogu da objasnim. Usudio sam se da uđem u vašu kuću samo zato što sam mislio da je napuštena. Kada sam ušao, ne znam šta mi se desilo, čuo sam onu muziku, ne, nije to, pa dobro, jeste, to je, i onda sam ušao i video sat. Nisam hteo da ga uzmem, kunem se, ali sam se uplašio i, kada sam shvatio da je sat kod mene, bio sam već daleko. Ne znam da li sam jasan...“

Devojka se zločesto smeškala. Hermanov pogled, mračan i neprobojan, spustio se na moj. Preturio sam po džepovima, izvadio sat i pružio mu ga, očekujući da taj čovek svakog časa počne da viče i da mi preti da će zvati policiju, civilnu gardu i sud za maloletna lica.

„Verujem vam“, rekao je ljubazno, uzeo sat i seo s nama za sto.

Glas mu je bio tih, gotovo nečujan. Njegova ćerka je uzela da mu servira tanjir s kroasanima i šolju bele kafe istu kao moju. Dok je to radila, poljubila ga je u čelo i Herman ju je zagrio. Osmotrio sam ih u kontrastu koje se provlačilo kroz prozore. Hermanovo lice, koje sam zamišljao kao da je vukodlak, postalo je nežno, skoro bolešljivo. Bio je visok i izuzetno mršav. Ljubazno mi se nasmešio dok je prinoseo šolju usnama i, na tren, primetih da između oca i ćerke teče struja osećanja koja prevazilazi reči i dela. Veza od ćutnje i pogleda spajala ih je u senkama te kuće, na kraju jedne zaboravljene ulice, gde su pazili jedno drugo, daleko od sveta.

Herman je završio svoj doručak i učtivo mi zahvalio što sam se potrudio da mu vratim sat. Zbog tolike ljubaznosti osećao sam se dvostruko krivim.

„Dobro, Oskare“, rekao je umornim glasom, „bilo mi je zadovoljstvo upoznati vas. Nadam se da ću vas videti ponovo ovde, kada poželite da nas posetite.“

Nisam razumeo zašto mi je uporno persirao. Bilo je u njemu nečega što je progovaralo iz nekog drugog vremena, davnih vremena u kojima je ta seda kosa sijala, a ta kuća bila palata na pola puta između Sarije i neba. Rukovali smo se i pozdravili, a on je zatim nestao u neizmernom lavirintu. Njegova ćerka ga je posmatrala krijući veo tuge u pogledu.

„Herman nije zdrav“, promrmljala je. „Lako se umara.“

Ali smesta je s lica izbrisala taj tužni ton.

„Da li bi hteo još nešto?“

„Već je kasno“, rekoh, boreći se s iskušenjem da prihvatim bilo koji izgovor samo da produžim svoj boravak u njenom društvu. „Mislim da je najbolje da krenem.“

Ona je prihvatila moju odluku i ispratila me do vrta. Svetlo jutro rasteralo je izmaglicu. Početak jeseni bojio je drveće u boju bronze. Hodali smo ka kapiji. Kafka je preo na suncu. Kada smo stigli do vrata, devojka je ostala da stoji s unutrašnje strane imanja i

propustila me. Pogledali smo se ćutke. Pružila mi je ruku i ja je prihvatih. Mogao sam da osetim njeno bilo ispod somotske kože.

„Hvala na svemu“, rekao sam. „I izvini zbog...“

„Nije važno.“

Slegnuo sam ramenima.

„Dobro...“

Potrćao sam niz ulicu, osećajući da se magija te kuće odvaja od mene sa svakim novim korakom. Najednom se začuo njen glas:

„Oskare!“

Okrenuo sam se. Ona je i dalje stajala tamo, iza kapije. Kafka je ležao kraj njenih nogu.

„Zašto si ušao u našu kuću one noći?“

Pogledao sam oko sebe kao da očekujem da ću odgovor naći zapisan na pločniku.

„Ne znam“, priznao sam naposletku. „Misterija, pretpostavljam...“

Devojka se zagonetno osmehnula.

„Voliš li misterije?“

Klimnuo sam glavom. Da me je pitala volim li arsenik, mislim da bih joj odgovorio isto.

„Imaš li nešto da radiš sutra?“

Odmahnuo sam glavom, i dalje nem. Da sam imao, smislio bih neki izgovor. Kao lopov nisam vredeo ni pare, ali kao lažljivac, moram priznati, uvek sam bio umetnik.

„Onda te čekam ovde, u devet“, rekla je ona, nestajući u senkama vrta.

„Čekaj!“

Moj povik ju je zaustavio.

„Nisi mi rekla kako se zoveš...“

„Marina... Vidimo se sutra.“

Mahnuo sam joj rukom u znak pozdrava, ali ona je već bila isparila. Uzalud sam čekao da se ponovo pojavi. Sunce se primicalo kupoli neba i sračunao sam da mora biti negde oko podneva. Kada sam shvatio da se Marina neće vratiti, pošao sam u internat. Stare kapije četvrti kao da su mi se osmehivale, saućesnički. Mogao sam da ćujem odjek svojih koraka, ali zakleo bih se da zemlju nisam dodirivao.

4.

Mislim da nikada u životu nisam stigao baš toliko tačno na vreme. Grad je još bio u pidžami kad sam prelazio preko Trga Sarija. Usput sam video kako jato golubova poleće uvis uplašeno zvukom zvona koje najavljuje misu u devet. Sunce kao s kalendara palilo je tragove noćne rose. Kafka je bio pohitao da me dočeka na početku ulice koja je vodila do kuće. Grupa vrabaca držala je bezbedno odstojanje na vrhu nekog zida. Mačak ih je posmatrao studiozno, profesionalno ravnodušno.

„Dobar dan, Kafka. Jesmo li od jutros počinili koje ubistvo?“

Mačak mi je odgovorio jednostavnim predenjem i, kao da se radi o flegmatičnom kućepazitelju, počeo da me sprovodi kroz vrt do fontana. Prepoznao sam Marininu figuru kako sedi na njenom obodu, obučena u haljinu boje mermerske što joj je otkrivala ramena. U rukama je držala u kožu ukoričenu knjigu u koju je nešto pisala nalivperom.

Na njenom licu se videla velika usredsređenost i nije primetila da sam tu. Tokom tih nekoliko trenutaka delovalo je kao da je njen um u nekom drugom svetu.

Zaključio sam da mora biti da je Leonardo da Vinči taj koji je osmislio takvu ključnu kost. Nije moglo biti drugog objašnjenja. Kafka je, ljubomoran, prekinuo čaroliju jednim mjaukom. Nalivpero je stalo u mestu i Marinine oči su se podigle ka mojima. Smesta je zatvorila knjigu.

„Spreman?“

Marina me je vodila kroz ulice Sarije u nepoznatom pravcu, odajući svoje namere tek jednim zagonetnim osmehom.

„Kuda idemo?“, upitao sam je posle nekoliko minuta.

„Polako. Videćeš.“

Pratio sam je poslušno, mada sam s vremena na vreme pomišljao da sam predmet neke šale koju još ne uspevam da prozrem. Spustili smo se do ulice Paseo de Bonanova i tu smo skrenuli u pravcu četvrti San Hervasio. Prošli smo ispred bara „Viktor“. Grupa snobova skrivenih iza naočara za sunce držala je u rukama piva i bezbrižno grejala sedišta svojih vespi. Gledajući nas kako prolazimo, nekoliko

njih je našlo za shodno da spusti svoje „*rejban*“ naočare na pola nosa i odmeri Marinu. *Jedite pite*, pomislio sam.

Stigavši do ulice Doktora Rua, Marina je skrenula desno. Spustili smo se duž nekoliko blokova i stigli do male nepopločane staze koja je počinjala negde kod broja sto dvanaest. Zagonetni osmeh i dalje je titrao na Marininim kao zalivenim usnama.

„Jesmo li stigli?“, upitao sam, znatiželjan.

Ta staza nije izgledala kao da nekud vodi. Marina mi je odgovorila tako što je krenula njome dalje, dovевši nas do puta koji se peo do kapije okružene čempresima. U daljini se nazirao čarobni vrt pun nadgrobnih ploča, krstova i mauzoleja obraslih plesni. Bilo je to staro sarijsko groblje.

Sarijsko groblje spada u najskrivenije kutke Barselone. Ako ga čovek traži na mapama, nema ga. Ako pita stanovnike ili taksiste kako da dođe do njega, najverovatnije ne znaju gde je, iako su svi čuli za njega. A ako se čovek, nekim slučajem, usudi da ga potraži za svoj groš, najverovatnije će se izgubiti. Mali broj onih koji znaju tajnu njegovog položaja misle da to staro groblje u stvari nije ništa drugo do ostrvo iz prošlosti koje se pojavljuje i nestaje po sopstvenom nahođenju.

To je bio prizor do kog me je Marina dovela te septembarske nedelje da bi mi otkrila tajnu koja me je zanimala gotovo isto onoliko koliko i vlasnica tajne. Prateći njena uputstva, smestili smo se u jedan neprimetan ugao uzdignut u severnom krilu pustog groblja. Seli smo ćutke da posmatramo grobove i uvelo cveće. Marina je ćutala kao zalivena, i kada je prošlo nekoliko minuta, ja sam počeo da gubim strpljenje. Jedina misterija koju sam video u svemu tome bila je - šta kog đavola tu tražimo.

„Ovo mesto je malčice mrtvo“, počeo sam, svestan ironije.

„Strpljenje je majka znanja“, rekla je Marina.

„I kuma demencije“, uzvratih. „Ovde nema ama baš ničeg.“

Marina mi je uputila pogled koji nisam umeo da protumačim.

„Grešiš. Ovde se nalaze uspomene stotina ljudi, njihovi životi, njihova osećanja, njihove nade, njihova odsustva, snovi koje nikada nisu ostvarili, razočaranja, patnje i neuzvraćene ljubavi koje su otrovale njihove živote... Sve je to ovde, zarobljeno zauvek.“

Gledao sam je sa zanimanjem i donekle stegnut, iako nisam najbolje razumeo o čemu priča. Kako god bilo, njoj je bilo važno.

„Ne može se razumeti ništa o životu sve dok čovek ne razume smrt“, dodala je Marina.

„Istina je da ja ne razmišljam mnogo o tome“, rekao sam. „O smrti, mislim na nju. Stvarno ne, bar...“

Marina je odmahнула glavom, kao lekar koji prepoznaje simptome neizlečive bolesti.

„To znači da si jedan od neupozorenih glupaka...“, naglasila je donekle zaintrigiranim tonom.

„Neupozorenih?“

Sada sam već bio izgubljen. Načisto.

Marina je pustila da joj pogled luta i lice joj je poprimilo ozbiljan izraz, zbog čega je izgledala starije. Bio sam hipnotisan njome.

„Pretpostavljam da nisi čuo za predanje“, počela je Marina.

„Predanje?“

„Tako sam i mislila“, izjavila je. „Radi se o tome da, kako kažu, smrt ima dva poslenika koji lutaju ulicama u potrazi za nezalicama i šupljim glavama što o njoj ne razmišljaju.“

Stigavši do te tačke, zabila je svoje zenice u moje.

„Kada jedan od tih nesrećnika naiđe na poslenika smrti“, produžila je Marina, „ovaj ga povede u klopku, a da on sam ništa ne zna. Vrata pakla. Ti poslenici pokrivaju lice kako bi sakrili da nemaju oči, jer imaju samo dve crne rupe u kojima žive crvi. Kada žrtva više nema kud da beži, poslenik otkriva svoje lice i žrtva shvata kakav je užas čeka...“

Njene reči su odzvanjale dok se moj želudac grčio.

Tek se tada Marina zločesto nasmejala. Kao mačka.

„Šališ se“, rekao sam konačno.

„Očigledno.“

Prošlo je pet-deset minuta u tišini, možda i više. Čitava večnost. Čempresi su se njihali na blagom povetarcu. Dva bela goluba klepetala su krilima između grobova. Jedan mrav se peo uz nogavicu mojih pantalona. To je uglavnom bilo sve što se događalo. Uskoro sam osetio da mi jedna noga trne i uplašio sam se da će moj mozak poći istim putem. Taman sam se spremao da se pobunim kad

je Marina podigla ruku, ućutkujući me pre nego što sam zaustio bilo šta da kažem. Pokazala mi je na ulaznu kapiju u groblje.

Neko je upravo ušao. To biće je izgledalo kao dama obavijena ogrtačem od crnog pliša. Kapuljača joj je prekrivala lice. Ruke, prekrštene na grudima, bile su u rukavicama iste boje kao i njena odeća. Ogrtač je dopirao do zemlje i od njega joj se nisu mogla videti stopala. S mesta na kom smo se mi nalazili izgledalo je kao da se ta prilika bez lica kreće ne dodirujući zemlju. Iz nekog razloga, osetih jezu.

„Ko...?“, šapnuo sam.

„Pssst“, prekinula me je Marina.

Sakriveni iza stubova balkona, špijunirali smo tu damu u crnom. Kretala se kroz grobove kao opsena. U ruci u crnoj rukavici nosila je crvenu ružu. Cvet je izgledao kao sveža rana napravljena nožem. Žena je prišla jednoj nadgrobnoj ploči koja se nalazila tačno ispod naše osmatračnice i tu se zaustavila, nama okrenuta leđima. Prvi put sam tada primetio da na tom grobu, za razliku od svih ostalih, nema imena. Mogao se videti samo, uklesan u mermeru, znak koji je ličio na nekakvog insekta. Bio je to crni leptir raširenih krila.

Dama u crnom je skoro pet minuta stajala ćutke ispred groba. Naposletku se nagnula, spustila crvenu ružu na ploču i polako otišla, isto onako kao što je i došla. Kao priviđenje.

Marina me je nervozno pogledala i primakla se da mi nešto šapne. Osetio sam kako mi njene ruke dodiruju uvo, a jedna stonoga vrelih stopala počela je da igra sambu na mom vratu.

„Otkrila sam je slučajno pre tri meseca, kada sam pravila društvo Hermanu, koji je doneo cveće na grob njegove tetke Reme... Dolazi ovde poslednje nedelje u mesecu u deset ujutru i spušta na taj isti grob identičnu crvenu ružu“, objasnila mi je Marina. „Uvek nosi isti ogrtač, rukavice i kapuljaču. Uvek dolazi sama. Nikada joj se ne vidi lice. Nikada ni s kim ne razgovara.“

„Ko je sahranjen u tom grobu?“

Neobični znak uklesan u mermeru budio je moju znatiželju.

„Ne znam. U grobljanskom registru nema imena...“

„A ko je ta žena?“

Marina je htela da mi odgovori, ali je videla da dama u crnom odlazi kroz kapiju groblja. Šćepala me je za ruku i hitro ustala.

„Brzo. Izgubićemo je.“

„Pratićemo je?“, upitao sam.

„Hteo si akciju, zar ne?“, rekla mi je polusažaljivo, poluiznervirano, kao da sam glup.

Kada smo stigli do ulice Doktora Rua, žena u crnom se udaljavala ka Bonanovi. Ponovo je padala kiša, mada je sunce odbijalo da se sakrije. Pratili smo damu kroz tu zavesu od zlatnih suza. Prešli smo preko ulice Paseo de Bonanova i popeli se do podnožja brda nastanjenih malim palatama i vilama koje su znale za bolja vremena. Gospođa je zašla u mrežu pustih ulica. Prekrivao ih je pokrivač od suvog lišća, sjajnog kao koža koju je svukla sa sebe neka velika zmija. Zatim se, stigavši do velike raskrsnice, zaustavila. Izgledala je kao živa statua.

„Videla nas je...“, šapnuo sam, skrivajući se zajedno s Marinom iza debelog stabla, sveg išaranog natpisima.

Na tren sam se uplašio da će se okrenuti i otkriti nas. Ali nije. Ubrzo je skrenula levo i nestala. Marina i ja smo se pogledali. Nastavili smo da je pratimo. Trag nas je doveo do slepe uličice, vidljivo presečene deonicom železničke pruge Sarije, koja je vodila do Valjvidrere i San Kugata. Tu smo stali. Od dame u crnom nije bilo ni traga, iako smo videli da skreće tačno na tom mestu. Iznad drveća i krovova kuća uzdizale su se kule internata u daljini.

„Sigurno je ušla u svoju kuću“, zaključio sam. „Verovatno živi ovde negde...“

„Ne. Ove kuće su nenastanjene. Ovde niko ne živi.“

Marina mi je pokazala na pročelja kuća skrivena ogradama i zidinama. Bila su to dva napuštena skladišta i jedna velika kuća koje je progutao plamen pre nekoliko decenija. To je bilo sve što je opstalo. Dama nam je isparila ispred nosa.

Ušli smo u uličicu. Jedna bara je odražavala parče neba ispred naših nogu. Kapi kiše su deformisale naš odraz.

Na kraju uličice, drvena kapija se klatila na vetru. Marina me je pogledala ćutke. Prišli smo kapiji oprezno i ja sam provirio kroz nju, da bacim pogled. Kapija uglavljena u zid od crvene cigle vodila je u dvorište. Ono što je u davna vremena bila bašta sada je bila zemlja obrasla korovom. Kroz gustiš se nazirala fasada jednog neobičnog zdanja zaraslog u živicu. Trebalo mi je nekoliko sekundi da shvatim

da se radi o staklenoj bašti postavljenoj na čelični ram. Biljke su šištale kao roj pčela.

„Prvo ti“, pozvala me je Marina.

Skupio sam hrabrost i kročio u korov. Marina me je, ne upozorivši me prethodno, uhvatila za ruku i pošla za mnom. Osećao sam kako mi stopala propadaju u pokrivač od ostataka koječega. Kroz glavu mi je prošla slika gnezda tamnih zmija grimiznih očiju. Krčili smo tu džunglu neprijateljskih grana koje su grebale kožu sve dok nismo stigli do zaravni ispred staklene bašte. Stigavši, Marina mi je pustila ruku da bi osmotrila zlokobnu građevinu. Živica je isplela mrežu preko cele bašte. Staklenik je izgledao kao palata sahranjena u dubinama močvare.

„Mislim da nas je dobro prešla“, rekao sam. „Ovde niko nije kročio godinama.“

Marina se nevoljno složila sa mnom. Bacila je još jedan pogled na zimsku baštu, razočarana. *Porazi se bolje podnose ćutke*, pomislih.

„Hajde, idemo“, predložio sam joj, nudeći joj svoju ruku s nadom da će je ponovo uhvatiti da pređemo preko džungle.

Marina ju je ignorisala i, mršteći se, udaljila se od mene da bi obišla staklenik. Uzdahnuo sam i pošao za njom preko volje. Ta devojka je bila tvrdoglavija od mazge.

„Marina“, počeo sam, „ovde ne...“

Zatekao sam je iza staklene bašte, ispred nečega što je ličilo na ulaz. Pogledala me je i podigla ruku u pravcu stakla. Obrisala je prljavštinu koja je pokrivala znak urezan u staklo. Prepoznao sam istog onog crnog leptira koji je obeležavao bezimni grob na groblju. Marina je spustila ruku preko njega. Vrata su se polako otvorila. Mogao sam da osetim slatki dah truleži koji je dopirao iznutra. Bio je to vonj močvara i zatrovanih bunara. Ne slušajući ono malo zdravog razuma koji mi je još ostao u glavi, zakoračio sam u tamu.

5.

Avetinjski miris parfema i starog drveta lebdeo je među senkama. Pod od sveže zemlje odisao je vlagom. Para je spiralno plesala ka staklenoj kupoli. Tako nastao kondenzat curio je niz kupolu u kapima, nevidljivim u mraku. S mesta do kog moj pogled nije sezao dopirale su vibracije nekog neobičnog zvuka, nalik na metalni zveket, kao kad žaluzine zveckaju na vetru.

Marina je polako išla dalje. Vazduh je bio topao, vlažan. Osetio sam da mi se odeća lepi za kožu i da mi na čelu izbijaju graške znoja. Okrenuo sam se ka Marini i ustanovio, kroz polutamu, da se i njoj dešava nešto slično. Onaj neprirodni zveket i dalje je dopirao iz mraka. Delovalo je kao da dolazi odasvud.

„Šta je to?“, šapnula je Marina. U glasu joj se osećao strah.

Slegnuo sam ramenima. Nastavili smo da ulazimo sve dublje u staklenu baštu. Zaustavili smo se na mestu gde su se susticali zraci svetlosti koji su prolazili kroz svod.

Marina je zaustila da nešto kaže, ali se ponovo začuo onaj zloslutni zveket. Veoma blizu. Na manje od dva metra. Tačno iznad naših glava. Pogledali smo se ćutke i polako podigli pogled ka svodu staklenika, ukotvljenom u senku. Osetio sam kako se Marinina ruka snažno obavlja oko moje. Drhtala je. Drhtali smo.

Bili smo opkoljeni. Nekoliko špicastih silueta visilo je u praznom prostoru iznad nas. Izbrojao sam ih desetak, možda i više. Beživotna tela klatila su se iznad naših glava kao da su odvratne pokretne lutke, i sudarala se, proizvodeći taj metalni zvuk. Ustuknuli smo i, pre nego što smo mogli da shvatimo šta se dešava, Marina je zgazila polugu povezanu sa sistemom kotura za dizanje tereta. Poluga se oslobodila. U desetini sekunde ta vojska zamrznutih prilika krenula je na nas. Bacio sam se ka Marini kako bih je zaštitio i oboje smo pali naznak. Čuo sam odjek snažnog treska i škripu stare staklene strukture koja vibrira. Uplašio sam se da će se staklo polomiti i da će nas kiša providnih noževa zakovati za pod. U tom trenutku osetih hladan dodir na vratu. Nečiji prsti.

Otvorio sam oči. Kezilo mi se nečije lice. Oči, užarene i žute, sijale su beživotno. Bile su to staklene oči na licu zalepljenom preko

lakiranog drveta. U tom trenutku sam čuo kako Marina, pored mene, zadržava vrisak.

„Lutke“, rekao sam, gotovo bez daha.

Ustali smo da bismo ustanovili pravu prirodu tih bića. Lutke. Drvene, metalne i keramičke figure. Držale su se uz pomoć hiljada niti za jednu gredu. Poluga koju je Marina nehotice oslobodila otkočila je mehanizam kotura koji ih je držao. Figure su se zaustavile na manje od metar od poda. Kretale su se kao u nekom zlokobnom plesu obešenih.

„Šta do đavola...?“, uzviknula je.

Pogledao sam u tu grupu lutaka. Prepoznao sam priliku obučenu u vrača, zatim policajca, balerinu, lepu damu obučenu u bordo, snagatora s vašara... Svi su bili napravljeni u prirodnoj veličini i nosili su skupocenu odeću za ples pod maskama koju je vreme pretvorilo u rite. Ali bilo je u njima nečega što ih je spajalo, neka čudna osobina koja je odavala njihovu zajedničku prirodu.

„Nedovršene su“, otkrio sam.

Marina je smesta shvatila na šta mislim. Svakom od njih je nešto nedostajalo. Policajac nije imao ruke. Balerina nije imala oči, samo dve prazne duplje. Vrač nije imao usta, ni ruke... Posmatrali smo figure kako se klata na sablasnom svetlu. Marina je prišla balerini i pomno je osmotrila. Pokazala mi je na mali beleg na čelu, tačno ispod korena kose lutke. Crni leptir, opet. Marina je pružila ruku do tog belega, prstima dodirnula kosu, zatim naglo povukla ruku. Video sam taj njen gadljiv pokret.

„Kosa je... prava“, rekla je.

„Nemoguće.“

Krenuli smo zatim da pregledamo sve zlokobne marionete redom i pronašli isti znak na svima njima. Ponovo sam pritisnuo polugu i sistem kotura je podigao tela nazad. Gledajući ih kako se dižu tako beživotna, pomislih da su mehaničke duše koje idu da se nađu sa svojim tvorcem.

„Čini se da tamo ima nečeg“, rekla je Marina iza mojih leđa.

Okrenuo sam se i video da pokazuje na deo staklene bašte u kom se nazirao stari pisaci sto. Tanak sloj prašine pokrivaio je radnu ploču. Jedan pauk je trčkarao naokolo ostavljajući za sobom trag majušnih nožica. Kleknuo sam i oduvao prašinu sa stola. Sivi oblak

čestica podigao se uvis. Na pisaćem stolu je ležala kožom povezana knjiga, otvorena po sredini. Rukopis je bio čitak i ispod stare fotografije sive boje zalepljene za papir moglo se pročitati: „Ari, 1903“. Na slici su se videle dve devojčice, sijamske bliznakinje spojene grudima. Dve sestre su nosile svečane haljinice i smešile se u fotoaparat, najtužnije na svetu.

Marina je okrenula list. Knjiga je zapravo bila najobičniji album starih fotografija. Ali slike koje su se u njemu nalazile nisu bile nimalo normalne, niti obične. Slika sijamskih devojčica bila je samo uvod. Marinini prsti su okretali stranice list po list da bismo mogli videti fotografije koje su u nama podjednako izazivale očaranost i odvratnost. Bacio sam pogled na njih i osetio neobičnu jezu duž kičmenog stuba.

„Fenomeni prirode...“, promrmljala je Marina. „Bića s deformitetima, koja su nekada proterivana u cirkuse...“

Uznemirujuća moć tih slika ošinula me je kao bič. Vrlo mračno naličje prirode pokazivalo je svoje čudovišno lice. Nevine duše zarobljene u unutrašnjost jezivo deformisanih tela. Nekoliko minuta smo listali taj album ćutke. Jedna za drugom, fotografije su nam pokazivale, žao mi je što moram da kažem, bića iz noćnih mora. Fizička odvratnost, međutim, nije skretala pažnju s pogleda očajanja, užasa i samoće koji su goreli na tim licima.

„Bože...“, promrmljala je Marina.

Fotografije su bile datirane, pisala je godina i poreklo slike: Buenos Ajres, 1893. Bombaj, 1911. Torino, 1930. Prag, 1933... Bilo mi je teško da zamislim ko bi, i zašto, pravio takvu zbirku. Katalog pakla. Marina je konačno odvojila pogled od albuma i udaljila se ka senkama. Pokušao sam da je pratim, ah osećao sam se nesposobnim da se rešim bola i užasa kojima su odisale te slike. Mogao bih živeti hiljadu godina i sećao bih se pogleda svakog od tih bića. Zatvorio sam knjigu i okrenuo se ka Marini. Čuo sam je kako uzdiše u tami i osetio sam se beznačajnim, ne znajući šta da kažem ili uradim. Nešto na tim slikama duboko ju je uznemirilo.

„Jesi li dobro...?“, upitao sam.

Marina je ćutke klimnula glavom, gotovo Źmureći. Iznenada, neŐto je odjeknulo u baŐti. Ispitao sam pogledom prekrivać od senki koji nas je obavijao. Ponovo sam zaćuo taj neodrećeni zvuk. Neprijateljski zvuk. Zloslutan. Zatim sam osetio jak, prodirući vonj truleŹi. Dopirao je iz tame kao dah neke divlje zveri. Bio sam siguran da nismo sami. Bio je tu joŐ neko. Posmatrao nas je. Marina je gledala skamenjena u zid od tame. Uzeo sam je za ruku i poveo je ka izlazu.

6.

Kada smo izašli odande, ulice su se caklile od kiše. Bilo je jedan po podne. Pošli smo nazad kod Marine, ne razmenivši ni reč. Herman nas je čekao na ručku.

„Hermanu ne spominji ništa od svega ovoga, molim te“, zamolila me je Marina.

„Ne brini.“

Shvatio sam da ne bih ni umeo da objasnim šta se dogodilo. Što smo se više udaljavali odatle, sećanje na one slike i na strašnu zimsku baštu postepeno je bledele. Kad smo stigli do Trga Sarija, primetio sam da je bela kao kreč i da teško diše.

„Osećaš li se dobro?“, upitao sam.

Marina mi je rekla da je dobro, ali nije zvučala ubedljivo.

Seli smo na klupu na trgu. Onda je nekoliko puta udahnula duboko, žmureći. Jato golubova motalo se oko naših nogu. Na tren sam se uplašio da će se onesvestiti. Tada je otvorila oči i osmehnula mi se.

„Nemoj da se plašiš. Samo mi je nakratko pozlilo.“

„Možda zbog onog mirisa.“

„Sigurno. Verovatno je to bila neka mrtva životinja. Pacov ili...“

Marina je podržala moju pretpostavku. Ubrzo joj se boja vratila u obraze.

„Ne bi bilo loše da nešto pojedem. Hajde, idemo. Herman nas već dugo čeka.“

Ustali smo i pošli ka njenoj kući. Kafka je čekao na kapiji. Mene je pogledao s nipodaštavanjem i potrčao da se mazi oko Marininih nožnih zglobova. Ja sam procenjivao prednosti mačjeg života kada sam prepoznao zvuk onog nebeskog glasa na Hermanovom gramofonu. Muzika je nadirala u vrt kao plima.

„Kakva je ovo muzika?“

„Leo Delib“, odgovorila je Marina.

„Pojma nemam ko je to.“

„Delib. Francuski kompozitor“, pojasnila je Marina, naslućujući kolika je moja neupućenost. „Šta li vas uče u toj školi?“

Slegnuo sam ramenima.

„To je deo jedne njegove opere. *Lakme*.“

„A ovaj glas?“

„Glas moje majke.“

Pogledao sam je zabezegnuto.

„Tvoja majka je operna pevačica?“

Marina me je pogledala bezizražajnim očima.

„Bila je“, odgovorila je. „Umrta je.“

Herman nas je čekao u glavnom salonu, velikoj ovalnoj sobi. S tavanice je visio kristalni luster. Marinin otac je bio obučen skoro pa kao za gala prijem. Nosio je odelo i prsluk, i njegova seda kosa bila je uredno začešljana. Izgledalo mi je kao da gledam gospodina s kraja devetnaestog veka. Seli smo za sto, prekriven vezenim stolnjakom i sa srebrnim escajgom na njemu.

„Zadovoljstvo nam je što ste s nama, Oskare“, rekao je Herman. „Nemamo baš priliku da svake nedelje ručamo u tako prijatnom društvu.“

Sudovi su bili od porcelana, pravi antikvarni primerci, jelovnik se naizgled sastojao od supe divnog mirisa i hleba. Toliko. Herman je prvo poslužio mene, i ja shvatih da je cela ta postavka smišljena zbog mog prisustva. Uprkos srebrnom escajgu, muzejskim tanjirima i svečanom nedeljnom odelu, u toj kući nije bilo novca za glavno jelo. A kad smo kod toga, nije bilo ni struje. Herman kao da mi je pročitao misli.

„Sigurno ste primetili da nemamo struju, Oskare. Mi zapravo ne verujemo mnogo u postignuća savremene nauke. Na kraju krajeva, kakva je to nauka koja je kadra da čoveka spusti na Mesec, a nije u stanju da spusti komad hleba na trpezu svakog ljudskog bića?“

„Možda problem nije u nauci, nego u onima koji odlučuju o tome kako da se ona primeni“, primetio sam.

Herman je razmotrio moju ideju i svečano klimnuo glavom, ne znam da li iz ljubaznosti ili zato što se zaista slaže.

„Naslućujem da ste vi pomalo filozof, Oskare. Jeste li čitali Šopenhauera?“

Osetio sam kako se Marinin pogled spušta na mene, predlažući mi da se ne odajem.

„Samo površno“, smislio sam na brzinu.

Pojeli smo supu ćutke. Herman je s vremena na vreme meni upućivao ljubazan osmeh a svojoj ćerki pogled pun ljubavi. Nešto mi je govorilo da nema mnogo prijatelja i da Herman lepo gleda na moje

prisustvo tu uprkos tome što nisam kadar da napravim razliku između Šopenhauera i marke ortopedskih proizvoda.

„A recite mi, Oskare, šta se danas priča u svetu?“

„Ne bogzna šta, istini za volju“ rekoh, praćen Marininim budnim okom. „Idu izbori...“

To je pobudilo Hermanovo zanimanje. Prestao je da maše kašikom i procenio temu.

„Oskare, a za koga ste vi? Za levicu ili desnicu?“

„Tata, Oskar se zalaže za akratiju“, prekinula ga je Marina.

Komad hleba mi je zastao u grlu. Nisam znao šta znači ta reč, ali zvučala je kao anarhista na biciklu. Herman se zagledao u mene, zaintrigiran.

„Idealizam mladih...“, promrmljao je. „Razumem, razumem. U vašim godinama sam i ja čitao Bakunjinu. On je kao boginje, dok ne prođu...“

Bacio sam ubilački pogled ka Marini, koja se oblizivala kao mačka. Namignula mi je i skrenula pogled. Herman me je posmatrao s dobronamernom znatiželjom. Uzvratio sam mu na ljubaznosti klimanjem glave i prineo kašiku ustima. Tako barem ne moram da razgovaram i neću ništa zabrljati. Ručali smo ćutke. Nije mi dugo trebalo da primetim da Herman, koji je sedeo preko puta mene, polako tone u san. Kada mu je kašika konačno iskliznula iz ruke, Marina je ustala bez reči i olabavila mu čvor na kravati od srebrnkaste svile. Herman je uzdahnuo. Jedna ruka mu se blago tresla. Marina je uhvatila oca pod mišku i pomogla mu da ustane. Herman je pristao, umoran, i slabašno mi se osmehnuo, skoro sramežljivo. Učinilo mi se da je u trenu ostario petnaest godina.

„Izvinićete me, Oskare...“, rekao je jedva čujno. „Što vam je starost...“

Ustao sam i ja, nudeći pogledom Marini pomoć. Ona ju je odbila i zamolila me da ostanem u salonu. Njen otac se naslonio na nju i tako su izašli iz prostorije.

„Bilo mi je zadovoljstvo, Oskare...“, promrmljao je Herman umornim glasom koji se gubio u hodniku senki. „Dođite nam opet, dođite nam opet...“

Čuo sam kako se koraci gube ka središtu stana i čekao skoro pola sata pri svetlosti sveća da se vrati. Atmosfera u toj kući polako mi se

uvlačila pod kožu. Kada sam postao siguran da se neće vratiti, počeo sam da se brinem. Pomislio sam da odem da je potražim, ali nije mi delovalo korektno da nepozvan njuškam po sobama. Pomislio sam da joj ostavim poruku, ali nisam imao čime da je napišem. Smrkavalo se, i pomislih da je najbolje da krenem. Pomislih i kako ću doći već sutradan, posle škole, da vidim je li sve u redu. Iznenadio sam se kad sam shvatio da je otišla pre svega pola sata, a moj mozak već traži izgovore da se vrati. Krenuo sam ka stražnjim vratima kuhinje i prošao kroz vrt do kapije.

Nebo prolaznih oblaka gasilo se nad gradom.

Dok sam išao ka internatu, sporo, glavom su mi prolazili događaji od tog dana. Penjući se uz stepenice koje su vodile do moje sobe na četvrtom spratu, bio sam sve ubeđeniji da je to bio najčudniji dan u mom životu. Ali da je mogla da se kupi karta da ga ponovo doživim, kupio bih je bez razmišljanja.

7.

Te noći sam sanjao da sam zarobljen u ogroman kaleidoskop. Okretalo ga je nekakvo đavolsko biće, od kog sam kroz sočivo mogao da vidim samo veliko oko. Svet se rastvarao na lavirinte optičkih varki koji su lebdeli oko mene. Insekti. Crni leptiri. Naglo sam se probudio s utiskom da mi kroz vene teče proključala krv.

Grozničavo stanje me nije napustilo celog dana. Časovi predviđeni za ponedeljak prošli su pored mene kao vozovi koji ne staju na mojoj stanici. HF je to odmah primetio.

„Obično si u oblacima“, izjavio je, „ali danas si izašao iz atmosferskog omotača. Da nisi bolestan?“

Odsutnim pokretom sam ga umirio. Pogledao sam na sat iznad table učionice. Pola četiri. Za malo manje od dva sata časovi će biti gotovi. Večnost. Napolju je kiša grebala po staklima.

Na zvuk zvona šmugnuo sam što sam brže mogao, i ostavio HF-a bez naše uobičajene šetnje stvarnim svetom. Morao sam da prođem kroz beskrajno duge hodnike da bih stigao do izlaza. Vrtovi i fontane na ulazu bledele su pod olujnim prekrivačem. Nisam nosio kišobran, čak ni kapuljaču nisam imao. Nebo je bilo jedna velika olovna ploča. Ulične lampe su gorele kao šibice.

Trčao sam. Preskakao sam bare, obilazio vodu koja se slivala niz staze i stigao do izlaza. Niz ulicu su tekle reke kiše, izgledala je kao vena iz koje ističe krv. Mocar do gole kože, trčao sam tesnim i tihim ulicama. Kanalizacija je žuborila. Grad kao da je tonuo u nekakav crni okean.

Trebalo mi je deset minuta da stignem do ograde Marinine i Hermanove kuće. Do tada su mi odeća i cipele bili potpuno mokri. Sumrak je bio sivkasta mermerna zavesa na horizontu. Učinilo mi se da čujem pucketanje iza leđa, na ulazu u uličicu. Okrenuo sam se prepadnut. Na tren sam pomislio da me neko prati. Ali tamo nije bilo nikoga, samo je kiša rešetala bare na putu.

Provukao sam se kroz kapiju. Svetlost munja osvetljavala mi je put do kuće. Heruvimi s fontane poželeli su mi dobrodošlicu. Tresući se od hladnoće, stigao sam do zadnjih vrata kuhinje. Bila su otvorena. Ušao sam. Kuća je bila u potpunom mraku. Setio sam se Hermanovih reči u vezi sa nedostatkom struje.

Do tada mi nije palo na um da pomislim kako me niko nije pozvao da

uđem. Drugi put već ulazim u tu kuću bez jasnog povoda. Pomislih da se okrenem i odem, ali je nevreme napolju zavijalo. Uzdahnuo sam. Ruke su me bolele od hladnoće i jedva da sam osećao vrhove prstiju. Kašljao sam kao pas i osećao da mi srce bije u slepoočnicama. Odeća mi je bila slepljena za kožu, sleđena. *Šta bih dao za jedan peškir*, pomislih.

„Marina?“, viknuo sam.

Odjek mog glasa izgubio se u kući. Osetih kako se pokrivač od senki širi oko mene. Samo bi pokoji trag gromova koji bi ušao kroz prozor omogućavao trenutke mestimične svetlosti, kao blic na fotoaparatu.

„Marina?“, navaljivao sam. „Ja sam, Oskar...“

Sramežljivo sam ušao dublje u kuću. Moje mokre cipele šljapkale su dok sam hodao. Zaustavio sam se stigavši do salona u kom smo prethodnog dana ručali. Na stolu nije bilo ničeg, a na stolicama nikog.

„Marina? Hermane?“

Nisam dobio odgovor. Nazreo sam u daljini svećnjak i kutiju sa šibicama na jednom stalku. Mojim naboranim i neosetljivim prstima trebalo je pet pokušaja da upale sveću.

Podigao sam treperavo svetlo. Utvarna svetlost ovladala je salom. Prošao sam do hodnika kroz koji su i njen otac izašli prethodnog dana.

Hodnik je vodio do još jednog velikog salona, jednako ukrašenog kristalnim lusterom. Visuljci su se caklili u tami kao vrteška od dijamanata. Kuća je bila nastanjena oblim senkama koje je oluja projektovala unutra kroz stakla. Stari nameštaj i fotelje bili su prekriveni belim čaršavima. Mermerne stepenice vodile su do prvog sprata. Prišao sam im, osećajući se kao uljez. Dva žuta oka caklila su se na vrhu stepenica. Čuo sam mjaukanje. Kafka. Uzdahnuo sam s olakšanjem. Sekund kasnije mačak se povukao u tamu.

Zastao sam i pogledao oko sebe. Moji koraci su ostavili trag stopala u prašini.

„Ima li koga?“, po vikao sam ponovo, ali nisam dobio odgovor.

Zamislio sam taj veliki salon kakav je bio pre nekoliko decenija. Orkestar i desetak plesnih parova. Sada je izgledao kao salon potopljenog broda. Zidovi su bili prekriveni platnima u ulju. Svi su bili portreti jedne žene. Prepoznao sam je. Ista ona koja se pojavljivala na slici što sam je video prve noći kad sam se uvukao u kuću. Savršenstvo i čar poteza i luminoznost tih slika bili su skoro natprirodni. Pitao sam se ko li je umetnik. Čak je i meni bili očigledno da je sve nacrtala jedna te ista ruka. Dama kao da me je posmatrala iz svih uglova. Nije bilo teško uočiti neverovatnu sličnost između te žene i Marine. Iste usne na belom tenu, skoro providnom. Isti stas, vitak i krhak, kao porcelanska figura. Iste pepeljaste oči, tužne i bez dna. Osetio sam nešto oko nogu. Kafka je preo. Čučnuo sam i pomilovao ga po srebrnkastoj dlaci.

„Gde ti je gospodarica, je li?“

U znak odgovora, tužno je mjauknuo. U kući nije bilo nikoga. Čuo sam kako kiša dobuje po krovu. Hiljade vodenih paukova trčalo je po tavanu. Pretpostavio sam da su i Herman izašli zbog nečega što nisam mogao ni da pretpostavim šta je. U svakom slučaju, nije me se ticalo. Pomilovao sam Kafku i zaključio da treba da krenem pre nego što se vrate.

„Jedan od nas dvojice ovde je višak“, šapnuo sam Kafki. „A to sam ja.“

Najednom se dlaka na leđima mačka nakostrešila poput ježevih bodlji. Osetio sam kako mu se mišići napinju kao čelične žice pod mojom rukom. Kafka je ispustio jedan panični mjauk. Pitao sam se šta li je to moglo uplašiti tu životinju na taj način kada sam i sam osetio. Onaj vonj. Smrad crkotine iz staklene bašte. Osetio sam mučninu.

Podigao sam pogled. Kišna zavesa je zaklanjala prozore salona. S druge strane sam ugledao nejasan obris anđela na fontani. Instinktivno sam znao da nešto nije u redu. Među statuama je bila jedna figura više. Uspravio sam se i polako krenuo ka prozoru. Jedna prilika osvrkala se oko sebe. Zastao sam, skamenjen. Nisam mogao da vidim crte lica, samo jedan taman oblik u ogrtaču. Bio sam siguran da me je ta prilika posmatrala. I da je znala da ja posmatram nju. Stajao sam nepomično tokom jednog beskonačnog trenutka. Nekoliko sekundi kasnije, povukla se u tamu. Kada je svetlost groma

osvetlila vrt, nije je više bilo tu. Trebalo mi je vremena da shvatim da je smrad nestao s njom.

Nisam ništa drugo uspeo da smislim do da sednem i sačekam da se vrate Herman i Marina. Ideja da izađem nije bila izazovna. Oluja je bila najmanje bitna. Stropoštao sam se u ogromnu fotelju. Malo-pomalo, odjeci kiše i blaga svetlost koja je lebdela u velikom salonu uspavali su me.

U nekom trenutku začuh zvuk glavne brave kako se otvara i korake u kući. Probudio sam se iz svog transa i srce mi je preskočilo. Glasovi su se približavali hodnikom. Sveca. Kafka je potrčao ka svetlu taman kad su Herman i njegova ćerka ulazili u sobu. Marina me je pogledala ledenim pogledom.

„Šta radiš ovde, Oskare?“

Promućao sam nešto besmisleno. Herman mi se ljubazno nasmešio i

osmotrio me sa zanimanjem.

„Zaboga, Oskare. Pa vi ste skroz mokri! , donesi čiste peškire za Oskara... Dođite, Oskare, zapalićemo vatru, noć je strašno hladna...“

Seo sam ispred kamina, držeći u ruci šolju supe koju mi je Marina bila spremila. Nemušto sam ispričao razlog svoje posete i boravka, ne spominjući siluetu u prozoru i onaj zlokobni smrad. Herman je rado prihvatio moja objašnjenja i nije izgledao nimalo uvređeno mojim upadom, naprotiv. Marina je bila nešto drugo. Njen pogled me je pržio. Bojao sam se da će moja glupava uvlačenja u njenu kuću, kao da mi je to navika, zauvek okončati naše prijateljstvo. Tih pola sata tokom kojih smo sedeli pored vatre nije otvorila usta. Kada se Herman izvinio i poželeo mi laku noć, pretpostavio sam da će me moja bivša prijateljica išutirati napolje i reći da se više nikada ne vratim.

Evo je, pomislih. Poljubac smrti. Marina se naposletku osmehnula, sarkastično.

„Izgledaš kao šlogirana kokoška“, rekla je.

„Hvala“, uzvratio sam, očekujući nešto gore.

„Hoćeš li mi najzad ispričati šta kog đavola radiš ovde?“ Njene oči su se caklile pri svetlosti vatre. Srknuo sam supu i spustio pogled.

„Istina je da ne znam...“, rekao sam. „Pretpostavljam da... otkud znam...“

Moj žalosni izgled je nesumnjivo pomogao, budući da mi je prišla i spustila mi dlan na ruku.

„Pogledaj me“, naredila je.

Tako sam i učinio. Gledala me je sažaljivo i sa simpatijama istovremeno.

„Nisam ljuta na tebe, da li me čuješ?“, rekla je. „Samo sam se iznenadila što te vidim ovde, tako nenajavljenog. Svakog ponedeljka idem s Hermanom kod lekara, u bolnicu ‘San Pablo’, zato nas nije bilo. Ponedeljak nije najbolji dan za posete.“

Bilo me je sramota.

„Neće se ponoviti“, obećao sam.

Spremao sam se da prepričam Marini neobičnu opsenu koju sam video, kada se ona blago nasmejala i sagla se da me poljubi u obraz. Dodir njenih usana bio je dovoljan da mi se odeća u trenu osuši. Reči su mi se na putu do jezika izgubile. Marina je primetila moje nemo mumljanje.

„Šta je?“, upitala je.

Pogledao sam je ćutke i odmahnuo glavom.

„Ništa.“

Namrštila se kao da mi ne veruje, ali nije navaljivala.

„Hoćeš li još supe?“, upitala je ustajući.

„Hoću. Hvala.“

Marina je uzela moju šolju i pošla do kuhinje da je napuni. Ostao sam da sedim pored kamina, očaran portretima dame na zidovima. Kada se vratila, ispratila je moj pogled.

„Žena koja se vidi na svim ovim portretima...“, počeo sam.

„To je moja majka“, rekla je .

Osetio sam da stupam na klizav teren.

„Nikada nisam video ovakve slike. One su kao... fotografije duše.“

Marina je ćutke klimnula glavom.

„Verovatno ih je naslikao neki poznati slikar“, navaljivao sam. „Ali nikada nisam video ništa slično.“

Marini je dugo trebalo da odgovori.

„Niti ćeš videti. Slikar već skoro šesnaest godina nije naslikao nijednu sliku. Ovaj niz portreta bio je njegovo poslednje delo.“

„Mora da je odlično poznavao tvoju majku kad ju je ovako naslikao“, naznačio sam.

Marina me je dugo gledala. Osetio sam isti onaj pogled zarobljen u slikama.

„Bolje nego iko“, odgovorila je. „Oženio se njome.“

8.

Te noći, kraj vatre, Marina mi je ispričala Hermanov život i sudbinu palate u Sariji.

Herman Blau je rođen u imućnoj porodici koja je pripadala u to vreme rastućoj katalonskoj buržoaziji. Porodici Blau nije nedostajala ni loža u Liceju⁴, ni industrijska kolonija na obalama reke Segre, a našao se tu i poneki društveni skandal. Šušvalo se da mali Herman nije sin velikog patrijarha Blaua, već plod nezakonite veze njegove majke Dijane i nekog živopisnog pojedinca po imenu Kim Salvat. Salvat je bio raspustan čovek, portretista i profesionalni satiričar, i to tim redom. Zgražavao je ljude od ugleda dok je istovremeno ovekovečavao njihove figure u ulju po astronomskim cenama. Šta god da je istina, tačno je da Herman ni telom ni dušom ne liči ni na jednog člana porodice. Oduvek ga je zanimalo samo slikarstvo, crtanje, što je celom svetu bilo sumnjivo. Posebno njegovom zvaničnom ocu.

Kada je došao njegov šesnaesti rođendan, otac mu je saopštio da u porodici nema mesta za lenjivce i zgubidane.

Da će ga, istraje li u svojim namerama da „postane umetnik“, poslati u fabriku da radi kao momak ili klesar, u legiju ili bilo koju drugu ustanovu koja će doprineti jačanju njegovog karaktera i napraviti od njega uspešnog čoveka. Herman se opredelio za bežanje iz kuće, u koju ga je dvadeset četiri sata kasnije vratila policija.

Njegov otac, očajan i razočaran takvim svojim prvencem, odlučio je da svoje nade uloži u drugorođenog sina, Gaspara, koji je umirao od želje da nauči tekstilni zanat i pokazivao veću spremnost da produži porodičnu tradiciju. Bojeći se za Hermanovu ekonomsku budućnost, stari Blau je preneo na Hermanovo ime palatu u Sariji, koja je godinama bila polunapuštena.

„Taman i da nas sve osramotiš, nisam ja radio kao rob da bi ijedan moj sin završio na ulici“, rekao mu je. Vila je svojevremeno bila jedna od najslavnijih među uglednim, imućnim ljudima, ali već tada niko o njoj nije vodio računa. Bila je prokleta. Zapravo, govorilo se da je pomenuto mesto bilo scena za tajne susrete Dijane i raspusnog Salvata. Tako, ironijom sudbine, kuća postade Hermanova. Ubrzo zatim, uz tajnu podršku svoje majke, Herman postade učenik upravo Kima Salvata. Prvog dana ga je Salvat pogledao u oči i izgovorio sledeće reči:

„Kao prvo, ja nisam tvoj otac, i tvoju majku poznajem samo iz viđenja. Kao drugo, život umetnika je rizičan život, pun neizvesnosti i, skoro uvek siromašan. Ne bira se, on sam izabere koga će. Ako

imaš nedoumice u vezi s nekom od ove dve tačke, bolje odmah izađi kroz ona vrata.“

Herman je ostao.

Godine učenja kod Kima Salvata bile su skok u drugi svet. Prvi put je otkrio da neko veruje u njega, u njegov talenat i u njegove mogućnosti da postane nešto više od blede senke svog oca. Osećao se preporođeno, kao drugi čovek. Za šest meseci je naučio i napredovao koliko nije za ceo svoj život.

Salvat je bio ekstravagantan čovek široke ruke, obožavalac životnih zadovoljstava. Slikao je samo noću i, iako nije naročito izgledao (tačnije, izgledao je u najboljem slučaju kao medved), mogao se smatrati pravim srcolomcem, obdarenim neobičnim darom zavodjenja, kojim je rukovao bolje nego kičicom.

Manekenke koje su oduzimale dah i gospođe iz visokog društva defilovale su ateljeom sa željom da mu poziraju i, kako je Herman slutio, ne samo poziraju. Salvat se razumeo u vina, pesnike, legendarne gradove i tehnike ljubavne akrobatike uvezene iz Bombaja. Intenzivno je bio proživio svojih četrdeset sedam godina. Uvek je govorio da ljudi puštaju da im život prolazi kao da će živeti večno i da su zbog toga izgubljeni. Smejao se životu i smrti, božanskom i ljudskom. Kuvao je bolje od velikih kuvara iz Mišlenovog vodiča, i jeo za sve njih zajedno. Tokom vremena koje je proveo kraj njega, Salvat je postao njegov učitelj i njegov najbolji prijatelj. Herman je znao da je postao to što je postao, kao čovek i kao slikar, samo zahvaljujući Kimu Salvatu.

Salvat je bio jedan od malobrojnih srećnika koji su bili upućeni u tajnu svetla. Govorio je da je svetlost hirovita balerina koja zna svoje čari. U njegovim rukama svetio se pretvaralo u čudesne linije koje su obasjavale platno i otvarale vrata duše. Tako je barem pisalo u promotivnom tekstu iz njegovih izložbenih kataloga.

„Slikati znači pisati svetlom“, tvrdio je Salvat. „Prvo moraš da naučiš njegovu azbuku, zatim gramatiku. Tek tada možeš razviti stil i magiju.“

Kim Salvat je bio taj koji je proširio njegovu viziju sveta vodeći ga sa sobom na putovanja. Tako su obišli Pariz, Beč, Berlin, Rim... Hermanu je malo trebalo da razume da Salvat nije samo dobar

slikar, već i jednako dobar, ako ne i bolji, prodavač svoje umetnosti. To je bio ključ njegovog uspeha.

„Na hiljade ljudi kupuje slike ili umetnička dela, samo jedna osoba ima neku ideju o onome što kupuje“, objašnjavao mu je Salvat, smeškajući se. „Ostali ne kupuju delo, kupuju umetnika, ono što su čuli i, skoro uvek, ono što u vezi s njim zamišljaju. Ovaj posao se ne razlikuje od prodavanja bapskih lekova ili ljubavnih napitaka, Hermane. Razlika je samo u ceni.“

Veliko srce Kima Salvata stalo je sedamnaestog jula 1938. Neki su tvrdili da je umro zbog poročnog života. Herman je uvek mislio da su užasi rata ti koji su njegovom mentoru ubili veru i želju za životom.

„Mogao bih da slikam hiljadu godina“, promrmljao je Salvat na svojoj samrtnoj postelji, „i ni za dlaku ne bih izmenio varvarstvo, neznanje i krvoločnost ljudskog roda. Lepota je dah spram vetra stvarnosti, Hermane. Moja umetnost nema smisla. Ničemu ne služi...“

Beskonačna lista njegovih ljubavnica, poverioca, prijatelja i kolega, desetine ljudi kojima je pomogao ne tražeći ništa zauzvat plakali su za njim na njegovoj sahrani. Znali su da se tog dana gasi jedno svetlo u svetu i da će nadalje svi biti usamljeniji, prazniji.

Salvat mu je ostavio veoma skromnu svotu novca i svoj atelje. Zadužio ga je da ostalo (a to nije bilo mnogo, jer je Salvat trošio više nego što je zarađivao, pre nego što bi zaradio) podeli njegovim draganama i prijateljima.

Notar koji je vodio računa o izvršenju testamenta uručio je Hermanu pismo što mu ga je Salvat poverio na čuvanje predosetivši da mu se bliži kraj. Trebalo je da ga pročita nakon njegove smrti.

Sa suzama u očima i skrhanе duše, mladić je celu jednu noć lutao gradom. Zora ga je dočekala u luci, i tu je, pri prvom dnevnom svetlu, pročitao poslednje reči koje je za njega sačuvao Kim Salvat.

Dragi Hermane,

Ovo ti nisam rekao za života jer sam verovao da treba da sačekam pravi trenutak. Ali bojim se da me neće biti ovde kada on dođe.

Ovo imam da ti kažem. Nikada nisam upoznao talentovanijeg slikara od tebe, Hermane. Ti to još ne znaš niti možeš da razumeš, ali talenat je u tebi i moja jedina zasluga u tome jeste što sam ga prepoznao. Naučio sam više od tebe nego što si ti od mene, a da ti to nisi znao. Voleo bih da si imao učitelja kakvog zaslužuješ, nekoga ko bi vodio tvoj talenat bolje od ovog jadnog učenika. Svetlo govori iz tebe, Hermane.

Ostali smo tu samo da slušamo. Nikada nemoj to da zaboraviš. Od sada pa doveka, tvoj učitelj će postati tvoj učenik i tvoj najbolji prijatelj, zauvek.

Salvat

Nedelju dana kasnije, bežeći pred nepodnošljivim sećanjima, Herman je krenuo za Pariz. Ponudili su mu mesto profesora u jednoj školi slikanja. Deset godina neće kročiti u Barselonu.

U Parizu je Herman izgradio sebi reputaciju portretiste izvesnog prestiža i otkrio pasiju koja ga nikada neće napustiti: operu. Njegove slike su počele dobro da se prodaju i jedan trgovac koji ga je poznavao još iz Salvatovog vremena odlučio je da ga zastupa. Imao je profesorsku platu, a slike su mu se prodavale dovoljno dobro da mu omoguće jednostavan, ali dostojanstven život. Poravnanjima i uz pomoć rektora škole koji je polovini Pariza bio rod, uspeo je da rezerviše stolicu u operi za celu sezonu. Ništa napadno: u parteru, u šestom redu, prilično ulevo. Dvadeset posto bine nije bilo vidljivo, ali je muzika dopirala do njega, veličanstvena, ne znajući za cenu stolica i loža.

Tu ju je ugledao prvi put. Izgledala je kao biće sišlo s neke od Salvatovih slika, ali ni njena lepota nije se mogla porediti s njenim glasom. Zvala se Kirsten Averno, imala je devetnaest godina i, prema programu, bila je jedna od mladih nada svetske opere. Te iste noći su mu je predstavili na prijemu koji je uprava organizovala posle

predstave. Herman se uvukao rekavši da je muzički kritičar iz Monda. Rukovali su se i Herman je zanemao.

„Malo govorite za jednog kritičara, i to s jakim naglaskom“, našalila se Kirsten.

Herman je u tom trenutku odlučio da će se oženiti tom ženom makar to bila poslednja stvar koju će uraditi u životu. Poželeo je da prizove u pomoć sve veštine zavodjenja koje je gledao kod Salvata tokom godina. Ali Salvat je bio jedan i polomio je modlu. Tako je počela duga igra mačke i miša, koja će se produžiti na šest godina i završiti u maloj kapeli u Normandiji, jednog letnjeg popodneva 1946. Na dan njihovog venčanja, utvara rata još se mogla namirisati u vazduhu kao vonj skrivene crkotine.

Kirsten i Herman su se ubrzo zatim vratili u Barselonu i nastanili u Sariji. Palata se bila pretvorila u avetinjski muzej za vreme Hermanovog odsustva. Međutim, Kirstenina blistavost i tri nedelje čišćenja učinili su svoje.

Kuća je zatim doživela period sjaja kakav nikada nije poznavala. Herman je neprestano slikao, obuzet silom koju ni sam nije umeo da objasni. Njegova dela su počela dobro da se kotiraju u visokim sferama i ubrzo je imati jednog Blaua postao zahtev *sine qua non* visokog društva. Najednom, njegov otac se javno dičio Hermanovim uspehom. Rečenice poput „*Oduvek sam verovao u njegov talenat i znao sam da će uspeti*“, „*To nosi u krvi, kao svi iz porodice Blau*“ i „*Nema ponosnijeg oca od mene*“ bile su mu omiljene, i od tolikog ponavljanja i sam je poverovao u njih. Trgovci i vlasnici izložbenih galerija koji mu nekada ni dobar dan ne bi rekli sada su umirali od želje da se druže s njim. A sred cele te poplave taštine i licemerja, Herman nikada nije zaboravio ono čemu ga je Salvat naučio.

Kirstenina operska karijera takođe je bila u uzletu. U vreme kada su počele da se komercijalizuju ploče od sedamdeset osam obrtaja, ona je bila među prvim glasovima koji su svoj repertoar učinili besmrtnim. Bile su to godine sreće i svetla u vili Sarija, godine u kojima je sve izgledalo moguće i u kojima se nisu dale naslutiti senke na horizontu.

Niko nije pridavao značaj Kirsteninim vrtoglavicama i nesvesticama sve dok nije bilo kasno. Uspeh, putovanja, napetost pred premijere

objašnjavali su sve. Onog dana kada je Kirsten pregledao doktor Kabrils, dve vesti su izmenile njen svet zauvek.

Prva: Kirsten je bila trudna.

Druga: neizlečiva bolest krvi polako joj je krala život.

Ostalo joj je godinu dana. Najviše dve.

Istog tog dana, izašavši iz lekarske ordinacije, Kirsten je naručila zlatni sat s natpisom posvećenim Hermanu u „*Opštoj prodavnici švajcarskih satova*“ u ulici Vija Augusta.

Za Hermana, iz kog govori svetlo.

K.A.

19. 1. 1964.

Taj sat će im otkucavati preostale sate zajedničkog života.

Kirsten je napustila bine i karijeru. Oproštajna svečanost priređena je u Liceju, u Barseloni, uz *Lakme*, operu njenog omiljenog kompozitora, *Deliba*. Niko više nikada neće čuti taj glas. Tokom meseci trudnoće, Herman je naslikao niz portreta svoje supruge, koji su lepotom nadmašivali sva prethodna dela. Nikada nije hteo da ih proda.

Dvadeset šestog septembra 1964, jedna devojčica svetle kose i očiju boje pepela, očiju njene majke, rodila se u kući u Sariji. Zvaće se *Marina* i nosiće zauvek na licu sliku i svetlo svoje majke.

Kirsten Averno umrla je šest meseci kasnije, u istoj sobi u kojoj je rodila svoju ćerku i provela najsrećnije sate svog života s Hermanom. Njen suprug je držao njenu bledu i drhtavu ruku između svojih šaka. Bila je već hladna kada ju je zora odnela kao dah.

Mesec dana nakon njene smrti, Herman je ušao u svoj atelje, koji se nalazio na tavanu porodičnog doma. Mala se igrala kraj njegovih nogu. Herman je uzeo četkicu i pokušao da povuče potez preko platna. Oči su mu se napunile suzama i četkica mu je ispala iz ruke.

Herman Blau više nikada nije slikao. Svetlo u njemu zauvek je učitalo.

9.

Sve do kraja jeseni moje posete Hermanu i Marini bile su dnevni ritual. Dane sam provodio sanjajući budan na časovima, čekajući trenutak da šmugnem u tajnu uličicu. Tamo su me čekali moji novi prijatelji, osim ponedjeljkom, kada je Marina vodila Hermana u bolnicu na terapiju. Pili bismo kafu i ćaskali u salonima u mraku.

Herman je pristao da mi pokaže osnove šaha. Uprkos lekcijama, bi me matirala za pet-šest minuta, ali ja nisam gubio nadu.

Malo-pomalo, gotovo i ne primetivši, Marinin i Hermanov svet postao je moj. Njihova kuća, sećanja koja kao da su lebdela vazduhom... postali su moji. Tako sam saznao da ne ide u školu da ne bi oca ostavljala samog i da bi mogla da brine o njemu. Objasnila mi je da ju je Herman naučio da čita, da piše i da razmišlja.

„Ničemu ne služe sve geografije, trigonometrije i aritmetike sveta ako ne naučiš da misliš svojom glavom“, objašnjavala je Marina. „A to te ni u jednoj školi ne nauče. Nije predviđeno programom.“

Herman je otvorio svoj um svetu umetnosti, istoriji, nauci. Aleksandrijska biblioteka njegove kuće pretvorila se u njegov univerzum. Svaka njegova knjiga predstavljala je vrata u nove svetove i nove ideje. Jedne večeri krajem oktobra seli smo na balkon na drugom spratu da posmatramo udaljena svetla Tibidaba. Marina mi je priznala da je njen san da postane spisateljica. Imala je sanduk pun priča i pripovesti koje je pisala od svoje devete godine. Kada sam je zamolio da mi pokaže neke, pogledala me je kao da sam pijan i rekla mi da neće ni da čuje za to. *To je kao šah*, pomislih. *Treba dati vremena vremenu.*

Često bih posmatrao Hermana i Marinu kad oni ne vide da ih gledam. Igrali su se, čitali ili sučeljavali ćutke ispred šahovske table. Nevidljiva veza koja ih je spajala, taj izdvojeni svet koji su sagradili daleko od svega i svih, stvarala je čudesnu čaroliju. Providenje koje sam se bojao da kvarim svojim prisustvom. Bilo je dana u kojima sam se, pešačeći nazad ka internatu, osećao kao najsrećnija osoba na svetu samo zato što mogu da je delim s njima.

Ne pitajući se nikad zašto, od tog prijateljstva napravio sam tajnu. Nikome ništa nisam rekao u vezi s tim, čak ni svom drugu HF-u. Za svega nekoliko nedelja Herman i Marina postali su moj tajni život i,

istini za volju, jedini život koji sam želeo da živim. Sećam se kad se Herman jednom povukao rano na počinak, izvinjavajući se kao i uvek u svom izrazito finom maniru devetnaestovekovnog kavaljera. Ja sam ostao sam s Marinom u sali s portretima. Zagonetno mi se osmehnula i rekla mi da piše o meni. Prestravio sam se.

„O meni? Šta to tačno znači?“

„To znači da pišem u vezi s tobom.“

„Toliko razumem i sam.“

Marina je uživala u mojoj iznenadnoj nervozni.

„Dakle?“, upitala je. „Ili sebe toliko malo ceniš da misliš da nije vredno truda pisati o tebi?“

Nisam imao odgovor na to pitanje. Odlučio sam da promenim strategiju i pređem u napad. Tome me je naučio Herman na časovima šaha. Osnovna strategija: *kada te uhvate sa spuštenim gaćama, počni da vičeš i napadni.*

„Dobro, ako je tako, nema ti druge nego da mi daš da pročitam“, istakao sam.

Marina je izvila obrvu; bila je neodlučna.

„Imam prava da znam šta se piše o meni“, dodao sam.

„Možda ti se neće svideti.“

„Možda. A možda i hoće.“

„Razmisliću.“

„Čekaću.“

Hladnoća je stigla u Barselonu uobičajenim stilom: kao meteor. Preko noći, termometri su počeli da gledaju sebi u pupak. Vojske kaputa izašle su iz ormara zamenjujući lagane jesenje mantile. Olovna, olujna neba, koja su grizla za uši, zavlada su ulicama.

Herman i Marina su me iznenadili poklonivši mi vunenu kapu koja mora da je koštala čitavo bogatstvo.

„Oskare, prijatelju, to je da zaštitite ideje“, objasnio je Herman. „Da vam se mozak ne ohladi.“

Polovinom novembra mi je saopštila da Herman i ona moraju da idu u Madrid na nedelju dana. Jedan lekar iz La Pasa, prava eminencija, prihvatio je da podvrgne Hermana terapiji koja je bila još u eksperimentalnoj fazi i koja je u Evropi upotrebljena svega dva puta.

„Kažu da taj lekar pravi čuda, ne znam...“, rekla je Marina.

Pomisao na to da ću prevesti nedelju dana bez njih sručila se na mene kao nadgrobna ploča. Moji napori da to sakrijem bili su uzaludni. Marina

je čitala moju dušu kao da je providna. Udarila me je po ruci.

„To je samo nedelju dana, ej! Posle se ponovo vidimo.“

Klimnuo sam glavom, ne nalazeći reči utehe.

„Juče sam razgovarala s Hermanom o mogućnosti da ti brineš o Kafki i kući tokom tih nekoliko dana...“, počela je nesigurno Marina.

„Naravno. Šta god treba.“

Njeno lice se ozarilo.

„Bilo bi divno da taj doktor bude tako dobar kao što kažu da jeste“, rekoh.

Marina me je dugo gledala. I za njenog smeška, te pepeljaste oči širile su tužnu svetlost koja me je razoružala.

„Bilo bi divno.“

Voz za Madrid polazio je sa stanice Fransija u devet ujutru. Ja sam zbrisao iz internata u zoru. Imao sam dovoljno ušteđevine da naručim taksi da odem po Hermana i Marinu i odvezem ih na stanicu. To nedeljno jutro bilo je utonulo u plavičastu izmaglicu koja se povlačila pred stidljivom zorom boje ćilibara. Dobar deo puta prešli smo u tišini. Taksimetar starog „seata 1500“ otkucavao je kao metronom.

„Nije trebalo da se mučite, Oskare, prijatelju“, rekao je Herman.

„Nije mučenje“, uzvratio sam. „Napolju je hladno da se smrzneš, a rekli smo da nećemo da nam ozebe duša, zar ne?“

Stigavši do stanice, Herman se smestio u kafić, a Marina i ja pođosmo da kupimo karte rezervisane na biletarnici. Pred sam polazak, Herman me je zagrlio toliko snažno da samo što nisam zaplakao. Jedan stanični momak pomogao mu je da se popne u voz i ostavio me samog s Marinom da se pozdravimo. Odjek hiljada glasova i zvižduka gubio se u ogromnom svodu stanice. Pogledali smo se ćutke, skoro ispod oka.

„Dobro...“, rekoh.

„Nemoj da zaboraviš da podgreješ mleko jer...“

„Kafka mrzi hladno mleko, naročito posle zločina, znam. Mačak gospodičić.“

Šef stanice se spremio da da znak za polazak svojom crvenom zastavicom. Marina je uzdahnula.

„Herman je ponosan na tebe“, rekla je.

„Nema razloga.“

„Nedostajaćeš nam.“

„To samo misliš. Hajde, idi.“

Najednom, se nagnula i pustila da njene usne okrznu moje. Pre nego što sam uspeo da trepnem, popela se u voz. Stajao sam tu, gledajući kako se voz udaljava ka ustima od magle. Kada se buka mašine izgubila, krenuo sam ka izlazu. Dok sam hodao, mislio sam kako Marini nikada nisam ispričao ništa o čudnoj utvari koju sam video one olujne noći u njenoj kući. S vremenom, i ja sam radije birao da zaboravim na to, i na kraju sebe ubedio da sam sve izmislio. Već sam bio u velikom predvorju stanice kada mi je jedan momak prišao pomalo trapavo.

„Ovaj... drži, ovo su mi dali za tebe.“

Pružio mi je kovertu oker boje.

„Mislim da ste me pomešali s nekim“, rekoh.

„Ne, ne, nisam. Ona gospođa mi je rekla da ti to dam“, navaljivao je momak.

„Koja gospođa?“

Momak se okrenuo da pokaže na prolaz koji je vodio do ulice Paseo Kolon. Niti izmaglice čistile su stepenice na ulazu. Tamo nije bilo nikoga. Momak je slegnuo ramenima i otišao.

Zbunjen, prišao sam prolazu i izašao na ulicu taman na vreme da je prepoznam. Dama u crnom koju smo videli na groblju Sarija pela se u starovremenu kočiju s konjima. Okrenula se i pogledala me na tren. Njeno lice bilo je skriveno ispod crnog vela nalik na čeličnu mrežu. Sekund kasnije vratanca na kočiji se zatvoriše, i kočijaš, obučen u sivi kaput koji ga je celog pokrивao, ošinu konje. Kočija se udaljila punom brzinom kroz saobraćaj u ulici Paseo Kolon, u pravcu Rambli, i izgubila se u daljini.

Bio sam pometen, ne primećujući da držim kovertu koju mi je dao momak. Kada sam je napokon ugledao, otvorio sam je. U njemu se nalazila stara posetnica. Na njoj se mogla pročitati adresa:

Mihail Kolvenik Ulica Prinsesa 33, IV, 2

Okrenuo sam posetnicu. Na poleđini je štampar utisnuo znak kojim su bili obeleženi bezimni grob i napuštena zimska bašta. Crni leptir raširenih krila.

10.

Na putu ka ulici Prinsesa osetio sam glad i stao da kupim slatko pecivo u jednoj pekari ispred bazilike svete Marije Morske. Miris slatkog hleba lebdeo je zajedno s odjecima crkvenih zvona. Ulica Prinsesa pela se kroz stari grad, tesnu dolinu senki. Prošao sam pored starih palata i zgrada koje su izgledale starije od samog grada. Broj trideset tri jedva se mogao pročitati na fasadi jedne od njih, toliko je bio izbledeo. Ušao sam u hodnik koji je podsećao na klaustar neke stare kapele.

Blok zarđalih sandučića čamio je na zidu s polomljenim pločicama. Uzalud sam tražio ime Mihaila Kolvenika na njima kada začuh kako neko iza mojih leđa teško diše. Uspaničeno sam se okrenuo i ugledao lice starice koja je sedela na klupici u portirnici. Izgledala mi je kao voštana figura obučena u crninu. Snop svetlosti padao joj je na lice. Oči su joj bile bele kao mermer. Bez ženica. Bila je slepa.

„Koga vi tražite?“, upitala je nadstojnica hrapavim glasom.

„Mihaila Kolvenika, gospođo.“

Bele, prazne oči trepnule su nekoliko puta. Starica je odmahнула glavom.

„Ovu su mi adresu dali“, naglasio sam. „Mihail Kolvenik, četvrti sprat, stan broj dva...“

Starica je ponovo odmahнула glavom i vratila se u svoje stanje nepokretnosti. U tom trenutku sam ugledao kako se nešto mrda na stolu u portirnici. Jedan crni pauk hodao je preko naboranih ruku nadstojnice. Njene bele oči gledale su u prazno. Pažljivo sam otišao do stepenica.

Na tim stepenicama niko nije promenio nijednu sijalicu najmanje trideset godina. Stepenci su bili klizavi i izlizani. Odmorišta, bunari mraka i tišine. Drhtavo svetlo izbijalo je iz otvora u potkrovlju. Tu je leteo zarobljeni golub. Druga vrata na četvrtom spratu bila su jedna ploča od izrezbarenog drveta sa zvekirom nalik na železničke. Zvonio sam dvaput i čuo odjek zvona kako se gubi u unutrašnjosti stana. Prošlo je nekoliko minuta. Ponovo sam pozvonio. Još dva minuta. Počeo sam da mislim kako sam ušao u nečiji grob, da je to jedna od stotinu utvarnih zgrada zbog kojih stari grad Barselone izgleda veštičje.

Najednom se otvorila špijunka. Tanki snopovi svetla presekli su mrak. Glas koji sam čuo zvučao je kao da dopire iz bunara. Glas koji nije ništa rekao nedeljama, možda mesecima.

„Ko je?“

„Gospodin Kolvenik? Mihail Kolvenik?“, upitao sam. „Mogu li da razgovaram s vama nakratko?“

Špijunka se naglo zatvorila. Tišina. Spremao sam se da pozvonim ponovo kada su se vrata stana otvorila. Jedna silueta se ocrkala na pragu. Zvuk otvorene slavine dopirao je iz stana.

„Šta hoćeš, sine?“

„Jeste li vi gospodin Kolvenik?“

„Nisam Kolvenik“, prekinuo me je glas. „Moje ime je Sentis. Benhamin Sentis.“

„Izvinite, gospodine Sentise, ali meni su dali ovu adresu i ...“

Pružio sam mu posetnicu koju mi je uručio momak na stanici. Jedna kruta ruka ju je ščepala i onaj čovek, čije lice nisam mogao videti, pregledao ju je ćutke veoma dugo pre nego što mi ju je pružio nazad.

„Mihail Kolvenik ne živi ovde već mnogo godina.“

„Poznajete li ga?“, upitao sam. „Možda mi vi možete pomoći?“

Još jedno dugo ćutanje.

„Uđi“, rekao je napokon Sentis.

Benhamin Sentis bio je krupan čovek koji živi u flannelskom kućnom mantilu crvene boje. Između usana je držao ugašenu lulu, a lice mu je bilo ukrašeno jednim od onih brkova koji idu uz zulufe, u stilu Žila Verna. Stan se nalazio iznad džungle krovova starog grada i plutao je u vazdušastoj svetlosti. Iz njega su se videle kule katedrale i planina Monžuiik, koja se dizala u daljini. Zidovi su bili goli. Jedan klavir je skupljao slojeve prašine, a kutije s novinama koje su davno prestale da izlaze prekrivale su pod. U toj kući nije bilo ničega što ukazuje na sadašnjost. Benhamin Sentis živeo je u pluskvamperfektnom vremenu.

Seli smo u dnevnu sobu koja je gledala na balkon i Sentis je ponovo pregledao posetnicu.

„Zašto tražiš Kolvenika?“, upitao je.

Odlučio sam da mu objasnim sve od početka, od naše posete groblju do neobične pojave dame u crnom tog jutra na stanici

Fransija. Sentis me je slušao, ali mu je pogled lutao, i nije pokazivao nikakva osećanja. Kada sam završio svoju priču, između nas je zavladala neprijatna tišina.

Sentis me je pažljivo pogledao. Imao je vučji pogled, hladan i prodoran.

„Mihail Kolvenik stanovao je u ovom stanu tokom četiri godine, ubrzo pošto je došao u Barselonu“, rekao je. „Ovde iza još ima njegovih knjiga. To je sve što je ostalo od njega.“

„Da nemate možda njegovu sadašnju adresu? Zna li gde mogu da ga nađem?“ Sentis se nasmejao.

„Probaj u paklu.“

Pogledao sam ga ne razumejući.

„Mihail Kolvenik je umro 1948.“

Prema onome što mi je ispričao Benhamin Sentis tog jutra, Mihail Kolvenik je došao u Barselonu krajem 1919. Tada je imao dvadeset i neku godinu. Poreklom je bio iz grada Praga. Kolvenik je bežao iz Evrope opustošene Velikim ratom. Nije znao ni reč katalonskog, ni kastiljanskog, mada je tečno govorio francuski i nemački. Nije imao novca, prijatelja ni poznanika u tom gradu, teškom i neprijateljski nastrojenom prema strancima. Svoju prvu noć u Barseloni proveo je u zatvoru, pošto su ga uhvatili da spava u nekom ulazu u koji se sklonio da se zaštiti od hladnoće. U zatvoru su dvojica kolega iz ćelije, optuženih za krađu, provalu i namerno izazivanje požara, odlučili da ga premlate, obrazlažući to činjenicom da zemlja ide do đavola zbog šugavih stranaca. Tri polomljena rebra, nagnječenja i unutrašnje povrede zaceliće s vremenom, ali je levo uvo izgubio zauvek. „*Povreda nerva*“, presudili su lekari. Loš početak. Ali Kolvenik je uvek govorio da ono što loše počne može samo bolje da se završi. Deset godina kasnije, Mihail Kolvenik postaće jedan od najbogatijih i najmoćnijih ljudi Barselone.

U zatvorskoj bolnici upoznao je čoveka koji će kasnije postati njegov najbolji prijatelj, mladog lekara engleskog porekla po imenu Džoan Šeli. Doktor Šeli je govorio malo nemačkog i znao je iz sopstvenog iskustva kako je osećati se kao stranac u tuđoj zemlji. Zahvaljujući njemu, Kolvenik je nakon što je otpušten iz bolnice dobio zaposlenje u malom preduzeću *Velo-Granelj*. *Velo-Granelj* je proizvodio ortopedske predmete i medicinske proteze. Sukob s

Marokom i Veliki rat u Evropi stvorili su ogromno tržište za tu vrstu proizvoda. Legije uništenih muškaraca, na sreću bankara, kancelara, generala, berzanskih agenata i ostalih očeva nacije, ostale su iskasapljene i uništene zauvek u ime slobode, demokratije, imperije, rase ili zastave.

Radionice *Velo-Granelja* nalazile su se pored tržnice Borne. U njima su vitrine s rukama, očima, nogama i veštačkim zglobovima podsećale posetioca na krhkost ljudskog tela. Sa skromnom platom i preporukom preduzeća, Mihail Kolvenik je našao stan u ulici Prinsesa. Bio je strasni čitalac knjiga, i za godinu i po dana naučio je da se sporazumeva na katalonskom i kastiljanskom. Zahvaljujući svom talentu i domišljatosti, uskoro su počeli da ga doživljavaju kao jednog od najvažnijih radnika u *Velo-Granelju*. Kolvenik je imao široka znanja iz medicine, hirurgije i anatomije. Dizajnirao je revolucionarni pneumatski mehanizam koji je omogućavao kretanje uz pomoć proteza za noge i ruke. Izum se sastojao u tome što je mehanizam reagovao na mišićne signale i davao pacijentu pokretljivost bez presedana. Pomenuti izum je od preduzeća *Velo-Granelj* napravio vodeću firmu u toj delatnosti. To je bio tek početak. Kolvenikov sto za crtanje nije prestajao da štancuje nove izume i Kolvenik je konačno imenovan za glavnog inženjera radionice za dizajn i razvoj.

Nekoliko meseci kasnije jedna nezgodna situacija stavila je na probu talenat mladog Kolvenika. Sin osnivača *Velo-Granelja* doživeo je tešku nesreću u fabrici. Hidraulična presa mu je odsekla obe šake kao da je čeljust zmaja. Kolvenik je neumorno predano radio nedeljama da bi stvorio nove šake, od drveta, metala i porcelana, čiji bi prsti odgovarali na naredbu mišića i tetiva podlaktice. Rešenje koje je smislio Kolvenik podrazumevalo je upotrebu električne struje u nervnoj stimulaciji ruke za artikulaciju pokreta. Četiri meseca posle tog nesrećnog događaja, žrtva je dobila mehaničke šake koje su joj omogućavale da hvata predmete, zapali cigaru ili zakopča košulju bez ičije pomoći. Svi su se složili da je ovog puta Kolvenik prevazišao sve što se da zamisliti. On je pak, nesklon hvalama i euforiji, tvrdio da je to bio samo početak jedne nove nauke. Kako bi ga nagradio za obavljeni posao, osnivač *Velo-Granelja* imenovao ga je generalnim direktorom preduzeća i ponudio mu paket akcija koji

ga je pretvorio u jednog od vlasnika, zajedno s čovekom kog je njegova genijalnost snabdela novim šakama.

Pod upravom Kolvenika, *Velo-Granelj* je pošao novim putem. Proširio je tržište i obogatio svoj asortiman. Preduzeće je usvojilo za logo znak crnog leptira raširenih krila, čije značenje Kolvenik nikada nije objasnio. Proizvodnja je bila proširena da bi se na tržište plasirali novi mehanizmi: pokretni udovi, kružne čašice, koštane niti i mnogi drugi izumi. Zabavni park Tibidabo napunio se automatskim napravama koje je izumeo Kolvenik u dokolici i za vreme eksperimenata. Preduzeće *Velo-Granelj* izvozilo je svoje proizvode u celu Evropu, Ameriku i Aziju. Vrednost akcija i lično Kolvenikovo bogatstvo porasli su neslućeno, ali on je odbijao da napusti onaj skromni stan u ulici Prinsesa. Kako je govorio, nije imao razloga da se seli. Živeo je sam, jednostavnim životom, i taj smeštaj bio je dovoljan za njega i njegove knjige.

To će se promeniti pojavom nove figure na tabli. Eva Irinova bila je zvezda novog popularnog spektakla u Kraljevskom pozorištu. Devojka, ruskog porekla, jedva da je imala devetnaest godina. Govorilo se da su se zbog njene lepote ubijala gospoda u Parizu, Beču i kojim sve ne prestonicama. Eva Irinova je putovala s dve neobične osobe, sa Sergejom i Tatjanom Glazunov, blizancima. Brat i sestra Glazunov nastupali su kao predstavnici i staratelji Eve Irinove. Govorilo se da su Sergej i mlada diva ljubavnici, da zla Tatjana spava u kovčegu u otvorima na bini Kraljevskog pozorišta, da je Sergej jedan od ubica dinastije Romanov, da Eva ima moći da razgovara s duhovima umrlih... Svakovrsna izopačena govorkanja hranila su slavu lepe Irinove, koja je Barselonu držala u šaci.

Glasmine o njoj stigle su i do ušiju Kolvenika. Zaintrigiran, pošao je jedne noći u pozorište da sam utvrdi razlog tolikoj pometnji. Ta jedna noć bila je dovoljna da Kolvenik postane opčinjen devojkom. Od tog dana, svlačionica Eve Irinove pretvorila se doslovno u reku ruža. Dva meseca nakon ovog otkrića, Kolvenik je odlučio da uzme ložu u pozorištu. Svake večeri je odlazio da zaslepljeno gleda predmet svog obožavanja. Nema potrebe naglašavati da je takvo njegovo ponašanje bilo omiljena tema gradskog ogovaranja. Jednog dana, Kolvenik je pozvao svoje advokate i uputio ih kako da daju ponudu vlasniku Danijelu Mestresu. Hteo je da kupi to staro pozorište i

zbrine dugove koje je vuklo. Namera mu je bila da ga rekonstruiše od osnove i pretvori u najveću binu u Evropi. Bleštavo pozorište snabdeveno svim tehničkim izumima i posvećeno njegovoj obožavanoj Evi Irinovoj. Uprava pozorišta predala se pred njegovom velikodušnom ponudom. Novi projekat je kršten kao *Veliko kraljevsko pozorište*. Dan kasnije, Kolvenik je zaprosio Evu Irinovu na savršenom ruskom. Eva je pristala.

Par je planirao da se nakon venčanja preseli u vilu iz sna koju je Kolvenik počeo da gradi odmah pored parka Guelj. Sam Kolvenik je dao idejni projekat veleplebnog zdanja arhitektonskoj radionici „*Suner, Balsejls i Baro*“. Govorilo se da nikada nije potrošeno toliko novca na jednu privatnu rezidenciju u celoj istoriji Barselone, što je već samo po sebi bilo dovoljno. Međutim, ta bajka nije svima godila. Kolvenikov partner u *Velo-Granelju* nije s odobravanjem gledao na Kolvenikovu opsednutost. Bojao se da će upotrebiti sredstva preduzeća za finansiranje svoje luđačke zamisli da pretvori *Kraljevsko pozorište* u moderno osmo svetsko čudo. Nije bio daleko od istine. Za slučaj da je i to malo, po gradu su počele da kruže glasine u vezi s ne baš pravovernom praksom gospodina Kolvenika. Pojavile su se sumnje u pogledu njegove prošlosti i fasade čoveka koji je sebe napravio ni od čega, koju je voleo da ističe u prvi plan. Većina tih glasina zamrla bi pre nego što bi stigla do novinskih štamparija zahvaljujući neumoljivoj pravnoj službi *Velo-Granelja*. *Novcem se ne kupuje sreća*, imao je običaj da kaže Kolvenik, *ali se kupuje sve ostalo*.

Sa svoje strane, Sergej i Tatjana Glazunov, dva zlokobna čuvara Eve Irinove, videli su da im je budućnost u opasnosti. Nije bilo sobe za njih u novoj vili u izgradnji. Predviđajući da će biti problema s blizancima, Kolvenik im je ponudio veliku sumu novca da ponište svoj navodni ugovor s Irinovom. Zauzvrat je trebalo da napuste zemlju i obavežu se da se neće vratiti nikada, niti pokušati da stupe u kontakt s Evom Irinovom. Sergej, obuzet besom, glatko je odbio, zaklevši se Kolveniku da ih se nikada neće osloboditi.

Tog istog jutra, dok su Sergej i Tatjana izlazili iz jednog prolaza u ulici San Pau, rafalna paljba iz kočije zamalo nije okončala njihove živote. Napad je pripisan anarhistima. Nedelju dana kasnije, blizanci su potpisali dokument u kom se obavezuju da oslobode obaveza

Evu Irinovu i nestanu zauvek. Datum venčanja Mihaila Kolvenika i Eve Irinove određen je za dvadeset četvrti jun 1935. Mesto venčanja: katedrala u Barseloni.

Ceremonija, koju su neki poredili s krunisanjem kralja Alfonsa XIII, održana je jednog bleštavog prepodneva. Svetina je bila zauzela svaki kutak avenije ispred katedrale, željna da napari oči slavljem i veličinom spektakla. Eva Irinova nikada nije blistavije izgledala. Uz zvuke Vagnerovog *Svadbenog marša*, koji je izvodio orkestar Liceja na stepeništu ispred katedrale, mladenci su se spustili do kočije koja ih je čekala. Od kola s upregnutim belim konjima delilo ih je svega tri metra kada je jedna prilika probila bezbednosni kordon i bacila se na mladence. Čula se uspaničena vriska. Kada se okrenuo, Kolvenik je ugledao krvave oči Sergeja Glazunova. Niko od prisutnih nikada neće zaboraviti ono što se zatim dogodilo. Glazunov je izvadio staklenu bočicu i bacio njenu sadržinu u lice Eve Irinove. Kiselina je spržila veo kao da je zavesa od pare. Jauk je zaparao nebo. Zbunjena svetina pretvorila se u divlju hordu i nasilnik se u tren oka izgubio u gomili. Kolvenik je čučnuo pored mlade i uzeo je u naručje. Crte lica Eve Irinove razgrađivale su se pod kiselinom kao svež akvarel u vodi. Koža koja se dimila povukla se i postala vreo pergament, a smrad spaljenog mesa natopio je vazduh. Kiselina nije zahvatila oči mlade devojke. U njima se mogao pročitati užas i agonija. Kolvenik je hteo da spase lice svoje supruge, spuštajući ruke preko njega. Uspeo je samo da otkine komade mrtvog mesa dok je kiselina nagrizala i njegove rukavice. Kada je Eva izgubila svest, lice joj je izgledalo kao groteskna maska od kostiju i živog mesa.

Renovirano *Kraljevsko pozorište* nikada nije otvorilo svoja vrata. Posle tragedije, Kolvenik je poveo svoju ženu u nedovršenu vilu kod parka Guelj. Eva Irinova nikada nije kročila napolje iz te kuće. Kiselina joj je bila sasvim uništila lice i oštetila glasne žice. Govorili su da je komunicirala preko poruka pisanih u bloku i da je čitave nedelje provodila zatvorena u svojim odajama.

U to vreme je počelo da biva jasno da su finansijski problemi *Velo-Granelja* teži nego što se prvobitno mislilo. Kolvenik se osećao priterano uza zid i ubrzo je prestao da dolazi u preduzeće. Pričalo se da je oboleo od neke neobične bolesti koja ga je sve duže držala u

vili. Na videlo su izašle brojne nepravilnosti u upravljanju *Velo-Graneljom* i čudne transakcije koje je lično Kolvenik obavio u prošlosti. Buknuli su i brzo se preneli grozničavo ogovaranje i teško optuživanje. Kolvenik, zatvoren u svom skloništu sa svojom voljenom Evom, pretvorio se u lik iz crne legende. Kao da je oboleo od kuge. Vlada je izvršila eksproprijaciju društva *Velo-Granelj*. Sudske vlasti su istraživale slučaj, za koji je na samom početku istrage već postojao dosije od preko hiljadu strana.

U narednim godinama Kolvenik je izgubio svoje bogatstvo. Njegova vila se pretvorila u ruševan, mračan zamak. Posluga ih je, nakon meseci bez plate, napustila. Samo je Kolvenikov lični vozač ostao veran. Svakojake jezive glasine počele su da se šire. Govorilo se da Kolvenik i njegova supruga žive s miševima i lutaju po hodnicima te grobnice na koju su se za života osudili.

U decembru 1948, veliki požar je progutao vilu Kolvenikovih. Plamen se mogao videti iz obližnjeg mesta Mataroa, tvrdio je naslov u Brusiju. Ko to pamti, tvrdi da se nebo iznad Barselone pretvorilo u grimizno platno i da su oblaci pepela posuli grad u svitanje, dok je mnoštvo ćutke posmatralo kako se puši skelet ruševine. Tela Kolvenika i Eve pronađena su ugljenisana u potkrovlju, zagrljena. Ta slika se pojavila na fotografiji naslovne strane *Vangvardije* pod naslovom „*Kraj jednog doba*“.

Početakom 1949. godine Barselona je već počela da zaboravlja priču o Mihailu Kolveniku i Evi Irinovoj. Veliki grad menjao se nepovratno i tajna *Velo-Granelja* postala je sastavni deo legendarne prošlosti, osuđene na večni zaborav.

11.

Priča Benhamina Sentisa proganjala me je cele te nedelje kao neuhvatljiva senka. Što sam više mislio, sve mi se više činilo da toj priči nedostaju delovi.

Koji delovi - to je već bilo drugo pitanje. Takve misli su mi kolale glavom iz dana u dan dok sam nestrpljivo čekao da se Herman i Marina vrate.

Uveče, posle časova, išao bih u njihovu kuću da proverim je li sve u redu. Kafka me je uvek čekao kod ulaznih vrata, ponekad s plenom iz nekog lova u kandžama. Sipao bih mu mleko u njegovu tacnu i razgovarali bismo, odnosno, on bi pio mleko, a ja bih držao monolog. Više no jednom pomislih da iskoristim to što gazde nisu tu i preturim po kući, ali odoleo sam iskušenju. Senka njihovog prisustva videla se u svakom kutku. Svikao sam se da čekam da se smrkne u praznoj kući. Grejalo me je njihovo nevidljivo prisustvo. Seo bih u dnevnu sobu, onu sa slikama, i satima posmatrao portrete žene koje je Herman Blau naslikao pre petnaest godina. Video sam u njima odraslu Marinu, ženu kakva je polako postajala. Pitao sam se hoću li jednog dana ja biti kadar da stvorim nešto toliko vredno. Makar malo vredno.

U nedelju sam se kao ekser zakucao na stanici Fransija. Do dolaska brzog voza iz Madrida bilo je još dva sata. Proveo sam ih obilazeći zgradu. Ispod njenog svoda, vozovi i ljudi sustizali su se kao hodočasnici. Uvek sam mislio da su stare železničke stanice retka magična mesta koja su preostala na svetu. U njima su se mešale utvare sećanja i rastanci s počecima stotina putovanja na udaljena mesta, bez povratka. *Ako se jednom izgubim, neka me potraže na nekoj stanici voza*, pomislih.

Zvižduk brzog voza iz Madrida prenuo me je iz mojih bukoličkih meditacija. Voz je uleteo u stanicu galopom. Skrenuo je ka svom peronu i škripa kočnica ispunila je prostor. Voz je stao polako, s onom sporošću svojstvenom velikoj težini. Počeli su da izlaze prvi putnici, bezimene siluete. Prešao sam pogledom preko perona. Srce mi je lupalo iz sve snage. Desetine nepoznatih lica prošlo je ispred mene. Najednom sam posumnjao da nisam pogrešio dan, voz,

stanicu, grad ili planetu. I tada sam začuo glas iza svojih leđa, nesumnjivo poznat glas.

„Ali ovo bogami jeste iznenađenje, Oskare, prijatelju. Nedostajali ste nam.“

„I vi meni“, odgovorio sam, stežući pruženu ruku vremešnog slikara.

Marina je izlazila iz vagona. Nosila je istu belu haljinu kao i na dan odlaska. Osmehnula mi se ćutke, a oči su joj sijale.

„I kako je bilo u Madridu?“, upitao sam, uzimajući Hermanov kofer.

„Prelepo. I sedam puta veće nego kad sam prošli put bio tamo“, rekao je Herman. „Ako ne prestane da raste, grad će se jednog dana samo prevaliti preko ivice ravnice, i to uskoro.“

Primetio sam u Hermanovom tonu naročito dobro raspoloženje i energiju. Ponadao sam se da je to znak dobrih vesti od doktora iz La Pasa, da su one obećavajuće. Na putu ka izlazu, dok se Herman brbljivo posvećivao razgovoru s jednim zblanutim momkom o tome koliko su napredovale železničke nauke, imao sam prilike da ostanem nasamo s Marinom. Ona mi je snažno stegla ruku.

„Kako je prošlo?“, promrmljao sam. „Herman izgleda živahno.“

„Dobro. Vrlo dobro. Hvala što si došao da nas sačekaš.“

„Hvala tebi što si se vratila“, rekao sam. „Barselona je proteklih dana bila prilično prazna... Imam mnogo toga da ti ispričam.“

Zaustavili smo taksi ispred stanice, stari „dodž“ koji je pravio više buke nego brzi voz iz Madrida. Dok smo se peli uz Ramble, Herman je posmatrao ljude, tržnice i kioske s cvećem, i smeškao se zadovoljno.

„Neka kažu šta hoće, ali ulice poput ove nema ni u jednom gradu na svetu, Oskare, prijatelju. Njujork nije ništa.“

Marina je odobravalala očeve komentare, koji kao da se preporodio i podmladio nakon tog putovanja.

„Zar sutra nije praznik?“, upitao je najednom Herman.

„Jeste“, rekoh.

„Što znači - sutra ne idete u školu...“

„Tehnički je tako.“

Herman se nasmejao, i na sekund sam pomislio da u njemu vidim momka kakav je nekad bio, pre mnogo decenija.

„A recite mi, jeste li sutra zauzeti, Oskare, prijatelju?“

U osam ujutru već sam bio kod njih u kući, onako kako me je Herman zamolio. Prethodne noći sam svom tutoru obećao da ću svake noći te nedelje učiti dvaput duže ako me pusti da izađem tog ponedjeljka, budući da je praznik.

„Ne znam šta to muvaš u poslednje vreme. Ovo nije hotel, ali nije ni zatvor. Tvoje ponašanje je tvoja sopstvena odgovornost...“, naglasio je otac Segi sumnjičavo. „Valjda znaš šta radiš, Oskare.“

Kada sam stigao do vile u Sariji, zatekao sam Marinu u kuhinji kako priprema korpu sa sendvičima i termosima za piće. Kafka je budno pratio njene kretnje, oblizujući se.

„Kuda idemo?“, upitao sam, zaintrigiran.

„Iznenadjenje“, odgovorila je.

Uskoro se pojavio Herman, veseo i poletan. Bio je obučen kao reli vozač iz dvadesetih godina. Pružio mi je ruku i upitao me mogu li da mu pomognem u garaži. Klimnuo sam glavom. Upravo sam bio otkrio da imaju garažu. Zapravo, imali su tri garaže, kako sam ustanovio obišavši imanje zajedno s Hermanom.

„Drago mi je što možete da pođete s nama, Oskare.“

Stao je ispred trećih garažnih vrata, skloništa veličine male kuće zaraslog u živicu. Vrata su zaškripala dok ih je otvarao. Oblak prašine podigao se unutra u tami. To mesto je izgledalo kao da je bilo zatvoreno dvadeset godina. Unutra, ostaci starog motocikla, zarđali alat i naredane kutije prekrivene slojem prašine debelim kao da je persijski tepih. Primetio sam jednu sivu ceradu koja je prekrivala ono što bi trebalo da bude automobil. Herman je uhvatio ceradu za jedan kraj i pokazao mi da je uhvatim za drugi.

„Na tri?“, upitao je.

Na njegov znak, obojica smo snažno cimnuli, i cerada se svukla kao mladine veo. Kada se oblak prašine raspršio po garaži, slabo svetlo koje se provlačilo između drveća otkrilo je jednu siluetu. Fenomenalni „*taker*“ iz pedesetih godina boje vina i s hromiranim okvirima spavao je u toj pećini. Zabezegnuto sam pogledao u Hermana. On se osmehnuo, ponosan.

„Više se ne prave ovakva kola, Oskare, prijatelju.“

„Hoće li upaliti?“, upitao sam posmatrajući taj, prema mojoj proceni, muzejski primerak.

„Ovo što vidite ovde, Oskare, jeste jedan ‘*taker*’. Ne da pali nego leti ko zmaj.“

Sat vremena kasnije nalazili smo se na priobalnom putu. Herman je sedeo za volanom, obučen kao pionir autotrka. Osmehivao se kao da je dobio na lotu. Marina i ja smo sedeli napred, pored njega. Kafka je zato imao za sebe celo zadnje sedište, na kom je blaženo spavao. Preticala su nas sva kola redom, ali su se ljudi koji su se vozili u njima okretali da gledaju „*takera*“, u čudu i s divljenjem.

„Kada su kola prvoklasna, brzina je najmanje bitna“, objasnio je Herman.

Već smo stigli blizu Blanesa, a ja i dalje nisam znao kuda idemo. Herman je bio usredsreden na vožnju i nisam hteo da mu smetam. Vozio je isto onako gospodski kao što je radio i sve ostalo, propuštao je maltene mrave i pozdravljao bicikliste, prolaznike i motocikliste civilne garde. Kada smo prošli Blanes, znak na putu je najavio da se bližimo priobalnom mestu Tosa del Mar. Okrenuo sam se ka Marini, i ona mi namignu. Palo mi je na um da možda idemo u zamak Tosa, ali je „*taker*“ obišao mesto i krenuo tesnim putem koji je, uz samo more, vodio dalje na sever. To nije bio pravi put, pre je ličio na stazu koja spaja nebo i vijugave planine s bezbroj krivina. Između borova koji su se držali za kose padine moglo se videti more rasprostrto kao prekrivač svetlucave plave boje.

Stotinak metara dalje, desetine nepristupačnih uvala i rtova pravile su tajnu putanju između mesta Tosa del Mar i Punta Prima, pored luke San Feliju de Gišols, na nekih dvadesetak kilometara odatle.

Skoro pola sata kasnije Herman je zaustavio kola na ivici puta. Marina me je pogledala, stavljajući mi do znanja da smo stigli. Izašli smo iz kola i Kafka se udaljio ka borovima, kao da poznaje put. Dok je Herman proveravao da li je „*taker*“ dobro prikočen da se ne bi survao niz padinu, je odšetala do padine koje je ulazila u more. Pridružio sam joj se u posmatranju predela. Ispod nas, jedna uvala u obliku polumeseca grčila je jezičak zelenog, providnog mora. U daljini, udubljenje sačinjeno od stena i plaža pravilo je luk sve do Punta Prima, gde se dizala silueta isposnice San Elm kao stražarnica navrh planine.

„Hajde, idemo“, požurivala me je Marina .

Išao sam za njom kroz borove. Staza je vodila kroz imanje napuštene stare kuće koju su grmovi u potpunosti prisvojili. Odatle su se sve do plaže od zlatastog kamena spuštale stepenice isklesane u kamenu. Videvši nas, jato galebova prhnulo je i povuklo se na litice koje su okruživale uvalu, praveći neku vrstu bazilike od kamena, mora i svetla. Voda je bila toliko bistra da se u njoj mogao videti svaki nabor peska ispod površine. Iz vode se dizao vrh stene kao pramac nasukanog broda. Miris mora bio je jak.

Obalom je pirkao povetarac ukusa soli. Marinin pogled se izgubio na pučini od srebra i izmaglice.

„Ovo je moje najomiljenije mesto na svetu“, rekla je.

Marina je zapela da mi pokaže skrivene kutke litica. Brzo mi je bilo jasno da bih mogao da slomim vrat ili naglavačke padnem u vodu.

„Nisam koza“, naznačio sam, pokušavajući da doprinesem zdravim razumom toj vrsti slobodnog planinarenja.

Zanemarujući moja preklinjanja, se verala uza zidove koje je more zasulo peskom i uvlačila se u otvore u kojima je voda disala kao skamenjeni kit. Ja sam, rizikujući da izgubim dostojanstvo, i dalje čekao da sudbina svaki čas primeni na meni sve tačke zakona gravitacije. Moja prognoza se ubrzo obistinila. Marina je zapela da mi pokaže skrivene kutke litica. Brzo mi je bilo jasno da bih mogao da slomim vrat ili naglavačke padnem u vodu.

Marina je skočila na drugu stranu majušnog ostrvca da pregleda pećinu u steni. Pomislio sam da više nemam kud. Ako može ona, moraću i ja. Trenutak kasnije sam nogama uranjao u vode Mediterana. Tresao sam se od hladnoće i srama. Marina me je gledala sa stena, uspaničeno.

„Dobro sam“, prostenjao sam. „Voda je topla.“

Osmehnula mi se i na moje zaprepašćenje skinula svoju belu haljinu i skočila u lagunu. Izronila je pored mene smejući se. To je bila ludost, u to doba godine. Ali odlučio sam da je oponašam. Plivali smo praveći snažne pokrete, a onda smo se ispružili na suncu preko mlakih stena. Osetio sam u slepoočnicama kako mi srce ubrzano kuca, ali nisam umeo da kažem je li to zbog ledene vode ili je posledica onoga što se, nakon kupanja, moglo nazreti kroz Marinin mokr donji veš. Ona je primetila moj pogled i ustala da potraži svoju haljinu, koja je ležala na stenama. Gledao sam je kako hoda preko

stena, svaki mišić njenog tela ocrtavao se ispod vlažne kože. Oblizao sam slane usne i pomislio kako sam gladan kao vuk.

Ostatak popodneva proveli smo u toj uvali skrivenoj od sveta, proždirući sendviče iz košare, dok je Marina prepričavala neobičnu priču o vlasnici napuštene vile između borova

Kuća je pripadala holandskoj spisateljici koja je usled neke čudne bolesti iz dana u dan sve više gubila vid. Znajući kakva je sudbina čeka, odlučila je da sagradi sebi sklonište iznad litica i da se povuče da živi u njemu svoje poslednje dane svetla, sedeći na plaži, posmatrajući more.

„Živela je ovde sama, društvo su joj pravili samo Saća, nemački ovčar, i njene omiljene knjige“, objasnila je Marina. „Kada je sasvim oslepela, znajući da njene oči više nikada neće moći da vide novo svitanje nad morem, zamolila je neke ribare koji su imali običaj da se usidre pored uvale da preuzmu brigu o Saći. Nekoliko dana kasnije, u zoru, uzela je brod na vesla i krenula ka pučini. Nikad je više niko nije video.“

Iz nekog razloga, naslutio sam da je priča o holandskoj autorki Marinina izmišljotina i to sam joj i stavio do znanja.

„Ponekad se stvarne priče dešavaju samo u mašti, Oskare“, rekla je ona. „Sećamo se samo onoga što se nikada nije dogodilo.“

Herman je bio zaspao, lice mu je bilo ispod šešira, a Kafka kod njegovih nogu. Marina je pogledala u svog oca s tugom. Koristeći to što Herman spava, uzeo sam je za ruku i poveo do drugog kraja plaže. Tu sam joj, sedeći na glatkoj steni koju su poravnali talasi, objasnio sve što se dogodilo dok ona nije bila tu. Nisam ispustio nijedan detalj, od neobične pojave dame u crnom na stanici do životne priče Mihaila Kolvenika i sudbine *Velo-Granelja*, koju mi je ispričao Benhazpin Sentis, ne zaboravljajući da spomenem prisustvo one utvare za vreme nevremena u kući u Sariji. Slušala me je ćutke, pogleda izgubljenog u vodi koja je oko njenih nogu pravila vrtloge. Bila je odsutna. Sedeli smo tako dugo, u tišini, posmatrajući siluetu udaljene isposnice San Elm.

„Šta je rekao lekar iz La Pasa?“, upitao sam napokon.

Marina je podigla pogled. Sunce je počelo da zalazi i svetlo boje ćilibara otkrilo je njene oči natopljene suzama.

„Da mu nije ostalo još mnogo vremena...“

Okrenuo sam se i video da nam Herman maše. Osetio sam kako mi se srce steže i kako mi nepodnošljiva knedla steže grlo.

„On ne veruje u to“, rekla je Marina. „I bolje.“

Ponovo sam je pogledao i ustanovio da je obrisala suze brzo, optimističkim pokretom. Iznenadio sam samog sebe time što piljim u nju, i ne znajući gde sam našao hrabrosti, nagnuo sam se nad njeno lice tražeći njena usta. Marina je spustila svoje prste preko mojih usana i pomilovala me po licu, blago me odbijajući. Sekund kasnije je ustala i video sam kako odlazi. Uzdahnuo sam.

Ustao sam i vratio se kod Hermana. Prilazeći mu, video sam da crta nešto u maloj beležnici. Setio sam se da godinama nije uzeo u ruke olovku ni četkicu. Herman je podigao pogled i iznenadio me.

„Da vidimo, Oskare, mislite li da liče?“, rekao je bezbrižno i pokazao mi svesku.

Potezi olovke prizvali su Marinino lice toliko savršeno da ti se srce stegne.

„Veličanstveno je“, promrmljao sam.

„Sviđa vam se? To me raduje.“

Marinini obrisi videli su se s druge strane plaže. Sedela je nepomično ispred mora. Herman je pogledao prvo u nju, a zatim u mene. Iscepao je papir i pružio mi ga.

„To je za vas, Oskare, da ne zaboravite na moju Marinu.“

Na povratku, sumrak je pretvorio more u masu istopljenog bakra. Herman je vozio smeškajući se i nije prestajao da prepričava dogodovštine iz svog života kao vozača tog starog „*takera*“. Marina ga je slušala, smejući se njegovim dosetkama i održavajući razgovor neprimetnim nitima čarobnice. Ja sam se vozio ćutke, čela pripijenog uz staklo i s dušom na dnu džepa. Na pola puta, me je uhvatila za ruku bez reči i zadržala je između svojih šaka.

Kada smo stigli u Barselonu, noć samo što nije pala. Herman je navaljivao da me odveze do ulaza u internat. Parkirao je „*taker*“ ispred ograde i pružio mi ruku. Marina je izašla iz kola i ušla sa mnom. Njeno prisustvo me je uzbuđivalo i nisam znao kako da odem odatle.

„Oskare, ako nešto...“

„Ne.“

„Vidi, Oskare, ima stvari koje ti ne razumeš, ali...“

„To je očigledno“, prekinuo sam je. „Laku noć.“

Okrenuo sam se da bih pobegao kroz vrt.

„Čekaj“, doviknula je s kapije.

Stao sam pored fontane.

„Želim da znaš da je današnji dan bio jedan od najlepših dana u mom životu“, rekla je.

Kada sam se vratio da joj odgovorim, Marina je već bila otišla.

Popeo sam se uz svaki stepenik kao da nosim na nogama olovne čizme. Usput sam sreo nekoliko drugova. Pogledali su me ispod oka, kao da sam neznanac. Glasine o mojim tajnim odlascima pronele su se školom. Nisam mario za njih. Uzeo sam dnevne novine sa stola u hodniku i zatvorio se u svoju sobu. Pružio sam se na krevet s novinama na grudima. U hodniku su se čuli glasovi. Upalio sam lampu za čitanje i utonuo u, za mene nestvaran, svet novina. Marinino ime kao da je bilo napisano u svakom redu. „*Proći će*“, pomislih. Ubrzo me je monotonost vesti smirila. Ništa bolje za zaboravljanje sopstvenih problema od čitanja o tuđim problemima. Ratovi, prevare, ubistva, pronevere, himne, marševi i fudbal. Na svetu ništa novo. Smireniji, nastavio sam da čitam. Nisam je odmah primetio. Bila je to jedna mala beleška, kratka vest, od onih kojima se popunjava prostor. Presavio sam novine i prineo ih svetlu.

PRONAĐEN LEŠ U KANALIZACIONOM TUNELU U GOTSKOJ ČETVRTI

(Barselona) Gustavo Berseo, redakcija

Telo Benhamina Sentisa iz Barselone, starog osamdeset tri godine, pronađeno je u petak u zoru na ulazu u četvrti kolektor kanalizacione mreže Starog grada. Nije poznato kako je leš dospelo do tog dela kanalizacije, zatvorenog još 1941. Smatra se da je smrt nastala usled srčanog udara. Međutim, naši izvori saznaju da su pokojniku odsečene i obe šake. Benhamin Sentis, penzioner, postao je poznat

četrdesetih godina u vezi sa skandalom u preduzeću Velo-Granelj, u kom je bio partner, akcionar. Poslednjih godina živeo je povučeno u malom stanu u ulici Prinsesa, na ivici bede, i nije imao rodbine.

12.

Te noći nisam oka sklopio. Prevrtao sam po glavi priču koju mi je Sentis ispričao. Stoput sam pročitao vest o njegovoj smrti, nadajući se da ću pronaći u njoj neki tajni ključ između tačaka i zareza.

Starac mi je namerno prećutao da je on bio Kolvenikov partner u *Velo-Granelju*. Ako je ostatak njegove priče bio dosledan, pretpostavio sam da Sentis mora biti sin osnivača preduzeća, sin koji je nasledio pedeset posto akcija kompanije kada je Kolvenik postavljen za generalnog direktora. To otkriće je menjalo mesto svim delovima slagalice. Ako me je Sentis tu slagao, mogao me je slagati i sve ostalo.

Dan je svanuo zatekavši me u pokušavanju da razrešim značenje priče i njenog raspleta. Tog istog utorka zbrisao sam iz internata za vreme pauze kako bih se u podne našao s Marinom.

Kao da mi je opet pročitala misli, čekala me je u vrtu s kopijom novina od prethodnog dana u rukama. Bio mi je dovoljan samo jedan pogled da shvatim kako je već pročitala vest o Sentisovoj smrti.

„Taj čovek te je slagao...“

„I sad je mrtav.“

Marina je bacila pogled ka kući, kao da se plaši da bi nas Herman mogao čuti.

„Biće bolje da se prošetamo“, predložila je.

Prihvatio sam, iako sam morao da se vratim na čas za manje od pola sata. Koraci su nas odveli do parka Santa Amelija, na samoj granici sa četvrti Pedralbes. U srcu parka dizala se vila koja je nedavno restaurirana i preinačena u kulturni centar. U jednom od njenih nekadašnjih salona sada se nalazio kafić. Seli smo za sto pored velikih prozora. Marina je naglas pročitala vest koju sam ja mogao gotovo naizust izrecitovati.

„Nigde se ne kaže da je ubistvo“, započela je Marina, ne baš ubeđena.

„Nema potrebe. Čovek koji je živeo zatvoren u stanu dvadeset godina pronađen je mrtav u kanalizaciji, gde se neko zabavio tako što mu je odsekao obe šake, kao nagradu, pre nego što je bacio telo...“

„Slažem se. Ubistvo je.“

„Više je od ubistva“, rekao sam, napetih živaca. „Šta je tražio Sentis u napuštenom kanalizacionom tunelu usred noći?“

Konobar koji se dosađivao brišući čaše iza šanka slušao nas je.

„Pričaj tiše“, šapnula je Marina.

Klimnuo sam glavom i pokušao da se smirim.

„Možda treba da odemo u policiju i ispričamo šta znamo“, predložila je Marina.

„Ali ništa ne znamo“, primetio sam.

„Znamo nešto više od njih, verovatno. Pre nedelju dana jedna zagonetna žena šalje ti posetnicu sa Sentisovom adresom i znakom crnog leptira. Ti odlaziš da posetiš Sentisa, koji kaže da ne zna o čemu se radi, ali ti ispričava jednu neobičnu priču o Mihailu Kolveniku i preduzeću *Velo-Granelj*, uvučenom u mutne rabote pre četrdeset godina. Iz nekog razloga zaboravlja da ti kaže da je on bio deo te priče, da je zapravo on sin partnera osnivača, čovek za kog je taj Kolvenik napravio dve veštačke šake posle nesreće u fabrici... Sedam dana kasnije, Sentis se pojavljuje mrtav u kloaki...“

„Bez ortopedskih šaka...“, dodao sam, prisativši se da se Sentis namerno nije rukovao sa mnom kada me je uveo u kuću.

Pomislivši na njegovu rigidnu ruku, osetio sam jezu.

„Iz nekog razloga, kada smo ušli u onu zimsku baštu, sreli smo se s nečim“, rekao sam, pokušavajući da sredim misli u glavi, „a sada smo postali deo toga. Žena u crnom se meni obratila tom posetnicom...“

„Oskare, ne znamo da li se tebi obratila ni koji su njeni razlozi. Ne znamo ni ko je ona...“

„Ali ona zna ko smo mi i gde da nas nađe. A ako zna ona...“

Marina je uzdahnula.

„Predlažem da smesta pozovemo policiju i zaboravimo na sve ovo što pre“, rekla je. „Ne sviđa mi se, a, osim toga, i ne tiče nas se.“

„Tiče nas se otkad smo odlučili da pratimo damu na groblju...“

Marina je skrenula pogled ka parku. Neka deca su puštala zmaja, pokušavajući da ga nateraju da leti. Ne odvajajući oči od njih, polako je promrmljala:

„Šta onda predlažeš?“

Odlično je znala šta ja imam na umu.

Sunce je zalazilo iza crkve na Trgu Sarija kada smo i ja ušli u ulicu Paseo de Bonanova put zimske bašte. Setili smo se da ponesemo baterijsku lampu i kutiju šibica. Skrenuli smo u ulicu Iradijer i zašli među puste prolaze oko železničke pruge. Odjek vozova koji prilaze Valjvidreri prolazio je kroz drveće. Nije nam mnogo trebalo da pronađemo uličicu u kojoj smo izgubili iz vida damu i kapiju koja je krila zimsku baštu u dnu.

Suvo lišće je prekrivalo kaldrmu. Senke su se razvlačile oko nas dok smo ulazili u korov. Trava je zviždala na vetru, a lice meseca smešilo se kroz pukotine na nebu. Kada je pala noć, živica koja je prekrivala zimsku baštu podsetila me je na kosu od zmija. Obišli smo zgradu i pronašli zadnji ulaz. Svetlost šibice otkrila je znak Kolvenika i *Velo-Granelja*, uprljan. Progutao sam pljuvačku i pogledao u Marinu. Na njenom licu video se smrtni strah.

„Tvoja je ideja bila da se vratimo ovde...“, rekla je.

Upalio sam baterijsku lampu i njeno crvenkasto svetlo obasjalo je ulaz u zimsku baštu. Bacio sam pogled pre nego što sam ušao. Na dnevnom svetlu to mesto je delovalo sablasno. Sada, po noći, izgledalo mi je kao pozornica košmara. Snop svetla baterijske lampe otkrivao je nepravilna ispupčenja između đubreta. Hodao sam, Marina me je pratila. Držao sam svetlo upereno ispred sebe. Vlažan pod je škripao pod nama. Jeziv zveket drvenih lutaka koje se sudaraju jedna o drugu dopro je do naših ušiju. Ispitao sam koprenu senki u središtu bašte. Na trenutak se nisam sećao da li je ta mašinerija figura ostala podignuta kada smo otišli odatle. Pogledao sam u Marinu i video da se i ona pita isto to.

„Neko je bio ovde od onda...“, rekla je, pokazujući na siluete što su visile s tavanice na pola visine.

Šuma nogu se klatila. Osetio sam talas hladnoće u korenu vrata i shvatio da je neko ponovo spustio figure. Ne gubeći više vremena, krenuo sam ka pisaćem stolu i pružio baterijsku lampu Marini.

„Šta tražimo?“, promrmijala je ona.

Pokazao sam na album sa starim fotografijama na stolu. Uzeo sam ga i ubacio u torbu koju sam nosio na leđima.

„Taj album nije naš, Oskare, ne znam smemo li...“

Zanemario sam njeno protivljenje i čučnuo da pregledam fioke pisaćeg stola. U prvoj su se nalazili raznorazni oblici zardalog alata,

noževi, kuke i tupe testere. Druga je bila prazna. Mali crni pauci trčkarali su po njoj, tražeći zaklon u naprslinama drveta. Zatvorio sam je i okušao sreću s trećom fiokom. Brava je bila zaključana.

„Šta je?“, čuo sam Marinu kako šapuće. Glas joj je bio veoma napet.

Uzeo sam jedan od noževa iz prve fioke i pokušao da razvalim bravu. Marina je, iza mojih leđa, držala baterijsku lampu visoko podignutu, posmatrajući razigrane senke koje su klizile po zidovima staklene bašte.

„Treba li ti još mnogo?“

„Ne brini. Gotov sam za minut.“

Mogao sam da osetim kako nož dodiruje vrh brave. Kružeci oko nje, izdubio sam krug. Suvo drvo, trulo, popuštalo je s lakoćom pod mojim pritiskom. Krckanje izlomljenog drveta snažno se čulo. Marina je čučnula pored mene i spustila baterijsku lampu na pod.

„Kakva je to buka?“, upitala je najednom.

„Nije ništa. Popušta drvo fioke...“

Ona je spustila svoje ruke preko mojih, zaustavljajući moje kretanje. Na tren nas je obavila tišina. Osetio sam Marinin ubrzan puls preko svoje ruke. Tada sam i ja začuo zvuk. Krckanje drveta negde gore. Nešto se mrdalo između figura ukotvljenih u tami. Napregao sam vid, taman na vreme da vidim nešto što mi je naličilo na ruku koja se krivudavo klata. Jedna od figura se raspadala, klizeći kao guja niz grane. I druge siluete su počele istovremeno da se mrdaju. Snažno sam stegao nož i uspravio se, drhteći. U tom trenutku, neko ili nešto gurnulo je baterijsku lampu od naših nogu. Otkotrljala se do jednog ugla i ostali smo da stojimo u potpunom mraku. Tada začusmo zvižduk, približavao se.

Stegnuh drugaricu za ruku i potrčasmo ka izlazu. Dok smo prolazili kroz baštu, mašinerija s lutkama polako se spuštala, njihove noge i ruke dodirivale su nam glave, boreći se da se zakače za našu odeću. Osetio sam metalne nokte na potiljku. Čuo sam kako Marina viče pored mene i povukao je ispred sebe, gurajući je kroz taj pakleni tunel bića koja se spuštaju iz tame. Mesečina koja se probijala kroz otvore krova otkrivala je slomljena lica, staklene oči i emajlirane zube.

Mahao sam nožem snažno, na sve strane. Osetio sam kako seče tvrdo telo. Gusta tečnost mi je natopila prste. Povukao sam ruku. Nešto je Marinu vuklo u senke. Ona je vrisnula od straha i mogao sam da vidim lice bez pogleda, šupljih, crnih očiju, lice balerine od drveta koja grli Marinin vrat prstima oštrim kao nož. Njeno je lice bilo prekriveno maskom od mrtve kože. Bacio sam se iz sve snage na nju i oborio je na pod. Priljubljeni jedno uz drugo, Marina i ja potrčismo ka vratima, dok se obezglavljena figura balerine ponovo klatila, drvena lutka nevidljivih niti oštri kandže kojima škljoca kao da su makaze.

Izašavši napolje, primetio sam da nam nekoliko tamnih silueta blokira put ka izlazu. Potrčali smo u suprotnom smeru, ka garaži pored zida što deli to imanje od železničkih pruga. Vrata garaže behu natopljena decenijama prljavštine. Bila su zatvorena. Polomio sam staklo laktom i napipao kvaku iznutra. Vrata su se otvorila ka unutra. Ušli smo brzo.

Zadnji prozori bili su kao dve mrlje mlečne svetlosti. Paučina na električnom kablju voza mogla se videti s druge strane. Marina se na tren osvrnula da pogleda šta se zbiva iza nas. Uglasti oblici ocrtavali su se na vratima garaže.

„Brzo!“, povikala je.

Pogledao sam očajno oko sebe, tražeći nešto čime bih polomio prozor. Zardali leš starog automobila trunuo je u tami. Kurbla je ležala ispred kola. Zgrabio sam je i nekoliko puta udario u staklo prozora, štiteći se od kiše stakla. Noćni povetarac mi je zapahnuo lice i ja osetih otrovni vonj koji je dopirao iz ulaza u zimsku baštu.

„Ovuda!“

Marina se podigla do otvora prozora dok sam ja držao na oku siluete koje su se polako dovlačile do unutrašnjosti garaže. Mahao sam kurbлом držeći je obema rukama. Najednom, figure su se zaustavile i ustuknule. Pogledao sam, ne razumejući, i tada sam čuo onaj mehanički dah iznad sebe. Odskočio sam nagoniski ka prozoru taman kada se jedno telo stropoštalo s tavanice. Prepoznao sam figuru policajca bez ruku. Izgledalo mi je kao da mu je lice prekriveno maskom od mrtve kože, grubo zašivenom.

Spojevi su krvarili.

„Oskare!“, povikala je s druge strane prozora.

Bacio sam se kroz čeljusti polomljenog stakla. Primetio sam kako me jezičak stakla seče preko pantalona. Osetio sam kako se koža glatko otvara. Sleteo sam na drugu stranu i bol mi je svom snagom dopro do mozga. Mlaka krv mi je curila ispod pantalona. Marina mi je pomogla da se uspravim i uspesmo da pređemo preko šina i izađemo na drugu stranu. U tom trenutku me je nešto snažno steglo za skočni zglob i nateralo da padnem na šine. Okrenuo sam se, zbunjen. Šaka jezive marionete stezala se oko mog stopala. Oslonio sam se o šinu i osetio vibraciju na metalu. Udaljeno svetlo voza odražavalo se na zidovima. Čuo sam škripu točkova i osetio kako tlo drhti ispod mene.

Marina je zaječala kada je shvatila da se voz približava punom brzinom. Čučnula je pored mene, boreći se s drvenim prstima koji su me držali. Svetla voza su udarila u nju. Čuo sam zvižduk, jauk. Lutka je ležala nepomično; držala je svoj plen, nesalomivo. Marina se obema rukama borila da me oslobodi. Jedan prst je popustio. Marina je uzdahnula. Pola sekunde kasnije, telo tog bića se uspravilo i svojom drugom šakom ščepalo Marinu za ruku. Kurlblom, koju sam još držao, udario sam iz sve snage po licu te nepomične figure, sve dok nisam slomio strukturu lobanje. Ustanovio sam, zgrožen, da je ono što sam mislio da je drvo zapravo bila kost. U tom biću bilo je života.

Tutanj voza je postao zaglušujuć, gušio je naše povike. Kamenje između šina je odskakalo. Snop svetla voza obavio nas je svojim velom. Zažmurio sam i svom snagom nastavio da udaram tu zlokobnu lutku dok nisam osetio da joj glava pada s ramena. Tek su nas tada njene kandže pustile. Otkotrljali smo se preko kamenja, zaslepljeni svetlom. Tone čelika su prošle pored nas, na svega nekoliko santimetara od naših tela, praveći kišu iskri. Delovi raskomadnog stvora poleteli su na sve strane, pušeci se kao žar koji skače u kaminu.

Kada je voz prošao, otvorili smo oči. Okrenuo sam se ka Marini i klimnuo glavom, dajući joj do znanja da sam dobro. Polako smo ustali. Tada sam osetio probadajući bol u nozi. Marina je prebacila moju ruku preko svojih ramena i tako smo se udaljili od šina. Okrenuli smo se da pogledamo još jednom iza sebe. Nešto se mrdalo između šina, svetleći na mesečini. Bila je to drvena šaka,

pregažena točkovima voza. Šaka se mrdala u sve ređim grčevima, sve dok nije sasvim prestala. Bez reči, popeli smo se kroz žbunje do uličice koja je vodila do ulice Angli. U daljini su se čula crkvena zvona.

Na sreću, Herman je dremao u svom ateljeu kada smo stigli. Marina me je pažljivo sprovela do jednog od kupatila da mi očisti ranu na nozi pri svetlosti sveća. Zidovi i pod bili su prekriveni lakiranim pločicama koje su odražavale plamen. Jedna monumentalna kada oslonjena na četiri gvozdene noge uzdizala se u sredini.

„Skinij pantalone“, rekla je Marina, leđima okrenuta meni, tražeći nešto u torbici za prvu pomoć.

„Molim?“

„Čuo si me.“

Postupio sam kako mi je naredila i ispružio nogu preko ivice kade. Posekotina je bila dublja nego što sam isprva mislio i obodi su poprimili purpurnu boju. Bilo mi je muka. Marina je čučnula pored mene i pažljivo pregledala ranu.

„Boli li te?“

„Samo kad je gledam.“

Moja bolničarka je uzela vatu natopljenu alkoholom i prinela je posekotini.

„Ovo će te peći...“

Kada je alkohol ugrizao ranu, stegao sam ivicu kade toliko snažno da mora da sam ostavio svoje otiske na njoj.

„Žao mi je“, promrmljala je duvajući u posekotinu.

„A tek meni.“

Duboko sam disao i zažmurio dok je ona nastavljala da čisti ranu detaljno. Konačno je uzela iz kutije za prvu pomoć zavoj i gazu i spustila ih preko posekotine. Previla je ranu veštom rukom, ne odvajajući pogled od onoga što radi.

„Nisu hteli nas“, rekla je Marina. Nisam dobro razumeo na šta je mislila. „One figure u staklenoj bašti“, dodala je ne gledajući me. „Tražile su album sa slikama. Nije trebalo da im ga uzmemo...“

Osetio sam njen dah na svojoj koži dok je lepila flaster.

„Što se tiče onoga od pre neki dan, na plaži...“, počeo sam.

Marina je stala i podigla pogled.

„Ništa.“

Zalepila je i poslednji komad flastera i osmotrila me u tišini. Mislio sam da će mi nešto reći, ali ona se samo uspravila i izašla iz kupatila.

Ostao sam sam sa svećama i neupotrebljivim pantalonama.

13.

Kada sam stigao u internat, već je bila prošla ponoć i svi moji drugovi bili su već u krevetu, iako su se kroz ključaonice njihovih soba probijale iglice svetla koje su osvetljavale hodnik. Na prstima sam se uvukao u svoju sobu. Zatvorio sam vrata veoma pažljivo i pogledao u budilnik na noćnom stočiću. Bilo je skoro jedan.

Upalio sam lampu i izvadio iz torbe album s fotografijama koji smo odneli iz staklenika. Otvorio sam ga i ponovo uronio u galeriju likova koji su ga nastanjivali. Jedna slika je pokazivala šaku čiji su prsti bili spojeni membranama, kao kod amfibije. Pored nje, jedna devojčica s plavim loknama obučena u belo razvukla je lice u skoro đavolski osmeh - kroz usne su joj virili vučji zubi. Stranica za stranicom, okrutni hirovi prirode defilovali su preda mnom. Dva albino brata čija je koža izgledala kao da će se svaki čas upaliti još pri svetlosti sveće, a kamoli nekog većeg svetla. Sijamski blizanci spojeni glavama, lica sučeljenih zauvek. Nago telo žene

čiji se kičmeni stub uvija kao suva grana... Mnogi među njima bili su deca ili mladi ljuai. Mnogi su izgledali mlađe od mene. Jedva da je bilo odraslih i starih. Razumeo sam da je životni vek tih unesrećenih ljudi minimalan.

Setio sam se Marininih reči, da taj album nije naš i da nikada nije trebalo da ga otuđimo. Sada kada mi je adrenalin već ispario iz krvi, ta ideja je dobila jedno novo značenje. Ispitujući to značenje, shvatio sam da album čuva sećanja koja mi ne pripadaju. Shvatio sam da su te slike tuge i nesreće bile, na neki način, porodični album. Neprekidno sam prelistavao strane, misleći da među njima naslućujem vezu koja ide dalje od prostora i vremena. Konačno sam ga zaklopio i ponovo vratio u torbu.

Ugasio sam svetlo i pred očima mi se ukaza slika Marine kako hoda pustom plažom. Video sam je kako odlazi duž obale sve dok san nije ućutkao glas plime.

Kiša u Barseloni umorila se makar na dan i krenula put severa. Kao kakav begunac, izostao sam s poslednjeg časa tog popodneva da bih se našao s Marinom. Oblaci su se razišli i otvorilo se plavo platno. Sunčev jezik je lizao ulice.

Ona me je čekala u bašti, usredsređena na svoju tajnu svesku. Čim me je ugledala, požurila je da je zatvori. Pitao sam se piše li o meni ili o onome što nam se desilo u staklenoj bašti.

„Kako tvoja noga?“, upitala me je, stežući svesku obema rukama.

„Preživljuću. Dođi, hoću nešto da ti pokažem.“

Izvadio sam album i seo pored nje na fontanu. Otvorio sam ga i prelistao nekoliko stranica. Marina je ćutke uzdahnula, uznemirena onim slikama.

„Evo je“, rekao sam, zaustavivši se na jednoj fotografiji pri kraju albuma. „Jutros, kada sam ustao, javila mi se ta misao. Do sada nisam shvatio. Ali danas...“

Marina je pogledala fotografiju koju sam joj pokazivao. Bila je to crno-bela slika, ulepšana onim neobičnim svetlom koje umeju da stvore samo stari fotografi. Na njoj se mogao videti čovek grozno deformisane lobanje kog je kičmeni stub jedva držao na nogama. Naslanjao se na mladog čoveka u belom mantilu, s okruglim naočarima i kravatom u skladu s uredno podšišanim brkovima.

Lekar. Doktor je gledao u fotoaparat. Pacijent je pokrivao oči rukom, kao da se stidi svog izgleda. Iza njih se video paravan za presvlačenje i nešto što je ličilo na lekarsku ordinaciju. U jednom uglu su se videla odškrinuta vrata. Kroz njih, bojažljivo posmatrajući prizor, izuzetno mala devojčica držala je lutku. Fotografija je izgledala pre kao lekarski dokument iz arhive nego bilo šta drugo.

„Dobro pogledaj“, navaljivao sam.

„Ja ovde vidim samo jednog jasnog čoveka...“

„Ne gledaj njega. Gledaj iza njega.“

„Prozor...“

„Šta vidiš kroz taj prozor?“

Marina se namrštila.

„Prepoznaješ li ga?“, upitao sam, pokazujući na figuru zmaja koji ukrašava fasadu zgrade preko puta sobe u kojoj je slika napravljena.

„Videla sam to negde...“

„Isto sam pomislio i ja“, potvrdio sam. „Ovde u Barseloni. U Ramblama, ispred pozorišta Licej. Pregledao sam sve slike pojedinačno iz albuma i ova je jedina koja je slikana u Barseloni.“ Odlepio sam fotografiju iz albuma i pružio je Marini. Na poleđini, gotovo sasvim izbledelim slovima, pisalo je:

Fotografski studio Martorelj-Boras - 1951
Kopija - Doktor Džoan Seli
Rambla de los estudiantos 46-48, I, Barselona

Marina mi je vratila fotografiju, sležući ramenima.

„Ta fotografija je uslikana pre skoro trideset godina, Oskare... Ništa ne znači...“

„Jutros sam pogledao u telefonskom imeniku. Taj doktor Seli još postoji kao stanar u broju 46-48 u ulici Rambla de los estudiantos, na prvom spratu. Znao sam da mi njegovo ime zvuči poznato. Posle sam se setio da mi je Sentis pomenuo da je doktor Šeli postao prvi prijatelj Mihaila Kolvenika kada je ovaj stigao u Barselonu...“

Marina me je proučavala pogledom.

„A ti, da to proslaviš, nisi samo pogledao u telefonski imenik nego si još i...“

„Zvao“, priznao sam. „Javila mi se ćerka doktora Šelija, Marija. Rekao sam joj da je od izuzetne važnosti da razgovaramo s njenim ocem.“

„I je li te poslušala?“

„U početku nije, ali kada sam spomenuo ime Mihaila Kolvenika, glas joj se promenio. Njen otac je pristao da nas primi.“

„Kada?“

Pogledao sam na sat.

„Za nekih četrdeset minuta.“

Ušli smo u metro na Trgu Katalunja. Počelo je da pada veče kada smo se popeli stepenicama koje vode do ulaza u Ramble. Bližili su se božićni praznici i grad je bio ukrašen svetlećim vencima. Ulične lampe su pravile raznobojne senke po šetalištu. Jata golubova šetkala su se između kioska s cvećem i kafom, uličnih muzičara i kabaretkinja, turista i meštana, policajaca i prevaranata, građana i utvara iz drugih epoha. Herman je bio u pravu, nije postojala ovakva ulica više nigde na celom svetu.

Obrisi velikog pozorišta Licej pojavili su se ispred nas. To je bila noć opere i gorela je dijadema od svetala na žaluzinama. Preko puta ulice prepoznali smo zelenog zmaja s fotografije na čošku jedne fasade. Gledao je pravo u metež. Ugledavši ga, pomislio sam kako

je istorija rezervisala oltare za svetog Đorđa. Ali zmaju je zauvek pripao grad Barselona.

Nekadašnja ordinacija doktora Džoana Šelija nalazila se na prvom spratu stare zgrade gospodskog izgleda i jezivog osvetljenja. Prošli smo kroz pećinsko predvorje iz kog su se svečane stepenice spiralno pele. Naši koraci su se izgubili u odjeku stepenica. Primetio sam da su zvekiri napravljeni u obliku anđeoskog lica. Katedralna stakla okruživala su hodnik, pretvarajući zgradu u najveći kaleidoskop na svetu. Prvi sprat, kako je obično bilo u zgradama iz tog vremena, nije bio prvi nego treći. Prošli smo kroz međusprat i pravi prvi sprat i došli do vrata na kojima je na staroj pločici od bronzne pisalo: **Dr Džoan Šeli**. Pogledao sam na sat. Bilo je još dva minuta do dogovorenog vremena kada je pokucala na vrata.

Žena koja nam je otvorila vrata nesumnjivo je sišla s neke religiozne slike. Blistava, devičanska. Izgledala je mistično. Koža joj je bila snežnobela, skoro providna, a njene oči toliko svetle da su jedva imale boju. Anđeo bez krila.

„Gospođa Šeli?“, upitao sam učtivo.

Ona je potvrdila rečeni identitet, dok su joj oči gorele od znatiželje.

„Dobro veče“, počeo sam. „Moje ime je Oskar. Razgovarao sam s vama jutros...“

„Sećam se. Uđite. Izvolite...“

Pozvala nas je da uđemo. Marija Šeli odšetala se kao balerina koja skakuće između oblaka, kao na usporenom snimku. Bila je nežne građe i oko nje se širio miris ružine vode. Izračunao sam da ima oko trideset i nešto godina, ali izgledala je mlađe. Jedan ručni zglobov bio joj je previjen, a marama je obavijala njen labuđi vrat. Predsoblje je bilo mračna soba tapacirana plišem i mutnim ogledalima. Kuća je mirisala na muzej, kao da je vazduh koji lebdi u njoj već decenijama tu.

„Veoma smo vam zahvalni što nas primate. Ovo je moja drugarica“

Marija je spustila pogled na Marinu. Oduvek me je opčinjavalo da gledam kako se žene ispitivački odmeravaju međusobno. Ta prilika nije bila izuzetak.

„Drago mi je“, rekla je naposljetku Marija Šeli, otežući reči. „Moj otac je vremešan čovek, pomalo nestalnog temperamenta. Molim vas da

ga ne zamarate.“

„Ne brinite“, kazala je Marinu.

Pokazala nam je da pođemo za njom. Marija Šeli se kretala gipko, kao da je od pene.

„Vi kažete da imate nešto što pripada pokojnom gospodinu Kolveniku?“, upitala je Marija.

„Jeste li ga vi poznavali?“, uzvratio sam pitanjem.

Njeno lice se ozarilo uspomenu iz davnih vremena.

„Zapravo, nisam... Ali mnogo sam o njemu slušala. Kao mala“, rekla je, skoro u sebi.

Zidovi tapacirani crnim plišem bili su prekriveni slikama svetaca, devica i velikomučenika. Tepisi su bili tamni i upijali ono malo svetla što je dopiralo kroz proreze na zatvorenim prozorima. Dok smo išli za našom domaćicom kroz tu galeriju, pitao sam se koliko li vremena živi tu, sama s ocem. Je li se udavala, je li živela, volela ili osećala nešto izvan sveta koji je tlači između tih zidova.

Marija Šeli se zaustavila ispred kliznih vrata i pokucala.

„Oče?“

Doktor Džoan Šeli, ili ono što je od njega ostalo, sedeo je u fotelji ispred vatre, ispod nabranih pokrivača. Njegova ćerka nas je ostavila nasamo s njim. Dok se povlačila, pokušao sam da odvojim pogled od njenog veoma vitkog struka. Vremešni doktor, u kom se jedva dao prepoznati čovek sa slike koju sam nosio u džepu, posmatrao nas je ćutke. U očima mu se videlo podozrenje. Jedna šaka mu je blago drhtala preko naslona fotelje. Telo mu se osećalo na bolest ispod maske od kolonjske vode. Njegov sarkastični osmeh nije krio koliko mu je neprijatan svet i njegovo sopstveno stanje.

„Vreme radi s telom ono što glupost radi s dušom“, rekao je, pokazujući na sebe. „Natera ih da istrule. Šta želite od mene?“

„Pitali smo se možete li nam ispričati nešto o Mihailu Kolveniku.“

„Mogao bih, ali ne vidim zašto bih“, prekinuo nas je doktor. „Previše toga je ispričano onomad i sve same laži. Kada bi ljudi promislili o četvrtom delu onoga što izgovore, ovaj svet bi bio raj.“

„Da, ali nas zanima istina“, naglasio sam.

Starac je šaljivo iskrivio lice.

„Istina se ne nalazi. Istina pronalazi čoveka.“

Pokušao sam da se osmehnem kao đaće, ali počinjao sam da uviđam da tog čoveka ne zanima da progovori. Marinu je, naslućujući moju bojazan, preuzela inicijativu.

„Doktore Šeli“, rekla je ljupko, „slučajno je u naše ruke dospela kolekcija fotografija koja je možda pripadala gospodinu Mihailu Kolveniku. Na jednoj od tih slika vidite se vi i jedan vaš pacijent. Stoga smo se usudili da vas uznemirimo, s nadom da ćemo vratiti kolekciju njenom pravom vlasniku ili kome već treba.“

Ovoga puta odgovor nije bila mudra fraza. Lekar je pogledao u Marinu, ne krijući izvesno iznenađenje. Upitao sam se što li se nisam ja setio takvog nastupa. Shvatio sam da će biti mnogo bolje ukoliko prepustim Marini da vodi razgovor.

„Ne znam o kojim fotografijama govorite, gospođice...“

„Radi se o arhivi koja pokazuje pacijente s deformitetima...“, napomenula je Marinu.

Sjaj je blesnuo u očima doktora. Dodirnuli smo mu neki nerv. Bilo je života ispod površine, naposletku.

„Šta vas je navelo da pomislite da pomenuta kolekcija pripada Mihailu Kolveniku?“ upitao je, glumeći ravnodušnost. „Ili da ja imam neke veze s njom?“

„Vaša ćerka nam je rekla da ste vas dvojica bili prijatelji“, rekla je Marina, skrećući temu.

„Marija ima vrlinu naivnosti“, prekinuo ju je Šeli

Marinu je klimnula glavom, ustala i pokazala mi da učinim isto.

„Razumem“, rekla je učtivo. „Vidim da smo pogrešili. Veoma nam je žao što smo vas uznemirili, doktore. Idemo, Oskare. Naći ćemo već kome da damo kolekciju...“

„Trenutak“, uskočio je Šeli. Nakon što je pročistio grlo, pokazao nam je da ponovo sednemo. „Imate li još kod sebe tu kolekciju?“

Marina je klimnula glavom, gledajući starca pravo u oči. Najednom, Šeli je prasnuo u nešto što je podsećalo na grohotan smeh. Zvučao je kao listovi starih novina kad se skupljaju na gomilu.

„Kako da znam da govorite istinu?“

Marina mi je izdala nemu naredbu. Izvadio sam fotografiju iz džepa i pružio je doktoru Šeliju. Uzeo ju je svojom drhtavom rukom i pregledao je. Dugo je proučavao fotografiju. Konačno, skrećući pogled ka vatri, počeo je da govori.

Kako nam je tada ispričao, doktor Šeli je bio sin oca Britanca i majke Katalonke. Bio se specijalizovao kao traumatolog u bolnici u Bornmutu. Kada se preselio u Barselonu, njegov status stranca zatvorio mu je vrata društvenih krugova u kojima su se gradile uspešne karijere. Uspeo je jedino da dobije mesto u zatvorskoj lekarskoj jedinici. On je zalečio rane Mihaila Kolvenika kada je ovaj bio žrtva brutalnog prebijanja u ćelijama. U to vreme Kolvenik nije govorio ni kastiljanski ni katalonski. Imao je sreće što je Šeli znao nešto malo nemačkog. Šeli mu je posudio novac da kupi odeću, smestio ga kod sebe i pomogao mu da dobije posao u *Velo-Granelju*. Kolvenik ga je mnogo zavoleo i nikada nije zaboravio njegovu dobrotu. Između njih se rodilo duboko prijateljstvo.

Kasnije je to prijateljstvo krunisano poslovnim odnosom. Mnogim pacijentima doktora Šelija bili su potrebni ortopedski dodaci i posebne proteze. *Velo-Granelj* je bila vodeća firma u njihovoj proizvodnji i među njihovim dizajnerima niko nije pokazivao veći talenat od Mihaila Kolvenika. S vremenom, Šeli je postao lični Kolvenikov doktor. Kada mu se sreća konačno nasmešila, Kolvenik je hteo da pomogne svom prijatelju finansirajući otvaranje medicinskog centra specijalizovanog za proučavanje i lečenje degenerativnih bolesti i urođenih deformiteta.

Kolvenikovo zanimanje za temu vodilo je poreklo iz njegovog detinjstva u Pragu. Šeli nam je ispričao da je majka Mihaila Kolvenika na svet bila donela blizance. Jedan od njih, Mihail, rodio se snažan i zdrav. Drugi, Andrej, došao je na svet s neizlečivim deformitetom kostiju i miškulature, koji će mu odneti život svega sedam godina kasnije. Ta epizoda je obeležila pamćenje mladog Mihaila i, na neki način, njegovo profesionalno opredeljenje. Kolvenik je oduvek mislio da je uz odgovarajući lekarsku negu i razvijenu tehnologiju, koja bi zamenila ono što mu je priroda uskratila, njegov brat mogao doživeti zrelo doba i proživeti ispunjen život. To je bilo uverenje koje je ga je navelo da svoj talenat posveti dizajniranju mehanizama što, kako je on voleo da kaže, „kompletiraju“ tela koja je usud ostavio po strani.

„Priroda je kao dete koje se igra našim životima. Kada se umori od svojih polomljenih igračkaka, napušta ih i zamenjuje drugima“, govorio

je Kolvenik. „Naša je odgovornost da pokupimo delove i da ih rekonstruišemo.“

Neki su u tim rečima videli nadobudnost na granici sa boguhuljenjem. Drugi su videli samo nadu. Senka njegovog brata nikada nije napustila Mihaila Kolvenika. Verovao je da je kapriciozni i okrutni usud odlučio da će on biti taj koji će živeti, a njegov brat taj koji će se roditi sa smrću upisanom na telu. Šeli nam je objasnio da se Kolvenik osećao krivim zbog toga i da je u najdubljim delovima duše osećao da duguje Andreju i svima onima koji su, poput njegovog brata, bili obeleženi belegom nesavršenstva. Tokom tog perioda Kolvenik je počeo da skuplja fotografije fenomena i deformacija iz celog sveta. Za njega, ta bića ispuštena iz ruku sudbine bila su nevidljiva Andrejeva braća. Njegova porodica.

„Mihail Kolvenik je bio sjajan čovek“, nastavio je doktor Šeli. „Takvi pojedinci uvek izazivaju podozrivost onih koji se osećaju inferiorno. Zavist je slepac koji hoće da ti iščupa oči. Sve što je rečeno o Mihailu u poslednjih nekoliko godina njegovog života i nakon njegove smrti bile su klevete... Onaj prokleti inspektor... Florijan. Nije razumeo da ga koriste kao drvenu lutku da sruši Mihaila...“

„Florijan?“, umešala se Marina.

„Florijan je bio glavni inspektor sudske jedinice“, rekao je Šeli, pokazujući koliko je nipodaštavanje gajio prema njemu onoliko koliko su mu to dozvoljavale njegove glasne žice. „Karijerista, vaška koja je nameravala da sebi napravi ime na račun *Velo-Granelja* i Mihaila Kolvenika. Jedino me teši to što nikada ništa nije uspeo da dokaže. Upornost mu je uništila karijeru. On je bio taj koji je izvukao iz rukava ceo onaj skandal s telima...“

„Telima?“

Šeli je utonuo u dugo ćutanje. Pogledao nas je oboje i na usnama mu je ponovo zatitrao cinični osmeh.

„Taj inspektor Florijan...“, upitala je Marina. „Znate li gde možemo da ga nađemo?“

„U cirkusu, s ostalim pajacima“, uzvratio je Šeli.

„Jeste li vi upoznali Benhamina Sentisa, doktore?“, upitao sam, pokušavajući da skrenem razgovor u nekom drugom pravcu.

„Naravno“, odgovorio je Šeli. „S njim sam redovno sarađivao. Kao Kolvenikov partner, Sentis je bio zadužen za administrativni deo

Velo-Granelja. Pohlepan čovek koji nije znao gde mu je mesto, po mom mišljenju. Truo od zavisti.“

„Znate li da je telo gospodina Sentisa pronađeno pre nedelju dana u kanalizaciji?“, upitao sam.

„Čitam novine“, odgovorio je hladno.

„Nije li vam izgledalo čudno?“

„Ništa čudnije od svega ostalog što se čita u štampi“, odgovorio je Šeli. „Svet je bolestan. A ja postajem umoran. Još neko pitanje?“

Hteo sam da ga upitam za damu u crnom kada me je Marina preduhitрила, odmahujući glavom uz osmeh. Šeli je dohvatio zvono za poslugu i povukao ga. Marija Šeli se odmah stvorila tu, pogleda uprtog u stopala.

„Ovi mladi ljudi odlaze, Marija.“

„Dobro, oče.“

Ustali smo. Napravio sam pokret da uzmem fotografiju, ali me je preduhitрила doktorova drhtava ruka.

„Ovu fotografiju ću zadržati ja, ako ne marite...“

Rekavši to, okrenuo nam je leđa i jednim pokretom pokazao svojoj ćerki da nas isprati do vrata. Tačno pre nego što ćemo sasvim izaći iz biblioteke, okrenuo sam se da bacim poslednji pogled na doktora i mogao sam da vidim kako baca fotografiju u vatru. Njegove staklaste oči posmatrale su je kako gori u plamenu.

Marija Šeli nas je sprovedla do predsoblja i, stigavši u njega, nasmešila nam se u znak izvinjenja.

„Moj otac je težak čovek, ali ima dobru dušu...“, pravdala se. „Život mu je naneo mnoge nepravde i karakter ga ponekad izda...“

Otvorila nam je vrata i upalila svetlo na stepenicama. U njenom pogledu sam pročitao jednu nedoumicu, kao da želi nešto da nam kaže, ali se boji da to učini. I Marina je primetila isto i ponudila joj ruku u znak zahvalnosti. Marija Šeli ju je stegla. Samoća je zujala kroz pore te žene kao hladan znoj.

„Ne znam šta vam je moj otac ispričao...“, rekla je, spuštajući glas i osvrćući se, uplašena.

„Marija?“, dopro je doktorov glas iz stana. „S kim to razgovaraš?“

Senka je prekrila Marijino lice.

„Evo me, oče, evo me...“

Uputila nam je neutešan pogled i ušla u stan. Okrenuvši se, primetio sam da joj oko vrata visi mali medaljon. Zakleo bih se da sam video figuru leptira raširenih crnih krila. Vrata su se zatvorila ne davši mi vremena da se uverim u to. Ostali smo na odmorištu, slušajući kako doktorov glas grmi u unutrašnjosti dok iskaljuje bes na svoju ćerku. Svetlo na stepenicama se ugasilo. Na tren mi se učinilo da osećam miris mesa koje se raspada. Dolazio je iz nekog kutka stepenica, kao da je tu u mraku nekakva mrtva životinja. Zatim mi se učinilo da čujem korake koji se udaljavaju ka gore, i miris, ili utisak, nestade.

„Hajdemo odavde“, rekao sam.

14.

Na putu ka Marininoj kući primetio sam da me Marina gleda ispod oka.

„Zar božićne praznike nećeš provesti sa svojom porodicom?“

Odmahnuo sam glavom, zagledan u saobraćaj.

„Zašto nećeš?“

„Moji roditelji neprestano putuju. Već nekoliko godina ne provodimo zajedno božićne praznike.“

Zvučao sam ogorčeno i neprijateljski. Nisam hteo da zvučim tako. Ostali deo puta prešli smo ćutke. Ispratio sam Marinu do kapije i tu se pozdravio s njom.

Dok sam se vraćao u internat, počela je da pada kiša. U daljini sam video niz prozora na četvrtom spratu škole. Svetlo je gorelo samo u nekoliko njih. Većina mojih drugova bila je otišla na božićni raspust kući i vratiće se tek za tri nedelje. Svake godine bilo je isto. Internat bi opusteo i samo bi dvoje-troje nesrećnika ostalo tu da se o njima staraju učitelji. Prethodne dve godine su bile grozne, ali ove godine nisam mario. Zapravo, radovao sam se. Nezamisliva mi je bila pomisao da se odvojim od Marine i Hermana. Sve dok sam u njihovoj blizini, neću se osećati usamljeno.

Ponovo sam se popeo uz stepenice do svoje sobe. Hodnik je bio miran, pust. Pretpostavio sam da je u internatu ostala samo donja Paula, udovica koja se starala o čišćenju i koja je živela sama u malom stanu na trećem spratu. Zvuk njenog televizora neprekidno se čuo s donjeg sprata. Prošao sam pored niza praznih soba i stigao do svoje. Otvorio sam vrata. Munja je rasparala nebo iznad grada i cela se zgrada zatresla. Svetlo munje je prošlo kroz zatvorene žaluzine na prozorima. Legao sam na krevet ne skidajući odeću. Slušao sam kako nevreme luduje u mraku. Otvorio sam fioku svog noćnog stočića i izvadio crtež Marine na plaži koji je Herman onog dana napravio običnom olovkom. Gledao sam ga u tami sve dok me san i umor nisu savladali. Zaspao sam držeći ga kao da je amajlija. Kada sam se probudio, portret je bio nestao iz mojih ruku.

Naglo sam otvorio oči. Osetio sam hladnoću i dah vetra na licu. Prozor je bio otvoren i kiša je ulazila u moju sobu. Ustao sam, zburjen. Napipao sam noćnu lampu u mraku. Uzalud sam pritiskao

prekidač. Nije bilo svetla. Tada sam primetio da crtež s kojim sam zaspao više nije u mojim rukama, ni na krevetu, niti na podu. Protrljao sam oči, nije mi bilo jasno. I onda sam ga osetio. Jak i prodoran. Onaj smrad na crkotinu. U vazduhu. U sobi. Na mojoj sopstvenoj odeći, kao da je neko, dok sam spavao, trljao leš neke životinje u stanju raspadanja preko moje kože.

Suzbio sam nagon da povratim i trenutak kasnije spopao me je strašan napad panike. Nisam bio sam. Neko ili nešto ušlo je kroz prozor dok sam spavao.

Polako sam se, pipajući nameštaj, primakao vratima. Pokušao sam da upalim veliko svetlo u sobi. Ništa. Provirio sam u hodnik i ustanovio da se jedva vidi od mraka. Ponovo sam osetio smrad, sada još jače. Trag divlje životinje. Najednom mi se učinilo da vidim kako neko ulazi u poslednju sobu u nizu.

„Donja Paula?“, pozvao sam, gotovo šapatom.

Vrata su se pažljivo zatvorila. Udahnuo sam snažno i smeten krenuo hodnikom ka sobi. Stao sam kada sam čuo nekakvo šištanje, nalik na šištanje guštera. Razaznao sam i jednu reč. Svoje ime. Glas je dopirao iz zatvorene sobe.

„Donja Paula, jeste li to vi?“, promućao sam, pokušavajući da smirim svoje šake, koje su se počele nekontrolisano tresti.

Zakoračio sam ka senama. Glas je ponovio moje ime. Bio je to glas kakav nikada nisam čuo. Jedan hrapav, okrutan glas, glas iz kog je izbijalo zlo. Glas kao iz košmara. Bio sam zakovan za taj hodnik senki, nesposoban da pomerim ijedan mišić. Iznenada, vrata sobe se otvoriše izuzetno grubo. Tokom jedne beskonačne sekunde izgledalo mi je da se hodnik sužava i skuplja ispod mene, da me vuče ka onim vratima.

Moje oči su u sredini sobe savršeno jasno videle jedan predmet koji je svetleo na krevetu. Bio je to Marinin portret, s kojim sam bio zaspao. Držale su ga dve drvene šake, šake lutke. Nekoliko krvavih žica virilo je iz zgloba oko šaka. Tada sam shvatio da su to šake koje je Benhamin Sentis izgubio u dubinama kanalizacije. Bile su iščupane.

Osetio sam da mi nedostaje vazduha. Smrad je postao nepodnošljiv, kiseo. Zahvaljujući lucidnosti svojstvenoj strahu, otkrio sam na zidu obrise nekakvog bića. Visilo je nepomično, stvorenje

obučeno u crno, prekrštenih ruku. Raščupana kosa mu je prekrivala lice. Ja sam stajao kod samih vrata i gledao kako se to lice beskrajno polako podiže i ceri pokazujući blistave očnjake u tami. Ispod rukavica, kandže su počele da se pomeraju kao isprepletane zmije. Ustuknuo sam i ponovo čuo kako onaj glas šapuće moje ime. Prilika je išla ka meni kao ogroman pauk.

Vrisnuo sam i tresnuo vratima. Pokušao sam da blokiram izlaz iz sobe, ali osetih veoma snažan udarac. Deset noktiju je prošlo kroz drvena vrata kao da su noževi. Potrčao sam ka drugom kraju hodnika, slušajući kako se vrata raspadaju. Hodnik se pretvorio u beskrajn tunnel.

Ugledao sam stepenice na nekoliko metara od sebe i osvrnuo se. Silueta one grozne prilike leljala se pravo ka meni. Sjaj koji je izbijao iz njenih očiju dubio je mrak. Bio sam u klopci.

Zahvaljujući tome što sam znao napamet, sve kutke svoje škole, potrčao sam ka hodniku koji vodi u kuhinju. Zatvorio sam vrata za sobom. Uzalud. Biće se zaletelo u njih i oborilo ih, bacajući me na pod. Otkotrljao sam se preko pločica i potražio zaklon ispod stola. Video sam nečije noge. Desetine tanjira i čaša slomilo se u paramparčad oko mene, praveći prekrivač od slomljenog stakla. Video sam oštricu reckavog noža između stakla i očajnički ščepao nož. Stvorenje se nadvilo nada mnom, kao vuk nad ulaz u mravinjak. Mahnuo sam nožem u pravcu njegovog lica i oštrica se zarila u njega kao u blato. Neočekivano, stvorenje se povuklo pola metra unazad i mogao sam da pobegnem u drugi kraj kuhinje. Tražio sam nešto čime bih se branio dok sam se korak po korak povlačio pred njim. Pronašao sam fioku. Otvorio sam je. Escajg, kuhinjski pribor, sveće, upaljač na plin... nepotreban krš. Instinktivno sam zgrabio upaljač i pokušao da ga upalim. Video sam senku tog bića kako se diže nada mnom. Osetio sam smrdljiv dah. Jedna kandža se približavala mom vratu. U tom trenutku se upali vatra na upaljaču i osvetli to biće udaljeno svega dvadesetak santimetara od mene. Zažmurio sam i zadržao dah, ubeđen da sam video lice smrti i da mi je preostalo još samo da čekam. Čekanje je postalo večno.

Kada sam ponovo otvorio oči, ono biće više nije bilo tu. Čuo sam kako se njegovi koraci udaljavaju. Pratio sam ga do svoje sobe i učinilo mi se da začuh jecaj. Mislim da je u tom zvuku bilo bola ili

besa. Stigavši do svoje sobe, provirio sam u nju. Stvor je preturao po mojoj torbi. Ščepao je album s fotografijama koji sam odneo iz staklenika. Okrenuo se i pogledasmo se. Video sam uljeza na tren, pri sablasnoj svetlosti noći. Zaustio sam da nešto kažem, ali je on već iskočio kroz prozor.

Potrčao sam do simsa i pogledao kroz prozor, očekujući da vidim kako telo pada u ambis. Silueta se, međutim, spuštala niz oluke neverovatnom brzinom. Njen crni plašt vijorio se na vetru. Odatle je skočila na krovove istočnog krila. Provukla se kroz šumu gargojla i kula. Skamenjen, posmatrao sam kako ta paklena pojava odlazi ispod nevremena u nemogućim piruetama, kao da je panter, kao da su krovovi Barselone njena džungla. Primetio sam da je ram prozora natopljen krvlju. Pratio sam trag do hodnika i dugo mi je trebalo da shvatim da krv nije moja. Nožem sam povredio ljudsko biće. Naslonio sam se na zid. Kolena su mi klecala. Šćućurio sam se na podu, iscrpljen.

Ne znam koliko sam vremena tako proveo. Kada sam uspeo da stanem na noge, odlučio sam da odem na jedino mesto na kom sam znao da ću se osećati sigurno.

15.

Stigao sam do Marinine kuće i prošao kroz vrt u mraku. Obišao sam kuću i krenuo ka kuhinjskim vratima. Prigušeno svetlo igralo je između žaluzina. Osetio sam olakšanje. Pokucao sam i ušao. Vrata su bila otvorena. Uprkos tome što je već bilo kasno, Marina je pisala u svoju svesku za kuhinjskim stolom pri svetlosti sveća, s Kafkom u krilu. Ugledavši me, ispustila je pero iz ruke.

„Zaboga, Oskare! Šta...?“, uzviknula je, pregledajući moju iscepanu i prijavu odeću, prepipavajući ogrebotine na mom licu. „Šta ti se desilo?“

Nakon dve šolje vrućeg čaja uspeo sam da ispričam Marini šta se dogodilo, odnosno sve čega sam se sećao, jer sam počinjao da sumnjam u svoja čula. Slušala me je držeći me za ruku da bih se smirio. Pretpostavio sam da sigurno izgledam gore nego što sam mislio.

„Ne smeta ti da provedem noć ovde? Nisam znao kuda da idem. I neću da se vratim u internat.“

„Niti ću ja dozvoliti da se vratiš. Možeš da ostaneš kod nas koliko god želiš.“

„Hvala.“

Pročitao sam u njenim očima istu uznemirenost koja je mene izjedala. Posle onoga što se dogodilo te noći, njena kuća je bila sigurna koliko i internat ili bilo koje drugo mesto. To biće koja nas je pratilo znalo je gde da nas nađe.

„Šta ćemo sada uraditi, Oskare?“

„Mogli bismo da potražimo tog inspektora koga je spomenuo Šeli, Florijana, i pokušamo da otkrijemo šta se zaista zbiva...“

Marina je uzdahnula.

„Slušaj, možda je bolje da odem...“, rekao sam ipak.

„Ni govora. Namestiću ti jednu sobu gore na spratu, pored moje. Dođi.“

„Šta... šta će reći Herman?“

„Herman će biti oduševljen. Reći ćemo mu da ćeš božićne praznike provesti kod nas.“

Pošao sam za njom uz stepenice. Nikada nisam bio na gornjem spratu. Hodnik okružen izrezbarenim hrastovim vratima pružio se

pred nama pri svetlosti svećnjaka. Moja soba je bila u samom dnu hodnika, odmah pored Marinine. Nameštaj je izgledao kao kod antikvara, ali je sve bilo čisto i uredno.

„Posteljina je čista“, rekla je otkrivajući krevet. „U ormaru ima još pokrivača, ako ti bude hladno. A ovde su ti peškiri. Sada ću ti naći neku Hermanovu pidžamu.“

„Izgledaću kao strašilo“, našalio sam se.

„Bolje da pretekne nego da nema. Vraćam se za sekund.“

Čuo sam kako se njeni koraci udaljavaju kroz hodnik. Spustio sam svoju odeću na jednu stolicu i skliznuo u čistu i uštirkanu posteljinu. Mislim da se nikad u životu nisam osećao toliko umorno. Kapci su mi se pretvorili u olovne pločice. Kada se vratila, je nosila neku vrstu spavaćice dugačke dva metra koja je izgledala kao da je ukradena iz kolekcije donjeg rublja kakve infantkinje.

„Nema šanse“, pobunio sam se. „Ja u tome spavati neću.“

„To je sve što sam našla. Stajaće ti kao saliveno. Osim toga, Herman mi ne dozvoljava da primam gole dečake na spavanje. Pravila su takva.“

Bacila mi je spavaćicu i spustila nekoliko sveća na policu.

„Ako ti bilo šta zatreba, kucni o zid. Ja sam tu pored.“

Pogledali smo se ćutke na tren. Marina je na kraju skrenula pogled.

„Laku noć, Oskare“, promrmljala je.

„Laku noć.“

Probudio sam se u prostoriji okupanoj svetlom. Soba je gledala ka istoku i kroz prozor se videlo blistavo sunce kako se diže nad gradom. Primetio sam, još pre nego što sam ustao, da je moja odeća nestala sa stolice na kojoj sam je ostavio prethodne noći. Razumeo sam šta to znači i prokleo takvu ljubaznost, ubeđen da je to uradila namerno. Miris vrućeg hleba i tek skuvane kafe dopirao je kroz vrata. Napuštajući svaku nadu da ću sačuvati svoje dostojanstvo, spremio sam se da siđem u kuhinju obučen u tu smešnu spavaćicu. Izašao sam u hodnik i ustanovio da je cela kuća okupana onim magičnim svetlom. Čuo sam glasove svojih domaćina u kuhinji; ćaskali su. Skupio sam hrabrosti i sišao niz stepenice. Zastao sam na prigu i nakašljao se. Marina, koja je sipala kafu Hermanu, podiže pogled.

„Dobro jutro, uspavana lepotice“, rekla je.

Herman se okrenuo i ustao kao kavaljer, pružajući mi ruku i nudeći mi stolicu.

„Dobar dan, Oskare, prijatelju!“, uzviknuo je radosno. „Zadovoljstvo nam je što ste kod nas. Marina mi je već ispričala za radove u internatu. Znajete da možete ostati ovde koliko god želite, iskreno. Ovo je vaša kuća.“

„Veliko hvala...“

Marina mi je sipala šolju kafe, smeškajući se lukavo i pokazujući na spavaćicu.

„Odlično ti stoji.“

„Božanstveno. Izgledam kao novogodišnja jelka. Gde je moja odeća?“

„Malo sam ti je očistila i sad se suši.“

Herman mi je prineo tacnu s kroasanima nedavno donetim iz pekare „Foš“. Iz usta mi je potekla reka.

„Probajte jedan od ovih, Oskare“, predložio je Herman. „To je ‘*mercedes bene*’ u svetu kroasana. I nemojte misliti da je ovo ovde marmelada, to je spomenik.“

Progutao sam sve što je stavio pred mene, halapljivo, s apetitom davljenika. Herman je ležerno prelistavao novine. Videlo se da je dobro raspoložen i, iako je već završio s doručkom, nije ustao od stola sve dok se nisam najeo i dok ispred mene nije ostalo ništa drugo osim praznog tanjira i escajga. Zatim je pogledao na sat.

„Oče, zakasnićeš na sastanak sa sveštenikom“, podsetila ga je Marina.

Herman je klimnuo glavom s izvesnom mrzovoljom.

„Ne znam ni zašto se trudim...“, rekao je. „Baraba jedna, lukaviji je od vrane.“

„To je zbog odore“, kazala je. „Misli da mu zbog nje svi gledaju kroz prste...“

Pogledao sam u oboje zbunjeno, nemajući ni najmanju predstavu o čemu govore.

„Šah“, pojasnila je Marina. „Herman i sveštenik se takmiče godinama.“

„Nikad ne pozivajte na partiju šaha jednog sveštenika, Oskare, prijatelju. Poslušajte me. S vašim dopuštenjem...“, rekao je Herman ustajući.

„Taman posla. Srećno.“

Herman je uzeo svoj mantil, šešir i štap od ebonovine i krenuo u susret prelatu strategu. Čim je otišao, Marina je izašla u vrt i vratila se s mojom odećom.

„Žao mi je što je tako, ali Kafka je spavao na njoj.“

Odeća je bila suva, samo što miris mačke neće nestati ni posle pet pranja.

„Jutros, kada sam pošla da kupim doručak, pozvala sam policiju iz bara na trgu. Inspektor Viktor Florijan penzionisan je i živi u Valjvidreri. Nema telefon, ali su mi dali adresu.“

„Obući ću se za minut.“

Stanica uspinjače u Valjvidreri nalazila se svega nekoliko ulica dalje od Marinine kuće. Odlučnog koraka, stvorili smo se tamo za deset minuta i kupili dve karte.

Posmatrana s perona u podnožju planine, četvrt Valjvidrere pružala se iznad grada kao balkon. Kuće su izgledale kao da su okačene o oblake nevidljivim nitima. Seli smo na kraj vagona i, dok je uspinjača milila ka vrhu, gledali kako se Barselona pruža pred nama kao na dlanu.

„Ovo mora biti dobar posao“, rekao sam. „Vozač uspinjača. Liftmen do neba.“ Marina me je pogledala, skeptično. „Šta je loše u onome što sam rekao?“, upitao sam.

„Ništa. Ako je to sve čemu težiš.“

„Ne znam čemu težim. Nemaju svi tako jasnu predstavu o tome šta žele kao ti. Blau, dobitnica Nobelove nagrade za književnost i kolekcionarka spavaćica iz porodice Borbona.“

Marina se toliko uozbiljila da sam smesta zažalio što sam napravio taj komentar.

„Onaj ko ne zna kuda ide nikuda i ne stiže“, rekla je hladno.

Pokazao sam joj svoju kartu.

„Ja znam kuda idem.“

Skrenula je pogled. Peli smo se ćutke tokom nekoliko minuta. Obrisi moje škole dizali su se u daljini.

„Arhitekta“, promrmljao sam.

„Šta?“

„Želim da budem arhitekta. Tome težim. Nikada to nikome nisam rekao.“

Napokon mi se osmehnula. Uspinjača je stizala na vrh planine, drndajući kao stara mašina za pranje veša.

„Oduvek sam želela da imam sopstvenu katedralu“, rekla je Marina. „Imaš li neki predlog?“

„Gotsku. Daj mi vremena i ja ću ti je sazidati.“

Sunce joj je obasjalo lice i oči su joj se zacaklile; gledala je u mene.

„Obećavaš?“, upitala je, nudeći svoj otvoren dlan.

Snažno sam stegnuo njenu ruku.

„Obećavam ti.“

Na adresi koju je nabavila nalazila se jedna stara kuća koja je stajala praktično na ivici provalije. Iz korova koji je zaposeo vrt dizalo se zarđalo sanduče nalik na ruševinu iz industrijske ere. Provukli smo se do vrata.

Ugledasmo kutije s gomilama starih novina uvezanih kanapom. Boja na fasadi je otpadala kao suva koža, izbrazdana usled vetra i vlage. Inspektor Viktor Florijan nije trošio novac na njen izgled.

„Ovde jeste potreban arhitekta“, rekla je Marina.

„Ili jedinica za rušenje...“

Pokucao sam na vrata tiho. Bojao sam se da će, pokucam li jače, od mog udarca cela kuća pasti niz planinu.

„A da pozvoniš?“

Dugme je bilo polomljeno i u kućištu su se videle električne žice iz epohe Edisona.

„Ja tu neću gurnuti prst“, uzvratio sam, kucajući ponovo.

Vrata su se neočekivano otvorila desetak santimetara. Sigurnosna reza blesnula je ispred para očiju metalnog sjaja.

„Ko je?“

„Viktor Florijan?“

„To sam ja. A pitam ko je?“

Glas je bio autoritaran i bez naznake strpljenja. Glas kazne.

„Imamo informacije o Mihailu Kolveniku...“, rekla je predstavljajući nas.

Vrata su se širom otvorila. Viktor Florijan je bio plećat i mišićav muškarac. Nosio je isto ono odelo koje je nosio na dan penzionisanja, ili sam bar tako mislio. Izgledao je kao stari pukovnik koji više nema ni rat ni bataljon da mu komanduje. Između usana je

držao ugašenu cigaru i imao je više kose na obrvama nego većina ljudi na celoj glavi.

„Šta vi znate o Kolveniku? Ko ste? Ko vam je dao ovu adresu?“

Florijan nije postavljao pitanja, rešetao je njima. Uveo nas je, bacivši pogled na okolinu kao da se plaši da nas je neko pratio. Unutrašnjost kuće bila je gnezdo krša i mirisala je na podrum. U njoj je bilo više papira nego u Aleksandrijskoj biblioteci, i svi su bili razbacani i namešteni kao da ih je ventilator slagao.

„Prođite do kraja.“

Prošli smo pored sobe na čijem su se zidu videle desetine komada oružja. Revolveri, automatski pištolji, mauzeri, bajoneti... Čitave revolucije počinjale su s manje artiljerije.

„Gospode bože...“, promrmljao sam.

„Tišina, ovo nije kapela“, prekinuo me je Florijan, zatvarajući vrata tog arsenala.

Kraj na koji je aludirao bio je mala trpezarija iz koje se videla cela Barselona. Čak i u svojim penzionerskim danima, inspektor je nadgledao odozgo. Pokazao nam je da sednemo na kauč, pun rupa. Na stolu se nalazila konzerva pasulja pojedena dopola i pivo „*estrelja dorada*“, bez čaše. *Policijski pansion; starost prosjaka*, pomislih. Florijan je seo na stolicu preko puta nas i uzeo budilnik s buvljaka. S treskom ga je spustio na sto, okrenutog prema nama.

„Petnaest minuta. Ako mi za petnaest minuta ne kažete nešto što ne znam, išutiraću vas odavde.“

Trebalo nam je mnogo više od petnaest minuta da ispričamo sve što se dogodilo. Slušajući našu priču, Viktor Florijan je polako popuštao i mogao sam da naslutim umornog i uplašenog čoveka koji se krije u toj rupi sa svojim starim novinama i zbirkom pištolja. Na kraju naše pripovesti, Florijan je uzeo cigaru i, razgledajući je ćutke skoro ceo minut, upalio je.

Zatim je, pogleda izgubljenog u pravcu grada u magli, počeo da priča.

16.

„Godine 1945. bio sam inspektor istražne jedinice u Barseloni“, počeo je Florijan. „Razmišljao sam da tražim prebačaj u Madrid kada mi je dodeljen slučaj *Velo-Granelj*. Jedinica je u to vreme već tri godine istraživala Mihaila Kolvenika, Vladi ne baš simpatičnog stranca... ali nisu bili kadri ništa da dokažu. Moj prethodnik na dužnosti bio je odustao. *Velo-Granelj* je bio okružen zidom advokata i lavirantom finansijskih društava gde se sve gubilo u oblaku. Moji nadređeni su mi taj slučaj prodali kao jedinstvenu priliku da sebi napravim karijeru. *Slučajevi poput tog odveli bi te do kancelarije nekog ministarstva, sa šoferom i carskim radnim vremenom*, rekoše mi. Ambicija ima ime glupaka...“

Florijan je napravio pauzu, gustirajući svoje reči i smeškajući se za sebe sarkastično. Grickao je onu cigaru kao da je grančica slatkog korena.

„Kada sam proučio dosije slučaja“, nastavio je, „ustanovio sam da se ono što je počelo kao rutinsko istraživanje finansijskih nepravilnosti i moguće pronevere na kraju pretvorilo u slučaj koji niko nije tačno znao kojoj jedinici da dodeli. Ucenjivanje. Krađa. Pokušaj ubistva... I bilo je još toga... Primite k znanju da je moje iskustvo do tog trenutka bilo u vezi sa malverzacijama, izbegavanjem plaćanja poreza, proneverama i izvrđavanjem istine... Nije da su te nepravilnosti uvek kažnjavane, bila su druga vremena, ali sve smo znali.“

Florijan je utonuo u plavičasti oblak sopstvenog dima, mutan.

„Zašto ste onda prihvatili slučaj?“, upitala je Marina.

„Jer sam bio nadobudan. Ambiciozan i pohlepan“, odgovorio je Florijan, upućujući sebi samom ton koji, pomislih, čuva za najgrđe kriminalce.

„Možda i da biste otkrili istinu“, usudio sam se da kažem. „Da učinite pravdu...“

Florijan me je tužno pogledao. U tom pogledu se moglo pročitati trideset godina griže savesti.

„Krajem 1945. godine preduzeće *Velo-Granelj* je već tehnički bilo u bankrotu“, nastavio je Florijan. „Tri najveće banke u Barseloni otkazale su svoje kredite i akcije kompanije su povučene iz javnog

nadmetanja. Kada je nestala finansijska baza, advokatske zidine i mreže finansijskih društava srušile su se kao kula od karata. Dani slave su iščileli. Veliko kraljevsko pozorište, koje je bilo zatvoreno od tragedije koja je deformisala lice Eve Ivanove na dan venčanja, postalo je ruina. Fabrika i radionice su zapečaćeni. Imovina preduzeća oduzeta. Glasine su se širile kao gangrena. Kolvenik je, ne gubeći hladnokrvnost, odlučio da organizuje luksuzan koktel u jednom klubu u Barseloni i ponudi utisak mira i normalnosti. Njegov partner Sentis bio je na ivici panike. Nije bilo novca da se plati ni deseti deo hrane koja je naručena za taj događaj. Poslate su pozivnice svim velikim akcionarima, uglednim porodicama iz Barselone... Te noći je pljuštala kiša. Klub je bio ukrašen kao palata iz snova. Kada je prošlo devet uveče, članovi posluge najvećih bogataša grada, od kojih su se mnogi obogatili upravo zahvaljujući Kolveniku, doneli su note izvinjenja. Kada sam stigao, već je bila prošla ponoć; zatekao sam Kolvenika samog u salonu, u svom besprekornom fraku; pušio je cigaru od onih koje su mu uvezili iz Beča. Pozdravio me je i ponudio mi čašu šampanjca: *‘Pojedite nešto, inspektore, šteta da sve ovo propadne’*, rekao mi je. Nikada se nismo našli licem u lice. Razgovarali smo sat vremena. Pričao mi je o knjigama koje je pročitao kao momak, o putovanjima na koja nikada nije otišao... Kolvenik je bio harizmatičan čovek. Inteligencija mu je gorela u očima. Trudio sam se da mi se ne dopadne, ali nisam uspeo. Štaviše, bilo mi ga je žao, iako se pretpostavljalo da sam ja lovac, a on lovina. Primetio sam da šepa i da se oslanja o štap od izbrušenog mermera.

‘Mislim da niko nije izgubio toliko prijatelja u jednom danu’, rekao sam mu. Nasmehao se i spokojno odbacio tu misao.

‘Grešite, inspektore. U prilikama kao što je ova, čovek nikada ne poziva prijatelje.’ Upitao me je veoma učtivo nameravam li da istrajem u gonjenju. Rekao sam mu da neću stati dok ga ne izvedem pred sud. Sećam se da je pitao:

‘Šta bih mogao da učinim da vas odgovorim od te namere, Florijane, prijatelju?’,

‘Da me ubijete’, uzvratio sam.

‘Sve u svoje vreme, inspektore’, rekao mi je, smešeći se. Izgovorivši te reči, otišao je, šepajući. Nisam ga više video... ali i

dalje sam živ. Kolvenik nije ispunio svoju poslednju pretnju.“

Florijan je napravio pauzu i otpio gutljaj vode, gustirajući je kao da mu je to poslednja čaša vode u životu. Oblizao se i nastavio svoju priповest.

„Od tog dana, Kolvenik, izolovan i napušten od svih, živeo je zatvoren sa svojom suprugom u grotesknoj kuli koju je dao da se sagradi. Niko ga nije video u narednim godinama. Samo su dve osobe mogle da dođu do njega. Jedna od njih bio je njegov stari šofer, izvesni Luis Klaret. Klaret je bio jadni nesrećnik koji je obožavao Kolvenika i koji je odbio da ga napusti čak ni kada ovaj više nije mogao ni platu da mu daje. Drugi je bio njegov lični lekar, doktor Šeli, koji je takođe bio pod istragom. Niko više nije viđao Kolvenika. A Šelijevo svedočenje u kom nas uverava da se nalazi u svojoj vili u parku Guelj, da je oboleo od bolesti koju ne ume da nam objasni, nije nas ni najmanje ubedilo, naročito nakon što smo bacili pogled u njegove arhive i računovodstvo. Tokom nekog vremena sumnjali smo da je Kolvenik umro ili da je pobjegao u inostranstvo, i da je sve ono bila samo farsa. Šeli je i dalje tvrdio da je Kolvenik oboleo od čudne bolesti koja ga drži vezanog za vilu. Nije mogao da prima posetioce niti da izađe iz svog skrovišta ni pod kakvim okolnostima. To je bila njegova presuda. Ni mi ni sudija nismo mu verovali. Trideset prvog decembra 1948. dobili smo nalog za pretres Kolvenikovog doma i nalog za njegovo hapšenje. Veliki deo poverljive dokumentacije preduzeća bio je nestao. Sumnjali smo da se nalazi sakrivena u njegovoj rezidenciji. Bili smo skupili već dovoljno indicija da optužimo Kolvenika za proneveru i izbegavanje plaćanja poreza. Nije bilo smisla čekati više. Poslednji dan 1948. godine trebalo je da bude poslednji dan na slobodi za Kolvenika. Specijalna jedinica je bila pripremljena da narednog jutra dođe do kule. Ponekad s velikim kriminalcima čovek mora da prihvati da ih lovi na sitnicama...“

Florijanova cigara se ponovo ugasila. Inspektor ju je okrznuo pogledom i bacio je u praznu saksiju. U njoj je bilo više ostataka cigareta, kao da je saksija bila neka vrsta zajedničke grobnice opušaka.

„Te iste noći je jedan veliki požar uništio rezidenciju i ubio Kolvenika i njegovu suprugu Evu. U zoru su pronašli oba spaljena tela,

zagrljena na tavanu... Naše nade da slučaj privedemo kraju izgorele su s njima. Nikad nisam sumnjao u to da je požar podmetnut. Neko vreme sam verovao da su Benhamin Sentis i drugi članovi uprave preduzeća stajali iza toga.“

„Sentis?“, prekinuo sam ga.

„Nije bila tajna da je Sentis prezirao Kolvenika što je preuzeo kontrolu nad preduzećem njegovog oca, ali su i Sentis i mnogi drugi imali dobre razloge da ne požele da slučaj dođe do suda. Mrtav pas, mrtav bes. Bez Kolvenika, slagalica nije imala smisla. Moglo bi se reći da su se te noći mnoge ruke umrljane krvlju oprale u vatri. Ali, još jednom, kao i u svemu u vezi s tim skandalom još od prvog dana, nikada se ništa nije moglo dokazati. Još i danas je istraga *Velo-Granelja* najveća zagonetka u istoriji policije ovog grada. I najveći neuspeh mog života...“

„Ali požar nije bio vaša krivica“, kazao sam.

„Moja karijera u policiji je uništena. Bio sam dodeljen antisubverzivnoj jedinici. Zna li šta je to? Lovci na utvare. Tako smo ih zvali u policiji. Dao bih otkaz, ali to su bila vremena gladi, a ja sam svojom platom izdržavao brata i njegovu porodicu. Osim toga, niko ne bi zaposlio bivšeg policajca. Ljudima je bilo dosta špijuna i doušnika. Tako da sam ostao. Posao se sastojao u tome da u pola noći vršimo racije u neuglednim pansionima u kojima su stanovali penzioneri i ratni invalidi da bismo tražili primerke Kapitala i socijalističke pamflete sakrivene u plastičnim kesama u bojleru u kupatilu, takve stvari... Početkom 1949. verovao sam da je za mene sve svršeno. Sve što je moglo da ispadne loše, ispalo je najgore moguće. Ili sam barem ja tako smatrao. U zoru 13. decembra 1949, gotovo godinu dana posle požara u kom su izgoreli Kolvenik i njegova supruga, dva raskomadana tela dvojice inspektora iz moje nekadašnje jedinice pronađena su ispred starog skladišta *Velo-Granelja* u Bornu. Kasnije se saznalo da su do tamo stigli tragom anonimne dojava u vezi sa *Velo-Graneljom*. Klopka. Način na koji su umrli ne bih poželeo ni svom najgorem neprijatelju. Ni točkovi voza s telom ne urade ono što sam ja video u mrtvačnici forenzičara... Bili su dobri policajci. Naoružani. Znali su šta rade. U izveštaju je pisalo da je nekoliko meštana čulo pucnje. Pronađeno je četrnaest čaura od devet milimetara u zoni zločina. Sve su bile od oružja koje su

nosili inspektori. Nije pronađeno ni jedno jedino udubljenje ili metak na zidovima.“

„Čime se to objašnjava?“, upitala je Marina.

„Nema objašnjenja. To je jednostavno nemoguće. Ali desilo se... Ja sam lično video čaure i pregledao zonu.“

Marina i ja smo se pogledali.

„Da li bi moglo biti da su meci ispaljeni u neki predmet, kola ili kočiju na primer, koji je apsorbovao metke i zatim nestao odatle ne ostavljajući traga?“, predložila je Marina.

„Tvoja prijateljica bi bila dobra policajka. To je hipoteza kojom smo baratali u to vreme, ali nije bilo dokaza koji bi je podržali. Projektili tog kalibra obično se odbiju o metalne površine i ostave trag od rikošetiranja ili, bar, tragove šrapnela. Nije pronađeno ništa.“

„Nekoliko dana kasnije, na sahrani mojih kolega, sreo sam Sentisa“, nastavio je Florijan. „Bio je uznemiren, izgledao je kao da danima nije spavao. Nosio je prijavu odeću i bazdeo na alkohol. Priznao mi je da se ne usuđuje da se vrati svojoj kući, da danima već lunja i spava na javnim mestima...“

‘*Moj život je ništavan, Florijane*’, rekao mi je. ‘*Ja sam mrtav čovek.*’ Ponudio sam mu policijsku zaštitu. Nasmejao se. Čak sam mu ponudio da se skloni kod mene. Odbio je. ‘*Ne želim da nosim na savesti vašu smrt, Florijane*’, rekao je pre nego što se izgubio u svetini.

U narednim mesecima, sve nekadašnje članove upravnog odbora *Velo-Granelja* zadesila je smrt, navodno prirodna. Srčani udar, bila je lekarska dijagnoza u svim slučajevima. Okolnosti su bile slične. Sami u svojim posteljama, uvek u ponoć, uvek vukući se po podu... bežeći od smrti koja za sobom nije ostavljala traga. Svi osim Benhamina Sentisa. Nisam razgovarao s njim narednih trideset godina, sve do pre nekoliko nedelja.“

„Pre njegove smrti...“, naznačio sam.

Florijan je klimnuo glavom.

„Pozvao je stanicu i pitao za mene. Kako je rekao, imao je informacije o zločinima u fabrici i o slučaju *Velo-Granelj*. Pozvao sam ga i razgovarao s njim. Mislio sam da bunca, ali pristao sam da se nađemo. Iz sažaljenja. Dogovorili smo se da se nađemo u podrumu vina u ulici Prinsesa narednog dana. Nije došao na sastanak. Dva

dana kasnije, jedan stari prijatelj iz stanice pozvao me je da mi kaže da su pronašli njegov leš u napuštenoj cevi kanalizacije u Starom gradu. Veštačke šake koje je Kolvenik bio napravio za njega bile su amputirane. To je sve što je pisalo u štampi. Ono što novine nisu objavile jeste da je policija pronašla reč napisanu krvlju na zidu cevi: *Teufel.*“

„Teufel?“

„Na nemačkom je“, reče Marina. „Znači đavo.“

„Takođe je i ime Kolvenikovog znaka“, otkrio nam je Florijan.

„Crnog leptira?“

On je klimnuo glavom u znak odobravanja.

„Zašto se zove tako?“, upitala je Marina.

„Nisam entomolog. Znam samo da ih je Kolvenik skupljao“, reče.

Bližilo se podne i Florijan nas je pozvao da zajedno ručamo u jednom baru koji se nalazio odmah pored stanice. Svima nam se izlazilo iz te kuće. Vlasnik bara je, činilo se, bio Florijanov prijatelj i poveo nas je do izdvojenog stola odmah uz prozor.

„Došli su vam unuci u posetu, šefe?“, upitao ga je osmehujući se.

Florijan je klimnuo glavom ne dajući dalja objašnjenja. Jedan konobar nam je doneo porcije tortilje i hleba s paradajzom. Doneo je i jednu paklu „*dukadosa*“ za Florijana. Gustirajući ručak, koji je bio odličan, Florijan je nastavio svoju povest.

„Započevši istragu o *Velo-Granelju*, otkrio sam da Mihail Kolvenik nema svetlu prošlost... U Pragu nije bilo podatka o njegovom rođenju i državljanstvu. Mihail verovatno nije bilo njegovo pravo ime.“

„Ko je onda bio?“, upitao sam.

„Postavljam sebi to pitanje više od trideset godina. Zapravo, kada sam stupio u kontakt s praškom policijom, jesam pronašao ime izvesnog Mihaila Kolvenika, ali u knjigama *Volferhausa*.“

„Šta je to?“, upitao sam.

„Opštinska ludnica. Ali ne verujem da je Kolvenik ikada bio u njoj. Jednostavno je uzeo ime jednog od luđaka. Kolvenik nije bio lud.“

„Zašto bi Kolvenik uzeo identitet pacijenta iz neke ludnice?“, upitala je Marina.

„To nije bilo toliko neobično u ono vreme“, objasnio je Florijan. „U vreme rata, promeniti identitet može značiti ponovo se roditi. Ostaviti

za sobom nepoželjnu prošlost. Vi ste vrlo mladi i niste doživeli rat. Ljude ne poznaješ dok s njima ne prođeš rat...“

„Je li Kolvenik nešto hteo da sakrije?“, upitao sam. „Ako je policija u Pragu bila obavještena u vezi s njim, to je sigurno bilo zbog nečeg...“

„Prosta podudarnost prezimena. Birokratija. Verujte mi, znam o čemu pričam“, rekao je Florijan. „Podpretpostavkom da je Kolvenik iz njihovih arhiva naš Kolvenik, ostavio je za sobom malo podataka. Njegovo ime se spominjalo u istrazi povodom smrti jednog hirurga u Pragu, čoveka po imenu Anton Kolvenik. Slučaj je zatvoren, a smrt pripisana prirodnim uzrocima.“

„Zašto su onda tog Mihaila Kolvenika odveli u ludnicu?“, ispitala je Marina ovog puta.

Florijan je oklevao nekoliko sekundi, kao da se ne usuđuje da odgovori.

„Sumnjalo se da je s telom umrlog uradio nešto...“

„Nešto?“

„Policija u Pragu nije rekla šta“, odgovorio je Florijan osorno, i zapalio još jednu cigaretu.

Utonuli smo u dugo ćutanje.

„Šta je tačno u priči koju nam je ispričao doktor Šeli? O Kolvenikovom bratu blizancu, degenerativnoj bolesti i...“

„To je ono što je Kolvenik njemu ispričao. Taj čovek je lagao jednako lako kao što je disao. A Šeli je imao dobre razloge da mu veruje ne postavljajući pitanja“, rekao je Florijan. „Kolvenik je finansirao njegov medicinski institut i njegova istraživanja sve do poslednje pare. Šeli je praktično bio još jedan čovek na platnom spisku *Velo-Granelja*. Plaćenik...“

„Znači da je Kolvenikov brat blizanac bila još jedna izmišljotina?“, bio sam zbunjen. „Njegovo postojanje bi objasnilo Kolvenikovu opsesivnost prema žrtvama s deformitetima i...“

„Ne verujem da je brat bio izmišljotina“, prekinuo me je Florijan. „Ja mislim da je postojao.“

„I?“

„Mislim da je taj dečko o kom govori lično on.“

„Još jedno pitanje, inspektore...“

„Više nisam inspektor, dete.“

„Onda, Viktore. Još ste Viktor, zar ne?“

To je bio prvi put da vidim Florijana da se smeje opušteno i iskreno.
„Kako glasi pitanje?“

„Rekli ste nam da ste, istražujući optužbe o proneveri *Velo-Granelja*, otkrili da ima još nečeg...“

„Jesmo. U početku smo mislili da je to bio izgovor, tipično: računi o nepostojećim troškovima i isplatama da bi se izbeglo plaćanje poreza, uplate bolnicama, centrima za zbrinjavanje siromašnih, i tako dalje. Sve dok jednom od mojih ljudi nije postalo čudno to što su neke stavke u troškovima bile fakturisane, s potpisom i odobrenjem doktora Šelija, iz odeljenja za obdukcije raznih bolnica u Barseloni. Iz depozita leševa, da budemo precizni“, pojasnio je policajac. „Iz mrtvačnica.“

„Kolvenik je prodavao leševe?“, nagovestila je Marina.

„Nije. Kupovao ih je. Na desetine. Lutalice. Ljude koji su umirali bez porodice i poznanika. Samoubice, davljenike, napuštene starce... Zaboravljene ljude grada.“

Šum radija se gubio u daljini, kao da je eho našeg razgovora.

„A šta je Kolvenik radio s tim telima?“

„Niko ne zna“, uzvratio je Florijan. „Nikada nismo uspeli da ih nađemo.“

„Ali vi imate neku teoriju u vezi s tim, nije li tako, Viktore?“, nastavila je Marina.

Florijan nas je pogledao ćutke.

„Nemam.“

Jednom policajcu, iako penzionisanom, laganje nije bilo jača strana. Marina nije navaljivala. Inspektor je izgledao umorno, satrven senkama koje su nastanjivale njegovo pamćenje. Nestala je sva njegova divljačnost. Cigareta mu je drhtala u ruci i bilo je teško odrediti ko koga puši.

„Što se tiče tog staklenika koji ste mi spomenuli... Ne vraćajte se u njega. Zaboravite na ceo ovaj slučaj. Zaboravite na taj album s fotografijama, onaj grob bez imena i damu koja ga posećuje. Zaboravite na Sentisa, na Šelija i mene, koji sam samo jadni starac koji ne zna ni šta govori. Ovaj slučaj je uništio već dovoljno života. Batalite ga.“

Pokazao je konobaru da upiše na njegov račun i zaključio:

„Obećajte mi da ćete me poslušati.“

Pitao sam se kako bismo uopšte mogli da pustimo slučaj kad je upravo slučaj išao za nama. Posle onoga što se dogodilo prethodne noći, njegovi saveti su mi zvučali kao priča za decu.

„Pokušaćemo“, prihvatila je Marina u ime oboje.

„Put do pakla popločan je dobrim namerama“, uzvratio je Florijan.

Inspektor nas je ispratio do stanice uspinjače i dao nam broj telefona u baru.

„Ovde me poznaju. Ako vam nešto zatreba, pozovite i preneće mi poruku. U bilo koje doba dana ili noći. Manu, vlasnik, boluje od hronične nesаницe i provodi noći slušajući BBC ne bi li naučio jezike; hoću da kažem, nećete smetati nikome...“

„Ne znam kako da vam zahvalimo...“

„Zahvalite mi tako što ćete me poslušati i držati se po strani od ovog zamešateljstva“, prekinuo je Florijan.

Klimnuli smo glavama. Otvorila su se vrata uspinjače.

„A vi, Viktore?“, upitala je Marina. „Šta ćete vi uraditi?“

„Ono što radimo svi mi starci: da sednem i sećam se, pitajući šta bi se desilo da sam sve uradio drugačije. Hajde, krećite...“

Ušli smo u vagon i seli pored prozora. Smrkavalo se. Začuo se zvižduk i vrata se zatvoriše. Uspinjača je otpočela spuštanje trzajem. Svetla Valjvidrere polako su ostajala za nama, kao i Florijanova prilika, nepomična na peronu.

Herman je skuvao savršeno ukusno italijansko jelo čije je ime zvučalo kao da je sišlo s operskog repertoara. Večerali smo u kuhinji, slušajući Hermana kako prepričava svoj šahovski turnir sa sveštenikom, koji ga je, kao i obično, pobedio. Marina je bila neuobičajeno ćutljiva tokom večere, prepuštajući konverzaciju Hermanu i meni. Toliko je ćutala da sam se čak pitao nisam li rekao ili uradio nešto što ju je povredilo. Posle večere me je Herman izazvao na partiju šaha.

„Vrlo rado, ali mislim da je na mene red da operem sudove“, rekoх, navodeći to kao obrazloženje da se izvučem.

„Opraću ih ja“, rekla je Marina iza mojih leđa, tiho.

„Ne, stvarno...“, bunio sam se.

Herman je već bio u drugoj sobi, pevušio je i slagao pione. Okrenuo sam se ka Marini, koja je skrenula pogled i počela da pere sudove.

„Daj da ti pomognem.“

„Ne... Idi s Hermanom. Priušti mu to zadovoljstvo.“

„Stižete li, Oskare?“, dopro je Hermanov glas iz salona.

Gledao sam u Marinu pri svetlosti sveća koje su gorele ispred prozora. Učinila mi se bledom, umornom.

„Jesi li dobro?“

Okrenula se i nasmešila mi se. Marina se smešila tako da sam se ja osećao malim i beznačajnim.

„Hajde, idi. I pusti ga da pobedi.“

„To je bar lako.“

Poslušao sam je i ostavio je samu. Seo sam s njenim ocem u salon. Tamo sam, ispod velikog kvarcnog lustera, seo za šahovsku tablu, spreman da mu ugodim onako kako je njegova ćerka želela.

„Počnite vi, Oskare.“

Počeo sam. On se nakašljao.

„Podsećam vas da se pioni ne kreću tako, Oskare.“

„Izvinite, molim vas.“

„Taman posla. To je žar mladosti. Nemojte misliti, zavidim vam. Mladost je kao hirovita devojka. Ne umemo da je razumemo i cenimo sve dok ne ode s drugim da se više nikad ne vrati... aj!... No, ne znam zašto sam to rekao. Da vidimo... pion na...“

U ponoć me je neki zvuk trgnuo iz sna. U kući je bilo mračno. Seo sam na krevet i ponovo ga čuo. Kašalj, prigušen, u daljini. Nemiran, ustao sam i izašao u hodnik. Zvuk je dopirao odozdo. Prošao sam pored Marinine sobe. Bila je otvorena, a krevet prazan. Osetio sam napad straha.

„Marina?“

Nije bilo odgovora. Spustio sam se niz hladne stepenike na prstima. Kafkine oči su se caklile u podnožju stepenica. Mačak je slabašno mjauknuo i poveo me kroz jedan mračni hodnik. Kroz zatvorena vrata u dnu hodnika prolazila je nit svetlosti. Kašalj je dopirao iznutra. Bolan. Agoničan. Kafka je prišao vratima i zaustavio se kod njih, mjaučući. Pokucao sam blago.

„Marina?“

Dugo ćutanje.

„Odlazi, Oskare.“

Njen glas je bio jecaj. Pustio sam da prođe nekoliko sekundi i otvorio vrata. Jedna sveća na podu jedva da je osvetljavala kupatilo

s belim pločicama. Marina je klečala, čelom naslonjena na lavabo. Drhtala je, a spavačica joj se od preznojavanja zalepila za kožu kao koprena. Sakrila je lice, jer sam mogao da vidim da joj iz nosa curi krv i da joj nekoliko grimiznih mrlja prekriva grudi. Stajao sam u mestu, kao ukopan, nesposoban da reagujem.

„Šta ti je...?“, promrmljao sam.

„Zatvori vrata“, rekla je odlučno. „Zatvori ih.“

Uradio sam šta mi je naredila i prišao joj. Gorela je od temperature. Kosa joj se zalepila za lice, natopljena ledenim znojem. Preplašen, krenuo sam da probudim Hermana, ali me je njena ruka ščepala snagom koja se činila njoj nesvojtvenom.

„Ne!“

„Ali...“

„Dobro sam.“

„Nisi dobro!“

„Oskare, kumim te svim na svetu, ne zovi Hermana. On ne može ništa da uradi. Već je prošlo. Bolje mi je.“

Smirenost u njenom glasu delovala je na mene zastrašujuće. Njene oči su potražile moje. Nešto u njima me je nateralo da se pokorim. Onda me je pomilovala po licu.

„Ne boj se. Bolje mi je.“

„Bleda si kao mrtvac...“, promucao sam.

Uzela mi je ruku i prinela je svojim grudima. Osetio sam otkucaje njenog srca preko rebara. Povukao sam ruku, ne znajući šta da uradim.

„Živa i te kako. Vidiš? Obećaj mi da nećeš reći Hermanu ništa o ovome.“

„Zašto?“, pobunio sam se. „Šta ti je?“

Spustila je pogled, neizmerno umorna. Ućutao sam.

„Obećaj mi.“

„Moraš da ideš kod lekara.“

„Obećaj mi, Oskare.“

„Ako ti meni obećaš da ćeš otići kod lekara.“

„Dogovoreno. Obećavam ti.“

Nakvasila je peškir i počela da pere krv s lica. Ja sam se osećao beskorisno.

„Sada kad si me video ovakvu, više ti se neću sviđati.“

„Nije duhovito.“

Nastavila je da se briše ćutke, ne odvajajući pogled od mene. Njeno telo, uhvaćeno u vlažni, skoro providni pamuk, učinilo mi se krhko i lomljivo. Iznenadio sam se što ne osećam stid dok je tako gledam. Sramežljivost zbog mog prisustva nije se naslućivala ni kod nje. Ruke su joj drhtale kada je obrisala znoj i krv s tela. Pronašao sam jedan čist ogrtač okačen o vrata i pružio joj ga raširenog. Ogrnula se i uzdahnula, iscrpljena.

„Šta mogu da učinim?“, promrmljao sam.

„Ostani ovde, sa mnom.“

Sela je ispred ogledala. Uzalud je pokušavala da češljem makar malo dovede u red raščupanu kosu koja joj je padala preko ramena. Nije imala snage.

„Pusti mene“, rekao sam i oteo joj češalj.

Češljao sam je ćutke, a pogledi su nam se svaki čas sretali u ogledalu. Dok sam je češljao, Marina mi je snažno zgrabila ruku i priljubila je uz svoj obraz. Osetio sam njene suze na svojoj koži i nisam imao hrabrosti da je pitam zašto plače.

Ispratio sam je do njene sobe i pomogao joj da legne.

Više nije drhtala i boja joj se vratila u obraze.

„Hvala...“, šapnula je.

Zaključio sam da je najbolje da je pustim da se odmori, pa se vratih u svoju sobu. Ponovo sam legao u krevet i pokušao da zaspim - bezuspešno. Uznemiren, ležao sam u mraku slušajući kako kuća škripi dok vetar udara o drveće. Mučila me je slepa teskoba. Previše se stvari događalo prebrzo. Moj mozak ih nije mogao primiti istovremeno. U mraku noći sve kao da se brkalo. Ali ništa me nije plašilo toliko koliko to da neću biti kadar da razumem ili objasnim sebi sopstvena osećanja prema Marini. Zora se pomaljala kada sam konačno zaspao.

U snu sam video sebe kako prolazim kroz odaje palate od belog mermera, napuštene i mračne. Nastanjivale su je stotine statua. Dok sam prolazio pored njih, figure su otvarale svoje kamene oči i mrmljale reči koje nisam razumeo. Tada mi se učinilo kako u daljini vidim Marinu, i potrčah ka njoj. Jedna prilika od belog svetla, u obliku anđela, vodila ju je za ruku kroz hodnik čiji su zidovi krvarili. Pokušavao sam da ih stignem kada su se neka vrata u hodniku

otvorila i figura Marije Šeli izronila iz njih, lebdeći nad podom i vukući isfronclanu koprenu. Plakala je, mada njene suze nisu padale na pod. Pružila je svoje ruke ka meni i, kada me je dodirnula, telo joj se raspalo u prah. Ja sam vikao Marinino ime, preklinjao je da se vrati, ali činilo se da me ona ne čuje. Trčao sam i trčao, ali se hodnik ispred mene produžavao. Tada se anđeo svetla okrenuo ka meni i pokazao mi svoje pravo lice. Njegove oči bile su prazne duplje, a njegova kosa bele zmije. Anđeo pakla. Okrutno se kezio i, šireći svoja bela krila oko Marine, otišao u nepoznato. U snu sam osetio kako mi dah truleži prelazi preko potiljka. To je bio nepogrešiv miris smrti, i šaputao je moje ime. Okrenuo sam se i video kako mi se crni leptir spušta na rame.

17.

Probudio sam se bez vazduha. Osećao sam se umornije nego kada sam legao. U slepoočnicama mi je tuklo kao da sam popio dve flaše vina. Nisam znao koliko je sati, ali sudeći po položaju sunca, moralo je biti negde oko podne. Kazaljke na budilniku potvrdile su moju dijagnozu. Pola jedan. Požurio sam da siđem, ali je kuća bila prazna. Poslužen doručak, već hladan, čekao me je na kuhinjskom stolu, zajedno s porukom.

Oskare,

Morali smo da odemo kod lekara. Bićemo van kuće ceo dan. Ne zaboravi da nahraniš Kafku. Vidimo se u vreme večere.

Ponovo sam pročitao poruku. Proučavao sam rukopis i halapljivo doručkovao. Kafka me je udostojio svojim prisustvom nekoliko minuta kasnije i sipao sam mu mleko u tacnu. Nisam znao šta da radim tog dana. Odlučio sam da se odšetam do internata i uzmem nešto stvari, te kažem donja Pauli da se ne trudi da sređuje svoju sobu, jer ću raspust provesti s porodicom.

Šetnja do internata mi je prijala. Ušao sam kroz glavni ulaz i uputio se ka stanu donja Paule na trećem spratu. Donja Paula je bila dobra žena kojoj nikada nije nedostajao osmeh za nas školarce. Trideset godina je bila udovica i ko zna koliko godina na dijete.

„Ja se jednostavno po prirodi gojim, znate?“, uvek je govorila. Nikada nije imala dece i čak je i sada, kad samo što nije napunila šezdeset petu, gutala pogledom bebe koje su prolazile u kolicima kada bi išla na pijacu. Živela je sama, u društvu dva kanarinca i ogromnog televizora marke „zenit“, koji nije gasila sve dok je nacionalna himna i portreti kraljevske porodice ne bi poslali na spavanje. Koža na rukama bila joj je ogrubela od varikine. Vene na njenim oteklim zglobovima izazivale su bol već pri samom pogledu. Jedini luksuz koji je sebi dopuštala bio je odlazak kod frizerke svake dve nedelje i časopis *Ola*. S velikim zadovoljstvom je čitala o životima princeza i divila se haljinama aktuelnih zvezda.

Kada sam pokucao na njena vrata, donja Paula je gledala rimejk serije *Slavuj s Pirineja* u ciklusu mjuzikla *Hoselita* u emisiji „*Popodnevni program*“. Kao prilog, napravila je porciju prepečenog hleba sa slatkim mlekom i cimetom.

„Dobar dan, donja Paula. Izvinite što vam smetam.“

„Aj, Oskare, sine, taman posla da smetaš! Uđi, uđi...“

Na ekranu, Hoselito je pevao pesmicu maloj kozici pod dobroćudnim, oduševljenim pogledom dvojice pripadnika civilne straže. Pored televizora, kolekcija figurica Device delila je počasnu vitrinu sa starim slikama njenog muža Rodolfa, sveg u briljantinu i raskošnoj uniformi Falange⁵. Uprkos tome što je obožavala svog pokojnog muža, donja Paula je bila oduševljena demokratijom, jer, kako je govorila, televizor je sada u boji i čovek mora da se prilagođava vremenu.

„Šta kažeš za onu buku od pre neku noć? U dnevniku su javili za onaj zemljotres u Kolumbiji i, pazi, prepala sam se kao nikad...“

„Ne brinite, donja Paula, Kolumbija je daleko.“

„Je 1' tako da jeste, ali pošto i oni govore španski, ne znam, pomislih da...“

„Zaboravite, nema opasnosti. Hteo sam da vam kažem da ne brinete za moju sobu. Provešću Božić s porodicom.“

„Ah, Oskare, kakva radosna vest!“

Moglo bi se reći da je donja Paula gledala kako rastem i bila je ubeđena da je sve što ja radim za desetku.

„Ti bogami imaš talenta“, imala je običaj da kaže, mada nikada nije sasvim objasnila za šta to ja imam talenta. Insistirala je da popijem šolju mleka i pojedem keks koji je ona sama pravila. Tako sam i uradio, iako nisam bio nimalo gladan. Proveo sam s njom neko vreme, gledajući film na televiziji i klimajući glavom na sve njene komentare. Dobra žena je, kada bi imala društvo, što je bilo veoma retko, pričala kao navijena.

„A bio je lep kao mali, kad ti kažem“, pokazivala je na nevinog Hoselita⁶.

„Jeste, donja Paula. Sada bih morao da krenem...“

Poljubio sam je u obraz na rastanku i otišao. Popeo sam se na minut do svoje sobe i, najbrže što sam mogao, uzeo nekoliko košulja, par pantalona i čist donji veš. Sve sam to spakovao u torbu, ne zadržavajući se ni sekund duže nego što je bilo neophodno. Izlazeći, prošao sam pored sekretarice, kojoj sam ponovio svoju

priču o raspustu s porodicom, ne trepnuvši. Izašao sam odatle želeći da je sve toliko lako kao laganje.

Večerali smo u tišini u sali sa slikama. Herman je bio ozbiljan, izgubljen negde u sebi. Ponekad bi nam se pogledi sreli i on bi mi se osmehnuo, iz čiste učtivosti. Marina je kašikom mrljala po tanjiru supe, ne prinoseći je ustima. Razgovor se sveo na zvuk zveckanja escajga po tanjirima i pucketanje sveća. Nije bilo teško zamisliti da lekar nije imao dobre vesti u vezi s Hermanovim zdravljem. Odlučio sam da se ne raspitujem za ono što je delovalo očigledno. Posle večere, Herman se izvinio i povukao u svoju sobu. Delovao mi je starije i umornije nego ikada. Od kada ga poznajem, bio je to prvi put da nije ni pogledao u portrete svoje supruge Kirsten. Čim je otišao, Marina je odgurnula svoje nedirnuto jelo i uzdahnula.

„Nisi ni liznula.“

„Nisam gladna.“

„Loše vesti?“

„Hajde da pričamo o nečem drugom, hoćeš?“, presekla me je osornim, skoro neprijateljskim tonom.

Oštrica njenih reči učinila je da se osećam kao stranac u tuđoj kući. Kao da je htela da me podseti da to nije bila moja porodica, da ta kuća nije bila moja kuća, niti su ti problemi bili moji problemi, ma koliko se ja trudio da održim privid.

„Izvini“, promrmljala je posle nekog vremena, pružajući ruku ka meni.

„Nije važno“, slagao sam.

Ustao sam da odnesem tanjire u kuhinju. Ona je ostala da sedi, ćutke milujući Kafku, koji je mjaukao u njenom krilu. Zadržao sam se duže nego što je zaista bilo potrebno. Trljao sam sudove sve dok nisam prestao da osećam prste pod hladnom vodom. Kada sam se vratio u salon, se već bila povukla. Bila je ostavila dve upaljene sveće za mene. Ostali deo kuće bio je u mraku i tišini. Dunuo sam u sveće i izašao u vrt. Crni oblaci su se polako širili nebom. Ledeni vetar je tresao drveće. Okrenuo sam se i primetio svetlo u Marininom prozoru. Zamislio sam je kako leži na krevetu. Trenutak kasnije, svetlo se ugasio. Kućerina se izdigla u tami kao ruševina, onako kako mi je izgledala prvog dana. Razmislio sam o mogućnosti da i ja

pođem na spavanje kako bih se odmorio, ali osetih prve znake teskobe, koji su najavljivali dugu besanu noć.

Odlučio sam da izađem da se prošetam kako bih razbistrio glavu ili, barem, iscrpeo telo. Jedva da sam napravio dva koraka kada je počelo da seva. Noć je bila neprijatna i na ulicama nije bilo žive duše. Gurnuo sam ruke u džepove i pošao. Lutao sam skoro dva sata. Ni hladnoća ni kiša nisu našle za shodno da mi priušte umor koji mi je bio toliko potreban. Nešto mi nije dalo mira i, što sam duže nastojao da zanemarim taj osećaj, on je postajao sve intenzivniji.

Koraci su me doveli do groblja Sarija. Kiša je padala na lica od pocrnelog kamena i nakrivljene krstove. Iza ograde se mogla videti galerija utvarnih silueta. Vlažna zemlja odisala je mirisom mrtvog cveća. Naslonio sam glavu između rešetaka. Metal je bio hladan. Trag rđe skliznuo je niz moju kožu. Gledao sam kroz tamu kao da se nadam da ću na tom mestu naći objašnjenje za sve što se događalo. Nisam umeo da vidim ništa drugo do smrt i tišinu. Šta tražim tu? Da još imam tračak zdravog razuma, vratio bih se u kuću i spavao sto sati neprekidno. To je verovatno bila najbolja ideja koju sam imao u poslednja tri meseca.

Okrenuo sam se, spreman da se vratim kroz uzani prolaz između čempresa. Jedna ulična lampa u daljini svetlela je na kiši. Najednom se snop njenog svetla pomračio. Mračna silueta je obavila sve. Čuo sam konjski topot po kaldrimi i video crnu kočiju kako prilazi i seče kišnu zavesu. Dah konja crnih kao ugalj stvarao je utvarne oblike od pare. Prilika kočijaša koja nikako nije pripadala tom vremenu ocrtavala se na prednjem sedištu. Potražio sam skrovište pored puta, ali našao sam samo gole zidove. Osetio sam kako tlo podrhtava pod mojim nogama. Imao sam samo jednu opciju: da se vratim nazad. Mocar do gole kože i skoro bez daha, popeo sam se uz kapiju i skočio na groblje.

18.

Pao sam na blatnjavu zemlju, gnjecavu od kiše. Potočići prljave vode krivudali su između nadgrobnih ploča, odnoseći sasušeno cveće. Stopala i šake zaglibile su mi se u blato. Uspravio sam se i potrčao da se sakrijem iza jednog mermernog torza koji je dizao ruke u nebo. Kočija se zaustavila s druge strane kapije. Kočijaš je sišao. Nosio je svetiljku, a na sebi je imao plašt koji ga je pokrivao od glave do pete. Šešir širokog oboda i šal štitili su ga od kiše i hladnoće, krijući mu lice. Prepoznao sam kočiju. Ista ona koja je odvezla damu u crnom onog jutra na stanici Fransija. Iznad vrata se video znak crnog leptira. Tamne plišane zavese prekrivale su prozore. Pitao sam se je li ona unutra. Kočijaš je prišao kapiji i pogledom ispitaog groblje.

Zalepio sam se za bistu, nepomičan. Zatim sam začuo zveckanje svežnja ključeva. Metalno škljocanje katanca. Opsovao sam u sebi. Gvožđe je zaškripalo. I začuše se koraci u blatu. Kočijaš je prilazio mom skrovištu. Morao sam da se sklonim odatle. Osvrnuo sam se da pogledam groblje. Preda mnom se otvorio veo od crnih oblaka. Mesec je napravio sablasnu svetlosnu stazu. Galerija grobova blesnula je u mraku na tren. Provlačio sam se između nadgrobnih ploča, ulazeći sve dublje u groblje. Stigao sam do podnožja zamandaljenog mauzoleja od kovanog gvožđa i stakla. Kočijaš se i dalje približavao. Zadržao sam dah i uronio u senke. Prošao je na manje od dva metra od mene, držeći svetiljku visoko u vazduhu. Prošao je, i ja uzdahnuh. Video sam ga kako se udaljava ka središtu groblja, smesta shvativši kuda ide.

Bilo je to ludilo, ali pratio sam ga. Išao sam za njim, krijući se iza nadgrobnih ploča, do severnog krila groblja. Stigavši, popeo sam se na platformu s koje se videla cela zona. Nekoliko metara niže svetleo je kočijašev fenjer, spušten na grob bez imena. Kiša je klizila niz figuru leptira uklesanog u kamen kao krv. Video sam kočijaševu siluetu kako se naginje nad grob. Izvukao je nekakav dugačak predmet ispod ogrtača, jednu metalnu šipku, i uz pomoć nje počeo da odvaljuje ploču. Progutao sam pljuvačku kada sam shvatio šta pokušava da uradi. Hteo je da otvori grob. Želeo sam da pobegnem odatle glavom bez obzira, ali nisam mogao da se mrdnem.

Iskoristivši šipku kao polugu, uspeo je da pomeri ploču nekoliko santimetara. Polako je počela da se pomalja crna rupa rake, zatim je ploča skliznula na stranu usled sopstvene težine i polomila se napola zbog udarca. Osetio sam ispod svog tela vibracije od njenog pada. Kočijaš je uzeo fenjer sa zemlje i podigao ga iznad rake duboke možda dva metra. Površina crnog kovčega blistala je u dnu. Kočijaš je podigao pogled ka nebu i, neočekivano, skočio u grob. Izgubio sam ga iz vida u trenu, kao da ga je zemlja progutala. Čuo sam udarce i zvuk starog drveta kako krčka. Skočio sam i, puzeći po blatu milimetar po milimetar, prišao ivici rake. Provirio sam.

Kiša je padala u raku i dno je počelo da se potapa. Kočijaš je i dalje bio u njoj. U tom trenutku, otvarao je poklopac kovčega, koji je skliznuo sa strane uz tresak. Trulo drvo i dronjavo platno ostaše izloženi svetlu. Kovčeg je bio prazan. Čovek ga je posmatrao nepomično. Čuo sam ga kako nešto mrmlija. Znao sam da je došao trenutak da uteknem odatle kako znam i umem. Ali kad sam krenuo, gurnuo sam nekakav kamenčić, koji je pao unutra i udario o kovčeg. Za desetinku sekunde kočijaš se okrenuo ka meni. U desnoj ruci je držao revolver.

Potrčao sam kao oparen ka izlazu, zaobilazeći nadgrobne ploče i statue. Čuo sam kočijaša kako viče iza mene, verući se uza zid grobnice da bi izašao iz nje. Ugledao sam izlaznu kapiju i kočiju s druge strane. Trčao sam do tamo bez duše. Kočijaševi koraci su bili blizu. Shvatio sam da će me stići za nekoliko sekundi na čistini. Setio sam se oružja u njegovoj ruci i očajnički gledao oko sebe tražeći sklonište. Zaustavio sam pogled na jedinom rešenju koje sam imao. Molio sam se da kočijašu ne padne na pamet da me traži tu: putni sanduk koji se nalazio u zadnjem delu kočije. Skočio sam na platformu i uskočio u sanduk naglavačke.

Za svega nekoliko sekundi začuo sam užurbane kočijaševe korake kako stižu do prolaza s čempresima. Zamislio sam ono što njegove oči vide. Staza, pusta na kiši. Koraci se zaustaviše. Obiđoše kočiju. Bojao sam se da sam ostavio tragove koji bi odali moje prisustvo. Osetio sam kočijaševo telo kako se penje na sedište. Čekao sam nepomično. Konji zanjištaše. Čekanje mi se učinilo večnim. Zatim sam čuo pucanj biča, i jedan trzaj me obori na dno sanduka. Kretali smo se.

Drmusanje je ubrzo postalo gruba vibracija od koje su stradali moji mišići ukočeni od hladnoće. Pokušao sam da provirim kroz otvor sanduka, ali mi je zbog klimanja bilo skoro nemoguće da održim ravnotežu.

Sarija je ostajala za nama. Sračunao sam verovatnoću da slomim vrat ako pokušam da iskočim iz kočije u pokretu. Odbacio sam tu ideju. Nisam se osećao dovoljno snažno za još junačenja i, u dubini duše, želeo sam da znam kuda idemo, tako da sam se prepustio. Opružio sam se na dnu sanduka koliko sam mogao, da se odmorim. Naslućivao sam da će mi trebati obnovljena snaga za kasnije.

Vožnja mi se učinila večnom. Moja perspektiva iz sanduka nije bila od neke pomoći i delovalo mi je kao da smo prešli silne kilometre po kiši. Mišići su mi trnuli ispod mokre odeće. Ostavili smo za sobom avenije s gušćim saobraćajem. Sada smo se vozili pustim ulicama. Uspravio sam se i dosegnuo do otvora da bacim pogled. Video sam mračne, uske ulice nalik na pukotine u steni. Kroz izmaglicu su se nazirali fenjeri i gotske fasade. Ponovo sam se spustio, zbunjen. Bili smo u Starom gradu, u nekoj tački četvrti Raval⁷. Vonj zapušenih kloaka dopirao je kao dah močvare. Kružili smo po središtu tame Barselone skoro pola sata pre nego što smo se zaustavili. Čuo sam da kočijaš silazi. Nekoliko sekundi kasnije, zvuk kapije. Kočija je krenula laganim kasom i ušli smo u ono što je, pretpostavio sam po mirisu, bila stara konjušnica. Kapija se ponovo zatvorila.

Bio sam nepomičan. Kočijaš je odvezao konje i promrmljao im nekoliko reči koje nisam uspeo da razumem. Traka svetlosti ulazila je kroz otvor sanduka. Čuo sam zvuk vode i korake po slami. Napokon, svetio se ugasilo. Kočijaševi koraci se udaljiše. Sačekao sam nekoliko minuta, sve dok nisam čuo samo disanje konja. Izvukao sam se iz sanduka. Plavičasta izmaglica plutala je konjušnicom. Krenuo sam oprezno ka bočnim vratima. Izašao sam u mračnu garažu visokih plafona nošenih drvenim gredama. Obrisi vrata koja su izgledala kao izlaz za slučaj opasnosti ocrtavali su se u dnu. Ustanovio sam da se brava otvara samo iznutra. Pažljivo sam ih otvorio i konačno izašao na ulicu.

Našao sam se u mračnoj uličici u Ravalu. Bila je toliko uska da sam mogao da dodirnem zidove s obe strane ulice samo što bih raširio ruke. Zagađena voda slivala se niz sredinu kaldrme. Čošak je bio na svega deset metara od mene. Došao sam do njega. Jedna šira ulica sijala se pri isparavajućoj svetlosti uličnih lampi koje mora da su

imale više od sto godina. Video sam kapije konjušnice s jedne strane zgrade, sive, bedne građevine. Na natpisu iznad vrata mogao se pročitati datum izgradnje: **1888**. Gledajući s tog mesta, primetio sam da je zgrada samo nastavak veće građevine koja je zauzimala ceo blok. Ta druga zgrada imala je dimenzije palate. Bila je skroz prekrivena skelama i prljavim platnom. Delovalo je kao da se iza njih mogla kriti i čitava katedrala. Pokušao sam da zaključim o kojoj se zgradi radi, ali bezuspešno. Nije mi padala na pamet nijedna takva građevina koja bi se nalazila u tom delu Ravala.

Prišao sam joj i provirio između panela koji su pokrivali skele. Gust mrak je prekrivao velike žaluzine u modernističkom stilu. Uspeo sam da vidim stubove i niz manjih prozora ukrašenih sitnim radom izvedenim u kovanom gvožđu. Biletarnice. Lukovi na ulazu koji su se videli nešto dalje podsetili su me na ulaz u zamak iz neke legende. Svuda naokolo videli su se krš, vlaga i zapuštenost. Najednom sam shvatio gde se nalazim. Bilo je to *Veliko kraljevsko pozorište*, svečano zdanje koje je Mihail Kolvenik rekonstruisao za svoju suprugu Evu i na čijim binama ona nikada nije imala premijeru. Pozorište se sada dizalo kao kolosalna katakomba u ruševinama. Nezakonito dete opere iz Pariza i hrama Svete porodice iz Barselone, koje čeka da bude srušeno.

Vratio sam se u zgradu pored, u kojoj su se nalazile konjušnice. Vrata su izgledala kao crna rupa. Drveni ulaz imao je usečenu malu kapiju koja je podsećala na ulaz u samostan. Ili zatvor. Kapija je bila otvorena i ušao sam u predvorje. Sablasne stepenice vodile su do galerije na kojoj su sva stakla bila slomljena. Mreža stalaka za širenje veša bila je puna prnja koje su se njihale na vetru. Mesto je mirisalo na bedu, mokraću i bolest. Iz zidova je izbijala prljava voda iz napuklih cevi. Pod je bio u barama. Ugledao sam gomilu zarđalih sandučića i prišao im da ih pogledam. Većinom su bili prazni, uništeni i bez imena. Samo je jedno bilo upotrebljavano. Pročitao sam ime ispod štroke.

Luis Klaret i Mila, III

Ime mi je zvučalo poznato, mada nisam znao odakle. Pitao sam se da li je to kočijašev identitet. Ponavljao sam u sebi neprestano to

ime, pokušavajući da se setim gde sam ga čuo. Najednom mi je sinulo. Inspektor Florijan nam je rekao da su poslednjih godina Kolvenikovog života samo dve osobe imale pristup njemu i njegovoj supruzi Evi u kuli kod parka Guelj: Šeli, njegov lični lekar, i šofer koji je odbijao da napusti gazdu, Luis Klaret. Tražio sam pipajući po džepovima telefon koji nam je Florijan dao u slučaju da treba da stupimo s njim u kontakt. Mislio sam da sam ga našao kada sam začuo glasove i korake na vrhu stepenica. Pobegao sam. Izašavši na ulicu, potrčao sam da se sakrijem iza ćoška. Ubrzo zatim na vratima se pojavila jedna prilika koja se uputila nekud po kiši. Bio je to opet kočijaš. Klaret. Čekao sam da mu se figura izgubi u daljini i pratio odjek njegovih koraka.

19.

Prateći Klareta, pretvorio sam se u senku među senkama. Siromaštvo i beda te četvrti mogli su se namirisati u vazduhu. Klaret je koračao krupnim koracima ulicama u kojima ja nikada nisam bio. Nisam znao gde smo sve dok nisam video da skreće na uglu, kada prepoznah ulicu Konde del Asalto. Stigavši do Rambli, Klaret je skrenuo levo, u pravcu Trga Katalunja. Nekoliko noćobdija bilo je na šetalištu. Osvetljeni kiosci izgledali su kao nasukani brodovi. Kada je došao do Liceja, Klaret je prešao na drugu stranu ulice. Zaustavio se ispred ulaza u zgradu gde su živeli doktor Šeli i njegova ćerka Marija. Pre nego što je ušao, video sam da iz ogrtača vadi jedan sjajan predmet. Revolver.

Fasada zgrade bila je maska reljefa i gargojla koji su bljuvali reke ogavne vode. Mač zlatnog svetla dopirao je iz jednog prozora na vrhu zgrade. Šelijeve radna soba. Zamislio sam starog doktora u njegovoj invalidskoj fotelji, nesposobnog da utone u san. Potrčao sam ka ulazu.

Vrata su bila zaključana iznutra. Klaret ih je zaključao. Pregledao sam fasadu u potrazi za nekim drugim ulazom. Obišao sam zgradu. Sa stražnje strane, male požarne stepenice pele su se do venca koji se protezao duž celog bloka. Venac je pravio kamenu pasarelu do balkona na pročelju. Odatle do stana u kom se nalazio Šelijeve studio bilo je svega nekoliko metara. Popeo sam se uz stepenice do venca. Stigavši tu, ponovo sam proučio kojim putem da idem. Ustanovio sam da je venac svega nekoliko dlanova širok. Prostor ispod mojih nogu izgledao mi je kao ponor.

Duboko sam udahnuo i zakoračio ka vencu.

Napredovao sam mic po mic, priljubljen uza zid. Tlo je bilo klizavo. Neki blokovi su se pomerili ispod mojih stopala. Imao sam utisak da sa svakim mojim korakom venac postaje sve uži. Zid iza mojih leđa izgledao je kao da se naginje unapred. Bio je nastanjen obličjima faune i šumskih bogova. Uvukao sam prste u demonski kez jednog od tih isklesanih lica, u strahu da će se čeljusti zatvoriti i odseći mi prste. Koristeći ih kao mesta za hvatanje, uspeo sam da stignem do ograde od kovanog gvožđa koja je okruživala galeriju Šelijeve studija i rešetkaste platforme ispred prozora. Stakla su bila

zamagljena. Priljubio sam lice uz staklo i uspeo da nazrem unutrašnjost. Prozor nije bio zatvoren iznutra. Polako sam ga gurao sve dok nisam uspeo da ga odškrinem. Topao vazduh, natopljen mirisom spaljenog drveta u kaminu, zapahnuo mi je lice.

Doktor je sedeo u svojoj fotelji ispred vatre, kao da se nikada nije ni pomerio odatle. Iza njegovih leđa, otvorila su se vrata studija. Klaret.

„Izneverio si zakletvu“, čuo sam Klareta kako kaže.

To je bio prvi put da mu jasno čujem glas. Dubok, hrapav. Poput jednog baštovana u internatu, Danijela, kom je metak uništio grkljan tokom rata. Lekari su mu rekonstruisali grlo, ali je jednom čoveku trebalo deset godina da progovori. Kada je govorio, zvuk koji je izlazio s njegovih usana bio je kao Klaretov glas.

„Rekao si da si uništio poslednju bočicu...“, kazao je Klaret prilazeći Šeliju.

Ovaj se nije ni okrenuo. Video sam Klaretov revolver kako se diže, ciljajući u lekara.

„Ogrešičeš se“, rekao je Šeli.

Klaret je obišao starca i stao tačno ispred njega. Šeli je podigao pogled. Ako se i plašio, to nije pokazivao. Klaret mu je nanišanio u glavu.

„Lažeš. Trebalo bi na licu mesta da te ubijem...“, rekao je Klaret, razvlačeći slogove kao da ga nešto boli.

Spustio je cev pištolja između Šelijevih očiju.

„Samo napred. Učinićeš mi uslugu“, odvratio je Šeli smireno.

Progutao sam pljuvačku. Klaret je povukao oroz.

„Gde je?“

„Ovde nije.“

„Gde je onda?“

„Znaš ti dobro gde je“, uzvratio je Šeli.

Čuo sam Klareta kako uzdiše. Sklonio je pištolj i pustio da mu ruka padne. Bio je skrhan.

„Svi smo osuđeni“, rekao je Šeli. „Samo je pitanje vremena... Nikada ga nisi razumeo, a sada ga razumeš manje nego ikada.“

„Ja tebe ne razumem“, kazao je Klaret. „Ja ću u svoju smrt poći čiste savesti.“

Šeli se gorko nasmejao.

„Smrti baš i nije stalo do savesti, Klarete.“

„Meni je stalo.“

Najednom se Marija Šeli pojavila na vratima.

„Oče... jeste li dobro?“

„Jesam, Marija. Vrati se u krevet. To je samo prijatelj Klaret, i već se sprema da krene.“

Marija je oklevala. Klaret je piljio u nju i, na tren, učinilo mi se da u igri njihovih pogleda ima nečeg neodređenog.

„Uradi šta ti kažem. Idi.“

„U redu, oče.“

Marija se povukla. Šeli se ponovo zagledao u vatru.

„Ti brini za svoju savest. Ja imam ćerku o kojoj treba da brinem. Idi kući. Ne možeš ništa da uradiš. Niko ništa ne može da uradi. Video si i sam kako je završio Sentis.“

„Sentis je završio onako kako je i zaslužio“, izjavio je Klaret.

„Ne nameravaš valjda da ga tražiš?“

„Ja ne napuštam prijatelje.“

„Ali oni su napustili tebe“, rekao je Šeli.

Klaret je krenuo ka izlazu, ali se zaustavio čuvši Šelijevu molbu...

„Čekaj...“

Prišao je ormaru što se nalazio pored njegovog radnog stola. Potražio je lanac oko svog vrata na kom je visio ključić. Otključao je ormar. Izvadio je nešto iz njega i pružio to Klaretu.

„Uzmi ih“, naredio je. „Ja nemam hrabrosti da ih koristim. Ni vere.“

Napregnuo sam se da vidim, nastojeći da prepoznam šta je to nudio Klaretu. Bilo je to malo jastuče; delovalo mi je kao da se na njemu nalaze srebrnkaste kapsule. Meci.

Klaret ih je prihvatio i pažljivo ih pogledao. Njegove oči su se srele sa Šelijevim.

„Hvala“, promrmljao je Klaret.

Šeli je odmahnuo glavom ćutke, kao da ne želi nikakvu zahvalnost. Video sam kako Klaret prazni svoj revolver i puni ga mecima koje mu je Šeli dao. Dok je to radio, Šeli ga je nervozno posmatrao, trljajući ruke.

„Nemoj da ideš...“, preklinjao ga je Šeli.

Ovaj je zatvorio komoru i zavrteo bubanj.

„Nemam izbora“, uzvratio je, već na putu ka izlazu.

Čim sam video da odlazi, krenuo sam da se spuštam nazad na venac. Kiša je skoro prestala da pada. Požurio sam da ne izgubim Klareta. Vratio sam se istim putem do požarnih stepenica, spustio se i obišao zgradu najbrže što sam mogao, taman na vreme da vidim kako Klaret silazi niz Ramble. Ubrzao sam korak i smanjio razdaljinu. Nije skrenuo ka ulici Fernando, u pravcu Trga San Hajme. Video sam javnu govornicu između portala Trga Plasa Real. Znao sam da treba da pozovem inspektora Florijana što pre i objasnim mu šta se zbiva, ali stati je značilo izgubiti Klareta.

Kada je zašao u Gotsku četvrt, pošao sam za njim. Ubrzo, njegova silueta se izgubila ispod mostova pruženih između palata. Nemogući lukovi pravili su senke koje su igrale po zidinama. Stigli smo u začaranu Barselonu, lavirint duhova, u kom ulice nose legendarna imena, a vilenjaci hodaju iza nas.

20.

Pratio sam Klareta do jedne ulice sakrivene iza katedrale. Na samom ćošku nalazila se prodavnica maski. Prišao sam izlogu i osetio prazan pogled papirnih lica. Nagnuo sam se da osmotrim. Klaret je bio zastao na nekih dvadeset metara od mene, odmah pored rešetke za spuštanje u kanalizaciju. Borio se s teškim metalnim poklopcem. Kada je poklopac konačno popustio, ušao je u tu rupu. Tek sam tada sasvim prišao. Čuo sam korake na metalnim stepenicama - spuštali su se – i video odraz svetlosnog zraka. Dovukao sam se do ulaza u kanalizaciju i provirio unutra. Struja smrdljivog vazduha pela se kroz rupu. Stajao sam tu sve dok Klaretovi koraci nisi postali nečujni i mrak progutao svetio koje je nosio.

Bio je trenutak da pozovem inspektora Florijana. Video sam svetla u taverni koja se ili zatvarala veoma kasno ili otvarala mnogo rano. Lokal je bio ćelija koja je bazdela na vino i nalazila se u polusuterenu zgrade stare najmanje trista godina. Vlasnik je bio čovek kiselog izraza lica i sitnih očiju i nosio je, kako mi se činilo, vojničku beretku. Podigao je obrve i pogledao me mrko. Zid iza njegovih leđa bio je ukrašen zastavicama *Plave divizije*⁸, razglednicama iz *Doline palih*⁹ i portretom Musolinija.

„Gubi se“, bljunu. „Otvaramo tek u pet.“

„Hoću samo da telefoniram. Hitno je.“

„Vrati se u pet.“

„Da mogu da se vratim u pet, ne bi bilo hitno... Molim vas. Treba da pozovem policiju.“

Vlasnik me je dobro prostudirao i napokon mi pokazao telefon na zidu.

„Čekaj da ti pustim signal. Imaš da platiš, zar ne?“

„Naravno“, slagao sam.

Slušalica je bila prljava i masna. Pored telefona se nalazila staklena tacna sa kutijama šibica s naštampanim imenom kafane i imperijalnim orlom. *Vinarija Valor*, pisalo je. Iskoristio sam to što je vlasnik, meni okrenut leđima, povezivao kasu, pa napunih džepove kutijama šibica.

Kada se vlasnik okrenuo, osmehnuo sam mu se blagosloveno nevino.

Okrenuo sam broj koji mi je bio dao Florijan i čuo kako telefon neprekidno zvoni, bez odgovora. Počeo sam da se pribojavam da je inspektorov drug koji pati od nesаницe zaspao uz vesti BBC-ja kada je neko podigao slušalicu s druge strane linije.

„Dobro veče, izvinite što vas uznemiravam u ovo doba“, rekoh. „Moram da razgovaram s inspektorom Florijanom. Hitno je. On mi je dao ovaj broj za slučaj da...“

„Ko ga traži?“

„Oskar Draj.“

„Oskar šta?“

Morao sam da mu strpljivo spelujem svoje prezime.

„Trenutak. Ne znam da li je Florijan kod kuće. Ne vidim svetlo. Možete li da sačekate?“

Pogledao sam u vlasnika bara, koji je brisao čaše u ritmu marša pod bistrim dućevim pogledom.

„Mogu“, rekao sam smelo.

Čekanje se mnogo odužilo. Vlasnik nije prestajao da me gleda kao da sam odbegli kriminalac. Pokušao sam da mu se nasmešim. Nije ga dirnulo.

„Možete li da mi napravite kafu s mlekom?“, upitao sam. „Smrznuo sam se.“

„Ne mogu do pet.“

„Možete li da mi kažete koliko je sati, molim vas?“, zanimalo me je.

„Ima još do pet“, uzvratilo je. „Jesi li ti sigurno zvao policiju?“

„Civilnu gardu, da budemo precizni“, lupio sam.

Konačno čuh Florijanov glas. Zvučao je budno i spremno.

„Oskare? Gde si?“

Ispričao sam mu najbrže što sam mogao ono najvažnije. Kada sam mu rekao za kanalizacioni tunel, osetio sam da postaje napet.

„Dobro me slušaj, Oskare. Hoću da me sačekaš tu i ne mrdaš dok ne dođem. Uzeću taksu za sekund. Ako se nešto dogodi, beži. Nemoj da staneš dok ne stigneš do policijske stanice u Vija Lajetani. Tu ćeš potražiti Mendosu. On me poznaje i od poverenja je. Ali šta god da se desi, razumeš li me, šta god da se desi, ne ulazi u te tunele. Jasno?“

„Kao dan.“

„Tu sam za minut.“

Veza se prekinula.

„To je šezdeset peseta“, spremno je izrecitovao vlasnik iza kojih leđa. „Noćna tarifa.“

„Platiću vam u pet, moj generale“, sasuo sam mu hladnokrvno.

Kese koje su mu visile ispod očiju obojile su se u boju vina *rio*ha.

„Slušaj, ti derište, razbiću te, je l' čuješ?“, zapretio je besno.

Bacio sam se u trk pre nego što je uspeo da izađe iza šanka sa pravim pendrekom za razbijanje demonstracija.

Sačekacu Florijana pored radnje s maskama. Ne treba mu mnogo da stigne, pomislih u sebi.

Zvona na katedrali otkucala su četiri ujutru. Znaci umora počeli su da me opkoljavaju kao gladni vuci. Vrteo sam se ukružno da bih se izborio sa hladnoćom i snom. Ubrzo sam začuo korake na kaldrmi. Okrenuo sam se da dočekam Florijana, ali prilika koju sam ugledao nije se uklapala u izgled starog policajca. Bila je žena. Instinktivno sam se sakrio, plašeći se da je dama u crnom došla po mene. Senka se ocrtila na ulici i žena je prošla pored mene ne videvši me.

Bila je to Marija, ćerka doktora Šelija.

Prišla je ulazu u tunel i nagla se da pogleda u ambis. U ruci je nosila staklenu bočicu. Lice joj je blistalo na mesečini, izobličeno. Smeškala se. Odmah mi je bilo jasno da nešto ne valja. Da nije na svom mestu. Čak mi je prošlo kroz glavu da je bila u nekoj vrsti transa i da je dotle stigla kao mesečarka. To je bilo jedino objašnjenje koje mi je padalo na um. Radije sam prigrlio tu besmislenu hipotezu nego da razmatram druge mogućnosti. Pomislio sam da joj priđem, da je pozovem po imenu, bilo šta. Skupio sam hrabrost i iskoračio. Čim sam to uradio, Marija se okrenula hitro i spretno kao mačka, kao da je nanjušila moje prisustvo u vazduhu. Njene oči blesnuše u uličici, a lice joj se tako iskrivi da mi se krv u žilama zaledila.

„Odlazi“, promrmijala je nepoznatim glasom.

„Marija?“, izgovorio sam zbunjeno.

Sekund kasnije, skočila je u tunel. Potrčao sam do ivice očekujući da vidim telo Marije Šeli u komadima. Snop mesečine brzo je prešao preko otvora. Marijino lice sijalo je s dna.

„Marija“, viknuo sam. „Čekajte!“

Sišao sam niz stepenice najbrže što sam mogao. Gadan i prodoran smrad spopao me je čim sam prešao dva metra. Osvetljena površina se smanjivala. Potražio sam kutiju šibica i zapalio jedno palidrvce. Prizor koji mi se ukazao bio je avetinjski.

Kružni tunel gubio se u mraku. Vlaga i trulež. Cičanje pacova. I neprekidan odjek lavirinta tunela ispod grada. Natpis prekriven štrokom na zidu govorio je:

SGAB/1881

KOLEKTOR SEKTOR IV/NIVO 2 - DEONICA 66

S druge strane tunela, zid se bio srušio. Donji sloj tla zauzeo je kolektor. Mogli su se videti različiti slojevi nekadašnjih nivoa grada, naslagani jedan preko drugog.

Posmatrao sam leševe starih Barselona na kojima se izdizao novi grad. Pozornicu na kojoj je Sentis našao smrt. Upalio sam drugu šibicu. Suzdržao sam nagon za povraćanjem koji mi se peo uz grlo i prešao nekoliko metara u pravcu tragova nečijih koraka.

„Marija?“

Moj glas se promenio u sablasnom odjeku od kog mi se sledila krv u žilama. Odlučio sam da ćutim. Gledao sam desetine majušnih crvenih tačaka koje su se kretale kao insekti preko bare. Pacovi. Plamen šibica koje sam palio jednu za drugom držao ih je na dovoljnom odstojanju. Dvoumio sam se da li da nastavim da ulazim dublje kada začuh udaljeni glas. Pogledao sam još jednom ka uličnom ulazu. Od Florijana ni traga. Ponovo sam čuo onaj glas. Uzdahnuo sam i krenuo ka tami.

Tunel kroz koji sam išao mogao se uporediti s crevnim traktom neke životinje. Pod je bio prekriven potokom fekalnih voda. Išao sam sve dublje bez drugog svetla do onog koje je dopiralo od šibica. Palio sam jednu za drugom, ne dopuštajući da me obavije potpuni mrak. Kako sam ulazio sve dublje u lavirint, čulo mirisa mi se navikavalo na smrad kanalizacije. Primetio sam i da temperatura raste. Lepljiva vlaga prianjala je uz kožu, odeću i kosu.

Nekoliko metara dalje ugledao sam krst nevešto obojen u crveno. Drugi slični krstovi obeležavali su zidove. Učinilo mi se da vidim

nešto sjajno na podu. Čučnuo sam da pogledam i ustanovio da se radi o fotografiji. Odmah sam prepoznao sliku. Bio je to jedan od portreta iz albuma koji smo našli u stakleniku. Bilo je još fotografija na podu. Sve su poticale iz istog albuma. Neke su bile pocepane. Dvadeset koraka dalje pronašao sam album, praktično raščerupan. Uzeo sam ga i prelistao prazne stranice. Delovalo je kao da je neko nešto tražio u njemu i da ga je, ne našavši traženo, iskidao na komade.

Nalazio sam se na raskrsnici, nekoj vrsti prostorije za razdvajanje ili spajanje kanala. Podigao sam pogled i video da se ulaz u drugi prolaz otvara tačno iznad mesta na kom se nalazim. Učinilo mi se da vidim rešetku. Podigao sam šibicu do tamo, ali je nalet blatnjavog vazduha koji je izduvao jedan od kolektora ugasio plamen. U tom trenutku sam začuo kako se nešto kreće, polako, dodirujući zidove, želatinasto. Osetio sam kako me podilazi jeza. Potražio sam još jednu šibicu u mraku i pokušao da je upalim naslepo, ali nisam uspevao da održim plamen. Ovog puta sam bio siguran: nešto se kretalo u tunelima, nešto živo što nisu bili pacovi. Primetio sam da se gušim. Smrad mesta mi je brutalno zapahnuo nozdrve.

Konačno se jedna šibica upalila u mojim rukama. U početku me je plamen zaslepio. Zatim sam video kako nešto puze ka meni. Iz svih tunela. Neke neodređene prilike vukle su se kao pauci po cevima. Šibica je ispala iz mojih drhtavih ruku. Hteo sam da bežim, ali su mi mišići bili ukočeni.

Najednom, zrak svetla presekao je senke, obasjavši namah nešto što mi je izgledalo kao ruka koja se pruža ka meni.

„Oskare!“

Inspektor Florijan trčao je u mom pravcu. U jednoj ruci držao je baterijsku lampu. U drugoj - revolver. Florijan me je stigao i počistio sve uglove snopom svetla iz lampe. Obojica smo čuli jeziv zvuk silueta koje se povlače, bežeći od svetla. Florijan je držao pištolj visoko.

„Šta je to bilo?“ Htedoh da odgovorim, ali me je glas izdao. „I šta do đavola radiš ovde dole?“

„Marija...“, izgovorio sam.

„Šta?“

„Dok sam vas čekao, video sam Mariju Šeli kako se baca u kanalizaciju i...“

„Šelijeva ćerka?“, upitao je Florijan zbunjen. „Ovde?“

„Da.“

„A Klaret?“

„Ne znam. Pratio sam trag koraka dovde...“

Florijan je pregledao zidove koji su nas okruživali.

Gvozdena vrata prekrivena rđom nalazila su se na kraju tunela. Namrštio se i polako im prišao. Zalepio sam se za njega.

„Jesu li ovo tuneli u kojima su pronašli Sentisa?“

Florijan je ćutke potvrdio, pokazujući na drugi kraj tunela.

„Ova mreža kolektora širi se do stare tržnice Borne. Sentisa su pronašli tamo, ali je bilo znakova da je telo bilo dovučeno.“

„Tamo se nalazi stara fabrika *Velo-Granelja*, zar ne?“

Florijan je ponovo klimnuo glavom.

„Mislite li vi da neko koristi ove podzemne prolaze kako bi se kretao ispod grada, od fabrike do...?“

„Uzmi, pridrži lampu“, prekinuo me je Florijan. „I ovo.“

„Ovo“ je bio njegov revolver. Držao sam ga dok je on na silu pokušavao da otvori metalna vrata. Oružje je bilo teže nego što sam mislio. Položio sam prst na okidač i gledao pištolj na svetlu. Florijan me je pogledao ubilački.

„Nije igračka, pazi. Samo se ti glupiraj i metak će ti prosvirati glavu kao da je lubenica.“

Kapija se otvorila. Smrad koji je izleteo iznutra bio je neopisiv. Ustuknuli smo nekoliko koraka, boreći se s mučninom.

„Šta se do đavola nalazi ovde unutra?“, uzviknuo je Florijan.

Izvadio je maramicu i njome pokrio usta i nos. Pružio sam mu oružje, pridržavajući baterijsku lampu. Florijan je gurnuo vrata nogom. Usmerio sam svetlo ka unutra. Vazduh je bio toliko gust da se jedva išta moglo videti. Florijan je povukao obarač i krenuo ka pragu.

„Ostani ovde“, naredio mi je.

Zanemario sam njegove reči i krenuo do ulaza u prostoriju.

„Bože dragi...!“, čuo sam kako Florijan uzvikuje.

Osetio sam da mi nedostaje vazduha. Bilo je nemoguće prihvatiti da postoji prizor koji se pružao pred našim očima. Viseći o zardalim

kukama, klatilo se na desetine nepomičnih, nekompletnih tela, zarobljenih u tami. Preko dva velika stola ležalo je u potpunom haosu neko čudno oruđe: metalni delovi, zupčanici i mehanizmi napravljeni od drveta i čelika. Kolekcija bočica počivala je u jednoj staklenoj vitrini, uz komplet potkožnih igala, na zidu krcatom prljavim, potamnelim hirurškim instrumentima.

„Šta je ovo?“, promrmljao je Florijan, napet.

Prilika od drveta i kože, metala i kostiju ležala je na jednom od stolova kao zlokobna nedovršena lutka. Predstavljala je dečaka očiju okruglih kao u guštera. Između crnih usana virio mu je zmijski jezik. Na čelu, utisnut vatrom, jasno se mogao videti znak leptira.

„To je njegova radionica... Ovde ih pravi...“, izletelo mi je naglas.

I tada su se oči one odvratne lutke pomerile. Okrenuo je glavu. Iz trbuha mu je dopirao zvuk kao kad se podešava sat. Osetio sam da se njegove zmijske zenice spuštaju na moje. Zmijskim jezikom je oblizao usne. Smeškao nam se.

„Izađimo odavde“, reče Florijan, „Smesta!“

Vratili smo se u tunel i zatvorili vrata za sobom. Florijan je disao isprekidano. Ja nisam mogao ni da govorim. Uzeo je baterijsku lampu iz mojih drhtavih ruku i pregledao tunel. Dok je to radio, mogao sam videti kako jedna kap prelazi preko snopa svetlosti. Pa još jedna. I još jedna. Sjajne kapi grimizne boje.

Krv.

Pogledali smo se ćutke. Nešto je kapalo s tavanice. Florijan mi je pokretom pokazao da se povučem nekoliko koraka i uperio snop svetlosti ka gore. Video sam kako Florijanovo lice blede i kako ruka počinje da mu drhti.

„Trči“, bilo je jedino što mi je kazao. „Odlazi odavde!“

Podigao je revolver pre nego što me je pogledao poslednji put. U njegovom pogledu sam prvo pročitao stravu, a zatim čudnu izvesnost da će umreti. Razdvojio je usne da kaže još nešto, ali nikada iz njegovih usta nije izašao zvuk. Jedna tamna prilika bacila se na njega i udarila ga pre nego što je uspeo da se makne. Čuo se pucanj, zaglušujuća jeka odbila se o zid. Baterijska lampa je završila u vodenoj struji. Florijanovo telo je tresnulo o zid toliko snažno da je napravilo pukotinu u obliku krsta na pocrnelim pločicama. Bio sam

siguran da je mrtav i pre nego što se odvojio od zida i pao na zemlju, nepomičan.

Potrčao sam, očajnički tražeći put ka izlazu. Životinjsko urlikanje zaposelo je tunele. Okrenuo sam se. Desetine figura prilazile su mi iz svih pravaca. Trčao sam kao nikad u životu, saplićući se i slušajući kako nevidljivi zverinjak urliče iza mojih leđa. Slika Florijanovog tela razapetog na zidu bila je prikovana za moj um.

Bio sam blizu izlaza kada je jedna silueta iskočila ispred mene, svega nekoliko metara dalje, sprečavajući me da dođem do stepenica koje su vodile do ulice. Stao sam kao ukopan. Svetlo koje je dopiralo dotle pokazivalo mi je lice arlekina. Dva crna romba prekrivala su njegov stakleni pogled, a kroz usne od glatkog drveta virili su gvozdeni očnjaci. Ustuknuo sam. Dve ruke se spustiše na moja ramena. Nečiji nokti su mi pocepali odeću. Nešto mi se obavilo oko vrata. Bilo je ljigavo i hladno. Osetio sam kako se omča steže, sprečavajući me da dišem. Pogled je počeo da mi se magli. Nešto me je uhvatilo za članke na nogama. Ispred mene, arlekin je čučnuo i pružio svoje ruke ka mom licu. Mislio sam da ću se onesvestiti. Molio sam se da tako bude. Sekund kasnije, ta glava od drveta, kože i metala eksplodirala je u paramparčad.

Pucanj je dolazio s moje desne strane. Jeka mi se zakucala za bubne opne, a miris baruta natopio je vazduh. Arlekin se srušio kraj mojih nogu. Začuo se drugi pucanj. Pritisak na mom grlu je nestao i pao sam ničice. Osećao sam samo jak miris baruta i kako me neko vuče. Otvorio sam oči i kroz maglu video nekog čoveka kako se naginje nada mnom i podiže me.

Najednom sam postao svestan dnevnog svetla i pluća mi se napuniše čistim vazduhom. Zatim sam izgubio svest. Sećam se da sam sanjao kas konjskih kopita i zvona koja neprestano zvone.

21.

Soba u kojoj sam se probudio učinila mi se poznatom. Prozori su bili zatvoreni, a vedra svetlost je dopirala kroz venecijanere. Jedna prilika je stajala pored mene, posmatrajući me u tišini.

„Dobro došao u svet živih.“

Uspravio sam se naglo. Pogled mi se odmah zamaglio i osetio sam kako mi ledene kocke šetaju mozgom. Marina me je pridržavala dok je bol polako popuštao.

„Polako“, šapnula mi je.

„Kako sam dospeo ovde...?“

„Neko te je doneo u zoru. U kočijama. Nije rekao ko je.“

„Klaret...“, promrmljao sam, dok su delovi slagalice počeli da se slažu u mom umu.

Klaret je bio taj koji me je izvukao iz tunela i ponovo doneo u kuću u Sariji. Shvatio sam da mu dugujem život.

„Prepao si me nasmrt. Gde si bio? Provela sam celu noć čekajući te. Da mi to više nisi priredio u životu, čuješ li me?“

Bolelo me je celo telo, čak i dok sam klimao glavom u znak slaganja. je prinela čašu sveže vode mojim usnama. Popio sam je naskap.

„Hoćeš još, zar ne?“

Zažmurio sam i čuo je kako ponovo sipa vodu u čašu.

„A Herman?“, upitao sam je.

„U svom ateljeu je. Zabrinuo se za tebe. Rekla sam mu da ti nije prijalo nešto što si pojeo.“

„I poverovao ti je?“

„Moj otac veruje u sve što ja kažem“, rekla je bez zlobe.

Pružila mi je čašu vode.

„Šta radi tolike sate u svom ateljeu ako više ne slika?“

Marina me je uhvatila za zglob i izmerila mi puls.

„Moj otac je umetnik“, rekla je zatim. „Umetnici žive u budućnosti ili u prošlosti. Nikada u sadašnjosti. Herman živi od uspomena. To je sve što ima.“

„Ima tebe.“

„Ja sam njegova najveća uspomena“, rekla je gledajući me u oči. „Donela sam ti nešto za jelo. Treba da se oporaviš.“

Odmahnuo sam rukom. Bilo mi je muka od same pomisli na hranu. Marina mi je spustila jednu ruku na teme i pridržala mi glavu dok sam ponovo pio vodu. Hladna, čista voda imala je ukus blagoslova.

„Koliko je sati?“

„Podne. Spavao si skoro osam sati.“

Spustila mi je ruku na čelo i zadržala je tu nekoliko sekundi.

„Barem više nemaš temperaturu.“

Otvorio sam oči i nasmešio se. Marina me je gledala ozbiljno; bila je bleđa.

„Buncao si. Pričao u snu...“

„Šta sam govorio?“

„Gluposti.“

Prineo sam prste grlu. Osećao sam bol.

„Ne diraj“, rekla je, sklanjajući mi ruku. „Imaš veliku ranu na vratu. I posekotine na ramenima i po leđima. Ko ti je to napravio?“

„Ne znam...“

Marina je uzdahnula, nestrpljiva.

„Bila sam premrla od straha. Nisam znala šta da radim. Otišla sam do govornice da pozovem Florijana, ali su mi u baru rekli da si ga ti upravo zvao i da je inspektor izašao ne rekavši kuda ide. Ponovo sam pozvala malo pre zore i još se nije bio vratio...“

„Florijan je mrtav“, primetio sam da mi se glas prekida dok izgovaram ime jasnog inspektora. „Sinoć sam se ponovo vratio na groblje“, počeo sam.

„Ti si lud“, prekinula me je.

Verovatno je bila u pravu. Bez reči, ponudila mi je i treću čašu vode. Popio sam i nju naskap. Zatim, polako, ispričah šta se dogodilo prethodne noći. Kada sam završio, Marina me je samo ćutke gledala. Činilo mi se da je brine još nešto, nešto što nema nikakve veze s onim što sam joj ispričao. Teralo me je da pojedem ono što mi je bila donela, bio gladan ili ne. Ponudila mi je hleb s čokoladom i nije skinula oka s mene sve dok nisam dokazao da sam progutao skoro pola table i mali hleb. Nalet šećera u krv bio je momentalan i ubrzo sam osetio da sam živnuo.

„Dok si ti spavao, i ja sam se igrala detektiva“, rekla je, pokazujući na debelu knjigu ukoričenu u kožu na noćnom stočiću.

Pročitao sam naslov na hrbatu.

„Zanima te entomologija?“

„Insekti“, pojasnila je Marina. „Pronašla sam našu prijateljicu, crnu leptiricu.“

„Teufel...“

„Divno biće. Živi u tunelima i podrumima, daleko od svetla. Životni ciklus joj traje četrnaest dana. Pre nego što umre, zakopa svoje telo u krš i, za tri dana, nova larva poraste iz njega.“

„Oživi?“

„Možemo to tako nazvati.“

„A čime se hrani?“, upitao sam. „U tunelima nema cveća, ni polena...“

„Jede svoju decu“, pojasnila je. „Sve je tu. Uzorni životi naših rođaka insekata.“

Marina je prišla prozoru i razmakla zavese. Sunce je natopilo sobu. Ali ona je ostala tamo, zamišljena. Gotovo sam mogao čuti zupčanike njenog mozga.

„Kakvog smisla ima napasti tebe da bi se povratio album s fotografijama, a onda ih ostaviti onako?“

„Verovatno je onaj ko me je napao tražio nešto što se nalazilo u albumu.“

„I nije ga našao... Šta god to bilo“, dovršila je Marina.

„Doktor Šeli...“, rekao sam, setivši se najednom.

Marina me je pogledala, ne razumejući.

„Kada smo otišli da ga posetimo, pokazali smo mu sliku na kojoj se vidi on u svojoj ordinaciji“, rekao sam.

„I zadržao ju je!“

„Ne samo to. Kada smo polazili, video sam kako je baca u plamen.“

„Zašto li je Šeli uništio tu fotografiju?“

„Možda se na njoj videlo nešto što nije hteo da iko vidi...“, naznačio sam, skačući iz kreveta.

„A kud si ti pošao?“

„Da posetim Luisa Klareta“, uzvratilo sam. „On ima ključ celog ovog slučaja.“

„Ti iz ove kuće nećeš izaći u naredna dvadeset četiri sata“, usprotivila se Marina, naslanjajući se na vrata. „Inspektor Florijan je dao svoj život da bi ti imao priliku da pobegneš.“

„Za dvadeset četiri sata će ono što se krije u tim tunnelima doći po nas ako ne uradimo nešto da ga sprečimo“, rekao sam. „Florijan je zaslužio da isteramo pravdu.“

„Šeli je rekao da smrt ne haje mnogo za pravdu“, podsetila me je Marina. „Možda je bio u pravu.“

„Možda“, složio sam se. „Ali mi hajemo.“

Kada smo došli do granice Ravala, uličice su bile obavijene maglom obojenom svetlima udžerica i štokavih kafana. Ostavili smo za sobom prijateljski žagor Rambli i zašli u najjadniju rupu celog grada. Nije bilo ni traga od turista ili znatiželjnika. Brzi pogledi su nas pratili iz smrdljivih ulaza i s prozora usečenih na fasadama koje su otpadale kao da su od ilovače. Odjek televizora i radija dizao se između kanjona bede, nikada ne prelazeći visinu krovova. Glas Ravala nikada ne stiže do neba.

Ubrzo, između pukotina na zgradama prekrivenim decenijama štroke, ukazala se silueta tamne i monumentalne ruševine *Velikog kraljevskog pozorišta*. Na vrhu, poput vetrokaza, ocrtavala se prilika leptira crnih krila. Zaustavili smo se da pogledamo taj fantastični prizor. Najraskošnija zgrada sagrađena u Barseloni raspadala se kao leš u močvari.

Marina je pokazala prema osvetljenim prozorima na trećem spratu pozorišnog aneksa. Prepoznao sam ulaz u konjušnicu. To je bio Klaretov stan. Uputili smo se ka ulazu. Prostor oko stepenica bio je još u barama zbog pljuska od prošle noći. Počeli smo da se penjemo uz trošne i tamne stepenike.

„A ako neće da nas primi?“, upitala me je Marina, uznemirena.

„Verovatno nas očekuje“, palo mi je na um.

Kad smo stigli do drugog sprata, primetio sam da naporno i teško diše. Zaustavio sam se i video da postaje bleđa u licu.

„Jesi li dobro?“

„Malo sam umorna“, odgovorila mi je uz osmeh koji me nije ubedio. „Hodaš prebrzo za mene.“

Uhvatio sam je za ruku i poveo do trećeg sprata, stepenik po stepenik. Stali smo ispred Klaretovih vrata. Marina je duboko udahnula. Grudi su joj zadrhtale.

„Dobro sam, stvarno“, rekla je, naslućujući moje zebnje. „Hajde, kucaj. Nisi me doveo dovde da prošetamo po kraju, nadam se.“

Pokucao sam na vrata. Bila su od starog drveta, čvrstog i debelog kao zid. Ponovo sam pokucao. Spori koraci se približiše pragu. Vrata su se otvorila i dočekaao nas je Luis Klaret, čovek koji mi je spasao život.

„Uđite“, reče i okrete se ka unutrašnjosti stana.

Zatvorili smo vrata za sobom. Stan je bio mračan i hladan. Boja je visila s tavanice kao koža kakvog reptila. Lampe bez sijalica gajile su gnezda paukova. Mozaik od pločica kod naših nogu bio je slomljen.

„Ovuda“, dopro je Klaretov glas iz stana.

Pratili smo ga do prostorije jedva osvetljene grejalicom. Klaret je sedeo ispred užarenog uglja i ćutke posmatrao žar. Zidovi sobe bili su prekriveni starim portretima, ljudima i licima iz drugih vremena. Klaret je podigao pogled ka nama. Oči su mu bile svetle i prodorne, kosa mestimično seda, a koža kao da je od pergamenta. Na njegovom licu vreme je bilo označeno desetinama linija, ali je uprkos svom poodmaklom dobu odavao utisak snage koju bi mnogi trideset godina mlađi muškarci voleli da poseduju. Vodviljski kavaljer ostareo na suncu, s dostojanstvom i stilom.

„Nisam imao prilike da vam zahvalim. Što ste mi spasli život.“

„Ne treba meni da zahvaljuješ. Kako ste me pronašli?“

„Inspektor Florijan nam je pričao o vama“, preduhitrila me je Marina. „Objasnio nam je da ste vi i doktor Šeli jedine osobe koje su do poslednjeg trenutka bile uz Mihaila Kolvenika i Evu Irinovu. Rekao je da ih vi nikada niste napustili. Kako ste upoznali Mihaila Kolvenika?“

Slabašan osmeh pojavio se na Klaretovim usnama.

„Gospodin Kolvenik je došao u ovaj grad po jednom od najgorih mrazova za koje ovaj grad zna“, objasnio je. „Sam, izgladneo i promrzao, potražio je zaklon u ulazu stare zgrade da tu provede noć. Kod sebe je imao svega nekoliko novčića, kojima je možda mogao da kupi nešto hleba ili vruću kafu. Ništa više. Dok je razmišljao šta mu je činiti, otkrio je da se u tom ulazu nalazi još neko. Dete od najviše pet godina, obučeno u rite, prosjak koji je potrčao da nađe zaklon tu, baš kao i on. Kolvenik i dete nisu govorili istim jezikom, tako da su se jedva razumeli. Ali Kolvenik mu se nasmešio i dao mu svoj novac, pokazujući mu mimikom da ga upotrebi kako bi kupio nešto za jelo. Mali je, u neverici, otrčao da kupi kilo hleba u pekari

koja je radila celu noć, pored Trga Plasa Real. Vratio se u ulaz da podeli hleb s neznancem, ali je video kako ovog odvodi policija.

U ćeliji su ga zatvorenici brutalno pretukli. Tokom svih dana koje je Kolvenik proveo u zatvorskoj bolnici, dečak je čekao na vratima, kao kuče bez gazde. Kada je Kolvenik izašao na ulicu dve nedelje kasnije, šepao je. Dečak je bio tu da ga pridrži. Pretvorio se u njegovog vodiča, zaklevši se da nikad neće napustiti tog čoveka koji mu je, u najgoroj noći njegovog života, ustupio sve što je imao na svetu...

Taj dečak bio sam ja.“

Klaret se uspravio i pokazao nam da pođemo za njim kroz uzani hodnik koji je vodio do jednih vrata. Izvadio je ključ i otvorio ih. S druge strane nalazila su se još jedna, istovetna vrata, a između njih jedna mala soba. Da bi ublažio mrak koji je u njoj vladao, Klaret je upalio sveću. Drugim ključem je otvorio druga vrata. Struja vazduha preplavila je hodnik i naterala plamen sveće da zazviždi. Osetio sam kako me Marina hvata za ruku dok smo prolazili kroz druga vrata. Prošavši kroz njih, stali smo. Pogled koji se pružao pred nama bio je kao iz bajke. Unutrašnjost *Velikog kraljevskog pozorišta*.

Čitavi spratovi dizali su se ka velikoj kupoli. Plišane zavese visile su s balkona, njišući se u praznom prostoru. Veliki stakleni lusteri čekali su, iznad beskonačnog i pustog partera, električnu vezu koja nikada nije stigla. Nalazili smo se kod bočnog ulaza na pozornicu. Iznad nas, pozorišna mašinerija pela se do u beskraj. Bio je to čitav jedan univerzum zavesa, skela, dizalica i prolaza koji se gubio u visini.

„Ovuda“, pokazao je Klaret vodeći nas.

Prešli smo preko pozornice. U udubljenju za orkestar spavalo je nekoliko instrumenata. Na podijumu za dirigenta, jedna partitura prekrivena paučinom ležala je otvorena na prvoj strani. Nešto dalje, veliki tepih iz središnjeg prolaza u parteru pravio je put koji nije nikuda vodio. Klaret je krenuo ka osvetljenim vratima i pokazao nam da stanemo kod ulaza. Marina i ja smo se pogledali.

Vrata su vodila do sobe za presvlačenje. Stotine sjajnih haljina visile su o metalnim nosačima. Jedan zid bio je prekriven ogledalima sa svetlima. Drugi je bio zauzet desetinama starih portreta na kojima se videla žena neopisive lepote.

Eva Irinova, pozorišna čarobnica.

Žena za koju je Mihail Kolvenik sagradio to svetište. Tada sam je ugledao. Dama u crnom posmatrala je sebe, prekrivenog lica, u ogledalu, u tišini. Čuvši naše korake, okrenula se polako i klimnula glavom. Tek nam je tada Klaret dozvolio da uđemo. Prišli smo joj kao neko ko prilazi priviđenju, prestrašeni i opčinjeni. Zaustavili smo se na dva metra od nje. Klaret je i dalje stajao na pragu vrata, kao čuvar. Žena se ponovo okrenula ka ogledalu, proučavajući svoj odraz.

Zatim je beskrajno nežno podigla veo s lica.

Retke sijalice koje su još radile otkrile su nam njeno lice u ogledalu, lice ili ono što je kiselina ostavila od njega.

Gola kost i namreškana koža. Bezoblične usne, tek prorez na izobličnim crtama lica. Oči koje više nisu mogle da plaču. Pustila nas je da tokom jednog beskrajnog trenutka posmatramo taj horor obično sakriven ispod vela. Zatim je, jednako nežno kao što je otkrila lice i svoj identitet, ponovo pokrila lice i pokazala nam da sednemo.

Nastala je duga tišina.

Eva Irinova je jednu ruku pružila ka Marininom licu i pomilovala ga, prelazeći preko njenih obraza, usana, grla. Čitala je njenu lepotu i savršenstvo drhtavim, željnim prstima. Marina je progutala pljuvačku. Dama je sklonila ruku i mogao sam da vidim njene oči bez kapaka kako sjaje iza vela.

Tek tada je progovorila i počela da nam priča priču koju je sakrivala više od trideset godina.

22.

„Nikada nisam videla svoju zemlju, osim na fotografijama. Sve što znam o Rusiji dolazi iz priča, govorkanja i sećanja drugih ljudi.

Rođena sam na brodu koji je krstario Rinom, u Evropi uništenoj ratom i terorom. Godinama kasnije saznala sam da me je moja majka već nosila u stomaku kada je, sama i bolesna, prešla preko rusko-poljske granice bežeći pred revolucijom. Umrta je na porođaju. Nikada nisam saznala kako se zvala ni ko mi je otac. Sahrnili su je na obali reke u grobu bez obeležja, izgublenu zauvek. Par pozorišnih glumaca iz Sankt Peterburga koji je putovao brodom, Sergej Glazunov i njegova sestra bliznakinja Tatjana, preuzeli su brigu o meni iz sažaljenja i jer sam se, kako mi je rekao Sergej mnogo godina kasnije, rodila s očima različitih boja, a to je znak sreće.

U Varšavi smo se, zahvaljujući Sergejovim veštinama i umećima, pridružili cirkuskoj trupi koja je išla u Beč. Moja prva sećanja vezana su za te ljude i njihove životinje.

Cirkuska šatra, žongleri i gluvonemi fakir po imenu Vladimir, koji je jeo staklo, bijuvao vatru i uvek mi poklanjao papirne ptice koje je navodno pravio uz pomoć magije. Sergej je s vremenom postao upravnik trupe i nastanili smo se u Beču. Cirkus je bio moja škola i dom u kom sam odrasla. Već tada smo, međutim, znali da je osuđen na propast. Stvarnost sveta počela je da biva grotesknija od pantomima pajaca i medveda koji igraju. Znali smo da uskoro nikome nećemo biti potrebni. Dvadeseti vek se bio pretvorio u veliki istorijski cirkus.

Kada sam imala jedva sedam ili osam godina, Sergej je rekao da je došlo vreme da počnem da zarađujem za svoje izdržavanje. Postala sam deo programa, prvo kao maskota Vladimirovih trikova, a kasnije sa sopstvenom tačkom; u njoj sam pevala uspavanku medvedu, koji bi na kraju zaspao. Tačka, koja je u početku bila predviđena kao međuigra da bi se dobilo u vremenu za pripremu nastupa na trapezu, doživela je pravi uspeh. Niko nije bio iznenađen koliko ja. Sergej je odlučio da proširi moj nastup. I tako sam počela da pevam pesme gladnim i bolesnim starim lavovima s osvetljene bine. Životinje i publika slušali su me zanemeli. U Beču se pričalo o

devojčici čiji je glas krotio zveri. I plaćali su da je vide. Ja sam imala devet godina.

Sergej je ubrzo shvatio da mu cirkus više nije ni potreban. Devojčica s očima različitih boja ispunila je svoje obećanje sreće. Ozvaničio je naš odnos i postao moj zakonski staratelj i objavio ostalima u trupi da ćemo se mi odvojiti i početi da radimo samostalno. Kao razlog je naveo činjenicu da cirkus nije odgovarajuće mesto za odgajanje devojčice. Kada je otkriveno da je neko godinama krao deo zarade cirkusa, Sergej i Tatjana su optužili Vladimira, dodajući još da se prema meni nedopustivo slobodno ponašao. Vladimira su vlasti uhapsile i zatvorile, mada novac nikada nije pronađen.

Da bi proslavio svoju nezavisnost, Sergej je kupio luksuzna kola, odeću poput dandija i nakit za Tatjanu. Preselili smo se u jednu vilu koju je Sergej iznajmio u šumama Beča. Nikada nije bilo jasno odakle su se našla sredstva da se plati toliki luksuz. Ja sam pevala svakog popodneva i svake večeri u pozorištu pored opere, u predstavi pod nazivom „*Moskovski anđeo*“. Dali su mi ime Eva Irinova, što je bila Tatjanina ideja. Ona je pak ime našla u nekom feljtonu koji je izlazio u štampi i imao izvestan uspeh. To je bila prva od mnogih drugih sličnih montaža. Na Tatjanin predlog, dodeljen mi je i učitelj pevanja, učitelj dramske umetnosti i još jedan za ples. Kada nisam bila na bini, bila sam na probama. Sergej mi nije dozvoljavao da se družim, izlazim u šetnju, budem sama niti čitam knjige. *To je za tvoje dobro*, imao je običaj da kaže.

Kada je moje telo počelo da se razvija, Tatjana je insistirala na tome da imam svoju sobu. Sergej je nevoljno pristao, ali je bio odlučan da zadrži ključ. Često se noću vraćao pijan iz grada i pokušavao da uđe u moju sobu. Većinu puta je bio toliko pijan da nije bio kadar da udene ključ u bravu. Drugih pak nije. Aplauz anonimne publike bio je jedino zadovoljstvo koje sam imala tih godina. S vremenom, postao mi je potrebiji od vazduha.

Često smo putovali. Za moj uspeh u Beču čuli su preduzetnici iz Pariza, Milana i Madrida. Sergej i Tatjana bi uvek išli sa mnom. Naravno, nikada nisam videla ni delić zarade sa svih tih nastupa niti znam šta je urađeno s novcem. Sergej je uvek imao dugove i poverioce. Krivica je, optuživao me je ogorčeno, bila moja. Sve je

išlo na brigu o meni i moje izdržavanje. Zauzvrat, ja nisam bila sposobna da budem zahvalna njemu i Tatjani na svemu što su uradili za mene. Sergej me je naučio da vidim u sebi prljavu devojčuru, lenju, neznalicu i glupu. Jadnu nesrećnicu koja nikada ništa vredno neće uraditi, koju niko neće voleti niti poštovati. Ali ništa od toga nije bilo važno jer, šaputao mi je Sergej na uvo svojim rakijskim dahom, Tatjana i on će uvek biti tu da se staraju o meni i da me zaštite od sveta.

Dana u kom sam punila šesnaest godina otkrila sam da mrzim sebe i da jedva mogu da podnesem svoj odraz u ogledalu. Prestala sam da jedem. Moje telo mi se gadilo i pokušavala sam da ga sakrijem prljavom i dronjavom odećom. Jednog dana sam u đubretu pronašla Sergejov iskorišćeni žilet za brijanje. Ponela sam ga u svoju sobu i stekla naviku da njime pravim sebi posekotine na rukama i šakama. Da se kažnjavam. Tatjana me je svake noći ćutke previjala.

Dve godine kasnije, u Veneciji, jedan knez koji me je video na nastupu predložio mi je brak. Iste te noći, saznavši za to, Sergej me je brutalno pretukao. Pocepao mi je usne udarcima i polomio mi dva rebra. Zadržali su ga Tatjana i policija. Iz Venecije sam otišla u ambulantnim kolima. Vratili smo se u Beč, ali su Sergeja finansijski problemi baš pritisli. Stizale su nam pretnje. Jedne noći su neki nepoznati ljudi zapalili kuću dok smo spavali. Nekoliko nedelja pre toga Sergej je dobio ponudu od nekog preduzetnika iz Madrida za kog sam ja uspešno nastupala mnogo vremena pre toga. Danijel Mestres, tako se zvao, otkupio je najveći deo akcija u starom *Kraljevskom pozorištu* u Barseloni i hteo je da premijerno otvori sezonu sa mnom. Tako smo, praktično bežeći u zoru, spakovali kofere i pošli put Barselone. Meni se bližio devetnaesti rođendan i molila sam boga da ne doživim da napunim dvadesetu. Već sam neko vreme razmišljala da oduzmem sebi život. Ništa me nije vezivalo za ovaj svet. Bila sam mrtva odavno, ali sam to tek tada primetila. I tada sam upoznala Mihaila Kolvenika...

Već smo nekoliko nedelja nastupali u *Kraljevskom pozorištu*. U trupi se pričalo da neki gospodin dolazi svake noći u istu ložu da sluša moje pevanje. U to vreme su Barselonom kolale raznorazne priče o Mihailu Kolveniku. Kako se obogatio... O njegovom privatnom životu

i njegovom identitetu, punom tajni i zagonetki... Predanje o njemu išlo je ispred njega.

Jedne noći, zaintrigirana tim neobičnim likom, odlučila sam da mu pošaljem pozivnicu da me poseti u mojoj svlačionici posle nastupa. Bila je skoro ponoć kada je Mihail Kolvenik pokucao na moja vrata. Zbog onolikih govorkanja očekivala sam nekog zastrašujućeg, nadmenog tipa. Moj prvi utisak, međutim, bio je da se radi o stidljivom i rezervisanom čoveku. Nosio je jednostavno tamno odelo bez drugih ukrasa do malog broša koji je svetleo na reveru: leptir raširenih krila. Zahvalio mi je na pozivu i iskazao mi svoje divljenje, tvrdeći da je prava čast upoznati me. Rekla sam mu da je, imajući u vidu sve što sam čula o njemu, čast moja. Nasmehio se i predložio mi da zaboravim na govorkanja.

Mihail je imao najlepši osmeh koji sam ikada videla. Kada bi se osmehivao, čovek bi mogao da poveruje u bilo šta što bi sišlo s njegovih usana. Neko je jednom rekao da je Mihail, ako bi tako hteo, bio kadar da ubedi Kristifora Kolumba da je Zemlja ravna kao mapa. I taj neko je bio u pravu. Te noći me je ubedio da pođem s njim u šetnju Barselonom. Objasnio mi je da često obilazi usnuli grad posle ponoći. Ja, koja jedva da sam izašla iz tog pozorišta od kada smo došli u Barselonu, pristadoh. Znala sam da će Sergej i Tatjana pobesneti kad saznaju za to, ali nije me bilo briga. Izašli smo inkognito kroz vrata pored bine. Mihail mi je ponudio svoju ruku i hodali smo do zore. Pokazao mi je čarobni grad onako kako ga on vidi. Pričao mi je o njegovim tajnama, začaranim mestima i duhu koji je živeo u tim kućama. Ispričao mi je hiljadu i jednu legendu. Prošli smo tajnim putevima Gotske četvrti i Starog grada. Mihail je delovao kao da zna sve. Znao je ko je živeo u svakoj zgradi, koji su se zločini ili romanse odvili iza svakog zida i svakog prozora. Znao je imena svih arhitekata, zanatlija i hiljade nevidljivih imena ljudi koji su sagradili tu pozornicu grada. Dok je govorio, imala sam utisak da Mihail te priče nije podelio nikada ni sa kim. Preplavila me je samoća kojom je odisalo celo njegovo biće i, istovremeno, poverovah da u njemu vidim beskonačni ponor u koji moram da provirim.

Zoru smo dočekali na klupi u luci. Posmatrala sam tog neznanca s kojim sam šetala satima i činilo mi se da ga oduvek znam. To sam mu i kazala. Nasmejao se, i u tom trenutku, s onom čudnom

sigurnošću koja se ima svega nekoliko puta u životu, znala sam da ću ostatak svog života provesti kraj njega.

Te noći Mihail mi je ispričao da on veruje da nam život, svakom od nas, daje retke trenutke čiste sreće. Ponekad su to samo dani ili nedelje. Ponekad godine. Sve zavisi od naše sudbine. Sećanje na te trenutke prati nas zauvek i pretvara se u zemlju pamćenja u koju pokušavamo da se vratimo tokom ostatka našeg života, ne uspevajući. Za mene će ti trenuci zauvek ostati zakopani u toj prvoj noći u kojoj smo se šetali gradom...

Reakcija Sergeja i Tatjane bila je momentalna. Naročito Sergejova. Zabranio mi je da viđam Mihaila ili da razgovaram s njim. Rekao mi je da će me, ako izađem iz pozorišta bez njegove dozvole, ubiti. Prvi put u životu otkrila sam da mi ne uliva strah, već samo prezir. Da bih ga dodatno razjarila, rekla sam mu da me je Mihail zaprosio i da sam ja prihvatila. Podsetio me je na to da je on moj zakonski staratelj i da ne samo da neće autorizovati moj brak, nego da smesta krećemo za Lisabon. Poslala sam Mihailu poruku očajanja preko jedne balerine iz trupe. Te noći, pre nastupa, Mihail je došao u pozorište s dvojicom svojih advokata da se sastane sa Sergejom. Mihail mu je najavio da je potpisao ugovor tog istog popodneva s većinskim vlasnikom *Kraljevskog pozorišta*, što ga je pretvaralo u novog vlasnika. Od tog trenutka, on i Tatjana bili su otpušteni.

Pokazao mu je dosije s dokumentima i dokazima o Sergejovim nezakonitim radnjama u Beču, Varšavi i Barseloni. Materijal više nego dovoljan da Sergej završi iza rešetaka na petnaest ili dvadeset godina. Tome je dodao ček na iznos veći od onoga što je Sergej mogao zaraditi svojim podvalama i prevarama tokom cele svoje preostale egzistencije. Alternativa je bila sledeća: ako u roku ne dužem od četrdeset osam sati on i Tatjana zauvek napuste Barselonu i obavežu se da se neće vratiti da stupe u kontakt sa mnom ni na koji način, mogu da ponesu dosije i ček. Ako odbiju da sarađuju, taj dosije će završiti u rukama policije, zajedno s čekom kao sredstvom za podmazivanje zupčanika pravde. Sergej je poludeo od besa. Vikao je kao luđak da se nikada neće odvojiti od mene, da će morati da prede preko njega mrtvog ako namerava da sprovede to što je naumio.

Mihail mu se nasmešio i pozdravio se s njim. Te noći su Tatjana i Sergej otišli da se nađu s nekim čudnim tipom koji se nudio kao plaćeni ubica. Kada su izašli sa sastanka, anonimni pucnji iz kočije zamalo su ih ubili. Novine su objavile vest dodajući nekoliko hipoteza da bi opravdale napad. Narednog dana, Sergej je prihvatio Mihailov ček i nestao iz grada s Tatjanom, ne pozdravivši se...

Kada sam saznala šta se desilo, zahtevala sam od Mihaila da potvrdi je li on odgovoran za taj napad. Očajnički sam priželjkivala da mi kaže da nije. Dobro me je pogledao i upitao zašto sumnjam u njega. Osetila sam se kao da umirem. Cela ta kula od karata, sreće i nade delovala je kao da će se svakog časa srušiti. Pitala sam ga ponovo. Mihail je rekao da nije. Da nije odgovoran za taj napad.

„Da jesam, nijedno od njih dvoje ne bi bilo živo“, odgovorio je hladno.

U to vreme je angažovao jednog od najboljih arhitekata grada da prema njegovim nacrtima sagradi kulu pored parka Guelj. O ceni se nije razgovaralo ni sekund. Dok se kula gradila, Mihail je iznajmio ceo jedan sprat starog hotela „*Kolumbo*“ na Trgu Katalunja. Tu smo se nastanili privremeno. Prvi put u životu otkrila sam da je moguće imati toliko slugu da ne možeš svima da zapamtiš imena. Mihail je imao samo jednog pomoćnika: Luisa, svog šofera.

Zlatari iz Bagesa posećivali su me u mojim odajama. Najbolji krojači uzimali su moje mere da bi mi sašili garderobu kao da sam kraljica. Otvorio je na moje ime račun bez limita u najboljim radnjama u Barseloni. Ljudi koje nikada ranije nisam videla pozdravljali su me klanjanjem na ulici ili u predvorju hotela. Dobijala sam pozivnice za balove u palatama porodica čija imena nikada nisam videla osim u vestima o javnom životu. Ja sam imala nepunih dvadeset godina. Nikada nisam imala u rukama dovoljno novca ni za tramvajsku kartu. Sanjala sam budna. Počela sam da se osećam opterećeno tolikim luksuzom i rasipanjem oko sebe. Kada sam to ispričala Mihailu, on mi je odgovorio da novac nije važan, osim ako se novca nema.

Dane smo provodili zajedno, šetajući gradom, u kasinu *Tibidaba*, mada nikada nisam videla Mihaila da je uložio jednu jedinu paru, u Liceju... Predveče bismo se vraćali u hotel „*Kolumbo*“ i Mihail bi se povlačio u svoje sobe. Počela sam da primećujem da prečesto izlazi

noću i ne vraća se do zore. Po njemu, morao je da se bavi poslovnim stvarima.

Ali govorkanja ljudi su rasla. Osećala sam da ću se udati za čoveka koga naizgled svi poznaju bolje od mene. Čula sam sluškinje kako šapuću meni iza leđa. Videla sam ljude na ulici kako me posmatraju pod lupom iza svog licemernog osmeha. Polako, postajala sam zatočenica sopstvenih sumnji. I jedna misao je počela da me kinji. Sav taj luksuz, to materijalno rasipanje oko mene teralo me je da se osećam kao još jedan komad nameštaja.

Još jedan Mihailov kapric. On je mogao da kupi sve: *Kraljevsko pozorište*, Sergeja, automobile, nakit, palate. I mene. Pucala sam od teskobe gledajući ga kako svake noći odlazi, ubeđena da ide u zagrljaj druge žene. Jedne noći sam odlučila da ga pratim i završim s tom šaradom.

Njegovi koraci su me doveli do stare radionice *Velo-Granelja* pored tržnice Borne. Mihail je bio sam. Morala sam da se provučem kroz majušan prozor iz jedne uličice. Unutrašnjost fabrike mi je izgledala kao pozornica košmara. Stotine stopala, šaka, ruku, nogu, staklenih očiju lebdelo je u njenim krilima... delovi za polomljene i jadne ljude. Prošla sam kroz to mesto i stigla do velike sale, u mraku, zauzete ogromnim staklenim cisternama u čijoj su unutrašnjosti plutale nedefinisane siluete. U sredini sale, u tami, Mihail me je posmatrao sedeći u stolici, pušeći cigaru.

„Nije trebalo da me pratiš“, rekao je bez besa u glasu.

Obrazložila sam da ne mogu da se udam za čoveka od kog sam videla samo jednu polovinu, za čoveka od kog poznajem samo dane ali ne i noći.

„Možda ti se ono što saznaš ne dopadne“, najavio mi je.

Rekla sam mu da mi ništa nije važno. Nije mi važno šta radi ili da li su glasine o njemu tačne. Samo sam htela da budem u potpunosti deo njegovog života. Bez senki. Bez tajni. Klimnuo je glavom i znala sam šta to znači: preći preko praga bez povratka. Kada je Mihail upalio svetla u sali, probudila sam se iz svog višenedeljnog sna. Bila sam u paklu.

Cisterne s formaldehidom sadržale su leševe koji su kružili u zlokobnom baletu. Na metalnom stolu ležalo je golo telo žene rasporene od stomaka do grla. Ruke su bile raširene tako da su s

telom pravile oblik krsta i primetih da su zglobovi njenih ruku i šaka komadi drveta i metala. Nekakve cevi su se spuštale niz njeno grlo, a bronzani kablovi uranjali u ekstremitete i kukove. Koža joj je bila poluprovodna, plavičasta poput riblje. Pogledala sam u Mihaila, bez reči, dok je on prilazio telu i gledao ga tužno.

„Ovo je ono što priroda uradi sa svojom decom. U ljudskim srcima nema zla, nego jednostavne borbe da se preživi neizbežno. Nema drugog đavola do majke prirode... Moj posao, sav moj napor, samo je pokušaj da ismejem veliko svetogrđe postanja...“

Videla sam kako uzima iglu i puni je grimiznom tečnosti koju je čuvao u jednoj bočici. Pogledi su nam se nakratko sreli i tada je Mihail ubo iglom lobanju leša. Ispraznio je sadržaj. Izvukao ju je i ostao na tren da stoji nepomično, posmatrajući mrtvo telo. Nekoliko sekundi kasnije osetila sam kako mi se ledi krv u žilama. Trepavice jednog kapka zadrhtaše. Čula sam zvuk zupčanika u zglobovima od drveta i metala. Prsti su mahnuli. Najednom, ženino telo se podiglo uz snažno cimanje. Životinjski, zaglušujući urlik preplavio je salu. Niti bele pene spuštale su se niz crne, utrnule usne. Žena se otarasila kablova koji su joj prolazili kroz kožu, a onda pade na pod kao polomljena marioneta. Urlala je poput ranjenog vuka. Podigla je pogled i zagledala se u mene. Bila sam nesposobna da odvojim pogled od užasa koji sam pročitala u njenom. Njen pogled je širio jezivu životinjsku snagu. Htela je da živi.

Osetila sam se paralizovano. Za nekoliko sekundi telo je opet bilo nepomično, beživotno. Mihail, koji je ceo događaj odgledao ravnodušno, uzeo je pokrov i prekrio leš.

Prišao mi je i uhvatio me za drhtave ruke. Pogledao me je kao da želi da vidi u mojim očima hoću li biti kadra da ostanem kraj njega posle ovoga čemu sam prisustvovala. Htela sam da nađem reči da opišem svoj strah, da mu kažem koliko greši... Sve što sam uspela bilo je da promucam da me izvede odatle. Tako je i uradio.

Vratili smo se u hotel „*Kolumbo*“. Ispratio me je do moje sobe, naručio da mi donesu toplu supu i utoplilo me dok sam je jela.

„Žena koju si noćas videla umrla je pre šest nedelja pod točkovima tramvaja. Skočila je da spase dete koje se igralo na šinama i nije mogla da izbegne sudar. Točkovi su joj odrekli ruke u visini lakta.

Umrta je na ulici. Niko ne zna njeno ime. Niko je nije tražio. Ima na desetine takvih kao što je ona. Svakog dana...

„Mihaile, ne razumeš... Ti ne možeš da uradiš božji posao...”

Pomilovao me je po čelu i tužno mi se nasmešio, klimajući glavom.

„Laku noć“, rekao je.

Krenuo je ka vratima, zastavši pre no što je izašao.

„Ako sutra ne budeš ovde“, rekao je, „razumeću.“

Dve nedelje kasnije venčali smo se u barselonskoj katedrali.

23.

Mihail je želeo da taj dan bude meni poseban.

Uredio je sve tako da ceo grad postane dekoracija iz bajke. Moje kraljevanje u tom svetu iz sna završilo se zauvek na stepenicama ispred katedrale. Toliko brzo da nisam čula čak ni vriskanje okupljenog naroda.

Kao divlja životinja koja iskače iz gustiša, Sergej je izronio iz mase i bacio mi kiselinu u lice. Kiselina je izjela moju kožu, moje kapke i moje ruke. Odrala je moje grlo i odsekla mi glas. Progovorila sam tek dve godine kasnije, kada me je Mihail popravio kao pokvarenu lutku. To je bio početak horora.

Radovi u našoj kući su obustavljeni i preselili smo se u tu nedovršenu palatu. Od nje smo napravili tamnicu koja se dizala nebu pod oblake, na samom vrhu brda. Bilo je to hladno i mračno mesto. Niz kula i lukova, svodova i spiralnih stepenica koje nisu nikuda vodile. Ja sam živela zatvorena u sobi na vrhu kule. U nju nije mogao ući niko osim Mihaila i, ponekad, doktora Šelija.

Prvu godinu sam provela ošamućena morfijumom, zarobljena u dugi košmar. Činilo mi se da u snovima vidim Mihaila kako eksperimentiše sa mnom isto kao što je radio s onim telima napuštenim u bolnicama i mrtvačnicama. Kako me popravlja, podsmevajući se prirodi. Kada sam došla sebi, ustanovila sam da su moji snovi bili java. On mi je vratio glas. Rekonstruisao mi je grlo i usta da mogu da se hranim i govorim. Promenio mi je nervne završetke tako da ne osećam bol od rana koje je kiselina napravila na mom telu. Tako je, prevarila sam smrt, ali sam postala još jedno u nizu Mihailovih prokletih stvorenja.

Mihail je u međuvremenu izgubio svoj uticaj u gradu. Niko ga nije podržavao. Njegovi nekadašnji saveznici okrenuli su mu leđa i napustili ga. Policija i sudske vlasti krenuli su u hajku na njega. Njegov partner Sentis bio je mešetar, prevrtljiv i zavidan. Dao je lažne informacije koje su dovodile Mihaila u vezu s hiljadama predmeta o kojima on ništa nije znao. Hteo je da mu onemogućí upravljanje preduzećem. Bio je još jedna ostrvljena zver. Svi su želeli da vide Mihaila kako pada sa svog pijedestala da bi proždrali njegove ostatke. Vojska licemera i laskavaca pretvorila se u hordu

izgladnelih hijena. Ništa od svega toga nije iznenadilo Mihaila. Od početka je verovao samo svom prijatelju Šeliju i Luisu Klaretu.

„Ljudska prevrtljivost“, govorio je, „samo je fitilj u potrazi za plamenom.“

Ali ta izdaja je naposljetku prekinula tanku vezu koja ga je spajala sa spoljnim svetom. Potražio je utočište u svom ličnom lavirintu samoće i počeo da se ponaša sve ekstravagantnije. U podrumima je gajio desetine primeraka jednog insekta koji ga je opčinjavao, crnog leptira poznatog kao *teufel*. Ubrzo su crni leptiri nastanili kulu. Sletali bi na ogledala, slike i nameštaj kao nemi čuvari. Mihail je zabranio posluži da ih ubijaju ili da se usude da im priđu. Roj insekata crnih krila leteo je hodnicima i salama. Ponekad bi sleteli na Mihaila i prekrili ga celog. On se ne bi ni mrdnuo. Kada bih ga videla takvog, uplašila bih se da ću ga zauvek izgubiti.

Tih dana je počelo moje prijateljstvo s Luisom Klaretom, koje traje i danas. On je bio taj koji me je obaveštavao o događajima s one strane zidina tog utvrđenja. Mihail mi je pričao lažne priče o *Kraljevskom pozorištu* i mom povratku na scenu. Govorio je da će popraviti štetu koju je kiselina napravila, da ću pevati glasom koji više nije pripadao meni... Obmane. Luis mi je ispričao da su radovi na *Kraljevskom pozorištu* obustavljeni. Fondovi su potrošeni mesecima pre toga. Zgrada je bila ogromna beskorisna pećina... Mihailov spokoj bio je puka fasada. Nedeljama i mesecima ne bi izašao iz kuće. Provodio je čitave dane zatvoren u svoju radnu sobu, jedva da je išta jeo i pio. Džoan Šeli se, kako mi je kasnije sam priznao, bojavao za njegovo zdravlje i zdrav razum. Poznavao ga je bolje nego iko i od početka mu je asistirao u eksperimentima. On je bio taj koji mi je direktno ispričao sve o Mihailovoj opsednutosti degenerativnim bolestima, o njegovom očajničkom pokušaju da pronađe mehanizme kojima je priroda deformisala tela i dovodila ih do atrofiranja. Uvek je u njima video snagu, red i volju s one strane svakog razuma. Pred njegovim očima, priroda je bila beštija koja je gutala sopstvenu decu i nisu je zanimali ni sudbina ni sreća bića koja je nosila u sebi. Skupljao je fotografije neobičnih slučajeva atrofije i medicinskih fenomena. Nadao se da će u tim ljudskim bićima naći potreban odgovor: kako prevariti đavola.

Tada su postali vidljivi i prvi simptomi bolesti. Mihail je znao da je nosi u sebi i strpljivo je čekao. Znao je oduvek, još od kada je video kako mu brat umire u Pragu. Njegovo telo počelo je da se samouništava. Kostii su mu se raspadale. Mihail je krio šake rukavicama. Krio je svoje lice i telo. Izbegavao je moje društvo. Ja sam se pravila da ne primećujem, ali bilo je tačno: njegova silueta se transformisala.

U zoru jednog zimskog dana probudili su me njegovi povici. Mihail je otpuštao poslugu vičući iz sveg glasa. Niko nije odbio da ode, jer su svi počeli da ga se plaše poslednjih meseci. Samo je Luis odbio. Mihail je, plačući od besa, uništio sva ogledala i otrčao da se zatvori u svoju radnu sobu.

Jedne noći zamolila sam Luisa da ode po doktora Šelija. Mihail je dve nedelje bio zatvoren i nije odgovarao na moje pozive. Čula sam ga kako jeca iza zatvorenih vrata radne sobe, kako razgovara sam sa sobom... Više nisam znala šta da radim. Gubila sam ga. Uz Šelijevu i Luisovu pomoć provalila sam u radnu sobu i uspela da ga izvučem odande. Zgroženi, ustanovili smo da je Mihail za to vreme operisao sopstveno telo pokušavajući da popravi svoju levu šaku, koja se pretvarala u grotesknu i neupotrebljivu kandžu. Šeli mu je dao lek za smirenje i bdeli smo nad njim do zore. Te duge noći, očajan što mu stari drug toliko pati, Šeli je otvorio dušu, kršeći tako obećanje da nikada neće govoriti o priči koju je Mihail njemu ispričao pre mnogo godina.

Čuvši njegove reči, razumela sam da ni policija ni inspektor Florijan nisu mogli ništa da urade. Nikada nisu posumnjali da zapravo gone utvaru. Mihail nikada nije bio kriminalac ni varalica. Mihail je jednostavno bio čovek koji je mislio da je njegova sudbina da prevari smrt pre nego što ona prevari njega.“

„Mihail Kolvenik je rođen u kanalizacionim tunelima u Pragu poslednjeg dana devetnaestog veka. Njegova majka bila je sedamnaestogodišnja služavka koja je služila u palati visokih plemića. Zbog svoje lepote i nevinosti postala je miljenica svog gospodara. Kada se doznalo da je trudna, izbačena je kao šugavo kuće na ulice prekrivene snegom i štrokom. Obeležena zauvek.

Tih godina zime su kosile sve živo na ulici. Govorilo se da su se beskućnici krili u starim tunelima kanalizacije. Lokalno predanje

kazivalo je o pravom pravcatom gradu tame ispod ulica Praga, u kom su hiljade obespravljenih provodile svoj život ne videći nikad belog dana. Bogomoljci, bolesni, siročad i begunci. Među njima je zaživeo kult jedne zagonetne osobe koju su zvali *Princem Ubogih*. Govorilo se da nema godine, da mu je lice anđeosko, a pogled vatren. Da je živeo prekriven plastom od crnih leptira i da je primao u svoje kraljevstvo one kojima je okrutan svet oduzeo priliku da prežive na površini.

Tražeci taj svet senki, devojka je ušla u podzemlje da bi preživela. Ubrzo je otkrila da je predanje tačno. Ljudi su u tunelima živeli u tami i imali svoj sopstveni svet, sopstvene zakone i sopstvenog boga: *Princa Ubogih*. Niko ga nikada nije video, ali svi su verovali u njega i prinostili mu darove. Svi su žigosali telo znakom crnog leptira. Proročanstvo je predskazalo da će jednog dana *Princ Ubogih* poslati mesiju, da će ovaj doći u tunele i dati svoj život da iskupi iz patnji njihove stanovnike. Taj će pak mesija umreti od sopstvene ruke.

Tu je mlada majka donela na svet blizance: Andreja i Mihaila. Andrej je rođen obeležen strašnom bolešću. Njegove kosti nisu uspevale da očvrsnu i njegovo telo je raslo bez forme i strukture. Jedan od stanovnika tunela, lekar kog je gonila pravda, objasnio joj je da je bolest neizlečiva. Kraj je bio samo pitanje vremena. Međutim, njegov brat Mihail bio je vispren dečak povučenog karaktera koji je sanjao da jednog dana izađe iz tunela i izroni u svet na površini. Često je maštao o tome da je možda baš on taj mesija koji se čeka. Nikada nije saznao ko mu je otac, tako da je u svojoj glavi tu ulogu dodelio *Princu Ubogih*, za kog je verovao da ga čuje u svojim snovima. Na njemu nije bilo vidljivih znakova strašne bolesti koja će ubiti njegovog brata. Andrej je zaista umro sedam godina kasnije, ne izašavši nikada iz kanalizacije. Njegovo telo je bilo sahranjeno u podvodnim strujama, već prema običajima ljudi iz tunela. Mihail je, kada mu je brat blizanac preminuo, upitao majku zašto se dogodilo nešto takvo.

„To je božja volja, Mihaile“, odgovorila mu je majka.

Mihail nikada neće zaboraviti te reči. Smrt malog Andreja bila je udarac koji njegova majka nije prebrodila. Tokom naredne zime razbolela se od upale pluća. Mihail je bio pored nje do poslednjeg

trenutka, držeći je za drhtavu ruku. Imala je dvadeset šest godina i lice starice.

„Je li i ovo božja volja, majko?“, upitao je Mihail beživotno telo.

Nikada nije dobio odgovor. Nekoliko dana kasnije mladi Mihail izašao je na površinu. Više ga ništa nije vezivalo za podzemni svet. Izgladneo i promrzao, potražio je zaklon u jednom ulazu. Usud je hteo da ga tu pronade neki lekar koji se vraćao iz vizite, Antonin Kolvenik. Doktor ga je uzeo i odveo u krčmu, u kojoj mu je naručio nešto toplo da jede.

„Kako se zoveš, dete?“

„Mihail, gospodine.“

Antonin Kolvenik je prebledeo.

„Imao sam sina koji se zvao kao ti. Umro je. Gde je tvoja porodica?“

„Nemam porodicu.“

„Gde ti je majka?“

„Odneo ju je Bog.“

Doktor je ozbiljno klimnuo glavom. Uzeo je svoj koferčić i izvadio iz njega neku napravu pred kojom je Mihail zinuo od čuda. Mihail je krajičkom oka video i druge instrumente unutra. Blistave. Čudesne.

Doktor je spustio tu čudnu stvar na njegove grudi i krajeve stavio u uši.

„Šta je to?“

„Služi da se čuje šta kažu tvoja pluća... Udahni duboko.“

„Jeste li vi čarobnjak?“, upitao ga je Mihail, zabezeknut.

Doktor se nasmešio.

„Ne, nisam čarobnjak. Ja sam samo lekar.“

„U čemu je razlika?“

Antonin Kolvenik je izgubio suprugu i sina u epidemiji kolere pre mnogo godina. Sada je živeo sam, imao je skromnu hiruršku ordinaciju i pasiju prema delima Riharda Vagnera. Posmatrao je tog dronjavog dečaka radoznalo i sažaljivo. Mihail se osmehnuo nudeći najbolje od sebe.

Doktor Kolvenik je odlučio da ga uzme pod svoju zaštitu i povede ga da živi s njim. Tu je proveo narednih deset godina. Od dobrog doktora dobio je obrazovanje, dom i ime. Mihail jedva da je bio adolescent kada je počeo da asistira svom staratelju u njegovim operacijama i da uči tajne ljudskog tela. Tajanstvena božja volja

pokazivala se u složenim skeletima od krvi i mesa, oživljenim neshvatljivom iskrom magije. Mihail je upijao ta znanja žudno, uveren u to da se u toj nauci nalazi poruka koju je očekivao da otkrije.

Mihail još nije napunio dvadeset godina kada ga je smrt ponovo posetila. Zdravlje starog doktora slabilo je već neko vreme. Srčani udar uništio je polovinu njegovog srca jedne Badnje večeri dok su planirali putovanje na kom bi Mihail upoznao južnu Evropu. Antonin Kolvenik je umirao. Mihail se zakleo da mu njega smrt neće uzeti.

„Moje srce je umorno, Mihaile“, govorio je stari doktor. „Vreme je da pođem u susret mojoj Fridi i mom drugom Mihailu...“

„Ja ću vam dati drugo srce, oče.“

Doktor se nasmešio. Taj neobični mladić i njegove ekstravagantne ideje... Jedino se bojao da napusti ovaj svet da ga ne bi ostavio samog i bespomoćnog. Mihailovi jedini drugovi bile su knjige. Šta će biti s njim?

„Već si mi dao deset godina društva, Mihaile“, rekao mu je. „Sada treba da misliš na sebe. Na svoju budućnost.“

„Neću vas pustiti da umrete, oče.“

“Mihaile, sećaš li se onog dana kada si me pitao u čemu je razlika između doktora i čarobnjaka? E pa dobro, Mihaile, nema magije. Naše telo počinje da propada kada se rodi. Krhki smo. Prolazna bića. Ono što od nas ostaje naša su dela, dobro ili zlo koje činimo bližnjima. Razumeš li šta želim da ti kažem, Mihaile?”

Deset dana kasnije, policija je pronašla Mihaila sveg krvavog kako plače pored tela leša čoveka kog je naučio da zove ocem. Komšije su pozvale policiju kada su osetile čudan miris i čule mladićevo zapomaganje. U zaključku policijskog izveštaja pisalo je da je Mihail, poremećen zbog smrti doktora, ovoga raskomadao u pokušaju da rekonstruiše njegovo srce koristeći mehanizam ventila i zupčanika. Mihail je bio smešten u ludnicu u Pragu, iz koje je pobegao dve godine kasnije, praveći se da je mrtav. Kada su vlasti došle u mrtvačnicu po telo, pronašli su samo beli čaršav i crne leptire kako lete oko njega.

Mihail je došao u Barselonu sa začecima svog ludila i bolesti koja će mu se pojaviti mnogo godina kasnije. Slabo se interesovao za materijalne stvari i nije voleo da se druži. Nikada se nije ponosio

bogatstvom koje je stekao. Imao je običaj da kaže da niko ne zaslužuje ni paru više od onoga što je spreman da ustupi onima kojima je novac potrebniji nego njemu. One noći u kojoj sam ga upoznala Mihail mi je rekao da život, iz nekog razloga, ima običaj da nam da ono što od njega ne tražimo. Njemu je doneo bogatstvo, slavu i moć, a njegova duša je želela samo duševni mir, da može da ućutka seni koje su živele u njegovom srcu...“

„U mesecima koji su usledili nakon incidenta u njegovoj radnoj sobi, Šeli, Luis i ja smo se dogovorili da držimo Mihaila daleko od njegovih opsesija i da ga rasonodimo.

To nije bio lak zadatak. Mihail je uvek znao kada ga lažemo, iako nam to nije govorio. Pratio nas je, glumeći poslušnost i pokazujući rezigniranost u pogledu svoje bolesti... Kada bih ga pogledala u oči, međutim, čitala bih u njima crnilo koje je natapalo njegovu dušu. Prestao je da nam veruje. Bedni uslovi u kojima smo živeli dodatno su se pogoršali. Banke su blokirale naše račune, a dobra *Velo-Granelja* zaplenila je Vlada. Sentis, koji je verovao da će zahvaljujući svojim malverzacijama postati apsolutni vlasnik preduzeća, bio je na pragu bede. Pripao mu je samo stari Mihailov stan u ulici Prinsesa. Mi smo uspeali da zadržimo samo ono što je Mihail bio stavio na moje ime, *Veliko kraljevsko pozorište*, ovu grobnicu koja ničemu ne služi i u koju sam se na kraju sklonila, i jednu staklenu baštu pored železnice u Sariji koju je Mihail nekada davno koristio kao radionicu za svoje lične eksperimente.

Da bismo imali šta da jedemo, Luis se pobrinuo da proda moj nakit i moje haljine onom ko je navise ponudio. Moja devojačka sprema, koju nikada nisam upotrebila, postala je izvor našeg izdržavanja. Mihail i ja jedva da smo razgovarali. On je lutao po našoj vili kao utvara, sve izobličeniji. Njegove ruke više nisu mogle ni knjigu da drže. Čitao je s teškom mukom. Više ga nisam čula da plače. Sada se samo smeja. Njegov gorki smeh upola noći ledio mi je krv u žilama. Svojim atrofiranim rukama pisao je u svesku nečitkim slovima čitave strane čiji nam sadržaj nije bio poznat. Kada bi doktor Šeli došao da ga poseti, Mihail bi se zatvorio u svoju radnu sobu i odbijao da izađe sve dok njegov prijatelj ne bi otišao. Priznala sam Šeliju svoju bojazan da Mihail razmišlja da oduzme sebi život. Šeli

mi je rekao da se on plaši nečeg mnogo goreg. Nisam umela ili nisam htela da razumem na šta misli.

Još jedna bezumna ideja motala mi se po glavi već neko vreme. Mislim da sam u njoj videla način da spasem Mihaila i naš brak. Odlučila sam da rodim dete. Bila sam uverena da će, ako uspem da mu rodim dete, Mihail pronaći motiv da nastavi da živi i da mi se vrati. Prepustila sam se toj iluziji. Celo moje telo gorelo je od želje da začnem to biće spasa i nade. Maštala sam o tome da gajim malog Mihaila, čistog i nevinog. Moje srce žudelo je za tim da ima drugu verziju njegovog oca, oslobođenu svakog zla. Nisam mogla da dozvolim da Mihail nasluti šta smeram, inače bi glatko odbio. Znala sam da će mi biti previše naporno da nađem trenutak da s njim ostanem nasamo.

Kao što rekoh, Mihail me je već neko vreme izbegavao. Zbog svoje izobličenosti osećao se neprijatno u mom prisustvu. Bolest je počela da mu napada govor. Mucao je, pun besa i stida. Mogao je da uzima samo tečnost. Moji napori da pokažem kako mi njegovo stanje ne izaziva odvratnost, da niko bolje od mene ne razume i ne deli njegovu patnju, kao da su samo pogoršavali stvari. Ali imala sam strpljenja i, makar jednom u životu, verovala da sam prevarila Mihaila. A prevarila sam sebe samu. To je bila moja najgora greška.

Kada sam saopštila Mihailu da ćemo dobiti dete, njegova reakcija me je prestravila. Nestao je na skoro mesec dana. Luis ga je pronašao u starom stakleniku Sarije nekoliko nedelja kasnije, bez svesti. Radio je bez odmora. Uspeo je da rekonstruiše svoje grlo i svoja usta. Njegov izgled je bio monstrozozan. Dao je sebi dubok glas, metalan i zlokoban. Vilice su mu bile obeležene metalnim očnjacima. Lice mu je bilo neprepoznatljivo. Samo su mu oči ostale iste. Prizor je bio jeziv, a Mihailova duša, koju sam ja volela, još se pekla u svom sopstvenom paklu. Pored njegovog tela, Luis je pronašao niz mehanizama i stotine skica. Naterala sam Šelija da ih pogleda dok se Mihail oporavljao dugim spavanjem iz kog se nije probudio tri dana. Doktorovi zaključci bili su zastrašujući. Mihail je potpuno izgubio zdrav razum. Planirao je da potpuno rekonstruiše svoje telo pre nego što ga bolest celog proguta.

Zatvorili smo ga na vrh kule, u jednu nepristupačnu sobu.

Rodila sam našu ćerku slušajući zversko urlikanje svog muža, zatvorenog kao beštija. S njom nisam provela nijedan dan. Doktor Šeli je preuzeo staranje o njoj i obećao da će je gledati kao rođenu ćerku. Zvaće se Marija i, isto kao ja, nikada neće upoznati svoju pravu majku. Ono malo života što mi je ostalo u srcu otišlo je s njom, ali ja sam znala da nemam izbora. U vazduhu se osećalo da će vrlo brzo doći tragedija. Mogla sam je osetiti kao otrov. Ostalo mi je samo da čekam. Kao i uvek, završni udarac došao je odakle smo se najmanje nadali.“

„Benhamin Sentis, kog su zavist i pohlepa doveli do prosjačkog štapa, u međuvremenu je kovao svoju osvetu. Već se svojevremeno sumnjalo da je on bio taj koji je pomogao Sergeju da pobegne nakon što me je napao ispred katedrale. Kao u predskazanju ljudi iz tunela, ruke koje mu je Mihail napravio pre mnogo godina unesrećile su ga i izdale. Poslednje noći 1948. godine Benhamin Sentis se vratio da Mihailu, kog je veoma mrzeo, zada poslednji udarac.

Tokom tih godina, moji nekadašnji staratelji, Sergej i Tatjana, živeli su skriveni. I oni su bili željni osвете. Kucnuo je čas. Sentis je znao da se Florijanova jedinica sprema da pretrese našu kuću u parku Guelj narednog dana, u potrazi za navodnim inkriminišućim dokumentima protiv Mihaila. Da se taj pretres dogodio, njegove laži i prevare postale bi očigledne. Malo pre dvanaest, Sergej i Tatjana prosuli su nekoliko kantica benzina oko naše kuće. Sentis, kukavica, uvek u senci, gledao je iz kola kako se pale prvi plamenovi, a onda je pobegao odatle.

Kada sam se probudila, plavičasti dim peo se uz stepenice. Vatra se proširila za nekoliko minuta. Luis me je izbavio i uspeo da spase naše živote tako što je skočio s balkona na trem iznad garaža pa odatle u vrt. Kada smo se okrenuli, plamen je u potpunosti obavijao prva dva sprata i peo se ka kuli, gde smo i dalje držali zaključanog Mihaila. Htela sam da potrčim ka požaru da ga spasem, ali me je Luis, ignorišući moje povike i otimanje, zadržao u svom naručju. U tom trenutku smo ugledali Sergeja i Tatjanu. Sergej se smejao kao luđak. Tatjana je drhtala ćutke, ruke su joj bazdele na benzin. Ono što se zatim desilo ostalo je u mom pamćenju kao prizor otet iz košmara. Plamen je zahvatio vrh kule. Prozori su prsli i napravili kišu stakla. Najednom je iz vatre izronila jedna prilika. Mislila sam da

vidim crnog anđela kako se obrušava niz zidine. Bio je to Mihail. Spuštao se niz zidove kao pauk, držeći se metalnim kandžama koje je sebi napravio. Kretao se jezivom brzinom. Sergej i Tatjana su ga gledali zabezeknuti, ne shvatajući sasvim šta je to što vide. Senka se bacila na njih i nadljudskom snagom ih uvukla u kulu. Videvši ih kako nestaju u tom paklu, izgubila sam svest.

Luis me je odveo u jedino sklonište koje nam je ostalo, ruševine *Velikog kraljevskog pozorišta*. To je naš dom sve do danas. Narednog dana vesti su objavile tragediju. Dva tela pronađena su zagrljena na tavanu, spaljena. Policija je zaključila da smo to Mihail i ja. Samo smo mi znali da se zapravo radi o Sergeju i Tatjani. Nikada nije pronađeno treće telo.

Tog istog dana Šeli i Luis otišli su u staklenik u Sariji da traže Mihaila. Nije bilo ni traga od njega. Transformacija samo što se nije desila. Šeli je pokupio sve njegove papire, nacрте i beleške da ne ostane nikakav trag. Nedeljama ih je proučavao, očekujući da u njima nađe ključ za pronalaženje Mihaila. Znali smo da se krije u nekom delu grada, da čeka, da privodi kraju svoju transformaciju. Zahvaljujući njegovim beleškama, Šeli je prozreo Mihailov plan. Dnevnicu su opisivali seruni napravljen od esencije leptira koje je gajio godinama, serum uz pomoć kog je Mihail na moje oči oživeo leš žene u fabrici *Velo-Granelja*. Konačno, razumela sam šta namerava. Mihail se bio povukao da umre. Morao je da se ratosilja svog poslednjeg ljudskog daha da bi mogao da pređe na onu stranu. Kao i crni leptir, njegovo telo je otišlo da se sahrani da bi se ponovo rodilo u tami. I kada se vrati, to više neće biti Mihail Kolvenik. Vratice se kao zver.“

Njene reči odjeknule su *Velikim kraljevskim pozorištem*.

„Mesecima nismo imali vesti od Mihaila niti smo uspeali da nađemo njegovo skrovište“, nastavila je Eva Irinova. „Verovali smo u dubini duše da će njegov plan propasti. Nismo bili u pravu. Godinu dana nakon požara, dva inspektora su ušla u *Velo-Granelj* po anonimnoj dojavu. Naravno, ponovo Sentis. Kako nije imao vesti od Sergeja i Tatjane, naslućivao je da je Mihail živ. Fabrička postrojenja bila su zapečaćena i niko im nije imao pristup. Dvojica inspektora unutra su zatekla uljeza. Pucali su i ispraznili šaržere, ali...“

„Zato meci nikada nisu pronađeni“, setio sam se Florijanovih reči. „Kolvenikovo telo ih je sve apsorbovalo...“

Stara dama je klimnula glavom.

„Tela policajaca pronađena su raskomadana“, rekla je. „Niko nije mogao da objasni šta se dogodilo. Osim Šelija, Luisa i mene. Mihail se vratio. U narednim danima, svi članovi nekadašnjeg upravnog odbora *Velo-Granelja* koji su ga bili izdali umrli su pod veoma nejasnim okolnostima. Naslućivali smo da se Mihail krije u kanalizaciji i da koristi tunele da se kreće gradom. Njemu to nije bio nepoznat svet. Ostala je samo jedna nepoznanica. Zašto je došao u fabriku? Njegove radne sveske ponovo su nam dale odgovor: *serum*. Morao je da ubrizgava serum da bi se održao u životu. Rezerve u kuli bile su uništene, a one koje je držao u stakleniku nesumnjivo je istrošio. Doktor Šeli je podmitio jednog oficira u policiji da nas pusti da uđemo u fabriku. Tu smo pronašli ormar s dve poslednje bočice seruma. Šeli je jednu sačuvao krišom. Posle čitavog života borbe s bolešću, smrti i bolom, nije bio u stanju da uništi taj serum. Morao je da ga prouči, da otkrije njegove tajne... Analizirajući ga, uspeo je da sintetiše složeno jedinjenje na bazi žive kojim bi ublažio njegovu moć. Natopio je dvanaest srebrnih metaka tim jedinjenjem i sačuvao ih, nadajući se da nikada neće morati da ih upotrebi.“

Shvatio sam da su to bili meci koje je Šeli dao Luisu Klaretu. Ja sam i dalje bio živ zahvaljujući njima.

„A Mihail?“, upitala je Marina. „Bez seruma...“

„Pronašli smo njegov leš u kanalizaciji ispod Gotske četvrti“, rekla je Eva Irinova. „Ono što je od njega ostalo, jer se bio pretvorio u ogavno stvorenje koje smrdi na crkotinu uz pomoć koje je sebe rekonstruisao...“

Starica je podigla pogled ka svom starom prijatelju Luisu. Šofer je uzeo reč i dovršio priču.

„Sahranili smo telo na groblju u Sariji, u jednom grobu bez imena“, objasnio je. „Zvanično, gospodin Kolvenik umro je godinu dana pre toga. Nismo mogli da otkrijemo istinu. Ako bi Sentis otkrio da je gospođa živa, ne bi stao dok je ne bi uništio. Osudili smo sebe na život u tajnosti na ovom mestu...“

„Tokom godina, verovala sam da Mihail počiva u miru. Išla sam na grob poslednje nedelje u mesecu, kao onog dana kada sam ga

upoznala, da ga posetim i podsetim da ćemo se, brzo, vrlo brzo, ponovo sastati... Živeli smo u svetu uspomena i zaboravili na nešto suštinski važno...“

„Šta to?“, upitao sam.

„Na Mariju, našu ćerku.“

Marina i ja smo se pogledali. Setio sam se da je Šeli bacio u vatru fotografiju koju smo mu pokazali. Devojčica koja se videla na onoj slici bila je Marija Šeli. Odnevši album iz staklenika, ukrali smo Mihailu Kolveniku jedinu uspomenu na ćerku koju nije upoznao.

“Šeli je odgojio Mariju kao svoju ćerku, ali je ona oduvek naslućivala da priča koju joj je doktor ispričao nije bila tačna, to da joj je majka umrla na porođaju... Šeli nikad nije umeo da laže. S vremenom, Marija je pronašla stare Mihailove sveske u doktorovom studiju i rekonstruisala priču koju sam vam ispričala. Marija se rodila s očevim ludilom. Sećam se da se, onog dana kad sam Mihailu saopštila da sam trudna, on nasmešio. Taj osmeh me je ispunio nemirom, mada tada nisam znala zašto. Tek sam

posle mnogo godina pronašla u Mihailovim spisima da se crni leptir iz kanalizacije hrani sopstvenom decom i da vodi sa sobom u smrt jednu od svojih larvi, koju proguta kad oživi... Kada ste vi otkrili staklenik prateći me s groblja, i Marija je napokon pronašla ono što je godinama tražila. Bočicu sa serumom koju je Šeli krio... I trideset godina kasnije, Mihail se vratio iz smrti. Od tada se hranio njome, stvarajući sebe iznova delovima tuđih tela, dobijajući snagu, praveći druge slične sebi...“

Progutao sam pljuvačku i setio se onoga što sam video prethodne noći u tunelima.

„Kada sam shvatila šta se dešava“, nastavila je dama, „htela sam da upozorim Sentisa da će on biti prvi koji će pasti. Da ne bih otkrila svoj identitet, iskoristila sam tebe, Oskare, s onom posetnicom. Verovala sam da će ga strah, kada je vidi i čuje od tebe ono malo što znaš, naterati da reaguje i da se zaštiti. Ponovo sam potcenila starog pokvarenjaka... Hteo je da pođe u susret Mihailu i da ga uništi. Povukao je za sobom i Florijana... Luis je otišao na groblje u Sariji i ustanovio da je grob prazan. U početku smo mislili da nas je Šeli izdao. Mislili smo da je on bio taj koji je posećivao staklenik, pravio nova bića... Da možda nije hteo da umre a da ne shvati tajne koje je

Mihail ostavio bez objašnjenja... Nikada nismo bili sigurni u njega. Kada smo shvatili da štiti Mariju, bilo je prekasno... Sada će Mihail doći po nas.“

„Zašto?“, upitala je . „Zašto bi se vraćao na ovo mesto?“

Dama je ćutke otkopčala dva gornja dugmeta svoje haljine i izvadila lanac s medaljonom. Lanac je držao staklenu bočicu u kojoj je sijala tečnost grimizne boje.

„Zbog ovog“, reče.

24.

Posmatrao sam bočicu sa serumom u kontrastu kad sam nešto začuo. I Marina je čula. Nešto se vuklo preko kupole pozorišta.

„Ovde su“, rekao je Luis Klaret s vrata, mračnim glasom.

Eva Irinova, nimalo iznenađena, vratila je bočicu na mesto. Video sam kako Luis Klaret vadi revolver i proverava da li je napunjen. U njemu su blistali srebrni meci koje mu je dao Šeli.

„Sada morate da pođete“, naredila nam je Eva Irinova. „Sada kad znate istinu, naučite da je zaboravite.“

Njeno lice bilo je skriveno iza vela, a njen mehanički glas nije imao nikakav ton. Nisam nikako mogao da zaključim koji je cilj njenih reči.

„Vaša tajna je sigurna s nama“, rekao sam za svaki slučaj.

„Istina je uvek na sigurnom od ljudi“, uzvratila je Eva Irinova. „Krenite.“

Klaret nam je pokazao da pođemo s njim i da izađemo iz svlačionice. Kroz staklenu kupolu mesec je projektovao pravougaonik srebrnastog svetla na binu. Preko bine, ocrtane kao senke koje plešu, videle su se siluete Mihaila Kolvenika i njegovih stvorenja. Podigao sam pogled i učinilo mi se da ih vidim možda desetak.

„Bože dragi...“, promrmljala je Marina pored mene.

Klaret je gledao u istom pravcu. Video sam strah u njegovom pogledu. Jedna od silueta je iz sve snage udarila o staklo. Klaret je povukao obarač revolvera i nanišanio. Stvorenje je i dalje udaralo i videlo se da će staklo popustiti za nekoliko sekundi.

„Postoji jedan tunel ispod otvora za orkestar koji ide ispod partera do predvorja“, obavestio nas je Klaret ne skidajući pogled s kupole. „U podu ispod glavnih stepenica pronaći ćete vrata koja vode do prolaza. Pratite ga do požarnog izlaza...“

„Zar nije lakše da se vratimo putem kojim smo došli?“, upitao sam. „Kroz vaš stan...“

„Ne. Tamo su već bili...“

Marina me je uhvatila i povukla.

„Uradimo šta nam čovek kaže, Oskare.“

Pogledao sam u Klareta. U njegovim očima se mogla pročitati hladna smirenost nekoga ko ide u susret smrti golim licem. Sekund

kasnije, staklo kupole je puklo u hiljadu parčića i biće u obliku vuka bacilo se na binu, urlajući. Klaret mu je pucao u lobanju i pogodio iz prve, ali su se gore već ocrtavale siluete ostalih stvorenja. Prepoznao sam Kolvenika smesta, u sredini. Na jedan njegov znak, svi su se pokrenuli, grabeći ka pozornici.

Marina i ja smo skočili u otvor za orkestar i pratili Klaretova uputstva dok nam je on pokrivao leđa. Ponovo sam začuo pucanj, zaglušujuć. Osvrnuo sam se još jednom pre nego što uđoh u uski prolaz. Telo uvijeno u krvave krpe strovalilo se na binu i bacilo na Klareta. Metak mu je u grudima napravio rupu veličine pesnice. Pušila se.

Stvorenje je nastavilo da napreduje kada sam zatvorio vrata u podu i gurnuo Marinu napred.

„Šta će biti s Klaretom?“

„Ne znam“, slagao sam je. „Trči.“

Krenuli smo kroz tunel. Nije bio širi od metar i viši od metar i po. Bilo je neophodno sagnuti se i pridržavati za zidove da se ne bi izgubila ravnoteža. Jedva da smo se pomerili nekoliko metara kada smo začuli korake iznad sebe. Pratili su nas kroz parter, njušeći nas. Eho pucnjave postajao je sve jači. Pitao sam se koliko je vremena i metaka ostalo Klaretu pre nego što ga te zveri rastrgnu.

Najednom je neko podigao drvenu ploču iznad naših glava. Svetlo je prodrlo do nas kao nož, zalepljujući nas, i nešto je palo kraj naših nogu, mrtva težina. Klaret. Njegove oči bile su prazne, beživotne. Cev pištolja i dalje se pušila u njegovoj ruci. Nije bilo vidljivih povreda ni rana na njegovom telu, ali nešto nije bilo na mestu.

Marina je pogledala preko mene i zaječala. Polomili su mu vrat brutalnom snagom i lice mu je gledalo unazad. Jedna senka nas je prekrila i videh kako crni leptir sleće na Kolvenikovog vernog prijatelja. Zbunjen, nisam ni shvatio da je Mihail tu sve dok nije prošao kroz napuklo drvo i svoju kandžu obavio oko Marininog vrata. Podigao ju je kao teg i odveo od mene pre nego što sam mogao da je uhvatim. Viknuo sam njeno ime. I onda mi se obratio. Nikada neću zaboraviti njegov glas.

„Ako hoćeš da vidiš svoju drugaricu u jednom komadu, donesi mi bočicu.“

Nijedna misao mi nije pala na pamet tokom nekoliko sekundi. Zatim me je teskoba vratila u stvarnost. Nagnuo sam se nad Klaretovo telo i krenuo da cimam revolver iz njegove ruke. Mišići njegove šake stegli su se oko drške u smrtnom grču. Kažiprst je bio zakovan za okidač. Otvarajući prst po prst, konačno sam postigao svoj cilj. Otvorio sam bubanj i ustanovio da nema municije. Prepipao sam Klaretove džepove tražeći još metaka. Pronašao sam još jedno punjenje, šest srebrnih metaka izrezbarenog vrha. Jadan čovek nije imao vremena da napuni pištolj. Senka prijatelja kom je posvetio svoj život oduzela mu je njegov tupim, brutalnim udarcem pre nego što je uspeo da napuni pištolj. Možda, posle toliko godina strahovanja od tog susreta, Klaret nije bio u stanju da puca u Mihaila Kolvenika, ili ono što je od njega ostalo. Više nije bilo ni važno.

Tresući se, išao sam uza zidove tunela do partera i krenuo u potragu za Marinom.

Meci doktora Šelija ostavili su za sobom posejana tela na bini. Drugi su završili na visećim lusterima, iznad loža... Luis Klaret se izborio sa zverinjakom koji je pratio Kolvenika. Gledajući pokošene leševe, čudovišna stvorenja, nisam mogao a da ne pomislim da je to najbolja sudbina koja je mogla da ih zadesi. Bez života, veštačka priroda ugrađenih zglobova i delova koji su ih činili postajala je upadljivija. Jedno telo je ležalo u središnjem prolazu partera, licem nagore, razvaljenih vilica. Prekoračio sam ga. Praznina u njegovim ugasitim očima ostavila je na mene snažan utisak hladnoće. U njima nije bilo ničeg. Baš ničeg.

Došao sam do bine i popeo se na scenu. Svetlo u svlačionici Eve Irinove gorelo je i dalje, ali u njoj nije bilo nikoga. Vazduh je mirisao na lešinu. Trag krvavih prstiju video se između starih fotografija na zidovima. Kolvenik. Čuo sam da je nešto zaškripalo iza mene i okrenuo sam se s podignutim revolverom. Prepoznao sam zvuk koraka koji se udaljavaju.

„Eva?“, pozvao sam.

Vratio sam se na binu i video krug svetlosti boje ćilibara u amfiteatru. Prišavši, prepoznao sam siluetu Eve Irinove. U rukama je držala svećnjak i posmatrala ruševine *Velikog kraljevskog pozorišta*. Ruševine svog života. Okrenula se i polako podigla plamen do isfronclanih plišanih zavesa koje su visile s loža. Presuv materijal

odmah je buknuo. Tako je sejala vatru koja je brzo zahvatila zidove loža, pozlaćene reljefe i stolice.

„Ne!“, povikao sam.

Ona je prečula moj vrisak i nestala kroz vrata koja vode do galerija iza loža. Za svega nekoliko sekundi vatra se raširila kao besna oluja koja hvata i nosi sve na šta naiđe.

Sjaj plamena otkrio je novo lice *Velikog kraljevskog pozorišta*. Osetio sam talas toplote, i miris spaljenog drveta i farbe ošamutio me je.

Pogledom sam pratio kako požar napreduje. Prepoznao sam na vrhu pozorišnu mašineriju, složen sistem konopaca, zavesa, kotura za dizanje, obešenih ukrasa i prolaza. Dva sjajna oka gledala su me odande.

Kolvenik.

Držao je Marinu jednom rukom kao da je igračka i skakao sa skele na skelu vešto kao mačka. Osvrnuo sam se i ustanovio da je požar zahvatio dobar deo prvog sprata i da je počeo da se penje do loža na drugom. Otvor na kupoli pospešivao je vatru.

Pozorište je izgledalo kao ogroman kamin.

Požurio sam ka drvenim stepenicama koje su se pele u cikcak i drhtale pod mojom težinom. Stao sam na trećem spratu i podigao pogled. Izgubio sam Kolvenika iz vida. Tačno tada osetio sam kako se nekakve kandže zarivaju u moja leđa. Cimao sam se da bih se oteo iz njihovog smrtonosnog zagrljaja i video jedno od Kolvenikovih stvorenja. Klaretovi pucnji oduzeli su mu ruku, ali je stvorenje i dalje bilo živo. Imalo je dugu kosu, a njegovo lice je nekada pripadalo osobi ženskog pola. Nanišanio sam u njega, ali nije stao. Najednom sam bio siguran da sam to lice već negde video. Plamen mi je otkrio ono što je ostalo od njenog pogleda. Osetio sam kako mi se grlo steže.

„Marija?“, promućao sam.

Kolvenikova ćerka, ili biće koje je živelo u njenoj ljušturi, zastala je na trenutak, oklevajući.

„Marija?“, ponovo sam pozvao.

Ništa nije ostalo od anđeoske aure koje sam se sećao. Njena lepota je bila uništena. Gadna, jeziva napast zauzimala je njeno mesto. Koža joj je bila još sveža. Kolvenik je brzo radio. Spustio sam

revolver i pokušao da pružim ruku ka toj jadnoj ženi. Možda za nju još ima nade.

„Marija? Prepoznajete li me? Ja sam Oskar. Oskar Draj. Sećate li se?“

Marija Šeli me je pomno gledala. Na tren je u njenom pogledu blesnula iskra života. Video sam je kako plače i diže ruke. Pogledala je u groteskne metalne kandže koje su rasle iz njenih ruku i začuh kako stenje. Pružio sam joj ruku. Marija Šeli je ustuknula korak, drhteći.

Plamen je buknuo iznad jedne od greda koje su nosile glavnu binu. Ploča iscepanog materijala otkačila se kao prekrivač od vatre. Konopci koji su ga držali poleteli su kao vatreni bičevi i prolaz na kom smo se nalazili vatra je zahvatila u potpunosti. Između nas je povučena vatrena linija. Ponovo sam pružio ruku Kolvenikovoj ćerki.

„Molim vas, uhvatite me za ruku.“

Povukla se, odbijajući me. Lice joj je bilo prekriveno suzama.

Platforma ispod naših nogu je zaškripala.

„Marija, molim vas...“

Posmatrala je vatru kao da u njoj nešto vidi. Uputila mi je poslednji pogled, koji nisam umeo da protumačim, i zgrabila zapaljeni konopac koji je ostao da visi iznad platforme. Vatra se proširila na njenu ruku, torzo, kosu, odeću i lice. Gledao sam kako gori kao da je voštana lutka sve dok daske nisu popustile ispod njenih nogu i njeno telo se srušilo u ponor.

Potrčao sam ka jednom od izlaza na trećem spratu.

Morao sam da pronađem Evu Irinovu i Marinu.

„Eva!“, viknuo sam kad sam je konačno pronašao.

Prečula je moj poziv i nastavila dalje. Stigao sam je na središnjim mermernim stepenicama. Uhvatio sam je za ruku snažno i zaustavio je. Ona se otimala da bi me se oslobodila.

„Kod njega je . Ako mu ne dam serum, ubiće je.“

„Tvoja drugarica je već mrtva. Izlazi odavde dok još možeš.“

„Ne!“

Eva Irinova se osvrnula oko nas. Dim je u spiralama klizio niz stepenice. Nije ostalo još mnogo vremena.

„Ne mogu da odem bez nje...“

„Ne razumeš“, uzvratila je. „Ako ti dam serum, on će vas ubiti oboje i niko neće moći da ga zaustavi.“

„On neće nikoga da ubije. On samo hoće da živi.“

„I dalje ne razumeš, Oskare“, rekla je Eva. „Ne mogu ništa da uradim. Sve je u božjim rukama.“

Rekavši to, okrenula se i otišla od mene.

„Niko ne može da uradi božji posao. Čak ni vi“, rekao sam, setivši se njenih reči.

Zaustavila se. Podigao sam revolver i nanišanio. Metalni zvuk oroza koji se nateže odjeknuo je galerijom. To ju je nateralo da se okrene.

„Samo pokušavam da spasem Mihailovu dušu“, rekla je.

„Ne znam da li ćete moći da spasete Kolvenikovu dušu, ali svoju sigurno možete.“

Dama me je pogledala ćutke, suočavajući se s pretećim revolverom u mojim drhtavim rukama.

„Bio bi u stanju da hladnokrvno pucaš u mene?“, upitala me je.

Nisam odgovorio. Nisam znao odgovor. U glavi mi je bila samo slika Marine u Kolvenikovim kandžama i malobrojni preostali minuti pre nego što vatra definitivno otvori vrata pakla iznad *Velikog kraljevskog pozorišta*.

„Tvoja prijateljica ti sigurno mnogo znači.“

Klimnuo sam glavom i učinilo mi se da se ta žena smeši najtužnije na svetu.

„Zna li ona to?“, upitala je.

„Ne znam“, rekao sam bez razmišljanja.

Klimnula je glavom polako i videh kako vadi grimiznu bočicu.

„Oskare, ti i ja smo isti. Sami smo i osuđeni da volimo osobu kojoj nema spasa...“

Pružila mi je bočicu i ja spustih oružje. Ostavio sam ga na podu i uzeo bočicu u ruke. Dok sam je pregledao, osetio sam kako mi je zbog nečeg laknulo. Hteo sam da joj zahvalim, ali Eva Irinova više nije bila tu. Ni revolver.

Kada sam stigao na poslednji sprat, cela zgrada ispod mene bila je na samrtnim mukama. Otrčao sam ka kraju galerije tražeći ulaz u prostor iznad pozorišne mašinerije. Iznenada su jedna vrata poletela u vazduh iz ragastova uokvirenog plamenom. Reka vatre je zahvatila

galeriju i shvatio sam da sam u klopci. Očajnički sam se osvrtao oko sebe i video samo jedan izlaz. Prozore koji su vodili napolje. Prišao sam staklima zamagljenim od dima i ugledao uzan venac na spoljnom zidu zgrade. Vatra se probijala ka meni. Stakla na prozorima su prsila kao da ih je dodirnuo pakleni dah. Odeća mi se pušila. Mogao sam da osetim kako mi vatra liže kožu. Gušio sam se. Skočio sam na venac. Zapahnuo me je hladan vazduh noći i video sam da se ulice Barselone pružaju mnogo metara ispod mene. Pogled je bio zapanjujuć. Vatra je skroz obavila *Veliko kraljevsko pozorište*. Skele su se srušile, pretvorene u pepeo. Stara fasada se dizala kao da je veličanstvena barokna palata, katedrala u plamenu usred Ravala. Vatrogasne sirene su zavijale kao da se žale na svoju impotentnost. Kolvenik je držao Marinu pored metalne osovine u kojoj su se sticali čelični nervi kupole.

„Marina!“, vrisnuo sam.

Napravio sam korak ka pročelju i čvrsto se uhvatio za metalni luk, instinktivno, da ne bih pao. Bio je vreo. Zaurkao sam od bola i sklonio ruku. Pocrneli dlan se pušio. U tom trenutku, zgrada se ponovo zatresla i pogodio sam šta će se dogoditi. Uz zaglušujuću tutnjavu, pozorište se urušilo i ostao je netaknut samo metalni skelet, ogoljen. Paučina od aluminijuma pružena preko pakla. U sredini strukture dizao se Kolvenik. Mogao sam videti Marinino lice. Bila je živa. Zato sam uradio jedino što ju je moglo spasti.

Uzeo sam bočicu i podigao je tako da Kolvenik može da je vidi. Odvojio je Marinu od sebe i približio je ivici ambisa. Poruka je bila jasna. Ispred mene se pružala gređa kao da je most. Krenuo sam ka njoj.

„Oskare, nemoj!“, preklinjala je Marina.

Upro sam pogled u usku gređu i krenuo. Osetio sam kako se đon mojih cipela topi pri svakom koraku. Vetar nastao od vatre gušio me je i rikao oko mene. Prešao sam polako, korak po korak, ne odvajajući pogled od gređe, kao da sam ekvilibrista. Pogledao sam napred i ugledao prestravljenju Marinu. Bila je sama! Kada sam pošao da je zagrlim, Kolvenik je izronio iza nje. Ponovo ju je ščepao, držeći je iznad provalije. Izvadio sam bočicu i učinio šta je trebalo, stavljajući mu do znanja da ću je, ne pusti li Marinu, baciti u plamen. Setio sam se reči Eve Irinove: „*Ubiće vas oboje...*“ Zato sam otvorio

bočicu i prosuo nekoliko kapi u ambis. Kolvenik je gurnuo Marinu ka bronzanoj statui i krenuo na mene. Skočio sam da bih ga izbegao i bočica mi je iskliznula iz ruku.

Serum je isparavao u dodiru s vrelin metalom. Kolvenikova kandža je uhvatila bočicu kada je u njoj ostalo svega nekoliko kapi. Kolvenik je stegao svoju metalnu pesnicu oko bočice i smrvio je. Nekoliko grimiznih kapi kanulo je s njegovih prstiju. Plamen je osvetlio njegovo lice, bunar nezadržive mržnje i besa. Onda je pošao ka nama. Marina me je uhvatila za ruke i čvrsto ih stegla. Zažmurila je, a ja sam uradio isto. Osetio sam Kolvenikov vonj truleži na nekoliko santimetara od sebe i spremio se da osetim udarac.

Prvi pucanj je dopro kroz plamen uz zvižduk. Otvorio sam oči i video siluetu Eve Irinove kako ide ka nama onako kako sam prethodno uradio ja. U ruci je držala pištolj.

Ruža crne krvi otvorila se u Kolvenikovim grudima. Drugi pucanj, bliži, uništio je jednu njegovu šaku. Treći ga je pogodio u rame. Povukao sam Marinu odatle. Kolvenik se okrenuo ka Evi, klateći se. Dama u crnom je napredovala polako. Njeno oružje je nišaniło u njega bez milosti. Čuo sam kako Kolvenik stenje. Četvrti pucanj mu je otvorio rupu u stomaku. Peti i poslednji mu je nacrtao crnu rupu između očiju. Sekundu kasnije, Kolvenik je pao na kolena. Eva Irinova je ispustila pištolj i potrčala ka njemu.

Obgrlila ga je i ljuljuškala. Pogledi su im se ponovo sreli i video sam da ona miluje ono monstruozno lice. Plakala je.

„Vodi svoju drugaricu odavde“, rekla je ne gledajući me.

Klimnuo sam glavom. Poveo sam Marinu preko grede do venca zgrade. Odatle smo uspeli da dođemo do krovova aneksa i da se sklonimo na bezbedno od vatre. Pre nego što smo je izgubili iz vida, okrenuli smo se. Crna dama je obavijala svojim telom Mihaila Kolvenika. Njihove siluete su se ocrtavale između plamena sve dok ih vatra nije sasvim progutala. Mislio sam da vidim kako vetar nosi njihov pepeo, kako lebdi iznad Barselone sve dok ih zora nije odnela zauvek.

Narednog dana novine su pisale o najvećem požaru u istoriji grada, o staroj istoriji *Velikog kraljevskog pozorišta* i o tome kako njegov nestanak briše poslednje odjeke izgubljene Barselone. Pepeo je prekrivio vodu u luci. Nastaviće da pada na grad sve do sumraka.

Fotografije slikane s Monžuika nudile su danteovski prizor paklenog pira koji se penje u nebo. Tragedija je dobila novo lice kada je policija objavila da sumnja u to da su u zgradi živeli beskućnici i da je nekoliko njih ostalo zatrpano ruševinama. Ništa se nije znalo o identitetu dva spaljena tela koja su pronađena zagrljena na vrhu kupole. Istina je, kako je predvidela Eva Irinova, bila bezbedna od ljudi.

Nijedne novine nisu spomenule staru priču o Evi Irinovoj i Mihailu Kolveniku. Nikoga više nije zanimala. Sećam se kako sam tog jutra stajao s Marinom ispred jednog od kioska na Ramblama. Na naslovnoj strani Vangvardije nalazio se tekst u pet kolona pod naslovom:

GORI BARSELONA!

Znatiželjnici i ranoranioci hitali su da kupe jutarnje izdanje, pitajući se ko je prebojio nebo u pepeljasto. Polako smo se udaljavali ka Trgu Katalunja, dok je pepeo padao oko nas kao pahulje mrtvog snega.

25.

U danima koji su usledili nakon požara u *Velikom kraljevskom pozorištu* talas hladnoće preplavio je Barselonu. Prvi put za mnogo godina, snežni prekrivao prekrrio je grad sve od luke do vrha Tibidaba.

Marina i ja, u Hermanovom društvu, proveli smo božićne praznike u tišini i izbegavanju pogleda. Marina jedva da je spominjala šta se dogodilo i počeo sam da uviđam da izbegava moje prisustvo i da se radije povlači u svoju sobu da piše. Ja sam ubijao sate igrajući s Hermanom beskonačne partije šaha u velikoj sali kraj toplog kamina.

Gledao sam kako pada sneg i čekao trenutak da ostanem nasamo s Marinom. Trenutak koji nikako nije stizao. Herman se pravio da ne primećuje šta se događa i trudio se da me obodri razgovorom.

„Marina kaže da biste vi želeli da budete arhitekta, Oskare.“

Ja sam klimao glavom, ne znajući šta zaista više želim.

Noći sam provodio budan, sastavljajući delove događaja koje smo preživeli. Pokušao sam da odagnam iz sećanja seni Kolvenika i Eve Irinove. Više nego jednom pomislio sam da posetim starog doktora Šelija i ispričam mu šta se dogodilo. Nisam imao hrabrosti da se suočim s njim i objasnim mu kako je umrla žena koju je on podigao kao svoju ćerku ili kako je izgoreo njegov najbolji prijatelj.

Poslednjeg dana u godini zaledila se fontana u vrtu. Uplašio sam se da su moji dani s Marinom odbrojani. Uskoro ću morati da se vratim u internat. Novu godinu smo dočekali pri svetlosti sveća, slušajući udaljena zvona s crkve na Trgu Sarija. Napolju je i dalje padao sneg i činilo mi se da su zvezde nenajavljeno popadale s neba. U ponoć smo nazdravili šapćući. Potražio sam Marinine oči. Ali njeno se lice povuklo u tamu. Te noći sam pokušao da analiziram šta sam to uradio ili rekao da zaslužim takav tretman. Mogao sam da osetim Marinino prisustvo u susednoj sobi. Zamišljao sam je budnom, kao ostrvo koje odnosi struja. Kucnuo sam o zid. Uzalud. Nisam dobio odgovor.

Spakovao sam svoje stvari i napisao poruku. U njoj sam se oprostio od Hermana i Marine i zahvalio im na gostoprimstvu. Nešto što nisam umeo da opišem prekinulo se i osetio sam da sam tu postao višak. U zoru, ostavio sam poruku na kuhinjskom stolu i krenuo

nazad u internat. Odlazio sam uveren da me gleda s prozora. Mahnuo sam rukom kao da kažem zbogom, nadajući se da me vidi. Moji koraci su ostavljali tragove u snegu na pustim ulicama.

Trebalo je da prođe još nekoliko dana pre nego što se vrate ostali drugovi. Sobe na četvrtom spratu bile su lagune samoće. Dok sam se raspakivao, posetio me je otac Segi. Pozdravio sam ga učtivo i nastavio da slažem svoju odeću.

„Zanimljivi ljudi ovi Švajcarci“, rekao je. „Dok ostali kriju svoje grehe, oni ih pune likerom, uvijaju u aluminijumsku foliju s mašnicom i prodaju po ceni zlata. Prefekt mi je poslao ogromnu kutiju bombona iz Ciriha i ovde nema nikog s kim bih je podelio. Neko će morati da mi pomogne pre nego što ih donja Paula pronađe...“

„Računajte na mene“, ponudio sam se neuverljivo.

Segi je prišao prozoru i pogledao u grad pod našim nogama. Grad je izgledao nestvarno. Okrenuo se i zagledao u mene kao da hoće da mi pročita misli.

„Jedan dobar prijatelj mi je jednom rekao da su problemi kao bubašvabe“, kazao je šaljivim tonom, koji je koristio kada bi hteo da razgovara ozbiljno. „Ako izađu na svetlo, uplaše se i odu.“

„Mora da je bio mudar taj vaš prijatelj“, rekoš.

„Nije“, uzvratio je Segi. „Ali je bio dobar čovek. Srećna Nova godina, Oskare.“

„Srećna Nova godina, oče.“

Tih nekoliko dana pre početka škole jedva da sam izašao iz sobe. Pokušavao sam da čitam, ali su reči bežale sa stranica. Sate sam provodio na prozoru, gledajući u Hermanovu i Marininu veliku kuću u daljini. Hiljadu puta sam pomislio da se vratim i više nego jednom čak i došao do uličice koja vodi do njihove kapije. Više se nije čuo Hermanov gramofon među drvećem, samo vetar između golih grana. Noću sam iznova proživljavao događaje iz proteklih nedelja sve dok ne bih iscrpljen pao u san bez odmora, grozničav i zagušujući.

Nastava je počela nedelju dana kasnije. Bili su to olovni dani, dani zamagljenih prozora i radijatora koji cure u tami. Moji stari drugari i njihovo ludovanje izgledali su mi daleki. Razgovori o poklonima, žurkama i uspomenu koje nisam mogao niti želeo da delim. Glasovi mojih nastavnika ulazili su mi na jedno a izlazili na drugo uvo. Nisam uspevao da razumem zašto su značajna Hjumova

razmišljanja ili šta mogu da urade izvedene jednačine da vrate vreme ili da promene sudbinu Mihaila Kolvenika i Eve Irinove. Ili moju sopstvenu.

Sećanje na Marinu i jezive događaje kroz koje smo zajedno prošli sprečavalo me je da mislim, jedem ili vodim smislen razgovor. Ona je bila jedina osoba s kojom sam mogao da podelim svoju teskobu i potreba za njenim prisustvom počela je da mi izaziva fizičku bol. Stezala me je iznutra i niko i ništa nije uspevalo da mi donese olakšanje. Postao sam siva prilika u hodnicima. Moja senka se stapala sa zidovima. Dani su padali kao mrtvo lišće. Čekao sam da dobijem neku Marininu poruku, znak da želi da me ponovo vidi. Jedan običan izgovor da otrčim do nje i prekinem tu distancu koja nas deli i koja se naizgled uvećava iz dana u dan. Nije je bilo. Provodio sam mnoge sate u obilaženju mesta na kojima sam bio s Marinom. Sedeo bih na klupama na Trgu Sarija nadajući se da će proći...

Krajem januara otac Segi me je pozvao u svoj kabinet. Ozbiljnog lica i prodornog pogleda, upitao me je šta se to sa mnom zbiva.

„Ne znam“, odgovorio sam.

„Možda ako porazgovaramo o tome možemo ustanoviti o čemu se radi“, ponudio mi je Segi.

„Ne verujem“, rekao sam veoma osorno i smesta se pokajao.

„Proveo si nedelju dana van internata tokom ovih božićnih praznika. Mogu li da te pitam gde?“

„Sa porodicom.“

Preko pogleda mog tutora prešle su senke.

„Ako hoćeš da me lažeš, nema smisla da razgovaramo, Oskare.“

„Istina je“, rekao sam, „bio sam sa porodicom...“

Februar je sa sobom doneo sunce. Zimska svetla istopiše onaj ledeni pokrivač koji je prekrio grad. To me je obodrililo, i jedne subote banuh u Marininu kuću. Kapija je bila vezana lancem. Iza drveća, stara kuća je izgledala napuštenije nego ikad. Na trenutak sam pomislio da sam izgubio razum. Jesam li ja sve ovo umislio? Stanovnike te sablasne rezidencije, priču o Kolveniku i dami u crnom, inspektoru Florijanu, Luisu Klaretu, oživelim bićima... likovima koje je crna ruka sudbine sklanjala jednog po jednog... Jesam li sanjao Marinu i njenu začaranu plažu?

„Sećamo se samo onoga što se nikada nije dogodilo...“

Te noći sam se probudio vrišteći, obliven hladnim znojem, ne znajući gde se nalazim. U snu sam se vratio u Kolvenikove tunele. Pratio sam Marinu ne uspevajući da je stignem sve dok je nisam pronašao pokrivenu plaštom od crnih leptira. Međutim, kada su leptiri poleteli, iza sebe su ostavili samo prazninu. Hladnoću. Bez objašnjenja.

Destruktivnog demona koji je zaokupljao Kolvenika.

Ništavilo iza poslednjeg mraka.

Kada su otac Segi i moj drug HF došli u moju sobu uplašeni mojim vrištanjem, trebalo mi je nekoliko sekundi da ih prepoznam. Segi mi je izmerio puls dok me je HF zbunjeno posmatrao, ubeđen u to da je njegov drug sasvim sišao s uma. Nisu se mrdnuli od mene sve dok nisam ponovo zaspao.

Narednog dana, posle dva meseca bez Marine, odlučio sam da se vratim u kuću u Sariji i da se ne povučem dok ne dobijem neko objašnjenje.

26.

Ta nedelja bila je maglovita. Senke drveća suvih grana izgledale su kao senke neobičnih skeleta. Crkvena zvona pratila su moje korake. Stao sam ispred kapije koja me je sprečavala da uđem. Primetio sam, međutim, tragove guma preko suvog lišća i pitao se je li to Herman ponovo izvezao svoj stari „*taker*“ iz garaže. Provukao sam se kao lopov preskačući ogradu i ušao u vrt.

Kuća je bila sasvim tiha, tamnija i samotnija nego ikada. U korovu sam video Marinin bicikl kako leži kao ranjena životinja. Lanac je bio zarđao, upravljač izjeden od vlage.

Gledao sam u taj prizor i imao utisak da se nalazim pred ruševinom u kojoj žive samo stari nameštaj i nevidljivi odjeci.

„Marina?“, pozvao sam.

Vetar je odneo moj glas. Obišao sam kuću tražeći zadnja vrata koja su vodila u kuhinju. Bila su otvorena. Sto, prazan i prekriven slojem prašine. Ušao sam u sobe. Tišina. Došao sam do velikog salona sa slikama. Marinina majka me je gledala sa svih njih, ali za mene su to bile Marinine oči... tada začuh plač iza svojih leđa.

Herman je bio šćućuren u jednoj od fotelja, nepomičan kao statua, na njemu su se samo suze kretale. Nikada nisam video čoveka njegovih godina da tako plače. Sledila mi se krv. Pogled mu je bio prikovan za portrete. Bio je bled. Oronuo. Ostario je otkad sam ga video poslednji put. Nosio je jedno od svečanih odela koje sam pamtio, ali je ono bilo zgužvano i prljavo. Pitao sam se koliko li dana već sedi tako. U toj fotelji.

Čučnuo sam ispred njega i dodirnuo ga po ruci.

„Hermane...“

Njegova ruka je bila toliko hladna da sam se uplašio. Slikar se neočekivano privio uz mene, tresući se kao dete. Osetio sam kako mi se usta suše. Zagrlio sam i ja njega i držao ga tako dok je plakao na mom ramenu. Tada sam se uplašio da su mu lekari najavili najgore, da je nada iz prethodnih meseci iščezla i pustio sam ga da sebi olakša dušu dok sam se pitao gde je Marina, zašto nije tu s Hermanom...

Tada je starac podigao pogled. Bilo mi je dovoljno da ga pogledam u oči i shvatim istinu. Razumeo sam sve, s brutalnom jasnoćom,

onom s kojom nestaju snovi. Kao hladno, otrovno sečivo koje ti se zabija u dušu odnoseći svaku nadu.

„Gde je ?“, upitao sam, zamuckujući.

Herman nije uspeo da izgovori ni reč. Nije bilo potrebno.

Saznao sam po njegovim očima da su Hermanove posete bolnici i San Pablu bile lažne. Saznao sam da doktor iz La Pasa nikada nije pregledao slikara. Saznao sam da Hermanova radost i nada po povratku iz Madrida nisu imali nikakve veze s njim. Marina me je lagala od početka.

„Bolest koja je odnela njenu majku...“, promrmljao je Herman, „odnosi i nju, Oskare, prijatelju, odnosi moju Marinu...“

Osetio sam da mi se kapci zatvaraju kao nadgrobne ploče i da se, polako, svet rastvara oko mene. Herman me je ponovo zagrlio tu, u toj pustoj sali stare kućerine, plakao sam s njim kao jadni imbecil dok je kiša počinjala da pada na Barselonu.

Iz taksija, bolnica San Pablo delovala mi je kao grad okačen o oblake, sva u uskim kulama i nemogućim kupolama. Herman je navukao na sebe čisto odelo i vozio se pored mene u tišini. Ja sam držao paket uvijen u ukrasni papir, najbleštaviji koji sam mogao da nađem. Kada smo stigli, lekar koji je lečio Marinu, izvesni Damjan Rohas, odmerio me je od glave do pete i dao mi niz uputstava. Ne smem da zamaram Marinu. Moram da budem pozitivan i optimističan. Njoj je potrebna moja pomoć, a ne obrnuto. Nisam došao tu da plačem ili kukam. Došao sam da joj pomognem. Ako nisam u stanju da poštujem ta pravila, bolje bi mi bilo da se lepo okrenem i odem. Damjan Rohas je bio mlad lekar i mantil mu je još mirisao na fakultet. Njegov glas je bio strog i užurban i bio je jedva imalo ljubazan prema meni. U drugim okolnostima bih ga doživeo kao arogantnog kretena, ali mi je nešto u njemu govorilo da još nije naučio da se distancira od bola svojih pacijenata i da je taj stav bio njegov način da preživi.

Popeli smo se na četvrti sprat i hodali dugim hodnikom koji kao da nije imao kraj. Mirisalo je na bolnicu, mešavinu bolesti, sredstava za dezinfekciju i osveživača prostora. Ono malo hrabrosti što mi je ostalo u telu izmigoljilo se u jednom dahu čim sam kročio u to krilo zgrade. Herman je prvi ušao u sobu. Zamolio me je da sačekam

napolju dok on obavesti Marinu o mojoj poseti. Naslućivao je da bi više volela da me ne vidi tu.

„Pustite da prvo ja razgovaram s njom, Oskare...“

Čekao sam. Hodnik je bio neprekidna galerija vrata i izgubljenih glasova. Lica natovarena bolom i gubitkom nemo su se susretala. Ponavljao sam u sebi uputstva doktora Rohasa. Došao sam da pomognem. Herman je konačno promolio glavu kroz vrata i klimnuo glavom. Progutao sam pljuvačku i ušao. Herman je ostao napolju.

Soba je bila dugačak pravougaonik u kom je svetlo isparavalo pre nego što dodirne pod. Kroz prozore se videla Avenija Gaudi, koja se prostirala u nedogled. Kule hrama *Svete porodice* presecale su nebo napola. U sobi su se nalazila četiri kreveta odvojena grubim zavesama. Kroz njih je čovek mogao videti konture ostalih posetilaca, baš kao u predstavi kineskih senki. Marina je bila u poslednjem krevetu desno, pored prozora.

Izdržati njen pogled u prvim trenucima bilo je najteže.

Skratili su joj kosu kao da je dečko. Bez svoje duge kose, Marina mi je izgledala poniženo, ogoljeno. Ugrizao sam se za jezik iz sve snage da sprečim suze koje su mi se pele iz duše.

„Morali su da mi je skrate“, rekla je, pogodivši moje misli. „Zbog pregleda.“

Video sam da ima modrice na vratu i temenu koje su bolele na sam pogled. Pokušao sam da se osmehnem i pružio joj paket.

„Meni se sviđa“, primetio sam umesto pozdrava.

Uzela je paket i spustila ga u krilo. Prišao sam i seo pored nje ćutke. Uzela me ja za ruku i stegla je čvrsto. Oslabila je. Rebra su joj se brojala ispod bele bolničke spavaćice. Dva tamna koluta ispod očiju. Njene su usne bile dve tanke i suve linije. Njene oči boje pepela više nisu blistale.

Nesigurnim rukama otvorila je paket i iz njega izvadila knjigu. Prelistala ju je i podigla pogled, zaintrigirana.

„Sve strane su prazne...“

„Zasad“, uzvratio sam ja. „Imamo jednu zanimljivu priču da ispričamo, a ja tu mogu da budem samo spoljni momak.“

Pritisla je knjigu na grudi.

„Kako ti izgleda Herman?“, upitala me je.

„Dobro“, slagao sam. „Umorno, ali dobro.“

„A kako si ti?“..

„Ja?“

„Ne nego ja. Ko drugi?“

„Ja sam dobro.“

„Da, naročito posle bukvice komandanta Rohasa...“

Izvio sam obrve kao da nemam pojma o čemu mi govori.

„Nedostajao si mi“, rekla je.

„I ti meni.“

Naše reči ostaše da vise u vazduhu. Dugo smo se gledali ćutke. Video sam kako Marinina maska spada.

„Imaš prava da me mrziš“ rekla je tada.

„Da te mrzim? Što bih te mrzeo?“

„Slagala sam te“, kazala je . „Kada si se vratio da mi doneseš Hermanov sat, već sam znala da sam bolesna. Postupila sam sebično, htela sam da imam druga... i mislim da smo se negde usput izgubili.“

Skrenuo sam pogled ka prozoru.

„Ne, ne mrzim te.“

Ponovo mi je stegla ruku. Potom se uspravila i zagrlila me.

„Hvala ti što si mi najbolji prijatelj kog nikad nisam imala“, šapnula je u moje uvo.

Osetio sam da mi nestaje dah. Poželeo sam da istrčim odatle. Marina me je snažno stegla, a ja sam se molio da ne primeti da plačem. Doktor Rohas će mi uskratiti pristup.

„Ako me malo mrziš, doktoru Rohasu neće smetati“, rekla je tada. „Sigurno je dobro za bela krvna zrnca ili nešto tako.“

„Onda samo malo.“

„Hvala.“

27.

U nedeljama koje su usledile, Herman Blau postao je moj najbolji prijatelj. U pola šest po podne, čim bi se završili časovi u internatu, trčao bih da se nađem sa starim slikarem. Uzeli bismo taksi do bolnice i provodili popodne s Marinom sve dok nas bolničarke ne bi izbacile odande. U tim vožnjama od Sarije do Avenije Gaudi naučio sam da zimi Barselona može da bude najtužniji grad na svetu. Hermanove priče i njegove uspomene postadoše moje.

U dugim čekanjima u pustim bolničkim hodnicima, Herman mi je poverio intimne stvari koje je podelio samo sa svojom pokojnom suprugom. Pričao mi je o svojim godinama provedenim s učiteljem Salvatom, o svom braku i o tome kako mu je samo Marinino društvo omogućilo da preživi gubitak žene. Pričao mi je o svojim nedoumicama i svojim strahovima, o tome kako mu je ceo jedan život pokazao da je sve što drži za izvesno samo prosta iluzija i da ima previše lekcija koje ne vredi naučiti.

I ja sam s njim razgovarao prvi put bez stega, pričao sam mu o Marini, o tome da sanjam sebe kao budućeg arhitektu, o danima u kojima sam prestao da verujem u budućnost. Pričao sam mu o svojoj usamljenosti i o tome kako sam mislio da sam slučajno tu, izgubljen u svemiru, sve dok njih nisam sreo. Pričao sam mu o svom strahu da mi opet bude tako ako ih izgubim. Herman me je slušao i razumeo. Znao je da su moje reči samo pokušaj da razjasnim sopstvena osećanja i puštao me je da govorim.

Čuvam posebno sećanje na Hermana Blaua i dane koje smo podelili u njegovoj kući i bolničkim hodnicima. Obojica smo znali da nas spaja samo Marina i da, u drugim okolnostima, nikada ne bismo bili u prilici da razmenimo ni reč. Uvek sam mislio da je postala toliko posebna zahvaljujući njemu i ne sumnjam u to da je mnogo uticao na mene, više nego što mi se sviđa da priznam. Pamtim njegove savete i njegove reči, čuvam ih pod ključem u sanduku mog sećanja, uveren da će mi jednog dana poslužiti da odgovorim na sopstvene strahove i sopstvene nedoumice.

Tog meseca marta kiša je padala skoro svakodnevno. Marina je pisala priču o Kolveniku i Evi Irinovoj u knjizi koju sam joj ja bio poklonio, dok su desetine lekara i pomoćno osoblje dolazili i odlazili

s pregledima i analizama. Tada sam se negde setio obećanja koje sam dao Marini jednom prilikom, u uspinjači u Valjvidreri, i počeo sam da radim na katedrali. Njenoj katedrali.

U biblioteci internata našao sam knjigu o katedrali Šartr i počeo sam da crtam delove makete koju sam mislio da napravim. Prvo sam ih isekao u kartonu. Posle hiljadu pokušaja koji su me skoro ubedili u to da nikada neću biti kadar da isprojektujem ni najjednostavniju telefonsku kabinu, naručio sam od stolara iz ulice Marhenat da mi iseče delove od šperploče.

„Šta je to što gradiš, mladiću?“, pitao me je sa zanimanjem. „Radijator?“

„Katedrala.“

Marina me je posmatrala znatiželjno dok sam podizao njenu malu katedralu na simsu prozora. Ponekad se šalila tako da nisam mogao da spavam danima.

„Da ne žuriš previše, Oskare?“, pitala bi. „Ti kao da misliš da ću sutra umreti.“

Moja katedrala je uskoro postala popularna među drugim pacijentima iz sobe i njihovim posetiocima. Donja Karmen, Seviljanka od osamdeset četiri godine koja je ležala u krevetu pored Marininog, skeptično me je gledala. Karakterom je mogla da pokori vojske, a stražnjica joj je bila veličine „fiće“. Vrtela je osoblje bolnice oko malog prsta. Bila je švercerka, pevačica kuplea, igračica flamenka, kuvarica, vlasnica prodavnice duvana i bog zna šta još. Sahranila je dva muža i troje dece. Dvadesetak unuka, sestrića i ostalih rođaka dolazilo je da je obilazi i obožava. Ona ih je postrojavala i govorila da je umiljavanje za glupandere. Meni se uvek činilo da je donja Karmen pogrešila vek i da Napoleon, da je ona bila tamo, ne bi prošao ni Pirineje. Svi prisutni, osim dijabetičarke, delili smo to mišljenje.

U drugom kraju sobe nalazila se Isabel Ljorente, dama koja je izgledala kao lutka, govorila šapatom i delovala kao da je sišla s nekog predratnog modnog časopisa. Dani su joj prolazili u šminkanju i ogledanju u malom ogledalu, nameštanju perike. Od hemioterapije joj je glava bila kao bilijarska kugla, ali je ona bila ubeđena u to da niko za to ne zna. Saznao sam da je bila mis Barselone 1934. godine i ljubavnica tadašnjeg gradonačelnika. Stalno nam je pričala

o romansi s božanstvenim špijunom koji samo što se nije vratio da je izbavi iz tog groznog mesta gde su je doveli. Donja Karmen je prevrtala očima kad god bi joj čula glas. Nikada je niko nije obilazio i bilo je dovoljno reći joj da je veoma lepa pa da se cele nedelje osmehuje. Jednog četvrtka popodne došli smo u sobu i zatekli njen krevet prazan. Isabel Ljorente je preminula tog jutra, ne davši vremena svom kavaljeru da je spase.

Treća pacijentkinja u sobi bila je Valerija Astor, devojčica od devet godina koja je disala zahvaljujući traheotomiji. Uvek bi mi se nasmešila kad bih ušao. Njena majka je provodila kraj nje sve sate koje bi joj dozvolili, a kada ne bi bila tu, spavala bi u hodnicima. Svakog dana je starila po mesec dana. Valerija me je stalno pitala da li je moja drugarica spisateljica i ja sam joj odgovarao da jeste i da je, osim toga, poznata. Jednom me je upitala - nikada neću saznati zašto - da li sam ja policajac. Marina joj je pričala priče koje je izmišljala u trenutku. Njene omiljene bile su o duhovima, princezama i lokomotivama, tim redom. Donja Karmen je slušala Marinine priče i smejala se od srca. Valerijina majka, potrošena i jednostavna žena čije ime nikada nisam uspeo da zapamtim, isplela je Marini vuneni šal u znak zahvalnosti.

Doktor Damjan Rohas prolazio je nekoliko puta dnevno tuda. Taj doktor mi je s vremenom postao simpatičan. Ispostavilo se da je išao u moju školu pre mnogo godina, spremajući se da postane seminarista. Imao je prelepu devojku koja se zvala Lulu. Lulu je nosila kolekciju mini sukanja i čarapa od crne svile koje su oduzimale dah. Posećivala ga je svake subote i često svraćala da nam se javi i pita da li se grubijan od njenog dečka lepo ponaša. Ja bih uvek pocrveneo kao rak kada bi mi se Lulu obratila. Marina bi se šalila na moj račun i govorila da će mi se lice, nastavim li da je gledam, istopiti. Lulu i doktor Rohas su se venčali u aprilu. Kada se, nedelju dana kasnije, lekar vratio sa svog kratkog medenog meseca na Menorci, bio je kao špageta. Bolničarke su umirale od smeha samo što bi ga videle.

Tokom nekoliko meseci to je bio moj svet. Časovi u internatu bili su pauza koju bih provodio ne razmišljajući. Rohas je bio optimista u vezi s Marininim stanjem. Govorio je da je snažna, mlada i da terapija daje rezultate. Herman i ja nismo znali kako da mu

zahvalimo. Poklanjali smo mu cigare, kravate, knjige, čak i jedno nalivepero „*monblan*“. On bi se bunio i obrazlagao da samo radi svoj posao, ali obojica smo znali da radi prekovremeno i mnogo duže od bilo kog drugog lekara na spratu.

Krajem aprila je dobila u težini i boji. Pravili smo kratke šetnje kroz hodnik, a kada je zima počela da jenjava, izlazili smo nakratko u bolničko dvorište. Marina je i dalje pisala u knjigu koju sam joj poklonio, mada mi nije dopuštala da pročitam nijedan redak.

„Dokle si stigla?“, pitao bih je.

„To je glupo pitanje.“

„Glupaci postavljaju glupa pitanja. Pametnice na njih odgovaraju. Dakle, dokle si stigla?“

Nikada mi ne bi rekla. Naslućivao sam da priča koju smo proživeli zajedno ima posebno značenje za nju. U jednoj od naših šetnji dvorištem rekla mi je nešto zbog čega sam se naježio.

„Obećaj mi da ćeš, ako mi se bilo šta desi, ti završiti priču.“

„Ti ćeš je završiti“, uzvratio sam ja. „A, osim toga, moraćeš i da mi je posvetiš.“

U međuvremenu je mala drvena katedrala rasla i, mada je donja Karmen govorila da je podseća na peći za spaljivanje đubreta u njenom mestu San Adrijan del Besos, do tada se vrh svoda počeo vrlo lepo nazirati.

Herman i ja smo počeli da kujemo plan da odvedemo Marinu na izlet na njeno omiljeno mesto, onu tajnu plažu između mesta Tosa del Mar i luke Sant Feliju de Gišols, čim bude mogla da izađe iz bolnice. Doktor Rohas, uvek razborit, dao nam je kao približan datum polovinu maja.

U tim nedeljama sam naučio da se može živeti od nade.

Doktor Rohas je bio pobornik ideje da provede što više vremena hodajući i vežbajući u bolničkom krugu.

„Dobro bi joj došlo da se malo dotera“, rekao je

Od kada se oženio, Rohas je postao stručnjak za ženska pitanja, ili je tako bar on mislio. Jedne subote me je poslao sa svojom suprugom Lulu da kupim Marini svileni ogrtač. To je bio njegov poklon i platio ga je iz svog džepa.

Pošao sam sa Lulu u jednu prodavnicu donjeg rublja u ulici Rambla de Katalunja, odmah pored bioskopa „*Aleksandra*“. Radnice su je

poznavale. Pratio sam Lulu kroz celu radnju, gledajući je kako odmerava beskonačan broj korseta koji su čoveku raspaljivali maštu. To je bilo beskonačno stimulatavnije od šaha.

„Da li bi se ovo dopalo tvojoj devojci?“, pitala bi me Lulu, oblizujući usne žarkocrvene boje.

Nisam joj rekao da nije moja devojka. Bio sam ponosan što neko misli da mi jeste devojka. Osim toga, iskustvo kupovine donjeg veša s nekim poput Lulu bilo je toliko opijajuće da sam na sve samo klimao glavom kao blesan. Kada sam ispričao to Hermanu, smejao se od srca i priznao mi da i on smatra da je doktorova supruga izuzetno opasna po zdravlje. To je bio prvi put posle mnogo meseci da sam ga video kako se smeje.

Jednog subotnjeg jutra, dok smo se spremali da krenemo u bolnicu, Herman me je zamolio da se popnem u Marininu sobu i da pokušam pronaći bočicu njenog omiljenog parfema. Dok sam tražio po fiokama komode, pronašao sam presavijen papir u dnu jedne od njih. Otvorio sam ga i odmah prepoznao Marinin rukopis. Pisala je o meni. Tekst je bio pun isprectvanih i izbrisanih delova. Preživeli su samo ovi redovi:

Moj drug Oskar je jedan od onih prinčeva bez kraljevstva koji trče naokolo čekajući da ih poljubiš pa da se pretvore u žabu. Sve razume naopako i zato mi se toliko sviđa. Ljudi koji misle da sve razumeju ispravno rade stvari krivo, a to, budući da dolazi od levakinje, mnogo govori. Gleda me i misli da ga ne vidim. Zamišlja da ću ispariti ako me dodirne i da će, ako to ne uradi, ispariti on. Drži me na toliko visokom pijedestalu da ne zna kako da se popne.

Misli da su moje usne vrata raja, ali ne zna da su otrovne. Ja sam tolika kukavica da, kako ga ne bih izgubila, neću to da mu kažem. Pravim se da ga ne vidim i da ću, da, da ću ispariti...

Moj drug Oskar jedan je od onih prinčeva koji će dobro postupiti ako se drže podalje od priča i princeza koje u njima žive. Ne zna da je plavokosi princ taj koji mora da poljubi uspavanu lepoticu da bi se ona probudila iz svog večnog sna, ali to je zato što Oskar ne zna da su sve bajke laž, mada nisu sve laži bajke. Prinčevi nisu plavokosi, i uspavane žene, makar bile lepotice, nikada se ne bude iz svog sna. On je najbolji prijatelj kog sam ikad imala, i ako jednog dana naiđem na Merlina, zahvaliću mu što mi ga je poslao.

Sačuvao sam list i sišao da se nađem s Hermanom. Vezao je specijalnu kravatu i bio živahniji nego ikada. Osmehnuo mi se i uzvratio sam mu osmehom. Tog dana je tokom vožnje taksijem sunce blistalo. Barselona je bila toliko lepa da je turistima oduzimala dah, a oblake terala da stanu da je pogledaju. Ništa od svega toga nije uspelo da odagna nemir koji su oni redovi uneli u moju dušu. To je bio prvi dan maja 1980.

28.

Tog jutra smo Marinin krevet zatekli prazan, bez posteljine. Nije bilo ni traga od drvene katedrale ni njenih stvari. Kada sam se okrenuo, Herman je već istrčavao u potrazi za doktorom Rohasom. Krenuo sam za njim. Pronašli smo ga u njegovoj kancelariji. Izgledao je kao da nije spavao.

„Pozlilo joj je“, rekao je suvo.

Objasnio nam je da je prethodne noći, svega nekoliko sati nakon što smo otišli, doživela respiratornu insuficijenciju i da joj je srce stalo na trideset i četiri sekunde. Oživeli su je i sada se nalazi na odeljenju intenzivne nege, u nesvesti. Stanje joj je bilo stabilno i Rohas se nadao da će moći da izađe s odeljenja za manje od dvadeset četiri sata, mada nije želeo da nam uliva lažne nade. Primetio sam da su Marinine stvari, njena knjiga, drvena katedrala i onaj ogrtač koji nije imala prilike da obuče, bili na polici u njegovoj kancelariji.

„Mogu li da vidim svoju ćerku?“, upitao je Herman.

Rohas nas je lično sproveo do odeljenja za intenzivnu negu. Marina je bila zarobljena u mehuru cevčica i čeličnih mašina čudovišnijih i stvarnijih od bilo kog izuma Mihaila Kolvenika. Ležala je kao običan komad mesa prepušten na milost i nemilost limenoj magiji. I tada sam video pravo lice demona koji je mučio Kolvenika i razumeo sam njegovo ludilo.

Sećam se da je Herman briznuo u plač i da me je nekontrolisana sila izvukla odatle. Trčao sam i trčao bez daha dok nisam stigao do bučnih ulica punih anonimnih lica koja nisu znala za moju patnju. Video sam oko sebe svet kog Marinina sudbina nimalo nije zanimala. Jedan univerzum u kom je njen život bio samo kap vode u talasima. Palo mi je na pamet samo jedno mesto na koje mogu da odem.

Stara zgrada u Ramblama i dalje je bila u potpunom mraku. Vrata mi je otvorio doktor Šeli. Nije me prepoznao. Stan je bio pun krša i smrdeo je na staro. Doktor me je pogledao izbečenim očima, odlutalim pogledom. Pošao sam za njim u njegov studio i poseo ga pored prozora. Marijino odsustvo lebdelo je vazduhom. Nije bilo ni traga od doktorove nadobudnosti i zlovolje. U njemu je ostao samo jadni starac, sam i očajan.

„Odneo ju je“, reče mi, „odneo ju je...“

Sačekao sam s poštovanjem da se smiri. Konačno je podigao pogled i prepoznao me. Pitao me je šta želim i ja mu rekoh. Zagledao se u mene.

„Nema više nijedne bočice Mihailovog seruma. Uništene su. Ne mogu ti dati ono što nemam. Ali da imam, slabu bih ti uslugu učinio. I ti bi napravio grešku time što bi ga upotrebio na svojoj drugarici. Istu grešku koju je napravio Mihail...“

Njegove reči su dugo putovale do moje svesti. Sluh imamo samo za ono što želimo da čujemo, a ja nisam želeo da čujem to. Šeli je izdržao moj pogled ne trepnuvši. Naslućivao sam da je prepoznao moje očajanje, i sećanja koje mu je donosilo plašila su ga. Iznenadio sam samog sebe kada sam ustanovio da bih, da je od mene zavisilo, tog istog časa pošao Kolvenikovim stopama. Nikada ga više neću osuđivati.

„Teritorija živih bića je život“, rekao je doktor. „Smrt nam ne pripada.“

Osećao sam se strašno umorno. Hteo sam da se predam, a nisam znao čemu. Okrenuo sam se da pođem. Pre nego što sam izašao, Šeli me je ponovo pozvao.

„Ti si bio tamo, zar ne?“, upitao me je.

Klimnuo sam glavom.

„Marija je umrla s mirom, doktore.“

Video sam da su mu oči zasuzile. Pružio mi je ruku i ja je prihvatih.

„Hvala.“

Nikada ga više nisam video.

Krajem te iste nedelje, Marini se vratila svest i izašla je s intenzivne nege. Smestili su je u sobu na drugom spratu koja je gledala ka Orti. Bila je sama. Više nije pisala u svoju knjigu i jedva da je mogla da se nagne da vidi svoju skoro gotovu katedralu na prozoru. Rohas je tražio dozvolu da obavi poslednji set testova. Herman je pristao. On je još gajio nadu. Kada nam je Rohas saopštio rezultate u svojoj kancelariji, pukao mu je glas. Posle meseci borbe, potonuo je pred očiglednim porazom. Herman ga je pridržavao i tapšao po ramenu.

„Ništa više ne mogu da uradim... ništa više... oprostite mi...“, jecao je Damjan Rohas.

Dva dana kasnije povelili smo Marinu nazad u Sariju.

Lekari više ništa nisu mogli da učine za nju. Pozdravili smo se s donjom Karmen, s Rohasom i s Lulu, koja nije prestajala da plače. Mala Valerija me je pitala kuda vodimo moju devojkicu, čuvenu spisateljicu, i da li to znači da joj više neće pričati priče.

„Kući. Vodimo je kući.“

Napustio sam internat jednog ponedjeljka, ne obavestivši nikoga kuda idem. Nisam mislio čak ni da ću ikom nedostajati. Nije mi bilo bitno. Moje mesto je bilo uz Marinu. Smestili smo je u njenu sobu. Njena već gotova katedrala pravila joj je društvo s prozora. To je bila najbolja zgrada koju sam ikada napravio. Herman i ja smo se smenjivali da je pazimo dvadeset četiri sata dnevno. Rohas nam je rekao da neće patiti, da će se ugasiti polako kao plamen na vetru.

Marina mi nikada nije bila lepša nego tih poslednjih dana u kući u Sariji. Kosa joj je porasla, sjajnija nego ranije, i sada je imala srebrnobeke pramenove. Čak su joj i oči bile blistavije. Ja sam jedva izlazio iz njene sobe. Hteo sam da uživam u svakom satu i minutu koji su mi preostali kraj nje. Često smo provodili sate zagrljeni, ne razgovarajući, ne pomerajući se. Jedne noći, bio je četvrtak, Marina me je poljubila u usta i šapnula mi na uvo da me voli i da će me, šta god da se desi, zauvek voleti.

Umrla je sledećeg dana u zoru, tiho, onako kako je najavio Rohas. U zoru, s prvim svetlima, mi je snažno stegla ruku, osmehnula se svom ocu i plamen njenih očiju ugasio se zauvek.

Pošli smo na poslednje putovanje s Marinom u starom „*takeru*“. Herman je vozio ćutke do plaže, onako kako smo uradili nekoliko meseci ranije. Dan je bio toliko vedar da sam želeo da verujem kako se more koje je ona toliko volela obuklo u svečano odelo da je dočeka. Parkirali smo između drveća i spustili se do obale da prospemo njen prah.

Vrativši se do kola, Herman mi je, slomljenog srca, priznao da nije kadar da vozi do Barselone. Ostavili smo „*taker*“ između borova. Neki ribari koji su prolazili putem pristali su da nas povezu do železničke stanice. Kada smo stigli do stanice Fransija u Barseloni, već je bilo prošlo sedam dana od mog nestanka. Činilo mi se kao da je prošlo sedam godina.

Pozdravio sam se s Hermanom zagrljajem na peronu stanice. Do danas ne znam kuda je pošao i šta se s njim dalje desilo. Obojica

smo znali da ne možemo da se pogledamo u oči a da u njima ne vidimo Marinu. Gledao sam ga kako odlazi, potez koji nestaje na platnu vremena. Malo kasnije me je jedan policajac u civilu prepoznao i upitao me zovem li se Oskar Draž.

Epilog

Barcelona moje mladosti više ne postoji. Njene ulice i njeno svetlo otišli su zauvek i sada žive samo u sećanju. Petnaest godina kasnije vratio sam se u grad i obišao predele za koje sam verovao da su već prognani iz mog pamćenja. Saznao sam da je kuća u Sariji srušena. Ulice koje su je okruživale sada čine deo autoputa kroz koji, kažu, prolazi napredak. Staro groblje i dalje je tamo, pretpostavljam, izgubljeno u magli. Seo sam na onu klupu na trgu koju sam toliko puta delio s Marinom.

U daljini sam video obrise svoje nekadašnje škole, ali se nisam usudio da joj priđem. Nešto mi je govorilo da će, učinim li to, moja mladost ispariti zauvek. Vreme nas ne čini mudrijima, samo većim kukavicama.

Godinama sam bežao ne znajući od čega. Verovao sam da će se, trčim li brže od horizonta, senke prošlosti skloniti s mog puta. Verovao sam da će, udaljim li se dovoljno, glasovi u mojoj glavi učutati zauvek. Napokon sam se vratio na onu tajnu mediteransku plažu. Ispostava San Elma dizala se u daljini, uvek budna. Pronašao sam stari „*taker*“ svog prijatelja Hermana. Čudno, bio je i dalje tu, na svom konačnom odredištu između borova.

Spustio sam se na obalu i seo na pesak, gde sam pre mnogo godina rasuo Marinin prah. Ista svetlost kao onog dana upalila je nebo i ja osetih njeno prisustvo, snažno. Shvatio sam da više niti mogu niti želim da bežim. Vratio sam se kući.

U poslednjim danima Marininog života, obećao sam joj da ću, ne uspe li ona, ja završiti ovu priču. Ona prazna knjiga koju sam joj poklonio pratila me je svih ovih godina. Njene reči postaće moje. Ne znam hoću li umeti da održim obećanje. Ponekad posumnjam u svoje pamćenje i pitam se hoću li biti kadar da se setim samo onoga što se nije dogodilo.

Marina, odnela si sve odgovore sa sobom.

mobi: vuki

Endnotes

[1](#) Sarria - malo mesto pripojeno Barseloni 1921. godine (Prim. prev.)

[2](#) Perry Mason - prvo književni junak, a zatim i televizijski i filmski. Advokat odbrane. Dokazivao je nedužnost svog klijenta tako što bi pokazao krivicu nekog drugog lika. (Prim. prev.)

[3](#) Joaquin Sorollay Bastida (1860-1923). Španski slikar, impresionista. Jedan od najproduktivnijih španskih slikara, s preko dve hiljade delj. (Prim. prev.)

[4](#) Licej, pozorište u Barseloni. (Prim. prev.)

[5](#) Fašistički pokret u Španiji, osnovao ga je Primo de Rivera 1933, a reorganizovao general Franko 1937. godine. (Prim. prev.)

[6](#) Dete, televizijska zvezda pedesetih i šezdesetih godina u Španiji. (Prim. prev.)

[7](#) Raval - četvrt u Starom gradu Barselone, pored Rambli, nazvana još i „kineska četvrt“, donedavno poznata po noćnom životu, prostituciji i kriminalu. (Prim. prev.)

[8](#) Plava divizija je bila jedinica Španskih dobrovoljaca koja je ratovala na nemačkoj strani tokom Drugog svetskog rata, uglavnom na Istočnom frontu. (Prim. prev.)

[9](#) Dolina palih je memorijalni kompleks sagrađen odlukom Fransiska Franka pedesetak kilometara od Madrida. (Prim. prev.)

Table of Contents

[Karlos Ruis Safon - Marina](#)
[Predgovor španskom izdanju](#)

[Marina](#)

[1.](#)

[2.](#)

[3.](#)

[4.](#)

[5.](#)

[6.](#)

[7.](#)

[8.](#)

[9.](#)

[10.](#)

[11.](#)

[12.](#)

[13.](#)

[14.](#)

[15.](#)

[16.](#)

[17.](#)

[18.](#)

[19.](#)

[20.](#)

[21.](#)

[22.](#)

[23.](#)

[24.](#)

[25.](#)

[26.](#)

[27.](#)

[28.](#)

[Epilog](#)

[Endnotes](#)